SELİM İLERİ

Ölünceye Kadar Seninim

SELİM İLERİ

Ölünceye Kadar Seninim

ROMAN

BİZİM YAZARLARIMIZ / ÖLÜNCEYE KADAR SENİNİM
Copyright : ALTIN KİTAPLAR-SELİM İLERİ
Kapak resmi : GÜLSÜN KARAMUSTAFA
Dizgi-Baskı : ALTIN KİTAPLAR BASIMEVİ / 1983

SELİM İLERİ

Ölünceye Kadar Seninim

ROMAN

SELİM İLERİ'NİN ÖTEKİ KİTAPLARI :

CUMARTESİ YALNIZLIĞI (öyküler)
PASTIRMA YAZI (öyküler)
DESTAN GÖNÜLLER (roman)
DOSTLUKLARIN SON GÜNÜ (öyküler)
HER GECE BODRUM (roman)
ÇAĞDAŞLIK SORUNLARI (eleştiri)
ÖLÜM İLİŞKİLERİ (roman)
BİR DENİZİN ETEKLERİNDE (öyküler)
KÜÇÜK PRENS (çeviri)
CEHENNEM KRALİÇESİ (roman)
İLKGENÇLİK ÇAĞINA ÖYKÜLER (seçki)
BİR AKŞAM ALACASI (roman)
YAŞARKEN VE ÖLÜRKEN (roman)
UZUN BİR KIŞIN SİYAH GÜNLERİ (inceleme)
ESKİ DEFTERDE SOLMUŞ ÇİÇEKLER (öyküler)
DÜŞÜNCE VE DUYARLIK (denemeler)
ANNEM İÇİN (anı)
KIRIK BİR AŞK HİKÂYESİ (film öyküsü)

Geçmiş benimle.
Sen benimlesin.
Geçmişi ve seni
hiçbir zaman yitirmedim...

«... fakat hiçbir yaşta ruhu soymaya gelmez ve herkesin önünde, hattâ kendi önümüzde bile daima giyimli durmalıdır.»

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

I

Akşamüzeri —bu, günün en duyarlı saati— sona eriyordu. Süha Rikkat, güzellikler, hep ince sızılar, yürek çarpışları, o kadar içe işleyici hislerle geçen ömründen bir zaman dilimi daha eksildiği için üzgündü.

Acıları, yaşama zevki edindiğinden beri, hayat denen o müthiş depremle barışıklık sağlamıştı. Her yer, her şey çatırdarken o, sapasağlam, bir kale gibi ayakta duruyordu; kunttu; yenilmemişti, yenilmeye de niyeti yoktu. Çocuksu bir ifadeyle gülümsedi (aynanın karşısındaydı). Yoo, bu bambaşka barışıklığı, hayatın, depremin sarsıntılarına, onmaz yaralarına alayla dudak bükmeyi nice zamanlardan sonra öğrenişi kimselere anlatamazdı; anlatmasına imkân yoktu. Bunu yaşayan, duyan bilir ancak, diye geçirdi içinden. Hayatın büyük gizini çözmüştü. Şimdi öç alma sırası kendisindeydi.

İşte akşamüzeri de en çok yarım saat sonra el ayak çekecekti. Bu duyarlı vakitte gönlünce yaşayabileceği bir yarım saati, belki de on beş yirmi dakikacı-

ğı kalmıştı. Çünkü yalnız akşamüzerleri benliğine kavuşabilirdi.

Aynanın sol köşesine ışık demeti akıyordu.

Bütün ışıklara âşıktı.

Bej şapkasını ortalayarak, boyatmadığı için iftihar ettiği saçlarından bir tutamı, gelişigüzel açıkta bıraktı; biraz dikbaşlıydı kır bukle. Sonra, bu mevsimdönümlerinde, saçlar tutam tutam dökülüyordu; boyatmadığı için kendisiyle övünebilirdi ama, seyrek saçlı bir kadın olmak da, ne yalan söylemeli, hiç hoşuna gitmiyordu.

Gülümseyişi buruklaştı. Çocukluğu, ilkgençliği, manolya kokulu gençkızlığı epeydir ardında kalmıştı.

Hâki yağmurluğunun —pelerin kesimliydi— yakasından kırmızı ipek eşarbı fışkırıyordu: geçen yıl, yetkesizliğin sona erdiğine güvenerek, indirimli satışlarda Vakko'dan almıştı. Tabiî siyah, ökçesiz rugan ayakkabılarını giymiş, birörnek siyah rugan çantasını koluna geçirmişti.

Çantaya son bir kez göz attı, aynanın önünden çekilerek: cüzdanı, kimliği, İtalyan mozayığı ilâç kutusu, plastik şişedeki limon kolonyası, yayımlanmış son romanı, dolmakalemi —yeşil mürekkep kullanırdı—, ucunda kırmızı konca gül işlemeli üçgen katlanmış beyaz ince keten mendili, kemik tarağı yerli yerindeydi. Her olasılığı göz önünde tutarak, bir paket de kâğıt mendil taşırdı yanında, daima.

Dudakları açılıp kapandı.

Tek kişilik yaşantısında en büyük ilkesi, derlitop-

luluğu elden bırakmamaktı. Evin dağınıklığı, kitaplar - kitaplar yüzündendi.

Beybabasının cenazesine giderken bile —Osmanağa Camii'nden kaldırılmıştı; devrin başbakanı (adamcağızı asmışlardı) çelenk göndermek inceliğinde bulunmuştu: doğrusu çok takdir etmişti Süha Rikkat—, çantasını gözden geçirmeyi ihmal etmemişti, evden çıkartılırken, Mükerrem Bey koluna girmiş: acı... çok acı günlerdi.

Akşamüzerleri oldum olasıya Süha Rikkat'i etkilerdi.

Kapının üst ve alt kilitlerini...

... alt kilit yağlanmalıydı; gündelikçi kadına söyleyecekti: anahtar zorlukla döndü. O kadar para alıyorlar, yine de hiçbir işle kendiliklerinden ilgilenmiyorlardı. Bir kez daha hafifçe omuzlayarak yokladı. Evet, kapatmıştı havagazını ana musluktan.

Aradığı hiçbir kitabı yerinde bulamazdı.

Akşamüzerlerini

günün mavi, turuncu, pembe, kızıl, hattâ sarı yalımlarla tutuşmasını, hele kırlarda, açıklıklarda, tepelere

o 'rüzgârlı bayır'lara bakarken, bazı eski ahşap köşklerin pencerelerindeki cam yangınını

camlar kırılmış, köşklerin çoğu da yıkılmıştı

ruhun kederlerle bu son cengini bir âyin... nasıl söylemeli... insanı dinlendiren, dinginliğe çağırarak, acılarını sarıp sarmalayan bir musiki, bir konser gibi izlerdi. Eve döner dönmez not edecekti düşüncelerini. Unutmamalıydı. Yoksa hemen mi yazmalıydı? Bazı eski ahşap köşklerin pencerelerindeki o cam yangını

bir musiki, bir konser gibi beni etkiler; akşamın bu son cenginde, ruhum kanlar içinde serilirdi. Anılarını yazacaktı yakında. Bir sanatkârın özel yaşamında mahrem hiçbir şey olamaz. O köşkler de, hulyalı hayatlarımız gibi yıkılıp gitti... Fakat içeriye girmeye üşendi. Bir iki cümleciği de unutacak değildi ya.

Maalesef apartımanlarla çevrili bir mahallede yaşıyordu artık. O tek akasya ağacını da birileri kesmişti. Doğa korunmuyordu; doğayı koruyan kalmamıştı. Bir zamanlar bu kentin dörtbir yanı ağaçlarla çevriliydi: o günlere, akasyalara, erguvanlara, ıhlamurlara, ulu çınarlara yetişmişti Süha Rikkat. Şehrin havası gün geçtikçe kirleniyordu. İşte bu yüzden birkaç yıldır, yaz kış demeyip, açık, aydınlık, pussuz havalarda sokağa çıkıyordu gün batarken (yağmurlu, rutubetli havalarda romatizması azıyordu; sol tarafı sızım sızım sızlardı), yürüyüşe. (Üç numaranın çocuğu yine bas bas bağırarak ağlıyordu.) Ve o saatlerde hayatı, romanlarının başlıca konusu olan kırık fakat ateşli aşkları, insanların içli yalnızlıklarını çok daha derinden kavrardı.

Merdivenin ışığını yaktıktan sonra, bodrum kattaki —aydınlık çekiyordu sesleri— piç kurusunun çığlıklarına aylardır nasıl katlandığına şaşarak, çoraplarının sarkıp sarkmadığına baktı: ikisi de düzgündü. İnsan her şeye alışıyordu;

«Elveda Ferit!»

apartıman hayatının cenderesine de.

Bir özelliği vardı akşamüzerlerinin: kesinlik taşımayan, erselik saatlerdi. Sözgelimi, şu dünyanın her şeyinden uzak, bir akşamüzeri, kırlarda gözlerini

hayata açsa, bu yaşında bir bebek saflığıyla... o dantel dantel renklerin, uçları tutuşmuş gökyüzü örtüsünün bir şafağa mı, bir tan ağışına mı, yoksa günbatımına mı serildiğini bir süre anlayamayacak ve uçuk, gelgeç renkler, alacalar ortasında, dünyanın sefil ihtiraslarından kurtardığı için Allah'a şükredecekti. Bu yeni hayatı, sorunlarla dolup taşmayacaktı artık.

Şu dünyada bir başına kalmıştı.

Biraz geç kalmıştı bugün akşamüzeri yürüyüşüne. Geç kalmıştı; çünkü öğledensonra Nimet telefon etmiş, kendisini hiç ilgilendirmediği halde pek suflî bir karıkoca meselesini —enîştesi bu yaştan sonra genç bir kadına tutulmuştu: ilk defa olmuyordu— uzun uzadıya anlatmıştı. Âdeta boşalarak anlatmıştı; gözyaşlarından sonra açılmış, hattâ bu yeni kadının, ablasının romanlarına tutkun olduğunu biraz garip bir sesle söylemişti. Bunu da kavgaları sırasında Nimet, Avni Bey'den öğrenmiş. Ne demek istediyse... Kızkardeşinin böyle dertleri her zaman can sıkıcıydı (oldum olasıya Süha Rikkat'i kıskanmıştı); «Artık dayanamayacağım,» diyordu, hep aynı terane. Ama Süha Rikkat, ağırbaşlıklıkla, olgunlukla, yeni kadının eserlerini beğenmesi meselesini de sindirerek, nezaketinden karşı tarafın sözünü kesememişti; kesmemişti. Boyuna saatine bakmış, okuma vaktinden açıkça çalınmış bu pespaye gevezeliği sonuna kadar dinlerken, Nimet'in abuksabuk yakınmalarını, ikide birde burnunu çekişini, günün birinde edebiyata kazandırıp kazandıramayacağını —her yaşantı yazıya geçirilmeliydi— için için sormuştu. Beyinsiz bir kadındı kız-

kardeşi; bir romancıyla bu kadar uzun konuşulmaması gerektiğini asla öğrenememişti; bilmezdi.

Bilmezdi: romancı, özel dünyasında yalnız bırakılması gereken kişidir. Sözcükler uçuşur, sözcükler kanat çırpışları gibi kulaklarda yankılanır. Romancı her zaman bu sözcüklerin esiridir.

Hem Nimet anlayışsızdı da. Enişteşinin ilk macerası değildi...

İyice yaklaşıp, on bir numaranın kapısını kokladı: buradaki türkücü oğlanın esrar çektiğini söylemişlerdi. Pencereler açık içiyordu herhalde.

...Sık sık böyle mevsimlik —hele yaz sonlarında— aşklara kapılır, günlerce yemeden içmeden kesilir, sonra çok çile çekmiş bir derviş görünümünde Nimet'den bağış dilemeye geri dönerdi. Nimet onu hep affetmişti.

Ya baştan ayrılacaktı kızkardeşi, ya da böyle otuz yıl sonra bir genckız heyecanıyla gözyaşları dökmeyecekti: o ses, o ağlamaklı sesteki kırılgan tını... yüzünü buruşturdu. Bütün bu ilişkilerde adını koyamadığı garip, söze dökülemez bir bayağılık hissediyordu Süha Rikkat (kendisi hiç evlenmemişti).

Mermer basamaklar
böyle beyaz bir yüzey
düzlük gibi

gözünü aldığından, dikkatle, trabzana tutuna tutuna inmek zorundaydı.

Avni Bey gözü çöplükte kalmış horozlardandı.

Vaktiyle bu katı; çatı katını; satın aldığına pişmandı: asansörsüz bir apartıman.

Evet, belki de bu meseleleri yazmanın tam sırasıydı. Edebiyatın değiştiği söyleniyordu.

Kendisi sonbahar aşklarını, yaz sonlarında başlayıp, sert bir rüzgâr, fırtına, yağmur gibi insanı sarsan şiddetli tutkuları defalarca kaleme almıştı: memleket çapında okunan bir romancıydı. Bu sevda romanları baskı üstüne baskı yapardı. (Başka bir şey daha eklemesi gerekirmiş gibi, bir an durakaldı... Kapıcı basamakları silmemekte inat ediyordu. Yönetici kayıtsızdı. Mermerler süt beyazı olmalıydı, lekesiz, pırıl pırıl.) Bir piyanonun sesi işitilir, bir keman ona eşlik eder; açık bir pencereden tül perdeler dışarıya uçuşurdu. Genç kızlar, köşk bahçelerinde hep uzun beyaz giysiler içinde dolaşır; aşklarını itiraf edememiş delikanlılar, gül demetleriyle beyaz eteklerin önünde diz çökerlerdi.

Büyük aşk sahneleri, ayrılıklar, bekleyiş, sonsuz bekleyiş doludizgin akardı. Daima bir opera duyarlığında yaşamıştı Süha Rikkat.

Ama şimdi edebiyatın değiştiği, gerçekçiliğin —Günümüz edebiyatını mahveden kızıl akım!— ağır bastığı söyleniyordu. Genç kuşaklar, memleketin toplumsal davalarını dile getiren 'yapıtları' önemsiyorlarmış.

Kuru bir gerçekçiliğin, dava peşinde koşan bir romanın (sokak kapısından çıktı) insanlığa ne gibi ince hisler katacağını bir türlü çözememişti; bununla birlikte gerçekçilik vadisinde de kalem oynatabileceğini, eniştesinin gönül serüvenlerini yazarak kanıtlayabilirdi. (Kapıcının karısı eşiğe ilişmiş, yün örü-

yordu. Hep böyle artık yünlerden bir şeyler örerler.) Bu, evliliklerin içyüzünü... ikiyüzlülüğünü ortaya koyan bir esercik olacaktı. Çünkü o yaşta bir adamın —çoktan teneşirin paklayacağı bir yaş— hangi bunalımlarla, bıkkınlık ve sevgi ihtiyacıyla

çocukları olmamıştı

Nimet kısırdı

genç kadınlara yeşillendiğini azcok tahmin ediyordu. (Irkildi. Sözcükleri, uçuşan, duyarlı, incecik, tülden sözcükleri böyle gerçekçilik vadisine karışınca, ne kadar ürkünç kimlikler edinivermişti!) Evlilik, böyle bir romanda olanca ruhsuzluğuyla yansıtılacak, herhalde romantizmin ötesinde bir üslûp kendiliğinden belirecekti. Bunda bir toplumsal dava yok gibi görünüyordu ama, temelde yatan, evliliklerin kuruluğu, tekdüzeliği, nihayet sahtekârcalığıydı. Doğrusu Avni Bey, iyi malzemeydi.

Keşke posta kutusuna baksaydı.

Demek edebiyat değişmişti. (O merdivenler insanda akıl mı bırakıyor.) Genç kuşakların uçuşan tül perdelerle, leylâklarla, gül demetleriyle, uzaktaki piyano sesleriyle —İşte işitiyordu!— yetinememesi acı vericiydi. Süha Rikkat'in roman anlayışına göre, edebiyat daima güzel ve içli duyguları ifade etmeliydi. Memleket çapında ilgi görmüş eserlerinin en büyük sırrı da buydu zaten. Sonra romancı, daha ilk cümleden okurunu meraklandırmalı, olayların girdabına çekmeliydi. Memlekete yığınla okur kazandırmıştı; fakat şimdi fotoromanlar okunuyordu. Bugünkü genç kuşakların kendisine dudak bükmeleri, nankörlük değil de neydi.

Piyano sesi gürleşmişti... Biri mi çalıyordu çevrede? Yoo, bu görkemli notalar, sanatın hatırlanmasıyla beliren, yankılanan, gitgide yükselerek, doruklara erişen kutsal, büyüleyici ezgilerdi. Yazarlık yaşamı boyunca çalmaya devam etmişti piyano, o keman, bütün bir orkestra. Operalardan şarkılar, senfonilerden yüce ezgiler, hattâ bazan bir ney'in inildeyişi, dağ başlarında bir kavalın yanık haykırışı Süha Rikkat'e romantizmin en parlak sayfalarını esinlendirmişti... Piyanoyu galiba karşıki apartımanın giriş katındaki kız çocuğu çalıyordu. —Herhalde— öğretmenin biraz asabî sesi, kıza yinelemesini buyurmuştu çünkü. O yarı aralık pencereler, bir tülün...

Ne yazık ki, sanatla, edebiyat ve romantizmle ilgili iç düşüncelerine, zaman zaman hayatın maddî tarafları el koyardı. Bu bir bedbahtlıktı.

Bu kadarla kalsa iyi... Bir de...

Süha Rikkat dehşetle irkilerek durdu. Rüyam Palas'ın kapısından çıkan kız; hostesmiş galiba; ne olmuştu zavallıya, çıldırmış mıydı; inanılır gibi değil, tek tek her bir tel saçına alacalı bulacalı, kırmızılı yeşilli sarılı kordelâlar, fiyongalar takıştırmış, öylece, gayet doğalmışcasına sokaklara uğruyor. Ne zaman karşılaşsalar, kızcağız saygılı bir ifadeyle kendisine selâm verirdi. Fakat bu kez selâmını almayacaktı; madem o da, şu meczup saç tuvaletiyle gerçekçiler arasına karışmıştı... Hayır, elinden bir şey gelmezdi Süha Rikkat'in. Değişen hayat koşulları, daha çok bir cinneti, bir sara nöbetini çağrıştırıyordu insana. Ayakları yere basmak isteyen kişinin (sırtını dikleştirdi Süha Rikkat); tımarhaneye kapatılması gereken-

ler arasında ne işi olabilirdi? Kırmızılar, yeşiller, morlar... Uçuşan kordelâlar, küçücük fiyongalar... Rüyam Palas'ın kapısında salına salına bekliyor! Lâcivertler... Bir yandan da haksızlık edip etmediğini düşünüyordu; belki de gülümseyip sağlığını sormalı; hattâ kız gider gitmez, apartımana girip, sorup soruşturarak, ailesini uyarmalıydı. Oysa hostes hanım (hem bakalım ailesiyle mi yaşıyordu), taksi durağına işaret etmiş, pek mağrur bir edayla arabanın gelmesini bekliyordu. Üstelik göz göze de gelmediler: tuhaf, pek tuhaf.

Gençliği bu hale getiren neydi?

Süha Rikkat, önündeki çamur birikintisine basmamaya dikkat ederek —hafifçe sıçramıştı—, yürüdü.

Gençlik doyumsuzdu.

Günümüz edebiyatına gelince; Süha Rikkat'in işittiklerine bakılırsa, bugünün yazarları çokluk köy 'kökenliydi'. Köylüler! Evet her şey hakikaten çok tuhaftı. Bir zamanlar İstanbul'un seçkin, yüksek aileleri, köşklerinde konaklarında bu köylüleri halayık olarak barındırmazken; şimdi bütün bir edebiyatın kaderi ellerine teslim edilmişti. Yapıtları elden ele dolaşıyor, baştacı ediliyordu.

Bu kadarla kalsa iyi... Bir de...

İşte biniyor. Şoför ön taraftan inmiş, arka kapıyı açmış; mağrur, rüküş hanımefendi de... bu hanımefendi kırması da arabaya kurulmuştu. Hanımefendi kırması, Süha Rikkat'le değil ama, genç, Anadolu delikanlısı sürücüyle

masmavi kordelâlar

göz göze gelmişti. Bir romancı olması nedeniyle tetkikinden kaçmamıştı tabiî: bakışmışlar ve aralarında gizli sözleşme varmışcasına birbirlerine gülümseyivermişlerdi. Oğlan geniş omuzlu, irikıyımdı. Ama pek de Anadolu'lu olduğu söylenemez; azıcık da kentlilik bulaşmış. Zaten şimdilerde kimin taşralı kimin kentli olduğunu anlamaya imkân mı kaldı? Araba hareket etti; pastanenin yanından sapıp, aşağıya, Ihlamur'a iniyor. (Geçen gün aldığı poğaçalar bayattı. Bu adam da bozmuştu.) Nereye gidiyordu haspa (selâm vermemiş, açıkça görmezden gelmişti)? Saat kaçtı? Saate bakılırsa; her günün akşamüzeri ille duyarlı değildir, yoo, duyarlı olmayabilir; evet, zaman göz önünde tutulacaksa, bir eğlentiye, bir akşam gezmesine, neşeyle, sevinçle, şıklıkla, müzik ve parfümle belki de sabahlara dek sürecek —sokağa çıkma yasağı kaldırılmıştı— bir suareye gidiyordu gençkız.

Araba göz eriminden çıktı. Süha Rikkat yol ağzında durduğunu fark ederek, gözlem, tetkik ve ayrıntı dikkati yüzünden yaşamını tehlikeye atmasına şaşıp hızlandı: dörtbir yanından vızır vızır arabalar geçiyordu.

Kızın bir sevgilisi var mıydı?

«Elveda Halûk. Saadetler dilerim.»

«Elveda Ferit. Bir daha hiç görüşmeyeceğiz.»

Yüreği yanıyordu Süha Rikkat'in.

Bu görkemli sonbahar akşamı herkes bir yerlere gidiyordu. O vızır vızır arabalar, kırmızı, yarı fosforlu ışıklar, oynak klakson sesleri, kordelâlı kordelâsız hanımefendiler, lüle lüle yumuşacık sapsarı ipek

gibi fantazi saçlar ve birörnek, hepsi de bir elden çıkma yeni zaman güzelleri... Şu değiştiği ileri sürülen edebiyatın bir yönsemesi de, bu tarz yaşantıların çözümlenmesinde billûrlaşıyormuş. Bir saplantı gibi büyük kenti, büyük kentin belli bir kesimini anlatan genç romancılardan konuşulmuştu. Süha Rikkat'in yanında, Yazıyorlarmış. Hepsi de pek genç değildi ya; kendi yaşında olanlar vardı: ama, yeni romancılar, deniliyordu onlara. Birkaçının kitaplarını karıştırmıştı: işin içinden çıkabilene aşk olsun! Bu yeni romancıların yazdıklarındaki yaşantılar çamurlu, çirkef, düpedüz iğrençti... Işıklar, kırmızı ışıklar, klakson sesleri, bazı arabalardan yükselen karmakarışık müzik sesleri, sonra, bayağı, kötü şarkılar. Battı batacak güneş ışığında; arabaların farları, vitrinlerin, apartımanların yanar söner lambaları kıpır kıpır, kimi ölgün kimi pek parlak aydınlıklar, hep bir arada, sağdan soldan çarparak gözünü alıyor, hele gürültüler, bütün bir kentin uğultusu da karışınca, başı dönüyordu. (Doktor, tansiyonuna dikkat etmesi gerektiğini söylemişti.)

Mutlaka bir suareye gidiyordu.

Yüreği yanıyordu Süha Rikkat'in, yüreği yanıyordu.

Bir kavalyeyle tanışacaktı. Gençliğinden fışkıran güzelliğiyle, pervasızlığıyla, gönül hoplatıcılığıyla bu akşam, bu gece yalnızca onundu.

Ferit, sensiz yaşayamam!

Ölüyorum Ferit!

Fakat şoför de bakmıştı. Ayrı tabakalardan gelmelerine karşın, onları birleştiren, bir bakışta olsun

yakın kılan, gençlikleri, ruhlarının ateşiydi. Hattâ belki de yol alınırken, bir iki sezdirili sözcük geçecekti aralarında. Şoför, dikiz aynasından gençkızı süzecekti. Küçük, çıngıraklı, edepsiz bir kahkaha ve hanımefendi kırması teşekkür ederek inecek; sürücü de geri dönerken sigara yakıp, o bayağı, kirli şarkılardan birini dinleyecekti. Buydu işte öykü; bu kadardı.

Bir daha da görüşmemişlerdi. Gözleri yine sarı, altın sarısı elâydı. Hiç görüşmemişlerdi. Yalnız, bir yılbaşı akşamı...

Bir kavalyeyle tanışacaktı... Hayır, artık ona deli gözüyle bakmıyordu; bakamıyordu; sadece, bugünün hayatını kendisinin kavrayamayacağını kabul etmişti. Kordelâlarıyla, küçücük fiyongalarıyla ateş açmıştı... ateşler saçmıştı.

Dudakları açılıp kapandı.

Ama üzüldüğü başka şeydi; görmezden gelinmişti. Yeni kuşakların garip saygısızlıkları vardı. Şöyle, yarımyamalak bir selâm verseydi; onun gülünç kılıkkıyafetini bağışlamaya, hattâ hoş görmeye, gençliğinin çılgınlıklarına vermeye hazırdı.

Ne yazık ki, kırlarda akşam vakti, bebek arınmışlığı içinde yeni bir hayata açamayacaktı gözlerini. Geçmiş bir daha ulaşılamayacak, gitgide unuttuğumuz, neredeyse yabancı bir ülkedir. ("Elveda Ferit!") Geçmiş bir daha geri getirilemez. Omuzları çökmüştü. Sonra kendi gençliği de böyle şenlikler, parıltılar, delifişek eğlentilerle dolup taşmamıştı. (Yalvarırım beni bırakma!) Gitgide anımsamadığı o yabancı ülke, gençlik, geçmişte kalan yıllar, biraz mızmız, faz-

la duygusal, tekdüze ve boş, bomboş bir ünle örülüydü. Beybabası dışında kimse tarafından sevilmemişti. On yedi yaşından beri aralıksız çalışıyordu. Deliler gibi âşık olmuş ve unutulmuştu. Hayatını kazanmak zorunda kalmıştı. İçinden taşan içli duyguları, o coşkun ruh boşalmasını titrek, karınca duasını andıran elyazısıyla sarı defterlere aktarıyor; Babıâli yokuşunda, sidik kokulu han odalarındaki yayınevlerine, çini sobalı ürkünç gazete idarehanelerine gidip geliyordu; gidip gelmişti. Evet, övünebilirdi ama; içindeki boşanılık duygusunu da dindirmesine olanak yoktu.

Bu bakımdan Nimet'i hain bulurdu. Bir gün sormamıştı kızkardeşi Süha Rikkat'e, bir gün; yalnızlığını, o koca evin ıssızlığında, hele geceleri, bir başına nasıl yaşam mücadelesi verdiğini. Nimet'in bencilliğinden ne kadar tiksindiği zamanlar olmuştu. Kan bağı bile bozan bir şey ifade etmiyordu; insanın en yakını, kızkardeşi... —alınmıştı işte, hayata alınmıştı.

Ferit bırakıp gitmiş, bir daha aramamıştı.

İşte, yeni romancıların bir bölüğünün yineleye yineleye bitiremediği kent hayatı, şu düzmece ilişkiler, şu sevdasız ömürler, her koyunun kendi bacağından asılacağı fikri, sonunda usul usul ıstıraba çekmişti benliğini. Üstelik artık hulyalara dalamayacak kadar kuntlaşmıştı. Yazmak, bir zamanlar kendisi için her şeyken, bu tılsımlı gücü, Tanrı'nın bağışladığı bu büyüleyici yeteneği sanki yitirmişti. Hayatın maddî taraflarını göre göre üşümüş, titremiş, ruhu donmuştu. Nerdesiniz ey hulyalar!

Meleklerin korosunu işitiyordu.

Bir kez daha ağıyordu Ferit'in güzel yüzü; bir tablodaki gibi ışıklar akıyor, açık kumral saçlar, o yarı saydam ten, tanrısal güzellik beliriyordu.

Gelgelelim Nimet saçmasapan telefonuyla sinirini oynatmıştı

üç numaranın çocuğu bütün günler ağlıyor ve bu işkence hiç sona ermiyordu, bu gidişle de sona ereceği falan yoktu

Rüyam Palas'daki görgüsüz kız, gençliğin bir rüya gibi akıp, geçip gideceğini bilmediğinden, güzelliğine mağrur, üstelik o kadar rüküş bir kılıkta —Yoksa kılığından, kordelâlarından mı utanmıştı?—, kendisini görmezden gelerek, bir eğlence gecesine karışmıştı, taksilerle, gülücüklerle...

... fakat bütün bunlar değildi Süha Rikkat'i yıkan: tümü de önemsiz ayrıntılardı. Hayır, kuntlaşmasının nedeni bu cıvıklıklar olamazdı; olmamalıydı. Bununla birlikte her şey çok karanlıktı. Anarşi sona ermişti çok şükür; o, baş tanımazlık.) Fakat ruhundaki beyhudelik, Süha Rikkat'i sıkı ve istekli çalışmaktan alıkoyuyordu.

Bazan bir kaçmak, uzaklara gitmek duygusuna kapılırdı. Gözünün önünden, geçen yüzyılın büyük aşk romanları geçer; Anna Karenina, Vronski'yle ordan oraya, mevsimlere, manşonlara, kürk kalpaklara, kar yağışına, sonra kır şarkısı ilkyazlara, dallarda açmış baharlara karışarak, trenlerle, görkemli arabalarla yol alıp giderdi; büyük otel odalarında valizler açılır, hizmetkârlar koşuşurdu. Kendisi de çam

ormanlarının, yüksek yaylaların, karlı dağdaki ateşin özlemini epeydir çekiyordu.

Ah, sonbahar da bitiyordu...

Anna Karenina'nın o dansı, o siyah tuvaleti...

Iki kış önce, yoklukta, büyük incelik gösterip kendisine el altından kaçak kahve bulan bakkalın çırağına dalgın, fakat dostça gülümsedi Süha Rikkat. Kel tiryaki, diye güldü içinden sonra; sabah kahvesini içmeden masasının başına oturamazdı. Bakkalın iyiliğini unutamazdı. Çocuk, önlüğünü ilikliyordu; önlük ne kadar kirliydi.

Oysa yüzleri pudralı, kırmızı kaftanlar giymiş uşaklar dizilmişti merdivenlere; çiçekler-çiçekler; pırıl pırıl aydınlıktı salon. O dantel, tül, kordelâ denizi! Anna siyah, simsiyah kadifeden tuvaletiyle çıkageliyor ve fildişi sırtı bu görkemli tuvaletin dekoltesini tamamlıyordu. Ne kadar güzeldi! Muhabbetçiceklerinden tacı, Venedik dantelâları, incileri, kendiliğinden kıvrılmış küçücük bukleleri...

Vronski'yle mi dans etmişti? Ruhunun mutsuzluğunu saklıyor muydu? İşte bir madalyondan, minelerle, altınlarla bezenmiş bir madalyondan farksızdı balo salonunda.

Durakladı.

Anna Korenina'nın ihtirasları ne kadar kirliydi; o ilişki, o gözü dönmüşlük.

... ah sonbahar! Sonbahar kuru, kesik öksürükleri çağrıştırırdı hep. (Anna'nın sadece tuvaletini beğenirdi, güzelliğini; romancının tasvir gücünü; ahlâksızlığını değil.) Kuru, kesik öksürüklerin ardından kan gelirdi; daima yorgun, daima bitkin ve solgundu —bir

zamanlar— romanlarındaki kişiler. Hayat bu denli maddî değildi. Gençkızlar, genç erkekler sonbaharı, eylül ekim aylarını adamakıllı halsiz geçirirler, içe kapanırlardı. Yaprakdökümü altında uzun yürüyüşlere çıkılır, beyaz, doru atlara binilir; korularda gezinirken birden bastıran yağmurlarla, soğuk ve ayazlı havalar yüzünden, terk edilmesinde gecikilmiş yazevine sığınılırdı. Duyguları Süha Rikkat'i şu güz günlerinden hiç ayırmamıştı. Yağmur seller halinde yağar; günlerce dinmez ve yazevinin, romandaki kuş yuvasının penceresinden görünen koru, hele fidanlar, müthiş bir rüzgârla paramparçadır. (Ama şimdi günleri aylak, başı boş geçiyordu.) Verem, bir Wagner, bir Verdi operasından farksızdır. Kulaklarında yankılanan çarpıntılı ezgileri, gözünde beliren bir tabutun açılmış kapağını, beyaz kefenlere sarılı o kadar aziz bir ölüyü, bir aşkı, yazarlık yaşamı boyunca alımlamıştı Süha Rikkat.

Oysa bir süredir sözcükleri yan yana getiremiyor, düşünce ve duygularını bir yazıya sığdıramıyordu. Yazmak son tutkusuyken, soluğu kesilivermişti. Ne olmuştu?

Organze giysileriyle, kadife tuvaletleriyle taşbebekler, camekânın gerisindeydi. Her biri, Anna Karenina kadar güzeldi.

Güz akşamları ince bir ateş, sıtmalı duygular, bütün vücudunu sarıp sarmalıyor; solgun yüzü, o ateşin kızartısıyla yeniden diriliyor; hattâ —aldanarak— çalışmak istiyordu. Ama ne kadar geçici! Yağmurlar başladığından beri çok daha kötüydü.

Ferit uzaklaşınca, taşbebeklere bakmış ve ağlamıştı: bir yılbaşı akşamı.

İlk yağmurlar eylülün son haftası başladı. Yaprakların yeşiline yürüyen sarıyı, kızılı, o çürümeyi görmüştü.

Dış dünyaya kapanmasından olacak, sonbaharı eskisinden de fazla seviyordu. Yağmurlu akşamlardan sonra, sisli güz sabahları doğduğunda, ruhunun acı bir isyanla ezildiğini —herkes bırakıp gitmişti Süha Rikkat'i, herkes—, dile getiremediği yakınmalarının, dile getirmeye gönül indirmediği şikâyetlerinin gözyaşlarına evrildiğini duyumsuyordu. Sonra hayata ilişkin vahşî bir anısı bu gelgeç heyecanını bastırıyor; Süha Rikkat de yine içindeki çıplak ıssızlığa dalıyordu.

Aile hekimi, «Size hava değişimi, dinginlik gerekli,» demişti.

Baykuş'un ilk gecesinden sonra; alkışlar-alkışlar; kulis kapısından çıkmışlar; Ferit'in elini tutmuş, sonra hemen çekmişti. (Beyaz gül, Macide Hanmefendi'ye sunuldu.)

Böyle sokak arasında sözümona futbol oynayan kapıcı çocuklarına ifrit oluyordu. Bu ne rezalet! Yoldan geçenler her an topun carpacağını sanarak, kaçacak delik aramak zorunda kalıyorlardı. Belediye nerdeydi? Şehir, gün geçtikçe düzensizleşiyordu. Eskiden hiç olmazsa yangın yerlerinde, boş arsalarda oynarlardı.

Dinginlik... hava değişimi... Eve dönüp, Verdi'nin, Puccini'nin operalarını dinliyordu. Ta geceyarısı, o coşkun seslerden, içimizdeki fırtınayı azdıran ez-

gilerden sonra, tekdüze bir yağmur inildeyişi beliriyor, ıssızlığı alabildiğine yoğunlaştırıyordu.

İşte: önüne kadar fırladı top. Olmaz ki canım... Ağzını açıp bir şey söylemedi. Oğlanlar da birbirlerine çelme takarak topu ileriye fırlattılar. Böyle mahalle aralarında oynamaya başlıyorlar, yok kaleci yok golcü, derken gazetelerde boy boy fotoğrafları çıkan kaslı bacaklı, düşük şortlu haytalardan oluyorlardı (münasebetsiz fotoğraflardı: delikanlılar öyle birbirlerine sarılmış, oraları buraları meydanda —gözü kayardı Süha Rikkat'in). Ne kolay yükseliniyordu bu toplumda, ne pahasız, ne ucuz. Bütün bir toplum da artık onlara tapıyordu. Televizyonda görmüştü halkın heyecanını; bayraklar falan.

Bazan hayatta kimsesinin kalmadığını düşünüyordu; onikonu karamsardı. Beybabasını, şimdi kendisini de, ruhundaki bitkinlik yüzünden, pençesine sıkıştırmış olan ölüm elinden alalı beri, hayatta bağlanacağı tek bir kişi kalmamıştı. Nimet daima Avni Bey'in peşindeydi.

Bir zamanlar varlıklarına tutunduğu, varlıklarıyla ayakta kaldığı, her biri için yüreğinin çarptığı bütün o insanlardan, o sevgili kişilerden uzaktı; kendisini öncesiz sonrasız unutmuşlardı. Onları hatırlamaya çalışıyordu. Sesler, lâkin kopuk kopuk sözcükler —tekdüze yağmur inildeyişini yırtarak— bastırıyor; sarmal, fosforlu ışıklar ortasında birkaç an

bir gülümseyiş
bir el tutuş
bir aynlık sahnesi
yoksunluklar kadar acı son bir göz göze geliş

Süha Rikkat'i kahrediyordu.

«Ben hiç evlenmeyeceğim,» demişti Ferit'e. Bir çığlıktı; gitgide eriyordu.

Aile hekimi Mükerrem Bey'se, bütün bunların asabiyeti için en zararlı duygular olduğunu özellikle vurguluyordu: anılardan kurtulmalı, anılarını yok saymalıydı. Geçmiş ve çağsama yasaktı. Fakat bütün bunları hissetmeden nasıl yazabilirdi? Kim yazabilirdi hem. Zaten bir başka sonbahar günü, başka bir zaman, biraz soğuk ve ürpertici koru, üstlerine bastıkları yapraklar, yeşil sarı kahverengi ve kızıl, aşktan kardeşliğe, kardeşlikten aşka geçen o kadar anlamlı, karmaşık, güzel ve duyarlı birçok imge, belleğinden asla çıkmıyordu; çıkmayacaktı da. Coşumlarının esiri olmuştu.

Hem, güzellik yeni zamanlardan el ayak çekmişse, başka nereye sığınabilirdi? Sessiz geçen pazar öğledensonraları boş yere aranmayı bekliyordu. Süha Rikkat'i hiç unutmayan

nikbin bir ifadeyle gülümsedi

güz akşamıyla sokulganlaşan o ateşti yalnız. Büyük bir yalnızlık; büyük bir duyarlık. Ve o ateşten ayrılık duygusunda, ölümü özlediğini fark ediyordu.

Arabalar

havalı kornalar

kirli şarkılar

Ferit

gecenin sefil cümbüşü (henüz yanmamıştı sokak lambaları: akşamüzeri sürüyordu).

Bütün büyük duyarlıklar sona erdi; ne yazık ki sona erdi.

Birdenbire gerçekleşmedi değişim, ruhundaki coşkun isyanlar birdenbire donmadı.

Üstüne doğru gelen, birbirlerine sarılmış oğlanla kıza, «Dikkat etsenize canım,» dedi; çarpmışlardı tabiî. Kimse kendisini yanıtlamadı. Terbiyesizler, diye geçirdi içinden. Dünyada iki kişi olundu mu, her şey unutuluyordu; nezaket kuralları falan.

Her şeye sinmiş bayağılığı Süha Rikkat de uzun süre yaşamıştı. Düşbozumu, çok ağır akan bir zaman diliminde gerçekleşti.

Şu akşam vakti tersliklerin üst üste gelişi ne tuhaftı. Önce Nimet'in telefonu

ne demek istemişti

«... yeni kadın senin romanlarını seviyormuş abla...»

âdeta suçluyordu

böyle mi söylemişti

«... senin romanlarını...»

sokak aralarında top oynayan pis, sümüklü dizkapakları yaralı bereli kapıcı çocukları, iğrenç yaratıklar

köylü romancılar

belki de, senin romanlarını yalnız sokak kadınları okuyor, demek istedi Nimet

hırsız, açgözlü kapıcılar

kısır karı

saçının her bir teli kordelâlar içinde

kıskançlık işte...

bu kentte yaşamak imkânsızlaşıyordu. Kentleşme, deniliyordu ama, asıl daha çok taşralaştı kent. Taşra-taşra! İstanbul, Topağacı taşrası!

Yeni günlerin eskiye oranla daha da bayağı oluşu —o birahaneler, o cin takımlar giyen gençlik, o...—; geçmişle

geçmiş

geçmiş korkunçtu

hanende Sevim Hanım gırtlağını ve elindeki mendili paralaya paralaya meşhur tangoyu söylüyordu

... kemanımla sana bir ses...

Süha Rikkat ağlayarak kaçmıştı

geçmişle düşsel bir geleceğin karışımı, bilinmedik bir zamana, ancak tasarlanabilir bir mevsime gönül vermesine yol açmıştı.

Ferit arkasından koştu. Bülbüller ötmüyordu. «Nereye gidiyorsun!» diye bağırdı. Gece kuzguni siyahtı. Gidiyordu: sonsuza dek ayrılıyorlardı. Hanende Sevim Hanım'ın tuvaletindeki pulların yeşil ışıltıları, Süha Rikkat'in gözyaşlarında büsbütün parlaktı.

Ah, sonbahar bitiyor, diye yineledi.

O keman ses vermemişti.

Tanışları, güneyde güneşin hâlâ çok sıcak olduğunu söylemişlerdi. Oraya gidip yerleşecek, orada yaşayacak kadar servet sahibi olduğu kanısındaydılar. (Vergisini düzenli ödeyen bir yurttaştı.) Modaydı güneye kapağı atmak.

Güneye yerleşmek neyi değiştirirdi? İçindeki dirençsizliğe, boşunalık duygusuna son yoktu. Yabancılar arasında, kendi benini bile yaşayamayan, ben olmaksızın bencilliklerle örülü —romancı, yazabilmek için, bencil olmak zorundadır—, bencilliklere kapılmış biri gibiydi. Yoo; ailesine daima özverili dav-

ranmıştı (miras davalarından iğrenmişti). Yaşamı çoktan parçalanmıştı. Bu solgun gül, güneyde bir daha dirilemezdi.

Geceyarıları —Rigoletto susar susmaz— esrimiş düş gücünün uydurduğu insanları

bütün o kutsal roman kişilerini

o eski aşkı, bir gerçeklikmişcesine yanı başında hissediyor; yıkık bahçelerden geçip gidiyor; kaygı anası yalnızlığını ilkyazlara açıyordu. Fakat sabaha karşı düşler soluyor, güz beliriyor ve güzellikler çekiliyor. Hep o yarı açık tabut kapağı

hep o bembeyaz kefenlere sarılı ölü

kasılmış yüz.

Nice zamanlar, bir tek, tutkuyu salt tutku olarak yaşamayı denemişti. Para, hırs, kazanç, yükseliş oldum olasıya tiksindiği şeylerdi. (Çok şükür, yükselmişti; ünlü bir romancıydı.) Yükselişin kızıl bir maske takındığını sezinliyordu. Eserlerinde daima yansıtmıştı: tek inancı, yüreğindeki sevgilerdi. Her defasında —tek bir kez—, o, tutkuyu salt tutku olarak bir duygu ve yaşantı yoğunluğunda sürdürme girişimlerinin batkıya uğraması; bu göz açıcı durum; Süha Rikkat'de bölük pörçük yazılara çizilere dönüşmüş ve çok okunan bir romancı olmaktan öte mutluluk sağlamamıştı. Saadet herkesin hakkıyken, kendisi bu haktan yoksun kalmıştı. Sadece yakıp yıkmıştı coşkunluğu. Mutluluğu asla elde edememişti. Sonunda ayırt etmişti: dalgalı, çırpıntılı denizde ayışığının aydınlattığı görkemli kaya, çarpıp duran sularla delikdeşiktir ve oyuklarından parçalanarak sulara gömülmektedir.

Kim derdi ki Ferit, bu sevgili varlık... hanende Sevim Hanım'ın nazlanışları, hançeresine kıyamayışı; pullu, yemyeşil, ışıltılarla örülmüş denizkızı tuvaleti... o sarhoş masası! Sarhoş masaları!

Ne biçim kullanıyordu öyle otomobili adam? Bir eli direksiyonda, öteki eliyle orkestra yönetir gibi...

Iğrenmişti tangolardan falan. Bu dünyanın her şeyine yabancılaşmıştı; kendi iç tedirginlikleri dışında

—kaza yaparsa şaşmam—

hiçbir şeyle özdeşlik kuramıyordu. Bir zamanlar, başında ekose, yünlü kumaştan beresi (artık şapka takıyordu), koltuğunun altında en acıklı romanları, yokuştan tırmanan o genckızdan, o hulya bahçesinden —ne çabuk geçti yıllar, kim bu kadar hızlı çözmüştü zaman yumağını, kim...— geriye soğuk, tükenip donmuş bir yıkıntı —yıllar zalimdi—, bir harabe kalmıştı. Ama 'harabelerin çiçeği' de olamazdı artık. Sızlanışları; soluğu kesilmişcesine; bir tekrardan başka neydi.

Mezecinin, kuruyemişçinin, hediyelik eşya satan dükkânın önünden yürüdü. Üç dükkân da arkasında kaldı. Sucuklar, cipsler, seramik tabaklar, nazar boncukları, pirinçler ve fındık fıstık.

Dünün güzelim imgeleri, Süha Rikkat'de, çoğun ürkünç bir görünüm yaratıyordu şimdi. Gözleri yalnızca boşluğa bakıyor, eklem yerleri ağrıyor, elleri titriyor; geçip gitti ömür; uzaklar-uzaklar, uzaklıklar; yalnızca ölüm özlemiyle donandı; bir kez daha işitse sevdanın yürek çarpıntısını, mümkün olsa... Güneyde güneş hâlâ sıcak; güneyde hâlâ yaz yaşanıyor!

Eczanenin yanı başında, daracık aynaya bakıp, duygusallığından irkilerek, eşarbını düzeltti. Kırmızı çok mu cırtlak, çok mu patlıyor ne? Yoo, yenilmeyecekti; hayata asla yenilmeyecekti. Biraz cırtlaktı galiba. (Kolay sanıyordu kızkardeşi, tek başına yaşamanın güçlüklerini; sırtını Avni Bey'e dayamış. Yazacaktı, mutlaka yazacaktı: yeni bir başeser.)

Ölçüp biçtiğinde, tartıya vurduğunda, yüreğini en çok kıran, geçmiş yazların bir daha geri gelmeyeceğiydi. Bu ölüm korkusu: ölmek istemiyordu! Belki yaz'ı bir daha göremeyecekti. Bir yaz yaşamıştı...

... bir güz. Şimdi o yaz'ı, o güzü, gezginlere çekici gelebilecek kıyı kasabalarının duruk, güneşle, ışıkla, çiğ aydınlıkla solmuş ya da kuytu yerlerde rutubetle eprimiş afişlerine benzetiyordu.

Mükerrem Bey niye tasalanıyordu: solmuştu yaz, solmuştu güz.

Bu, küf yürümüş afişlerde, örnekse, ışıltılı mavi denizden boz taşlarla yükselen bir kaleye, o kalenin süt beyazı mermer armalarına silik düşlerinde dakikalarca bakıyor; dışarıda şakır şakır yağmur yağarken, yıllar önce sanki orada, o kalenin burçlarında, mermer armalar altından geçerek, merdivenlerde, basamaklardan çıkarak, kulelerinde, her yerinde, dörtbir yanında baş döndürücü yüksekliklerde, denizin yeşil-mavi ayırtılarla biteviye ürperişinde, gönül acılarıyla yaşanmış, bugünse mutlulukla anımsadığı kıpkısa kırık aşk hikâyesini, bütün bir duyarlık fırtınası gibi alımlıyordu.

Öyle dizeler söylemek isterdi ki

yaz

deniz
altın tozanlı kumsal
aşkları
başkalarını da yaşanmışcasına etkilesin ve bir daha unutulmasın.

Gelgelelim yitirdiği sevgilerden sonra, denizlerden, kavurucu yazlardan da tiksinmişti; denizler; düşlerdeki kıyı kasabaları, o hiç gidilmemiş tatil yöreleri; dingin yaz saatleri; romanlarda tasarlanmış, hem her şeyin hissedildiği hem hiçbir şeyin içtenliğe açılamadığı pansiyon odası; çingene pembesi zakkumlar; gençlik rüzgârı yalnızca ıstırap veriyor. Kim yadsıyabilir; unutamadığı o yaz da yıkıcı, bozgunlara uğratıcı, hattâ vahşiydi. Sanatı onlardan kaynaklanmış ve çökmüştü.

Çarpıntısı tutmuştu yine.

Hayır-hayır; ünlü bir sanatkârdı. Aşkları en güzel anlatan romancı.

Geçmişteki insanlar, güzel ve mutlu günler, derin iç yıkımları, özgürlük, gençlik ateşi, birbirinden bağımsız, ama duyarlıkları, duygulanımlarıyla birbirini andıran, çağrıştıran, hepsi de sevdayla yüklü anılar belleğinde yeniden şekil kazanıyor; sevinçten ve acıdan, güzellikten ve çirkinlikten, bütün bu ayrı, karşıt, ama günümüzde özdeş şeylerden, salt kendisinin yaşamış olduğu bir şiiri duyumsuyordu. Sanki bir resim bu. Gizli çekmecelerden çıkarıp, —deniz kıyılarında— derin iç düşüncelere, şiirin duyarlığına dalmak isteğiyle saatlerce bu resme bakıyordu.

İşte piyano
—çarpıntısı...—

işte bütün yaylılar.

O düşte, o esrimede; ayışığı şu akıp giden çalkantılı denize yansıyor. Dağların doruklarında ağaçlar çiçek açmış. Sevdiğim insanların yüzleri, apayrı anlamlarla beni bir daha kucaklıyor.

İşte org...

(Mükerrem Bey anıları yasak etmiş; adam sen de...) Cam vazoda çoktan kurumuş o beyaz güller, yeniden, her sonbaharla, hele eylül sona erer ermez, baygın kokularıyla diriliyor ve bir insanın bana yakınlaşmasını duyumsuyorum: Döndüm, diyor, hiç ayrılmamıştık zaten. Evet, hiç ayrılmamıştık Ferit. Şimdi çok uzakta olan bu kişi için

«Sizi hiç unutmadım Ferit.»

o zaman, o büyülü mevsim, o yaz sonu, o güz, o mevsimdönümü...

... o yılbaşı akşamı

«Ben sizi hiç unutmadım!»

nelerimi vermezdim ki! Her şeyimi! Şurada, şu sofada, rüzgâr, açık penceredeki tül perdeleri uçuştururken

işte bütün yaylılar

bir ses, beni sevdiğini söylüyor: o ses her zaman cınladı. Keçiyolunu tırmanırken, yemişleri dallarında kuruyup kalmış böğürtlenler ellerimi, yüzümü çiziyor ve hayatın beni daha çok kanattığını ayırt ediyorum.

İşte Fener burnunda güneş kanlar içinde batıyordu.

Hanende Sevim Hanım, Papcsın Bağı'ndaki mecliste haykırarak tangolar söylüyor, kendisi di-

şında, başta Ferit, herkes alkışlıyor, tempo tutuyor, durduğu yerde salınıyor ve yeşil pullar ışıldadıkça ışıldıyordu. Ağlamaya başlamıştı. Denizkızı Sevim Hanım kahkahalarla gülüyordu; ansızın Ferit'e sarılarak, başını erkeğin göğsüne dayadı.

Ertesi sabah, ertesi gün, Müsyü Kevork, «Yaz'ın kızım,» demişti, «acılarınızı yaz'ın. Çok acıklı olsun. Biraz da merak, macera...»

Tepebaşı'nda tiyatro çıkışında kulis kapısında beklemiş, Ferit'e yalvarmış; sonra yine, defalarca beklemiş, akasya ağacını siper alarak Ferit'den gizlenmişti. Şehir Tiyatrosu aktörlerinden Yakışıklı Ferit... Ferit Bey.

Sıcak, parlak ilkyaz günü. İlkyaz akşamı. Mayıs sonunun serin ılık yeli, az sonra Papasın Bağı'nda esecek, eser, gökyüzünde yıldızlar dönenecek, mor salkımların ağır kokusu arasında bülbüller, çevre korulardan ötmeye koyulacak. Koyulacaktı. Sıcak, boğucu ilkyaz gecesi. Hanende Sevim Hanım alaturkaya geçmişti.

Ertesi mevsim, güzün, romanı, o çok büyük aşk romanı yayımlanır yayımlanmaz, Tepebaşı tiyatrosunda çıkışta kulis kapısında Ferit'in yolunu kollamış, yürek çarpıntılarıyla rastlantılar yaratmaya çabalamıştı. Mısırlı prensesin otomobili kapıda beklerdi.

Müsyü Kevork, «Yaz'ın,» diyordu; «acılarınızı kızım. Okurlarınız sizden gözyaşları dileniyor.»

Bir yetimeye, Süha Rikkat'e, okurları gözyaşları dökmüş, fakat Ferit acımamıştı. Kalpsizdi Ferit. Kalpsiz'i sonra, bir yıl sonra yazmıştı. Seni Affetme-

yeceğim'i önce, Ferit'i yitirir yitirmez, bir koruda, akşamüzeri, son konuşmaları. Ferit susmuştu. **Seni Affetmeyeceğim**'in büyük başarısı üzerine, aradan uzun yıllar geçince, biraz Müsyü Kevork'un ısrarıyla, biraz da, yok, daha çok, hattâ tamamıyla, içindeki özlemin etkesiyle **Seni Hiç Affetmeyeceğim**'i kaleme getirmişti. **Kalpsiz, Seni Affetmeyeceğim, Seni Hiç Affetmeyeceğim!** Bu eserler de baskı üstüne baskı yaptı.

Haydarpaşa mendireğinin yeşil, Kadıköy iskelesinin kırmızı fenerlerine bakarak incecik kır çiçeklerini örseleyen hayata ilenmişti. Moda, Belvü gazinosundaki dans suareleri, Süreyya Paşa salonlarındaki öteki dans suareleri, Moda, deniz banyoları, Moda, köşklerinin erguvanlı bahçesi, o donanma gecesi... —hayat da kalpsizdi. İncecik kır çiçeği örselendikçe örselendi. Böyle, donanma geceleriyle, Süreyya Paşa salonlarıyla, Belvü gazinolarıyla, Şehir Tiyatrosu oyunlarıyla, Shakespeare'le, kafataslarıyla, mezarcıların felsefesiyle, Macide Hanımefendi'nin büyük aktrisliğiyle, Halit Fahri Bey'in unutulmaz Baykuş faciasıyla, Ferit-Ferit! diye inleyerek, ömrü nihayet bulmuştu.

Böyle nereye gidiyordu, Topağacı'nın yan sokaklarında?

Unutmak istediği ne çok şey var. Bütün yazdıklarının kuzeyden esen rüzgârla yok olmasını isterdi. Bütün yazdıklarının rüzgârla! (Rüzgârlar hep kuzeyden esiyor, kuzey yıldızı, kuzeyden, kuzeybatıdan, kuzeydoğudan, ama ille soğuk, karanlık kuzeyden.)

Rüzgâra savursun ve rüzgâr alıp götürsün. Rüzgâra savuraym ve rüzgâr alıp götürsün.

Şimdi özlediği herkes
Ferit
beybabası
yüzünü kahverengi fotoğraflardan ezberlediği anneciği
hattâ Nimet
Ferit
Ferit
herkes, beyazı da solmuş mezar taşları gibi kendisinden uzak, henüz ulaşamadığı başka bir yerde, fizikötesinde yaşıyordu sanki. İnceliklerine asla kıyamadığı, o çarçabuk geçen, yaşanırken de ele avuca sığmamış zaman dilimleri, çocukların ölüm çığlıkları arasında akıp gidiyor.

«İyi akşamlar Süha'nım.»

«Hayırlı akşamlar, efendim,» diye yanıtladı. Kimdi? Orta yaşlı bir bey. Apartıman komşularından? Güleç. Çıkaramamıştı. Kimdi?

... Bir kez daha arabadan insem; karşı kaldırıma geçsek, lokantanın —Samyelinin bıraktığı izler, lekeler de yoksa!— döner kapısından girerek... mum ışığı ve piyano... orada Süha Rikkat'i bekleyen bir şey kalmamıştı, bir nesne bile. Fotoğraflardaki yüzlerimiz hiç de sahici gelmiyor bana. Mum erimiş. Dağ lâlelerinin —mor, beyaz, eflâtun ve kankırmızıydılar— boynubüküük. Sen...

Dün.
Epey önce.

«Hayırlı akşamlar...» diye yanıtlamıştı. Hâlâ anımsayamadı.

Yalçın, uğultulu bir rüzgâr esiyor; bir yolculuksa rüzgâr, alıp başını gitmekse, bir aşksa söy'enmemiş, söylenilememiş, söylenmesinden kaçılmış, kaçınılmış bir duyguysa, o duygu, o aşk yanlış söylenmişse, yüreği açmak gitgide yasaklanıyorsa

ne gelirdi elinden. Tümünü kocaman bir şeytan minaresinin sedefine işlemek isterdi.

Sert rüzgâr, göğün mavi yelpazesinde bulutları ordan oraya savuruyordu. Öğledensonraydı. Ferit'le yeni tanışmışlardı; «Duygularımı size bir acabilsem Süha'nım...» diyordu. Süha, onun altın yansımalı gözlerine, bu gözlerdeki tuhaf ışıltıya bakmaya çekiniyor, yine de dayanamıyor, gizlice süzüyordu. Yürüyorlardı. Neden açmıyordu hislerini? Bir sevgi değil miydi? Sevilmeye herkesten çok ihtiyacı vardı Süha Rikkat'in. Kalın, tok sesliydi Ferit; tiyatrodaymışcasına, sahnedeymişcesine jestlerle konuşurdu. Göğün bulutları, şimdi varmış oldukları havuzun suyunda da ordan oraya savruluyordu yansılarla; yansılarda, nilüferlerin arasından görünerek. Nilüferler henüz açmamıştı. Ferit havuzun kenarına oturmuş ve bütün doğayı göstermişti: «İşte böylesine Süha'nım...» Köşkte çay sofrası hazırdı. Beybabasıyla tanışacaktı bu yakışıklı, etkileyici genç adam.

Dişçide (pioreden şüpheleniliyordu) karşılaştığı adamdı galiba; «Hanımefendi gençliğimizde sizin eserlerinizi okuduk,» diyen. Şimdi niye okumuyordu budala? Böyle ansızın insanın karşısına çıkıp, akıl dağıtırlardı.

Dönüp arkasına baktı: sersemsepelek yürüyordu herif.

Diyordu ki rüzgâr: Senin yüzünden hep... hepsi senin yüzünden, ne geldiyse başına.

Fakat o sert rüzgâr, şimdi yağmurla birlikte esiyordu. Pencerenin önündeydi Süha. Yağmur yağıyordu. Bahçede güz olanca egemenliğini kurmuştu. Kameriyeyi çevreleyip örten leylâklar çoktan dökülmüştür. Leylâk iskeletine bakıyor ve her şeyin solduğunu ayırt ediyordu. Oturmaodasındaki baygın kokulu son güller bile Süha'nın alınyazısını değiştiremeyecekti: mevsim sona ermişti. Leylâk iskeleti her şeyi haykırıyordu. Kimbilir ne kadar sonra yağmur durduğunda balkona çıktı, göğsünü rüzgâra verdi. Ağaçların kahverengi sarı yapraklarından süzülen yağmur damlaları gibi, yanaklarından gözyaşları süzülüyordu.

Heyecanları, sevgisi, duyarlığı, o büyük aşk, içindeki dinmez sızı yüzünden.

O rüzgâr mı artık; bilemiyordu; düşlerindeki Çoban yıldızını, Süha Rikkat'e gökyüzündekinden daha parlak göstermişti, yıllar yılı. (Kimse kimdi.) Dağlardan esen kuzey yeli, şimdiyse, bir kuytuluğa sığınır sığınmaz, iğdelerin yazdan kalma geniz yakıcı kokularını taşıyacağı yerde, nicedir daha çok ürpertmeye, uğultusuyla daha çok ürkütmeye koyuluyordu. (Niçin anımsayamıyordu bir türlü; geçmiş bu denli canlı ve yanı başındayken; «... eserlerinizi gençken... gençliğimizde...») Yaşadığı her şeyi, iyi ki, düşlerinde yeniden yaratmış (Müsyü Kevork sağ ol-

sun... toprağı bol olsun), düşleriyle sarıp sarmalamış, sözcüklere dökmüştü.

Fakat uçsuz bucaksız denizleri, enginlerdeki kotrayı, beyaz yelkenleri, gökyüzünün suyla birleştiği çevren çizgisini yitireli, görüş alanı da enikonu daralmıştı. Sonbaharın, melankolinin sadece gün kararırken beliren yalancıktan canlandırışı, müthiş arzuların, doyumsuz isteklerin iteleyişi, itekleyişi; geceyarılarında çırpınışlarla son buluyordu.

Sinir ilâçları, bu çırpınışları gelgeç biçimde dindiriyordu. Öyle geceler beliriyordu ki, fırtına, uğultu diniyor, deniz sakinleştikçe, gökyüzünde bulutlar dağıldıkça, ayışığı, gümüş pırıltısıyla, sedeflerle, yakamozlarla kıyıları, kumsalı aydınlatıyor, sular ağdıkça ağıyor; pırıltılarda, sedeflerde, yakamozlarda öncesiz sonrasız sevgililer, yaz gecesinin büyüleyiciliğine karışıyordu. Artık o sevda öyküsünde, o çok büyük aşk romanında görünüşleri tanyerine kadar hiç kesilmiyordu.

Ayışığının aydınlattığı kumsala, kırık bir dalın sivri ucuyla, **Seni seviyorum**, diye yazmak isterdi.

Karanlık, puslu, yağmurun yağdı yağacağı bir günde, kumsaldan geçmiş ve terk edilmiş plaja gözyaşlarıyla anılarını öncesiz sonrasız bırakarak, kırık bir dalın sivri ucuyla **Seni sevmiştim**, diye yazmıştı.

Bazan bir müzik sesi —basbayağı işitiyordu— Süha Rikkat'i altüst ederdi. Bu dalgalanan, su gibi çağlayan müzikle birlikte Ferit'in gençlik hayali kendisini dansa davet eder; Süha Rikkat de yapma papatyalardan gençkız tacıyla, gecenin kraliçesi olarak valse kalkardı. Yıldız yıldız ışıklar yağar, konfetiler

rengârenk uçuşur ve Ferit'le ikisi salonun ortasında döner - dönerlerdi.

Bununla birlikte ateş nöbeti hep baskın çıkıyor ve korkunç rüya, büyük kâbus sabahlara dek sürüyordu. Bu yüzden Süha Rikkat hiç uyumak istemiyordu. İlâçların etkisi çabuk geçerdi.

Ferit hem Hamlet olur, göz açıp kapayana, hem de zavallı saray soytarısının kurukafası.

Mükerrem Bey, başını önüne eğerek, «Yaşdönümünden sonra da rastlanır böyle krizlere; sürer,» demişti.

Yaşasaydı... göze alıp yaşayabilseydi. Gelgelelim Anna'nın başına gelenleri okumuştu. Anna Karenina çok güzeldi üstelik. Kendisi...

Yaşdönümünden sonra!

«İyi akşamlar Süha'nım.»

Bunu nasıl söyleyebilmişti? İnsanlar ne kadar acımasız olabiliyorlardı, ne kadar. Sonra başını eğişi, yüzündeki o sahici keder, o kederi saklamak isteyişi Mükerrem Bey'in; çirkindi. Herhalde gözlerinin içine bakarak konuşması, daha uygarca bir davranış olacaktı.

Dönemeçten saparak ara caddeye karıştı. Sağlık yurdunun kapısında bir cankurtaran duruyordu. Hasta mı getirmişti? Belki de bir ölüyü çıkaracaklardı. Tüyleri ürperdi. Mutlaka biri ölmüştü, bir hasta. Ölünün yüzü örtülü olacaktı.

Yaşdönümü sonrası : bunu açıklamak insafsızlık değil de, neydi. Yazık ki, elli sekiz yaşını tamamlamıştı. (Elbet iftihar ediyordu otuz dokuz yıllık romancılığıyla. Kırk küsur aşk ve karasevda romanı kale-

me almıştı... Elbet dinçti.) Herkeslerin ömründe, yaşanmışlıklarla, doygunluklarla, dahası bıkkınlıklarla gelen bu yaşdönümü, Süha Rikkat'de hâlâ sona ermemiş hulyaların simgesiydi. Evet, kendisi yalnızca eserlerinde yaşamışken; nasıl oluyordu da, böyle —kalbi çarpıyor, bütün vücudu ateşle yanıyor, kulaklarındaysa inildeyişlerle karışık, gecekuşlarının kanat çırpışları yankılanıyordu— ... böyle ansızın organizmasında, sinir sisteminde beliriveren değişimlerle —yarasalara dönmüştü— o gecikmiş yaşdönümü ortaya çıkıyordu. Bir yıldönümü, bir doğum günü değildi ki, insan sevinsin. Beyefendi, diye acı bir alayla gülümsememek için kendisini zor tutmuştu doğrusu Süha Rikkat; ben böyle yaşamaa hiçbir şey bilememişken.. öğrenmemişken, tatmamışken, nasıl oluyor da, kadınlığımın sona erdiğini söylüyorsunuz.

Mükerrem Bey bu kez de babacan gülümseyecek; bir asabiyeciye gözükmesi gerektiğini belki de anlayışlı bir ifadeyle vurgulayacaktı; çıkık damarlı ellerini masasının üstünde gezdirerek.

Ama adını bilmediği, kendisine selâm vermeye tenezzül etmeyen hostes hanım taksiye atladığı gibi, gençliğini, kadınlığını yaşamaya uçmuş ve bütün kemanlar, bütün yaylılar, piyanolar da onun için çalmaya koyulmuştu; mum ışığı, Park Otel'deki

çoktan terk edilmiş, çoktan boşaltılmış, tabakçanağı bile satılmıştı

yemek masasını, beyaz kolalı örtüleri bezeyen dağ lâlelerini incecik gölgelerle... Hayat ondan yanaydı.

Aynı Hayat Süha Rikkat'e yıllar yılı dudak bük-

müştü. Doğaysa, çirkin, münasebetsiz, pespaye bir davranışla, yaşdönümü sonrasını anımsatıyordu.

Dudakları açılıp kapandı.

Ne çok sille yemişti; ne çok şeyde sille yiyordu.

Geçer; sonbaharın sıtması da geçer. Böyle yürüyüşe çıktığı güneşli, hattâ ılık günlerden sonra yağmurlu, kasvetli mevsim... mevsimdönümü bastırır ve karamsarlık öncesiz sonrasız hüküm sürmeye koyulur. Artık aldanmaya imkân kalmamıştır.

Evet, dişçideki adamdı. Gençliğinde okumuştu Süha Rikkat'i. Şimdi başkalarını mı okuyordu? Ünlenen yeni, genç romancıları? Kadın yazarların sayısı da çığ gibi büyüyormuş.

Geçiyor sonbaharın sıtması zaten. Henüz yaprakdökümü başlamadı ama; sabahları odasının camını buğular içinde buluyordu. Silindiğinde dışarısı, karşıki apartımanlar, daracık kalmış, bakımsız arka bahçeler, kimbilir hangi konağın artığı

çifte kanatlı büyük demir kapıyı paslı parmaklıklarından itip bahçeye girdi; nerdeydi erguvan ağacı, nerdeydi mor salkımlar, nerdeydi leylâkların pembesiyle gökyüzünün mavisi; manolyalar neden açmamıştı; havuzun çevresini iki sıra lâle halkası sarmıştı, ama eskiden, çok eskiden, sarılar, kankırmızılar; yapay derenin iki ucunu minyatür köprücük bağlardı; bu şairane bahçenin kapısıydı işte büyük ve paslanmış

kenarları kırık, mermer havuz, arslan heykelciği, solmuş nilüferler, kapalı, kurşun alacası gökyüzü ve her şey siyah, daima simsiyahtı.

Mükerrem Bey'in açıklamasıyla yıkılmıştı.

Yine yürüyüşe çıkıyordu ama, şimdi ne güneş, ne fırtına, ne yağmur umurundaydı. Akşamüzerleri de solacaktı; nasıl ki nilüferler solmuştu. Derin bir suskunlukta yaşıyordu. O kurşun alacasında erken gelen güz, ayaz, insana zehir gibi çarpıyor; yürüyüşü kimileyin kıso kesmek gerekiyordu. Şimdinin cılız rüzgârı, birkaç gün, bir iki hafta içinde şiddetlenecek, öbek öbek dökülen ilk yaprakları

ilk aşkı

savuracak, çevrintisinde yeniden toplayacak, bir kez daha dağıtacaktı. Her sonbahar aynıydı. Yaşanacak ne kaldı, diye düşünüyordu Süha Rikkat.

Kendisi için güzel olan her şey sona ermişti. Çıplak gerçeklik yırtılmış, bir durugörüde, zaten hayatına pek az sevinç —mutluluk değil— karıştığını ayrımsamıştı. Bir fotoğrafta beybabası kendisine gülümsüyordu: Kızıma, diye imzalamıştı. Ama beybabası öldü. Nimet evlenmiş ve Avni Bey, karısını her fırsatta aldatan bu hayırsız enişte, Süha Rikkat'le, karısının ablasıyla aynı çatı altında, her dakika burun buruna yaşayamayacağını haykırmıştı: köşk satışa çıkarıldı. Annesinin yüzü veremle örtülüydü: tüller iniyordu şapkasından. Müthiş bir bulanıklık içinde, o güne dek fark etmediği iç gerçeklikleri seziyordu. Aday edilmiş bir insandı, horlanmış, küçümsenmiş, tokat yemiş!

Bugünkü gençliğin beğenmediği, artık eskisi kadar önemsenmeyen romanlarında Süha Rikkat, yoksunluğunu çektiği, acıyla tattığı sevgi ve sevecenlik ihtiyacını yansıtmıştı. Dünün dünyası daha duyarlıydı. Maddeye tapılıyordu günümüzde.

Ferit neye tapmıştı? Paraya? Güzel kadınlara? Hanende Sevim Hanım'a mı? (Ferit hakkında neler anlatmışlardı...)

«Genç yazarlar, şu 'yeni' romancılar yarın umudundan, yarın hayatın değişeceğinden söz açıyorlarmış —hıh! Süha Rikkat'in ömründe hiçbir şey değişmeyecekti; yarın da.

Sevdiği insanları anılarında bile yitirmişti. İhanete uğramış, boyuna aldatılmış, boyuna arkadan vurulmuştu. Bir akşamüzeri, bir günbatımı, mutluluğu öncesiz sonrasız yitirmişti. Sevdiği her şey ayaklar altında parçalanmış ve Süha Rikkat, düşebileceği yere kadar düşmüştü. Şu dünya, ölümden de acı ilişkilerle dolup taşıyormuş meğer, ölümden de umarsız.

Kuzeyden bulutlar üşüşüyordu. Yağmurlardan sonraki aldatıcı sıcak, son yaz serpintisi çok geçmeden kopacak fırtınayla bitecekti. Az kalmıştı o fırtınanın patlamasına. Patlayacaktı.

Bütün duygularında yalnızlığa benzer gri bir issizlikle boğuşuyordu. İnsanoğlunun duyarlıklarla, gönül inceliklerivle, hattâ kırık aşkların hıçkırıklarıyla bilene bilene erdem kazanmasını istemişti oysa; sevgin sevgiyle karşılık görmesini, bağlanışın sonsuz bağlanışla. Hele o beyazlara sarılı güzelim ölü .

düşlerinde

gözünün önünden gitmezken; ardında bir aşk'ın yaralı öyküsü ışırken; bundan böyle, o günden, o ayrılık an'ından, o hicran akşamından

«Allahaısmarladık Ferit. Seni sevmiştim.»

«Beni, affet Süha.»

dememişti ki

ayrılıyoruz ve sonsuza dek ayrılmışlardı

o ayrılıktan beri yolunu sadece karartacakken, karartmışken. Yolu kapkaranlıktı. Ama bilmesi gerekirdi: kendisi için başka bir umman, başka bir gelecek,

«Ne acı: seni hâlâ seviyorum.»

yoktu.

Küçük Çamlıca yolunda, baharda yine yabangülleri açarak, çitleri sarmış ve Süha Rikkat de yapayalnız yürümüştü.

Soluk soluğa kalmış olduğundan
duygularının akışına
bir ırmak gibi akışına kapılıp koşmuş-koşmuştu
kırmızı ipek eşarbı terle ıpıslaktı
akşamın son ışıkları altında durdu.

«Ne acı: seni hâlâ seviyorum,» demişti Ferit'e. Ne acıydı tanrım. Sonra bir kez karşılaştılar, yüzbeyüz, sonra, bir yılbaşı akşamı.

Soluğu açılır açılmaz, yeniden, bir kez daha cesaret kazanacaktı: acılar vız gelir tırıs giderdi Süha Rikkat'e. Evet, hayatın acılarını, o büyük depremin sarsıntılarını zevk edindiğinden beri... —vitrindeki yün bereleri fark etti.

Mavi tilkisi, omuzlarında kısacık peleriniyle kolsuz siyah mantosu, beresi, dirseklere kadar siyah eldivenleriyle vapur iskelesine koşuyordu. Muhakkak yetişmeliydi. İçindeki fırtınaya bakılırsa, yetişmek bir ölüm-kalım sorunuydu. Süha Rikkat Hanım'ın geçişi kimselerin gözünden kaçmıyor, herkes birbirine adını fısıldıyordu: genç neslin kalemi en kuvvetli muharriri. İşte Park Otel'de bir hanımefendi imzalaması için

son eserini Süha Rikkat'e, bu hulyalı, hulyasıyla gönülleri ele geçiren gençkıza uzatıyordu. Ferit de saçlarını okşamıştı, beresini çıkarır çıkarmaz.

Vitrindeki bereler...

Fakat bir camekânın önünde karşılaşmışlardı, akşamdı ve Ferit; o açık yeşil benekli, sarı gözler, o elâ gülümsüyordu, Ferit gülümsüyordu. Yıllardan 1941 mi, 1942 mi ne bitiyordu : yılın son günü, son akşamı. Camekânın gerisinde oyuncaklar, dantel gıysili taşbebekler duruyordu; uzun kirpikli, ok kirpikli, simsiyah fırça kirpikli, sapsarı saçlı taşbebekler.

Ne güzel şeylerdi; elörgüsü.

Taşbebeklerin tümünü kucaklamıştı; yüreğinde kucaklamıştı. Soğuk, fakat güneşli kış günü,

yüreği kanıyordu Süha Rikkat'in, yüreği kanıyordu

kış akşamı, günbatımı alacası kızıl bir şeritmişcesine mağazanın camekânına yansıyor, gökkuşağı ışık kırılmaları içinde Ferit'in gözlerini olağanüstü bir imge büsbütün unutulamaz kalıyordu. «Iyi misiniz Ferit?» Sonra bir kahkaha, Beyoğlu caddesi boyunca, buz gibi soğukta asılı kalıverdi; sadece bir kahkaha.

Yılbaşı Akşamı adlı uzunöyküsüne o gece kolları sıvamıştı. (Gülümsedi. Eserlerini anımsamak elbet hoşuna giderdi Süha Rikkat'in.) Hummanın ateşiyle yazılmış bir nuveldi.

Gülümseyen taşbebekler hızla silinirken, Ferit'in gözleri hızla silinirken, o kahkahanın acımasızlığı hızla silinirken; her şey çürüyor, diye mırıldandı, hatıralar bile. Sesi titriyordu.

«Her şey çürüyor,» demişti; «hatıralar bile.» Sesi titremiş ve bundan müthiş utanmıştı. 1943 mü, 1944 mü bitiyordu ne.

Sahi, hangi yıldı?

Kaç yıldır roman yazıyordu; kaç yıldır romanlarla yaşamıştı? Gelecek sonbahar, kırkıncı yazarlık yaşını bir başına kutlayacaktı. Belki bir anı kitabı.

Meleklerin hıçkırıklarını işitiyordu.

Saadeti tek hissettiği zamanlar olan ilkgençliğinde, gençkızlığında, kısacık süren nişanlılığında ekose berelerini başına geçirir; uzun saçlarını, omuzlarına örttüğü mavi tilkinin üstüne bırakır; yaşamdan çok şeyler bekleyerek, meçhul bir sevdanın peşinde koşardı. Hayır, o zamanlar da güzel sayılmazdı. Güzelliğini öven olmamıştı. Ama Ferit yanağından, alnından öpmüş, sonra gözlerinin içine bakmıştı. Bir kez gerçekleşmişti bu mucize.

Fakat ne tuhaf, yuvarlak değil de, sucuk gibi uzun uzundu vitrindeki bereler. Herhalde yanılıyordu; elörgüsü değildi. Yine de göz alıcı, canlı renkleriyle zevkinizi okşuyordu. Kırmızı, yeşil, sarı

kordelâlar

böyle uzun, sucuk gibi. Belki de takke biçiminde katlamak gerekiyordu. Yoo, berelerle dolaşacak yaşı geçtiğini biliyordu. Gelgelelim albenilerinden bir türlü kurtulamıyordu. (Hep o hostes kızın saçları yüzünden!) Mutlaka balıkçı takkesi gibi ikiye katlanıyor, gerektiğinde boyun, boğaz örtülüyordu. Sıcacık tutar kışın. Şapkalarda insanın kulakları dışarıda kalıyor. (Çok şükür, bir milletin doğuşunun gereklerine bağlı kalarak, asla başörtü kullanmazdı.)

Acaba kaç paraydı? Belediyenin emirlerine uyulmuyordu ki. Fiyatlar belirtilmemişti.

Yanından iki delikanlı geçti; sarışını sakallıydı (Ferit de bir ara sakal bırakmıştı, Brutus'ü canlandırırken). Bir an durarak Süha Rikkat'e baktılar; galiba garipseyerek. Derken yürüdüler, sağlık yurduna doğru. Neden bakmışlardı? Süha Rikkat başını çevirecekti ki,

hele o Nil yeşili bere

genç çocukların bir kez daha dönüp baktıklarını göz ucuyla fark etti. Kıpırdamadan durdu. Cankurtaran yerli yerindeydi. Acaba tanımışlar mıydı? (Öyle, halkın arasından, Kadıköy vapur iskelesine koşarken...) Ölüyü çıkarmamışlardı daha sağlık yurdundan. (Nimet'in söylediği mesele, hani şu romanlarının öteki kadın tarafından beğenilmesi meselesi, on bir numaradaki türkücü oğlanın esrar çekişi, gençlik, bugünkü yeni kuşaklar, ünlü romancılığı, dişçideki adam hep bir arada — «İyi akşamlar Süha'nım.» — kafasına üşüştü. Bütün bu ayrıntılar, hayat parçacıkları arasında sanki gizli bir bağ sözkonusuydu.) Herhalde tanımışlardı: gülümsüyorlardı. Selâm verse miydi? Evet, benim; Süha Rikkat... Nezaketi hiçbir zaman elden bırakmamak gerekir. Seni Affetmeyeceğim yazarı...' Yarı dalgın, yarı araştırıcı son bir kararsızlık geçirerek gülümsedi; teşekkür ederim, inceliğinize, eserlerimden beni tanıyışınıza, genç neslin bu kutlayışına. Fakat sakalsızı, bıyıklı ve esmer olanı, o kadar meydan okurcasına süzüyordu ki, Süha Rikkat tedirginlik duydu; ne demek istiyordu, yırtık, küstah bir sırıtışı vardı. Bu gençler,

belki de, toplumsal davaların ardına düşmüş romanlar yazmadığından, hiçbir zaman yazmayacağından kendisine düşmanlık güden kişilerdi; öyle bir halleri vardı. Belki de, hattâ büyük bir olasılıkla materyalisttiler. Düşmandılar! Karanlık insanlar! Toplum düşmanları! Sakallı sarışın, arkadaşını kolundan çekti ve Süha Rikkat, duyduğu tedirginlikten kurtulmak istercesine, ne yaptığının tam da bilincinde olmaksızın, camekânında yün bereler sergilenen küçük, bodrum kattaki dükkâna giriverdi.

O sırıtış... —neyse, kurtulmuştu.

Tuhaf bir dükkândı. Birtakım kadınlar, erkekler oturuyordu iskemlelerde; çoğunun kucağında ya bir sepet, karton bir ev, sepetten, karton evden başını dışarı çıkarmış bir kedi, ya da bir süs köpeği vardı. Yaşlı bir hanımın ayağı ucundaysa, sahibi kadar bitkin bir buldog uyukluyordu; iyice evcilleşmişti. Böyle beş altı kişi. Dipte buzlu camlı kapı...

Süha Rikkat, daha çok sıkıntılı bir gecenin sonundaki karanlık rüyaya, o karmançorman rüyanın bir sahnesine benzeyen topluluğa bakmayı artık yersiz ve saçma bularak, tezgâhtar kızı arandı: ortalarda görünmüyordu. Nil yeşili bereyi satın alacaktı. Tezgâhtarlar da değişmişti şimdilerde; geçen gün, neydi o öyle, camekânın arkasındaydılar kızlı erkekli, alacalı bulacalı, yün kazaklar, çingene eteklikleri, daracık pantalonlar, gümbür gümbür müzikler çalıyor, tümü de dans ediyordu, oralarını buralarını kıvırarak, koskoca Bahariye Caddesi'nin ortasında, ortalık yerinde (Nimet'den dönüyordu). Hiç utanma

kalmamıştı. Evde deneyecekti; fazla gençkız işiyse, artık geceleri takar, soğuklarda başını korurdu (kaloriferden şikâyetçiydi). Fakat nerede kalmıştı kız?

Kendisine yaklaşan beyaz önlüklü, ufaktefek çelimsiz delikanlıyı süzdü (çırağın önlüğü adamakıllı kirliydi). Ne kadar garip bir dükkândı; kadın eşyası satıyordu, içeride erkekler oturuyordu ve tezgâhtar sırıtkan bir oğlandı, beyaz önlük giymişti kasap bakkal çırağı gibi.

Ferit piyanonun yanı başında, ayakta bekliyor; Süha onu, gümüş şamdanlar arasından beyaz, bem beyaz keten giysileriyle beklerken görüyordu. Yakasına hercai menekşe iliştirmişti, mor ve sarı, maskeli balo çiçeği.

Oğlanın sesiyle toparlandı. «Buyrun hanımefendi,» diyordu.

(«Seni götürmeye geldim Süha.»)

Neyse muamelesi edepli. «Vitrindeki bereleri görmek istiyorum,» diye yanıtladı.

(«Papasın Bağı'nda arkadaşlar bekliyor. Sevim falan...»)

«Anlayamadım efendim. Hangi bereleri?»

(«Ne hoş bir sürpriz Ferit!»)

Ne demek oluyor bu? Ne demek, hangi bereler? Vitrinde sergilediklerıniz, o rengârenk şeyler. «Vitrinde sergilediklerıniz,» demekle yetindi.

Oğlan kızormıştı.

Süha Rikkat vitrini işaret etti.

(«Beni böyle, gün batmışken, bir sokak köpeği gibi bırakamazsınız Ferit!»)

«Hangileri?»

Buldoglu, Ermeni madaması kılıklı şişman hanım, tezgâhtarla arasında geçen konuşmayı işitmiş, kıkırdayarak, minimini bir kahkaha fırlatıp çevresindekilere bakınmıştı. Ötekiler aldırışsız oturuyorlardı. Boyalı kokana!

«Bere değil onlar hanımefendi.» Sesi gıcıklanmıştı oğlanın.

«Nedir?» Sinirlenmişti Süha Rikkat.

Çocuğun yanıtı yerine, cırtlak bir kuş sesi işitildi ve elinde kafes, tayyörlü bir hanım (Bahariye Caddesi'ndeki ayakkabıcı Reis'in papağanları şakır şakır konuşurlardı), topak topak rimelli kirpikler, süs püs, yanından geçti; o ne kurum. Kafesi örten çiçekli örtüyü düzeltiyordu; sol elinin işaret parmağındaki yakut kakma yüzük pırıl pırıldı. Kuş, görünmeyen tür, bir kez daha cırtlak cırtlak öttü. (Aman neler anlatmazdı Reis'in papağanları, hele bir tanesi. Adam öldü. Papağanlar öldü. Dükkân işliyor.)

Oğlan, «Köpekler için,» diye kekeliyordu karşısında. «Köpek giysileri efendim...»

Kavrayamamıştı Süha Rikkat; boş bulunarak, elörgüsü olup olmadıklarını sordu —berelerin

«Bere değil efendim.»

Bere değil, köpekler için, köpek giysisi...

(«... evsiz barksız bir sokak köpeği gibi, üşümüş, ıslak, titreyen... Bırakamazsın anlıyor musun, bırakamazsın!»)

Çocuk bakıyor; buldoglu madama bakıyor.

Galiba başı dönüyor. Yakut yüzüklü, kafesli hanımın aralık bırakmış olduğu kapıdan hızla dışarıya süzüldü, teşekkür etmeye gönül indirmeyerek. Yüre-

ğinin atışı artmış, yüzüne al basmıştı. Demek yanılmıştı. Siyah mermer tabelada Veteriner, yazıyordu; veterıner bilmemkim... Sevsinler. Ne zamandan beri baytarlara, 'veteriner' deniyordu sanki? Burdan bir an önce kaçmak isteğiyle yanıp tutuşuyordu. Yanakları alev alev —hissediyordu—, bir an önce gitmek ve olup bitenleri unutmak kaygısına kapılmış; çok ağır, çok güvençli adımlarla yol aldı. Karşı kaldırıma geçmeliydi. Fakat hâlâ başı dönüyordu. Heyecanlandığı, ürktüğü —ürkmüştü— zamanlar, o sinsi baş dönmesi elini ayağını birbirine dolaştırırdı. Fakat mutlaka karşı kaldırıma geçmeli, sağlı sollu şarküterilerin, mezeevlerinin sokağından anacaddeye, akşamın hayhuyuna sığınmalıydı. Şu olayı unutmalı, başına gelenlerle boş yere kendini üzmemeli, şu rüküşlüklere aldanışını aklından çıkarmalıydı. Buldoglu madamın kıkırdayışı, aklından çıkacak gibi değildi.

Gururu incinmişti.

Dudakları açılıp kapandı.

Evet, gururu incinmişti.

Mükerrem Bey, gözlerini eğmiş, başını eğmiş, «Yaşdönümü sonrası Süha Hanım...» demişti.

Ferit'in kahkahası buz gibi ayazda asılı kalmıştı.

Yaşlandıkça anıların etkisi çoğalır. Bunuyor muydu? Anılar eskisinden de yakıcı, kavurucu gelir insana.

Karşıya geçer geçmez, ne güzel bir sonbahar akşamı, diye içinden yineleyerek, her şeyi unuttu. Çınlamamıştı kahkahalar.

En büyük özelliklerinden biriydi: karar vermek

ve uygulamak, ille uygulamak. Kararlılığı hiçbir zaman elden bırakmamıştı. İstencini bile zorlamıştı bu konuda, bu ağır meselede. İstenç, diretmişti, öyle olamaz, sana, yaşamına aykırı, der, haykırır dururdu istenci, insan yapısına, insan olmanın özelliklerine aykırı. Ama Süha Rikkat, sapık yollara sapmaktan, arzunun ve topluma, bugünkü topluma ters düşebilecek özgürlüğün peşine takılmaktan korkardı. Her şeyini sıkıdüzenle, sıkıdenetimle göz altında tutup durmuştu. Gençlere de bunu öneriyordu. Ayakta kalmanın tek yordamıydı, topluma ters düşebilecek bütün özgürlükleri kısıtlamak. Önce yetke! Bu yolda yanlışsız yürümüştü, çok şükür. Önce kararlılık! Baytarda olup bitenleri unutmak gerekir ve bu, bir kararlılık sorunudur. Aydınlık, erinçli bir ifadeyle gülümsedi. Özgürlüğünü —istencini de denetleyerek— kısıtladığına pişman değildi, asla değildi.

Gerçekten güzel bir güz akşamıydı. Halk saadet içinde dolaşıyordu. Pembe bulutlar (kuzeyden siyah bulutlar üşüştükçe üşüşmüştü), insana yıllar öncesini anımsatıyordu.

Ferit'e elini uzatmıştı; Şehir Tiyatrosu aktörlerinden Yakışıklı Ferit Bey'e. Ferit elini tutmuştu. Ferit'e elini uzattı ve yüreği titredi. Yüreği titriyordu Süha Rikkat'in. Aşkı bir kez tatmıştı. Açık kumral, sarıya çalan saçları, gençliği, biri ötekinden azıcık küçük ve kısık elâ gözleri; sevdi mi gülümseyen gözleri, hiç sevgiyle baktı mı... Sen misin Ferit? diye haykırmamak için kendini zor tuttu. Yıllar öncesindeki gibi karşısında belirmişti. Oyuncakcının orda. Büyük mağaza. Yalnızca taşbebeklerin sergilendiği,

çam ağaçlı vitrin. Fakat bu acı bir anıdır.. Belleğinin derinliklerine gömdü. Yine de gülümsüyordu Ferit. Süha'nın odasındaydılar. Beybabası öğle uykusuna uzanmıştı. Hep böyle yanında kalacağım Süha. (Bütün kemanlar çalmaya başlamıştı, yeryüzündeki bütün kemanlar.) Ferit'in elleri de biraz çıkık damarlıdır. Ama ne kadar genç, ne kadar bakımsız, hoyrat, ne kadar güzeldi o eller; o serseri mizaç, vurdumduymaz genç adam. Sarılmamak için çırpınmıştı, âdeta çırpınmıştı. Bir kez tutmuş ve kendi eli, onun güçlü avuçları arasında serçe yüreği atışıyla kaybolmuştu.

«Elinizi tutmak istiyorum Ferit.»

«Her şeyim senindir Süha.»

Park Otel'de yemekteydiler: kemanlar çalıyordu, piyano eşliğinde. Kimseler kalmamıştı; hayli geç saatti. Süha Rikkat bu gece için beybabasından bin bir güçlükle izin alabilmişti. Ferit yalnız kendisinindi.

Ama işte öte köşede; ışıklar loştu; Avni Bey, İtalyan geçinen o yahudi karısıyla kırıştırıyordu. Kemancıları uzaklaştırdılar; baş başa kalmak belki daha hoştu.

Gerçeği kabullenmek, kimileyin ne kadar zordur.

Ferit, Fenerbahçe deniz banyolarında kumsala uzanmıştı, sırt üstü. Süha Rikkat lâcivert —suya girdikçe mor mor boyaları akardı— yün mayosuyla kabineden çıkmış, korka korka insanların arasından geçip, Ferit'in yanına uzanmıştı. Uzanmadı. İki büklüm, ellerini dizlerinin altından geçirerek oturdu. Ferit varlığının farkında bile değildi. Açık kumral saç-

ları denizle ıpıslak, geriye atılı, kumlara bulanmış, güneşleniyor.

Park Otel'deki aşağılık yosma, eniştesi Avni Bey'in yanındaki, elinde Süha Rikkat'in romanı, kemancıların arasından süzülerek yaklaştı ve imzalamasını rica etti bozuk Türkçe'siyle.

Çekilin ey anılar!

Bununla birlikte geniş kulaçlarıyla enginlerdeki beyaz yelkenli kotraya yüzdü Ferit, Adalar yönünde gözden yitti.

Ama elini uzatmıştı. Süha Rikkat de bu an'ı ömrünün sonuna kadar unutmamaya yemin etmişti. İki elini birden uzatmıştı. Park Otel'in restoranında yalnız iki kişiydiler, bir de kemanlar!

Oysa hanende Sevim Hanım, sırtında şafak alacası başka bir tuvalet, Kumkapı taraflarında ve salt erkeklerin devam ettiği salaş bir meyhanede Ferit'e aşk şarkıları söylüyormuş.

Gerçeklik daima acıdır.

Evet; beyhude yere figan ediyordu gönlü. Geçti gitti, bitti hepsi. Günümüzün aşkları, bir romans değildir.

Çantasını açıp ilâç kutusunu çıkardı: çiçekler-çiçekler, mozayık çiçekler. O beyaz, küçük haplardan yuttu bir tane: çarpıntısına iyi geliyordu.

Fakat Ferit, hanende Sevim Hanım'a kalmamıştı ki! (Öç duygusuyla titredi içi: böyle yıllar sonra da.)

Nimet her şeyi hoş görmüş; Avni Bey de keyfince yaşamıştı.

Mısırlı bir prenses abayı yakmıştı o sıra Yakışıklı

Ferit'e. Şahane bir köşkü vardı Büyükada'da. Prenses için üstelik sevici diyorlardı. (Kıkırdadı Süha Rikkat.) Ferit için anlatılanlarınsa bini bir paraydı tabiî.

Biliyor musunuz Ferit, son romanımın kahramanı yine siz olacaksınız.

(Şimdi bütün yazarlar böyle konulara değiniyorlardı. Utanma duygusunun yerinde yeller esiyordu.) Mısırlı bir prenses. Beyaz yelkenli kotra. Şampanyaların patlayışı. Altın çakmakla yakılan sigara. Ve gizli, çok gizli, çok gizlikapaklı yatakodası. Mısırlı prenses içeriye giriyor; genç aktör yüzükoyun yatağa uzanmış. Mısırlı prenses ucuk pembe, saydam, şifon bir tuvalet giymiş; delikanlıysa anadan doğma.

Ferit, son romanımla sizi ve bütün rakiplerimi yok edeceğim!

Yazamamıştı. Utanmış ve yarıda bırakmıştı. Böyle iğrenç, ahlâksız konular... Bununla birlikte, meşhur olmak isteyen genç bir jönün elinden tutmuş saygın hanımefendinin terk edilişle bitecek acı aşk serüvenini **Atlas Perdeler**'de dile getirdi: eseri çok beğenildi.

Yine hediyelik eşya satan dükkâncıklar
yine butikler
çiftlikler
balıkçılar
eczaneler
gıda pazarları
pastacı

kuaför. Kitapçının önünde durakladı. İlâç ağzında zehir gibi bir tat bırakmıştı. Yutkunarak kitaplara

baktı. Epey zamandır eserleri vitrinlerde, camekânlarda sergilenmiyordu. Epey uzun bir zamandır. Son yıllarda yazdığı romanları tefrika etmek isteyen gazetelerin sayısı da azaldıkça azalmıştı. Müsyü Kevork'un vefatından beri, yayınevi de yeni basımları hep geciktirir olmuştu.

Ne kadar çok kitap yayımlanıyordu! Kim okuyordu bu kadar kitabı? Yayımlanıyor da ne oluyor: otuz dokuz yıllık romancılığında yerini kimsecikler olamamıştı; kimseciklere kaptırmamıştı. Bu, bütün bir edebiyattan Süha Rikkat'in öc alışıydı. Müsyü Kevork'un iş bilmez mirasçıları, terekeciler, istedikleri kadar kâğıt sıkıntısını bahane ederek eserlerini yayımlamasınlar, geciktirsinler, zafer hâlâ Süha Rikkat'indi; istedikleri kadar başka yazarların kitaplarını sergilesin şu nankör satıcılar —sırtından az kazanmadılar. Hem, acaba bugünün yazarları okurlarından hayranlık dolu mektuplar alabiliyorlar mı? Postacı her gün kapıyı çalardı. Kimileri yüzünü bile görmeden âşık olmuşlardı Süha Rikkat'e: o ateş dolu satırlar, o çığlık, o gönül şikâyetleri.

İşte, bir de hırsızlık! Üstteki kitaplardan mor kapaklısı; maskeler mi var üstünde ne, kırık kalpler; gözlerini hafifçe kısarak... adı... ilk romanı... **Baharları Beklerken!** İlk romanı **Baharı Beklerken** kendisini birdenbire ünlendirmişti. O acıklı, içli romanda sevgilisi uğruna —genckız zengin bir tüccarla evlenmeyi seçiyordu— verem olup ölen delikanlının kederlerini, sayıklamalarını, kanlı öksürüklerini tahlil etmiş ve **Baharı Beklerken** o gün bu gün, otuz dokuz yıldır memleketin dörtbir yanında okunmuş, kla-

sikler arasına, daha yazarı hayattayken karışıvermişti. Üslûp biraz ağdalıydı. Ama Süha Rikkat bu ağdalı üslûbun hulyasıyla oynamayı göze almamıştı yeni basımlarda. Otuz dokuz yıl sonra biri çıkıyor, bir hırsız, bir edepsiz, —okunmayacak kadar küçük yazılmıştı isim— bir yüzkarası ve Süha Rikkat'in ömürle ölçülecek başarısından yararlanmak isteyerek, **Baharları Beklerken** diye bir müsvedde parçasını piyasaya sürüyordu. Öfkeden titriyordu. Bir şey değil; ilâcından yararlanamayacak. Mükerrem Bey'in dinginlik konusundaki tavsiyelerini, öğütlerini anımsayarak derin derin nefes aldı.

Gönül hırsızlıklarından sonra, şimdi de türedi yazarlar eserlerinin adlarını, belki de konularını, hattâ üslûbu falan çalıp çırpıyorlardı. Ola ki bugüne kadar, şimdilerde sözümona beğenilmeyen, gözden düşmüş eserleri epey tırtıklanmıştı da, Süha Rikkat'in haberi olmamıştı. Günümüzün edebiyatını en azından telif meselesi, telif hakları için izlemeliydi. Yersiz boş veriş! Açarsın mahkemeyi...

... Gönül hırsızlıkları! Mısırlı prensesin koynuna giren Ferit! Hanende Sevim'in gazetelerin dedikodu sütunlarına geçmiş yeni aşkları, birbirini izleyen sıra sıra kocalar (karı hâlâ yaşıyor, konserlere çıkıyor)!

Ya Ferit?

Evet, o akşam...

Ferit'le nişanlıydılar.

Ferit'di işte **Bahar Beklerken**'i okuyup gözyaşlarıyla kapısına dayanan; «Sizi bir daha bırakamam artık Süha!» Bu genç benim, diyordu, sevgilim beni

bırakıp gitti. Halûk, benim. Sevgilisiyse, bir oyuncu parçasıydı; lokanta sahibi bir işadamıyla evlenmişti sahneyi ve Yakışıklı Ferit'i bırakıp. Ama Ferit, Süha Rikkat'e bu romanın hayatını kurtardığını

Geri dönmeyecek misin; baharı beklerken ölüm mü ayıracak ikimizi!

söylüyor, teşekkür ediyor,

—öksürükler-öksürükler—

çiçekler-çiçekler gönderiyordu. Nişanlanmışlardı. Park Otel'de akşam yemeğine çıkmışlardı. Ferit'i sahiden sevmişti. Bu, romanlarındaki gibi değildi. (İçi ürperdi Süha Rikkat'in, çok ürperdi.) Yalnız Ferit'i sevmişti. Bir tek Ferit'i. Bir tek Halûk'u.

Kitapçıya girdi.

Dikkati çekmek istemiyordu. **Ben sensiz ne yaparım! Geri dönmeyecek misin; baharı beklerken ölüm mü ayıracak ikimizi!** Ne de olsa, tanınabilirdi. Hâki yağmurluğunun yakalarını kaldırarak, kırmızı eşarbını gözlerden ırak tuttu. Büyük bir romantizm egemendi eserlerine. Bir iki genç, tezgâhtarlar, pek senlibenli, kendi aralarında konuşuyorlardı. **Bak baharlar yine açıyor; sen yoksun. Ben sensiz ne yaparım! Geri dönmeyecek misin; baharı beklerken ölüm mü ayıracak ikimizi!** Kimsecikler yoktu müşteri niyetine. Evet, bu kadar çok kitap yayımlanıyor da, kim okuyor: durum apaçık. Romantizm, satırları arasında âdeta yürek çarpışı gibi atardı. Tezgâhtarlara varlığını belli etmemeye çalışarak, yeni çıkan kitapların dizi dizi durduğu raflara yöneldi. Sıradan bir müşteri gibi davranmaya dikkat ediyordu.

Baharları Beklerken mosmor karşısında duruyordu; kızıl maskeler falan. Ellerinin titremesini yenmeye didinerek kitabı raftan çekti ki, bir iki başka yapıt parçası yerlere düştü. Ancak o zaman, senlibenli delikanlılardan biri, lütfen yerinden kalkıp yanına yaklaştı. Süha Rikkat yerlere düşmüş kitapları toplamaya gönül indirmeyerek Baharları Beklerken'i delikanlıya uzattı. Sormalarını buyurdu.

«Peki efendim.»

«Kaç para?»

Bu dünyada hiç mi terbiye kalmamıştı? Oğlan karşılık vereceği yerde, arsızca gülümsüyordu. Ne vardı? Orta yaşlı bir hanımın kitap okuması memlekette garipseniyor muydu hâlâ?

Bir tek kendine acınarak, geçmişe, yıllar öncesine uçtu. Baharı Beklerken'i gizlice yazmış; Müsyü Kevork da beğenerek eseri yayınlar yayınlamaz aile meclisinde kızılca kıyamet kopmuştu: bir gençkızın, namuslu, iyi aileden, tertemiz bir genç hanımın böyle erkek gibi romanlar yazması, bir erkek kimliğine bürünerek konuşması, sevgilisinden söz açması, gönlünün duygularını açıkseçik dışa vurması hiç hoş karşılanmamıştı. Roman sanatı konusunda memleketimizin en aydın kişileri bile, otuz dokuz yıl önce ne kadar cahilce davranırlardı. Aile yakınları birkaç hanım (başta Şükûfe teyze) Süha Rikkat'i sorguya çekmeye kalkışmışlardı. Neden kızım bir erkek gibi yazdın? Kızım yazmak sana yakışır mı? Böyle şeyler mi hissediyorsun? Daha neler-neler... İnsan özgürlüğünü kısıtlamak, bir ahlâk sorunu sayılırdı o sıralar. Aynı hanımlar, şöhretinin doruğundayken, Süha Rik-

kat'in ellerinde büyümesiyle övünmüşlerdi sonra. Bütün bunlar da gerçekten çok bayağıydı. (Şüküfe teyzesi tebrik ediyordu.)

Niye yanıtlamıyordu çocuk? «Çocuğum, kaç para, diye soruyorum?»

Ne zaman yazmıştı? Müsyü Kevork'u nasıl tanımıştı? Ne kadar şaşırtıcı bir cesaretti. Odasından günlerce çıkmamıştı; sesler-sesler işitmişti. Bu sesler ona genç bir adamın çığlıklarını yineliyordu.

Oğlanın sözünü pek de işitemeyerek, parayı uzattı. Üstünü aldı. Kitap sarılmıştı. Her şeye karşın teşekkür de etti. İncecik bir şeye avuç dolusu para. Gençlik nasıl okuyacak? Önemli bir sorun.

Yine baharlar açar. Sokağa çıktı. Yine baharlar açtı. İlk eserim, benim sonsuz hayal dağarcığımın küçücük bir verimiydi. Yazarken ne çok ağlamıştı. Hayatın bir acı fırtınasından ibaret olduğunu, on yedi yaşında bir genckızken algılamıştı. Müsyü Kevork'la anlaşamadıkları tek nokta, hayat konusundaydı. Müsyü Kevork okurların mutlu sonlardan hoşlandıklarını belirtiyordu: okurlara umut gerekiyormuş. Fakat Süha Rikkat ödün vermeye asla yanaşmamıştı. Bir daha bu konuda tartışmadılar. Yaşam ölümle noktalanır. Baharlar açıyordu ve Ferit... Ferit değil... Halûk, ölüm döşeğinin ille köşklerinin bahçesine taşınmasını istiyordu. Herkes ağlıyordu. Çerkes dadı bayılmıştı. Bütün akasyalar bu genç ve aziz ölüye en güzel kokulu çiçeklerini döküyorlardı. Halûk ölmüştü. Halûk ölünce yetimeliğini bir kez daha duyumsamıştı Süha Rikkat. Ruhundaki isyanı, musiki dışında hiçbir şey dindiremiyordu. Operalara düşkünlüğü o

günlerden kalmadır. Musiki çılgın olmalı. Otuz dokuz yıldır yine açıyor baharlar, pembe ve beyaz. Halûk çoktan çürüdü. O beyaz, bembeyaz kefen çoktan çürüdü. Her şey çürüyor, hatıralar bile. Ama Süha Rikkat, Halûk'un ıstırabını hâlâ duyuyor. Her ilkyaz gelişinde, kır çiçeklerinden bir demeti, Baharı Beklerken'in yanı başından eksik etmez. Bütün gençliği o romanda saklı. Halûk'u sevmişti. Bu genç ölü kaç gece rüyalarını işgal etmiş; Süha Rikkat onun öldüğüne, bu kadar gencecikken ölebileceğine inanmamış, gözyaşlarıyla ıslanmış rüyalarında onunla el ele korularda gezinmişti —hele Ferit'in terk etmesinden sonra. Yazevinin penceresinden bakıyor işte: kendisi penceredeyken, hayali, zavallı, hayali, Halûk'la el ele tutuşmuş, kavak ağaçlarının altında yürüyor, sonsuza dek yürüyecek.

Karakolun önünden Teşvikiye'ye doğru ilerledi. (Her şeyin kararmış olduğu günler yaşanmıştı. İnsan, en üst katta bile cam önünde oturamaz olmuştu.) Evet, hava kararıyordu. Bitti akşamüzeri.

Halûk öldü. Halûk'un o kadar aziz ölüsünü kendi elleriyle beyaz kefenlere sarmıştı, gözyaşlarıyla, kendi kalemiyle, ak kâğıtlarda.

Bütün bu acıları yazarken, o güne dek hiç hissetmediği gizli, yaralı, ürpertici, hattâ doyurucu bir saadetle yaşamıştı. Ruhunun ıstıraplarını gözyaşlarıyla boğularak dile getirmiş ve yanaklarında kuruyup kalan bu gözyaşlarına, aynada birer duygu lekeciği gibi dakikalarca bakmıştı. Evet, duygu lekecikleriydi o gözyaşları, yanaklarında kuruyup kalan.

Fakat şimdi bu ünlü eser, bu unutulamaz ad, kır-

tıpil bir kitabın adı olup çıkıyordu. Heyecanından görememişti tam; Kakavis gibi uyduruk bir yazar: Türk değildi herhalde.

«Ben, **Baharı Beklerken** için yaşadım Süha.»

«Elveda Ferit.»

«Ölüncüye kadar seninim Süha.»

«Ben hiç evlenmeyeceğim Ferit.»

Sen, **Baharı Beklerken** için yaşamıştın Ferit.

Beni unutma Süha.

Ölünceye kadar benimsin Ferit.

Sensiz yaşayamam Süha.

Fakat billûr bir kahkaha giriyordu aralarına. Şahlanan bir kısrak gibi yazmaya koyuluyordu Süha Rikkat. Ferit'se tartaklıyordu: «Nereye gidiyorsun? Böyle ne yaptığını sanıyorsun sen!» İtelenmiş, tartaklanmış; ama daima yazmıştı. O sarhoş masası! Hanende Sevim Hanım; Süha Rikkat'in alınteriyle yiyip içiyor, şarkılar söyleyerek sarhoşları eğlendiriyordu. «Bana biraz borç para verebilir misin Süha?» Ferit'e biraz borç para veriyordu; Müsyü Kevork'dan avans alıp. «Dikkat ediniz kızım. Biriktiriniz. Bu şöhret de gelip geçer, bu paralar bir daha ele geçmez.» Ne yazık ki romanındaki Halûk değildi Ferit. Elâ gözleri, biri ötekinden azıcık küçük ve kısık, gülümseyişi, her şeyi alımlıydı; ama Halûk değildi, **Baharı Beklerken**'in Halûk'u. Papasın Bağı'ndan fırlayınca, bir an beklemiş; ardından gelen sarhoş, serkeş nişanlıysa, Süha Rikkat'i delicesine omuzlarından sarsmıştı. Sarhoşlar masasında aktörler, şairler, adını unuttuğu —şimdi Akademi'de profesör— bir heykeltraş ve hanende Sevim'in gençliği oturuyordu. Süha

Rikkat karpuz kollu poplin entarisiyle aralarında bir çocuk gibi kalmıştı. Bomonti'den gelme fıçı birasından bile içemezdi. Kırmızı entarisi, karpuz kolları, dantelâ garnitürleriyle ne kadar gülünçtü kimbilir. Oysa Sevim şırfıntısıyla beş aşağı beş yukarı —yok, ben biraz daha küçüğümdür— aynı yaştaydılar. Ama Sevim, kollarını, sırtını sözümona örten şalı bir yana bırakılırsa, hayli dekolte, yeşil pullu tuvaletle göz kamaştırıyordu. Ortadan ayrık muhteşem topuzuna yapma papatyalardan bir taç takmıştı. «Beni bırakamazsın Ferit!» Iğrenç bir sahneydi. «Sen Sevim'in tırnağının kiri bile olamazsın Süha!» Yalvarırım beni bırakma! Ama kovulmuştu. Üstelik nişanlandıkları gece o tango söylenmişti:

... **sevdim bir genç kadını** ...

«Yalnız seninim Süha.»

«Yalnız seni sevdim Ferit.»

Neye yarar? Artık neye yarar...

«O, bir sokak kadını; o, bir fahişe!»

«Sen kendine bak, roman cadısı!»

Yoo; dayanamayacaktı, anımsamak istemiyordu. Meleklerin hıçkırıklarına karışmış o günleri çoktan silmişti. Böyle alaturka bayağı şarkılar, modanın tutsağı dökünтü tangolar değildi Süha Rikkat'i çeken. Bunların sanat olabileceğine hiçbir zaman inanmamıştı. Başka şeyler düşünmeliydi.

Gelgelelim Sevim gösterişli kadındı. Topuzu başlı başına bir efsaneydi. İri kahverengi gözlerini genç erkeklere diker, bir daha da ele geçirinceye kadar ayırmazdı. Ahtapot gözlü karı! Yaşı ilerledikçe, daha da genç çocuklarla düşüp kalkmaya başlamıştı; hat-

tâ tek delikanlının yetmediği söylentileri dolaşmıştı ortalıkta. (Mısırlı prensesin iz'ini kaybetmişti Süha Rikkat.) Sevim de unutulur...

İyi ki almamıştı yün berelerden. Renkleri pek bir cırtlaktı. Sonra, saçlarını büsbütün dökebilirdi.

Yürümüş ve açılmıştı işte. Camiin kapısından girecek, arka sokaklara sapıp Topağacı'ndaki yuvasına, çatı katına dönecekti. (Yoğurt almak gerekiyordu. Kabak haşlamasının üstüne dökecekti.)

İyi ki yazıyordu. Bugüne dek eserlerindeki aşklarla yaşamıştı. Gençkızların heyecanlarını duymuş, orta yaşlı hanımefendilerin fırtınalarına eşlik etmişti —tabiî, hep bir düzeyi koruyarak, kollayarak.

Evet; Verdi'nin operalarına hayrandı (Puccini'yi daha çok severdi). Yüksek duygular, yüksek ürperişler. Sonra, insan zaaflarının musiki şölenleriyle dile getirilişi. Ezbere bilirdi şarkıların sözlerini. Kulaklarında yankılanırdı besteler. Operalar olmasaydı nasıl yaşar, nasıl katlanırdı.

Nerden de aklına geldi bu akşam vakti Yakışıklı Ferit Bey?

Ne zaman unuttu ki?

Yaprak nasıl düşerse akıp kaybolan suya...

Yahya Kemal Bey'in dizesiyle titredi. Evet, her gün sürüklenmişti. Gelgeç ömrü, böyle upuzun bir sonbahar olup çıkmıştı. O uzun, çok uzun mevsimde ayrılığın, veda edişin sona ermediğini de görmüştü. Bütün yakarışları karşılıksız kalmıştı. Yol, bir türlü serviliklere görünmemişti.

Nerden de...

... Hem, neden bitmiyordu bir türlü bu bomboş güz!

Nerden de... öyle Mısırlı prensesler, hanende Sevim'ler, bütün kadınlar ve bütün erkekler... —cinsellikten tiksinmişti. Yazdıkça yazmış, bu olguyu unutmak için kendini bütünüyle edebiyata adamıştı. Masa başından kalkmaksızın akşamı, geceyi, geceyarılarını ettiği çok olmuştu. Şimdiki yorgunluklarının geçeceğine de inanıyordu, hele şu an, şu akşam vakti. Mükerrem Bey haklıydı: anıları yasaklayacaktı. Bir gezi, hava değişimi; şart. Kendi romancılık ikliminin dışına çıkarak; görüyordu; egzotik yöreler; tropikal bitkilerin göz kamaştırıcılığı, yaklaşan kışa meydan okumuş güneş, bütün bir güney, yengeç dönencesi; yepyeni bir iklime sığınabilirdi.

Yine de bir korku, garip, niteleyemediği bir kaygı sarıyordu benliğini. Anılarını yazmak istiyordu. Vakti daraldıkça daralıyordu. Bunun, saklanılmaz bir gerçeklik, daha doğrusu, öncesiz sonrasız bir hakikat olduğunu özvarlığına itiraf etmişti. Sonra, bu anılarda Ferit'i olanca canlılığıyla dile getirip getiremeyeceğinden kuşkuluydu. Ola ki, bir romans, son bir büyük aşk ve karasevda romanı daha yazmak gerekecekti. Kimseye kötülüğü dokunmamış o genç kızın, o hulya bahçesinin tiyatro kapılarında kulis çıkışlarında, akasya ağaçlarına gizlenerek bekleyişini ve gözyaşları döküşünü bütün eserlerinde değiştirerek, ille bambaşka konumlara oturtarak ifade etmişti. İfade etmek zorunda kalmıştı. Müsyü Kevork bu meselede çok titizdi; ömrü boyunca kılavuzluk etmişti Süha Rikkat'e. Okurların yürek açıştan hoşlanma-

dıklarını iyi bilirdi yayıncısı. Evet; gizlemek, daima gizlemek, örtbas etmek gerekir bu ülkede. Yüreğin gizlerini kaleme getiren yazar, sokağa çırılçıplak fırlamış delidan farksızdır. Zaaflarını kimselerle paylaşma. Hep kuvvetli görün, hep sağlıklı; ille herkese benze! İşte ilkeleri Süha Rikkat'in; işte başarısının gizleri! Daima büyük bir romancıya yaraşır şekilde, haysiyetini koruyarak yaşamıştı. Kan kusmuş, kızılcık şerbeti içtim, diye tutturmuştu. Benliğini bugüne dek bastırabilmiş; isteklerini bastırabilmiş, arzularını bastırabilmiş, cinsel sarsıntılarını bastırabilmiş; kazasız belâsız yaşdönümüne erişmişti. İstencinin gücünden kendisi de saygıyla çekinirdi. Ama isyan bayrağı çekilmek üzereydi. Evet, yazmak istiyordu. Her şeyi bir kez olsun yazmak. Oysa hayatı, yokuş aşağı inmekteydi. Bu bakımdan eserini işleyeceğine; gezip tozma düşüncesine kapılması, kaygı uyandırıcıydı.

Ama gezi, yolculuk düşüncesi, şiddetli bir istek, engellenemez bir zaaf gibi yüreğini sarıyordu. Gitmek; hem de bir an önce buralardan gitmek! Güneyde güneş hâlâ çok sıcak! Gözünün önünden evi, boş yuvası geçiyor; gündelikçi kadınların derleyip topladığı; sessiz akşam yemekleri, televizyondaki dizi filmler, günün bitkinliği, operaların yetmezliği, hep aynı kitaplar, hep aynı okuma saatleri, telefonun çalmayışı, unutulmuşluk, bir köşede bırakılmışlık. Bavullarını, valizlerini nereye kaldırdığını anımsamıyor bile. Gelgelelim buralardan kaçmak arzusu, şifalı bir kurtuluşmuşcasına yakasına yapışıyor ve bir daha bırakmıyor. Oralarda ne yapacak? Kirli, pis çarşaflı otel odalarında? Taşıtlara nerden nasıl binip inecek?

Turist acentalarından söz edildiğini işitmişti. Nasıl alışacak kendi yatağı dışındaki bir döşeğe? Demek, zakkumlar hâlâ çiçeklerini dökmemiş. Zakkumlu bir yol beliriyor hayalinde; güzelliğiyle zehirleyerek. Zakkumları hiç görmedi ki. Demek Zakkumlu palmiyeli yollarda, gencecik sevgililer sarmaşdolaş yürüyorlar. Sonra, kimbilir kendi yalnızlığı, bir başınalığı nasıl nitelendirilecek? Fakat bu acıklı-gülünç tiyatroya bir ara vermek de gerekli. Şimdilik kapansın perde. Hem izleyicisi, hem oyuncusu olduğu bu tek kişilik tiyatrodan usandı. Usandığını amansız biçimde duyumsuyordu. Gitmek, ille gitmek, apaçık kaçmak arzusu bu. Boyunduruğu altında kaldığı anıları bir anda silip süpürecek, yıllar yılı cayılmış yolculuk, uzaklara, çok uzaklara gezi. Zaten bu anılar da, bu yürek yakıcı sevda öyküsü de solmuyor mu?

Her şey çok karanlık. Ölüm her şeyi Süha Rikkat'in elinden aldı. Halûk'u Karacaahmet mezarlığına gömdüklerinden beri, kaç kez, yıllarca, hele Ferit'i de

o maddî bir varlıktı
bir yılbaşı akşamı
camlar, sırça süsler, balonlar-balonlar
dans
müzik
sönen ışıklar
geceyarısı

yitirdikten sonra, orada, o bakımsız, asırların sustuğu mezarlık yollarında tek başına upuzun iç gezilere çıkmıştı. Bülbüller öterdi. Kar yağmıştı. Servi-

lere tırmanırdı mor, buğulu eflâtun salkımlar. Evet, işte şuracıkta uyuyordu Baharı Beklerken romanının kahramanı genç, gencecik, yirmisinde veremden kan kusarak, ciğerleri parçalanarak ölen zavallı Halûk Bey. Beyaz mermer taşlarda onun adını arandı. Kopkoyu ve henüz salkımların belirmediği servilerin altından geçip giderken bu romanı, bu zavallı, bedbaht genci bütün içtenliğiyle kaç kez yaşadı, yeniden yaşattı ve öldürdü ve her öldürüşünde bir katilin vicdan azabıyla sarsıldı. Gözyaşları döktü. Mezarlık gözünün önünden hiç gitmez. Her yeni romanına başlayınca, oralara gitmek, ölümün sonsuz sessizliğinde dünya ihtiraslarının geçiciliğini kavramak, ta yüreğinde duyumsamak ister. Bununla birlikte ölüm, kendisi için süslü püslü, opera kokan bir şeydir. Hep tül perdeler arkasından görünür, şeytanca gülümser, baştan çıkartıcı bir ifadeyle göz kırpar ve çağırır, boyuna çağırır. Boyuna çağırmıştı ölüm. Bu ölüm görüntüsündeki romantizmi, Süha Rikkat başka hiçbir şeyden alımlayamamıştı. Böylesine sahicilikle yaşadığı, yaşattığı, kaleme getirdiği yapmacıksız, içten duyguları yüzünden edebiyat sanatının dışına itildiyse, dışında bırakılmak isteniliyorsa, günah kendisinde miydi? Romantizmin büyük ustaları da kahramanlarını ölümler aşkıyla donatmamışlar mıydı? Ama zaman değişmişti. Romantizm kimin umurunda. Burda uyuyor yirmisinde veremden ölen Halûk Bey; burada uyuyor sonsuza kadar. Burada uyuyacak. Burda işte. Onu tanımıştı. Onu doğurmuştu. Onunla hulya bahçelerinde gezinmiş, âşık olmuş, ıstırabın şerbetinden kana kana içmişti. Çok iyi biliyordu ki; kim-

seler inanmasa da; roman kahramanlarının da kendilerine özgü bir canlılıkları vardır. Biz fanî diriler gibi, onlar da yaşarlar, hattâ bizden biraz daha uzun yaşarlar, eserlerimizin unutulacağı güne kadar. Bu yüzden zavallı Halûk Bey'in acı öyküsünü gönlünden bir türlü atamamıştı. Çok özlemişti. Halûk Bey'in de kendisini özlemiş olabileceğini düşünüyordu. Gizli yaşamında Halûk Bey özleyişlerini dile getirmezdi; ama Süha Rikkat bu özleyişin fısıltılarını mevsimdönümlerinde, hele güz sonundaki lodos fırtınalarında, deniz kenarında yürürken uğultularla, dalgaların çırpınışlarıyla işitirdi. Kaç kez büyük şeytanminarelerine kulağını dayamış ve Halûk'un kalın, genizden gelen boğuk sesini yankılarla işitmişti. Özledim Süha, diyordu orada, serviler altında uyuyan genç adam. Ben de özledim Süha... —yüreğine bastırdığını fark ederek durakladı. Sağ eli bir yumruk olup çıkmıştı. Vuruyordu yüreğine. Bastırıyordu yüreğine.

Yeniden sinirleniyordu. Yeniden çarpıntısı tutacaktı.

Unutulamaz roman kişileri
unutulamaz roman imgeleri
ölüm kadar donuk ayışığı
kolları arasında kuzgunî siyah saçlı bir genç kadının cesedini taşıyan geniş omuzlu erkek
akasya ağaçları altında ölen delikanlı
ölüm döşeğinden fırlayarak piyanosunun başına gecen gençkız

bir tuvalin önünden fırçasının son darbelerini devurarak çekilen öteki gençkız (ağlıyordu)

upuzun bir sahilde intiharına yürüyen öteki genç erkek

daha niceleri

evet, tümü

operalarda da defalarca işlenmemiş miydi? La Traviata kulaklarında yankılanıyordu işte.

Ama yeni kuşaklar kayıtsızdı. Kayıtsızlık, en acı olayı bile önemsemeyiş, yaşamı değerlendirişe sinmiş o sınırsız, çıldırtıcı sağırduyarlık öylesine alıp yürümüştü ki...

Tam karşısında taşa takılıp ya da ayağı burkulup kapaklanan kız çocuğuna, boş bulunarak, neredeyse korku çığlığıyla kollarını uzattı. Bir şey olmuş muydu yavrucağa? Heyecan içindeydi. «Yavrum,» diye inledi. Neden acaba sesi çınlamıştı? Yüzü ansızın sapsarı kesilmiş (kan'ının çekildiğini hissediyordu), derken kaskatı kalmış, kolları iki yana açık, duruyordu. Oysa kız çocuğu kendisine yardım etmek isteyen bu aşırı heyecanlı, —herhalde—garip yabancı kadının davranışlarından ürkmüş, yerinden can acısıyla fırlayıp, sağ diz'inin kanamasına aldırmaksızın koşmaya başlamıştı. Yetişip, kolundan yakalamalı, eczaneye sokmalıydı: kanıyordu diz'i; mikrop kapabilir.

Öylece kalakalmıştı.

Evet, işte şu olağandışı durum, şu ürkünç yaralanış, kendisinin kaygılanışı da kimseleri ilgilendirmedi. Dehşet verici kayıtsızlık! Millet, süs püs içinde, kokular sürünmüş, saç baş yapılı, küçük bir kız çocuğunun kanayan diz'ine aldırmaksızın akıp gidiyor Teşvikiye caddesinde.

Ama Süha Rikkat, sanki unuttuğu, unutmak is-

tediği, özvarlığını bilinçdışı ya da bilinçaltı bir istemle unutmaya zorladığı eski, küllenmiş bir anının, belki de bir insan, genç bir kız, veya hiç yaşamadığı halde yaşanmışlığını şiddetle hissettiği bütün bir ömür, bilinmedik bir insanın, mutsuz bir kişinin hayatı... kararmış, karartılmış, kapkaranlık kesilerek sona erdirilmiş o alınyazısının gözünün önünde akkor ateşiyle canlandığını ayrımsıyordu. Bu fosforlu sanrı, beyazlıklar içindeki acı düş silininceye dek kıpırdamaksızın bekledi.

Manavın bitişiğindeydi. Turfanda kış sebzeleri; ilk lahana, ilk pırasa, ilk mandalinalar, kızmemeleri... Demek kış yaklaştı, iyice yaklaştı.

Diz'i kanayan kız çocuğu kendisine yardım etmek istediğini niye kavrayamamıştı?

Bir anıydı.

Böyle bir gün, bir akşam, böyle bir yaz sonu, bir günbatımı değil miydi omuzlarında pelerin, boynunda mavi tilki, uçuşa uçuşa Kadıköy vapur iskelesine koşuyor, ayağı takılıyor, Park Otel'e yetişecek, Ferit bekliyor. Ferit bekliyor, ayağı takılıyor, kapaklanıyor, bonmarşeden yeni almış olduğu güzelim ipek çorabı delinerek, kaçarak... vapur, düdükler, bacadan dumanın savruluşu, halkın kayıtsızlığı, gülüşmeler... mavi tilkisi o yaz sonu akşamı rıhtımlar üstünde! Taksim meydanında, anıtın altında fötr şapkasıyla, beyaz çizgili uçuk mavi ince yünlü takımıyla Dram Tiyatrosu aktörlerinden Yakışıklı Ferit Bey bekliyor. Ya kaçırırsa; ya beklemez, giderse! Diz'i patlamış ipek çorabıyla, kanayan diz'iyle böyle nasıl gidebilir?

Rıhtımlar üstündeki mavi tilkisini alıyor, dertop ediyor, boncuk gözleri kırıldı mı?

Mum ışığı
piyano
kır lâleleri
kemanlar
beyaz keten örtü,..
... solmuş bir anıydı.

Şimdi kış geliyor.

Ah, ölme! Yalvarırım ölme Halûk, diye inlemişti son sayfaları yazarken. Çok gençti. (Sonraları Müsyü Kevork'a anlattığında, «Ağlayınız, siz de ağlayınız kızım,» demişti toprağı bol olsun yayıncısı. Nedense iri ellerini ovuşturmuş, kıllı parmaklarını birbirine sürtmüştü.) Çok gençti ve Halûk'u yanı başında hissediyordu. Ölüm döşeğinin —akasyalar altında— başına diz çökmüş, Halûk'un ellerini yakalamıştı: ölüyordu genç adam. Avuçlarında sıktığı bu mum rengi, solgun ellere gözyaşları ve çiçekler dökülüyordu.

Şimdi kış geliyor.

Ve Ferit değil miydi, Halûk benim diye ortaya çıkan?

Azıcık güneş...

Onu, son kez, Halûk olarak yazacaktı. Anılarından sonra. Romancının en büyük imkânı, uçsuz bucaksız bir hayal âleminde gezinebilmesi ve o gizemli âlemin tek yaratıcısı olmasıdır. Madem yıllar önce Ferit, Halûk benim, diyerek ortaya çıkmış, âşık olduğunu ileri sürmüş ve kendisini yakıp kavurmuş, yıkıp geçmişti; şimdi sıra bu aldatılışın düzeltilme-

sindeydi. İçli bir roman geçmişteki büyük yıkımı azçok onarabilirdi.

Avni Bey'in macerası, zorunlulukla, ileri bir tarihe kalıyordu.

Sokak arasından bütün rüzgârlar, bütün yönler yağmurluğuna sokuldu.

Oysa bir imgede yaşamaya koyulmuştu. O imgede bir tabut omuzlar üstünde taşınıyor ve genç Süha, bitkin adımlarla cenazeyi izliyordu, gözyaşlarını, hıçkırıklarını tutamayarak.

Ancak yazarak Ferit'i affedebilirdi; Ferit de bir romanda ölürse.

Bir jigoloydu! Mısırlı prenses bakmıştı ona. Giderek yükselmişti: yalnız başrollere çıkıyordu. Yıldız mecmuasında kaç defa kapak olmuştu. Gençkızlar hayrandı. Mısırlı prensesle... —evet, ne yazık ki bir jigoloydu. (Süha Rikkat'e borçlarını ödemeyi bile gereksinmemişti.) Ama Süha Rikkat, bütün ömrü boyunca çalışıp, romanlar yazarak Ferit'i memnun etmeye razıydı. Hem o zaman, bir jigolo gibi de görmeyecekti onu. Kadın parasıyla yaşayan erkek! Yalnız Süha Rikkat'in olsaydı... Olsandı...

Dudaklarında kan birikmişti. O kuru, kesik öksürüklerin ciğerlerini gitgide parçaladığını hissediyordum. «Süha, bak, sonbahar,» dedi; «vuslat, ölüm döşeğindeymiş.» Eğildim ve susturmak için kanlı dudaklarından öptüm. «Sus Ferit. Yalvarırım sus.»

Bir romanda geri dönecekti. O, güzelim, altın ışıltılı saçlarını, Süha Rikkat bir kez daha, bir romanda okşayacaktı. Çıkık damarlı ellerini, tütün kokulu parmak uçlarını son kez, hayatın da sonbaharı gi-

bi, yeniden ve ilk ve son kez bir romanın mürekkebi gözyaşlarıyla dağılmış satırları arasında... —çiçekevinin yeşil, küçük, cilâsız taşlarında bir çocukmuşcasına elini gezdirdiğini algılayarak şaşırdı.

Evet, küçük, küçücuk bir kız çocuğuydu sanki; davranışı öyleydi. Ama karşıya geçip Topağacı'na sapacağı yerde, Maçka'ya doğru yürüyordu. Bir kız çocuğu az önce kapaklanmış; Süha Rikkat de ona yardım etmek istemişti. Oraya mı aklı takıldı; bu olaya? Ne zaman yönünü şaşırmış olabilir? Maçka yolunda otobüslerle, otomobillerle ters yönde ilerliyordu. Akşamın hayhuyuna karanlık da eklenmişti. Ne kadar geç yakıyorlardı sokak lambalarını; karanlık ne kadar erken bastırıyordu oysa. Dönmeliydi.

Fakat hep gitmek duygusu ağır basıyordu. Gitmek, yol almak, nereye olursa olsun.

Aslında öylesine yıpranmıştı ki değişen hayat koşullarından; o kadar sevdiği mevsimdönümlerinden bile ürküyordu. Hiç bitmesin sonbahar, yaz sonu; hiç bitmesin ve Süha Rikkat, öncesiz sonrasız bir güzde yeniden yazmaya, eserler vermeye başlayabilsin.

Gitmek, bir yolculuğa çıkmak, bambaşka iklimlere sığınmak belki bir süre için eserinin kaleme getirilmesini engelleyecekti. Ama buna bir olgunlaşma, eserin kafada oluşması dönemi gözüyle de bakılabilir. Sonra, hangi eser? İlk elde yazılacak olan hangisi? Anılarının çok çekici özellikler taşımadığını kestiriyor. Otuz dokuz yıllık bir romancılık çabasının, şu ülkede, şu dünü bugünü, bugünüyse yarını tutmayan ülkede kimseleri fazla ilgilendirmeyeceği muhakkak. Okur bir kitaptan yazarın mücadelesini değil, kah-

romanların serüven dolu öyküsünü bekler. Kararsızlık içinde bocaladığına bakılırsa; dingin kafayla düşünmek, değerlendirmek gerekli. Bunun içinse, koşulları zorlamalı. Öyle çatı katında bütün günler pinekleyerek gerçekleştirilemez köklü değişimler.

Çiçekler - çiçekler... Vitrinden içeriyi süzdü. Beyaz vizon ceketi —Hava o kadar soğuk muydu? Ee, ekim bitti bitecek...— bir hanım, çiçeklerden, eşsiz benzersiz, seçkin çiçeklerden bir demet hazırlatıyordu. Bir gül, bir kuzgunkılıcı, bir öbek papatya. Güller, sonbahar gülleriydi. Kuzgunkılıçları, sonbahar kuzgunkılıçlarıydı. Karanfiller, margritler, süsenler; sonbahar karanfilleri, sonbahar margritleri, sonbahar süsenleriydi. Menekşeler, artık kasım sonu çıkar. Çiçekler-çiçekler... Ellisinde vardı hanımefendi; fakat ne kadar bakımlıydı, ne kadar genç gösteriyordu kızıl, boyalı, kuaför elinden çıkma, biraz dağınık topuzuyla, perçemler alnına düşmüş, yüzü, sözümona makiyajsız, uzun tırnaklı, manikürlü elleriyle, çiçekleri - çiçekleri seçerken. Delikanlılar etrafında koşuşturuyorlardı (kitapçıda kimse Süha Rikkat'le ilgilenmemişti). Hanımefendi gülümsüyor (biraz daha eğildi vitrine; cam, kaynağı belirsiz bir ışıkla aynadan farksız), şakalaşıyor, fazla yaprakları kopartarak, kuşkonmazlar ekleyerek çocukcağızlara yardım ediyor. Bir mutluluk, bir bayram, şenlik havası esiyor içerde; herkes güleç, aydınlık. Çiçekler kime gidecekti ki? Kızıl saçlar... Ellisinde mi? Ne ellisi? En azından elli beş. Büyük bir olasılıkla Süha Rikkat'den büyük; hanende Sevim kadar. Ama işte yıllara meydan okumuş. Belki roman yazmamış. Ama gençliğini,

tazeliğini, güzelliğini koruyabilmiş bakımlarla, özel yüz sütleriyle, kremlerle, makiyaj ustalıklarıyla. Cam, kaynağı bellisiz ışıkla bir ayna gibi yansılarla donanmış cam, Süha Rikkat'i de görüntülüyor. Orada burnu neredəyse cama yapışmış, saçları seyrek, şapkası eğrilmiş, yana kaymış, kırmızı ipek eşarbı yağlı sicimden farksız, bumburuşuk, gözleri küçücük, içeri kaçık, atmaca bakışlı, çantasının ruganı çatlamış, pelerin kesimli yağmurluğu defalarca temizleyiciye verilmekten renksiz... —orada işte. Güller, kuzgunkılıçları, karanfiller, seçkin orkideler ise kendisinden uzak. Hanımefendi kasanın arkasında duran orta yaşlı bir beyə dönüyor. Orta yaşlı bey gülümsedi. Orkidelere yöneldi orta yaşlı bey. Hanımefendiye uzatıyor, pembe üstüne kahverengi benekler olanını. Hanımefendi almazlanıyor. Delikanlılar durmuş gülümsüyorlar. Bir bayram, bir şenlik! Usulca, bir suçluymuşçasına ezik, çekildi. Artık yeşil ve göz okşayan taşları ellemeksizin yürüdü.

Dönmeli...

... Ama geziler, yolculuklar...

Hepsi-hepsi : bir küçük adım atacak ve her şey değişecekti; şu önemsiz, sıradan yaşdönümü sonrası bunalımları falan.

Eve dönmeli.

Akşam
karanlık
bastırmış serinlik
eklem yerlerindeki ince sızı
akşam böyleydi.
Eve dönmekten başka çaresi yoktu.

Ama denizi özlüyordu. Az sonra, ağaçlık yolu, çeşmeyi, kahvehaneleri geçer geçmez, durağa varınca deniz görünecekti. «Bak donanmaya, bizim saadetimiz için böyle ışıldıyor,» demişti Ferit. Ve o donanma gecesi, gemilerin ışıl ışıl aydınlatılmasına sonsuz bir gönül borcu duymuştu Süha Rikkat. Fişekler atılmış ve gökyüzü yıldız kaymalarıyla donanmıştı. Bu rengârenk fişeklere bakarken Ferit'le hiç ayrılmamalarını Tanrı'dan dilemiş; ne yazık ki Tanrı dileğini orada, yıldız kaymalarında, fişeklerde beliren yakarışta kabul etmemişti. Kısacık nişanlılıklarının bu ilk ve son Zafer Bayramı gecesi, anılarında hâlâ ışıltılarla, yeşilin, kırmızının, sarı ve mavinin patladığı renklerde capcanlıydı. Belki de ışıklara o günden sonra âşık olmuştu Süha Rikkat. Evet, parkı geçer geçmez

engin
engin bir deniz.
Gemiler
denizde parlayan sonsuz güneş batışları
ışıklar
donanma geceleri
engin

engin bir deniz. Denizin kokusu ta oralara, Maçka'ya, otobüs-troleybüs durağına vurmuştur. Balıkçılar, bir başka gecede, bir başka denizde, gaz lambalarıyla ateş balığı avına çıkmışlardır. Puccini'nin ünlü operasında da şarkılar söyler balıkçılar; tan ağışı mıdır, gece midir, gündoğumu mudur ve şarkıları bir intiharın üstüne düşer. Adalar geçmiş yazları çağrıştırarak sanki yüzmektedir. O Adalar ki, öncesiz sonrasız yitirdiği Ferit, kıyılarında beyaz yelkenli kotra-

larla, Mısırlı prensesin okşayışlarından inleyerek, şampanyalar içip dolaşmıştır...

Dudakları açılıp kapandı.

Özlenen deniz de ihanet eder; edebilir; etti.

Kaba gerçekliklere, vahşi anılara bugüne değin eğilmemişse, bu, hayatın somut olaylarına aldırışsız kalışından değildi. Hangi okur kesiminin —büyük çoğunluğun elbet— yazarı olduğunu ve neleri dile getirmesi gerektiğini yılların deneyimiyle çok iyi bilirdi. Süha Rikkat ezilen, yüreği burkulmuş, yalnız yaşamlarında bir avuç pembe hulyanın özlemiyle kavrulmuş kırık kişilerin romancısıdır. Gelinlik düşlerini yaşlı bir kocanın iğrenç isteklerine kurban veren gençkızın hikâyesinde, **Kırık Gönül**'de bu izleği ele almış ve düşle gerçekliğin arasındaki tüyler ürpertici uçurumu gözler önüne sermişti. **Kırık Gönül**'den sonra memleketin dört bir yanından evli hanımlar kendisine mektuplar gönderdiler: her biri, kişisel yaşamöyküsünü karınca kararınca anlatıyor ve Süha Rikkat'den yardım dileniyordu. Zavallı kadıncıklar! Oysa kendisi hiç evlenmemişti. Onları ne yazık ki yanıtlayamadı. Okurları, pembe hulyaların da yıkılacağını, yıkılabileceğini, hattâ daima yıkıldığını mutlaka bilmeliydiler. Bu önemli sorunda daima dürüst davranmıştı. Roman sanatında gerçekçi olmaktan da anladığı buydu; yoksa bir toplumsal dava peşinde sürüklenmek, ideolojik propaganda yapmak değil. Zaten Süha Rikkat'in okurları, o zavallı kalabalık, hiçbir zaman çarpık fikirlerin yandaşı, taraftarı olmamışlardır. Bu gibiler; tıpkı Süha Rikkat'in alınyazında rastlanıldığınca; feleğin sillesini yedikten sonra kendi yalnızlık, terk edil-

mişlik köşelerine çekilirler ve sanat eserinden gerçekliğin ötesinde, düşsel bir aydınlanış, bir tan ağışı beklemeye koyulurlar. Evlilikleri, çolukçocukları bu zavallı kadınların ya da hep gönül titreyişleriyle harap olmuş delikanlıların yaşamlarında bir umut olarak belirmez. Onlara sanat yardım edebilir ancak. Limonküfü dalgalarla azmış bir deniz tablosu önünde, böyleleri, saatlerce durabilirler ve fırtınalı deniz, martıların kanat çırpışı... çırpınışı onlara gereksindikleri ruh dinginliğini nasılsa sağlar. Kimbilir ne çok yıkım, yıkılış donatmıştır hayatlarını. İşte o kişilere sanatın o kadar alacalı ışıklarından süzülerek sevecenlik elini uzatmıştı.

Apartımanlarda billûr, kristal avizeler yanıp tutuşuyor. Lüks, görkemli otomobiller bu apartımanların kapılarında bekliyor. Her şey yolunda; her şey olması gerektiği gibi. Kargaşa neyse ki sona erdi. Şimdi iyi kalpli zenginlere de görevler, ödevler düşüyor ama. Yoksullara yardım edilmeli. Billûr, kristal avizeler yanıp tutuşuyor apartımanlarda. Soylu hanımefendiler, beyefendiler yurdun bu güzel, görkemli gecesinde sonbaharın tadını çıkarmaya hazırlanıyorlar. Ama görev sorumluluğunu unutmasınlar. Kış geliyor; yoksullar yardım bekler. Çok şükür, kendisi görev sorumunu her zaman taşıdı. Eserlerinde gençliği içli duygulara, romantik aşklara, sınırsız coşumlara boşuna çağırmadı. Herkesin hakkı zenginlik; ama çalışarak, didinerek, alınteriyle. Önce iyi bir eğitim ve öğrenim. Sonra yumuşak duyarlıklar. Sonra çalışmak. Sonra istediğin kadar yüksel. Evet, bir görevi yüklendi; otuz dokuz yıldır sorumluluğunu hiç savsak-

lamadı. Eserleri de, bütün o romanlar, nuveller; şu yanıp tutuşan billûr, kristal avizeler kadar parlak!...

Gelgelelim şimdinin insanlarını bambaşka bir görüngeden değerlendiriyordu Süha Rikkat. Bilincindeydi: zaman değişmişti. Gerçekçiliğin kurbanı olmuş kuşaklar yetişmişti. Yaşam'a kendi köşeciğinden bakıyordu ama, bu, acı olguları görmesini engellemiyordu. Beybabasının ölümünden bugüne geçen yirmi şu kadar yılda hayatla bir başına mücadele etmiş ve savaşı kazanmıştı. Ne yazık ki, aynı utkuyu büyük çoğunluk için yineleyemezdi. Büyük çoğunluğun en ucuz, hottâ en kirli, karanlık ve sapkın yollardan geçerek 'yırtmak' —böyle deniliyor— istediğini gözlemiş ve ayrımsamıştı. Yükseliş ve para kazanmak uğruna insanların yapmayacağı şey kalmamıştı.

Taşıtları kollayarak, yine karşıdan karşıya geçti. Çoktan dönmesi gerekirken, bir geziye, bir yolculuğa çıkmışcasına heyecanlı, yüreği pırpır ederek yürüyüşüne, bu çok uzun süren akşamüzeri yürüyüşüne devam etti. Çeşme karşısındaydı.

Uygarlığımız nasıl da çöktü canım! Bir zamanlar her sokakta çeşme bulunurdu. Bu mermer, tümü de turalı çeşmelerden sular akar, susamış gönüller kana kana içmek olanağı bulurdu. (Onarmışlardı ama; suyu akmıyordu tabiî.) O büyük uygarlıktan geriye döküntüler, yıkıntılar kalmıştı kala kala... Sonra, herkeslerin yeni zamanlara bu kadar çabuk, ivecen, gönüllü alışabilmesi de pek tuhaf, pek şaşırtıcıydı. Sözgelimi Nimet. Kızkardeşi geçmişin izlerinden nasıl da yalıtabilmişti kendisini: konuştuklarında bile anım-

samıyordu. Ama Nimet, unutkanlığı bir çare, bir tedavi yöntemi bilmiştir hep. Haksız do değil hani. Avni Bey'in yasak aşk maceralarını unutmasa, ikiyüzlü evliliklerini sürdüremez ki. Sürdürüyorlar. Herkesler sürdürüyor. (Zavallı beybabası, annelerinin ölümünden sonra bir daha evlenmedi. Nasıl katlandı, nasıl bir başına, kadınsız... —çolukçocuğuna armağan ederek yaşamını.) Bağlılık el ayak çekti bu yeni zamanlardan. Koskoca, çeşmeli, köşklü konaklı bir uygarlık da göz göre göre battı. Kimin yüzünden?

İnsanlar bile 'yeni,' 'yepyeni'. Bunun en büyük temsilcisi de, on bir numaradaki türkücü değil miydi: takma ad kullanıyormuş. Müslim Efkâr. Onu, geceyarılarından sonra, çıplak ayağına altın zincir geçirmiş, yarı sarhoş, yanında ya genç bir kadın, bazan, garip-tir,

gözlediklerine... gözetlediklerine bir onlam verememişti tabiî

evet, bir delikanlı, şahane otomobilinden inerken çok gözlemiş... gözetlemişti Süha Rikkat. Kadınlar daima sarıya boyatmışlardı saçlarını. Delikanlılar boylu boslu, ama incecik yüzlüydüler. Müslim Efkâr'sa iriyarı, simsiyah saçlı, geniş omuzlu, kıllı ayak bileğine kalın altın zincir geçirmiş. Müslim Efkâr da sanatkârsa... Oysa dörtbir yanda türküleri bangır bangır çalınıyor; bu çıplak ayaklı, eski lâhmacuncu kont da paraları maraları vergisiz cebine indiriyordu. Yoo; bir terbiyesizliğini görmemişti Süha Rikkat. (Kumar oynadığını söylüyorlardı.) Merdivende ne zaman karşılaşsalar; evet, kıvırcık, simsiyah, fırça gibi sert saçlar, çok hafif, hattâ etkileyici bir göbek, siyah, yu-

muşak bakışlı gözler, bıyık, iri eller, doğu şivesi, arkasına basılmış beyaz iskarpinler, yaz kış çorapsız, kemikli, taraklı ayaklar; çalıştığı gazinolara davet eder. Bir incelik kuşkusuz. Kadınlar matinesine. Bu kadınlar matinesinde, bazı hanımlar, kimbilir hangi kenarın dilberleri, öyle evli barklı karılar, sahneye fırlayıp Müslim Efkâr'ın orasını burasını sıkıştırıyorlarmış. Çingene çalgıcılar oyun havaları çaldıkça, aynı hanımlarla karşılıklı göbek atıyormuş Müslim Efkâr. Bunları deşmek gerekir! Bunlar da gizlikapaklı, açığa çıkmamış gariplikler.

Aman allahım, onlara mı yazacaktı leylâk kokularıyla bezenmiş eserlerini? Bu süflî dünyaya!

Boşuna soruyordu. Uygarlık çökmüştü. Çoktan yanıtlamış olması gerekirdi. Önlemler hepten yetersizdi. Bu gidişle veba basacaktı her yanı.

Parka girdi.

—Müslim Efkâr'ı unutarak— koruya girdiler.

Parkta kimseler kalmamıştı. Akşam indi.

O sonbahar korusunda sarı kahverengi kızıl yapraklar ve ıssızlık egemendi. Kapıda buluşmuşlardı. Ferit'i kendisini bekler buldu. Telefon ederek çağırmıştı. Eski telefonlar... Ferit'e doğru yürüdü. Gözleri nemliydi. Sanki Ferit de nemli gözlerle bakıyordu kendisine. Ağlıyor musun Ferit! Sen de mi ağlıyorsun... Fakat ne kadar şıktı; tam bir aktör gibi. Siyah, vücuduna oturan, kalın kumaştan ceketi; yakasından kıpkırmızı, ateşçiçekleri benzeri bir fular fışkırıyordu. Gri pantalonu, uzun boyu, açık kumral saçlarıyla genç adam daha çok bir masal prensini çağrıştırıyor-

du. Herhalde nemli değildi gözleri. Şimdi yine kemanlar çalıyordu, ama kırık nağmelerle.

Genç bir kadın
belki de orta yaşlı, gecikmiş bir anne
karanlıkta ayırt edemiyordu Süha Rikkat
çocuğunu elinden tutmuş, götürüyordu. Herhalde evlerine dönüyorlardı. Akşamdı. Çocuğun kolundaydı kum kovası, kürek ve plastik kazma, sarı ve turuncu, bir de yeşil. «Babam gelecek mi?» diye sormuştu galiba çocuk: öyle işitti Süha Rikkat. Çaresiz bir sesti. Nerdeydi babası? Terk mi etmişti? Genç kadın yanıtlamıyor, ileriye, hep ileriye, ötelere bakıyordu, bir yandan da çocuğunun elinden tutarak. Senin için de zor mu hayat kutsal anne? Sen de bir başına mı savaşıyorsun yarattığın şu küçücük, henüz hayat yollarında yıpranmamış, çok şükür kirlenmemiş tertemiz eserle? Kim koruyacak sizleri? Ama işte ters yönlerde ayrılıyorlar. Bir iki saniye bütün karşılaşmaları. Onları en içten yakarışlarla uğurluyor Süha Rikkat, en içten esenlik, sağlık dilekleriyle. Neden geç kalmışlardı; akşamın karanlığı; evlerinde bekleyen yok muydu? Neden küçük oğlancık babasını soruyordu: bu akşam da mı gelmeyecek babam, anne? Neden tanrım!

Gözlerinden yaşlar boşandı Süha Rikkat'in.
Daha ağzını açıp tek bir sözcük etmeden
oysa söyleyeceklerini ezberlemişti
günlerce içinden tekrarlamıştı
gözlerinden yaşlar boşanmış ve gururunu ayaklar altında çiğnemeyi göze alarak, koşup, Ferit'in göğsüne yaslamıştı başını. Yüreğinin dingin atışını

işitiyordu; aldırışsız, soğukkanlı. Kırmızı şifon mu, ipek mi ne, o ateşçiçeği kırmızı fular gözyaşlarıyla sırılsıklamdı. Fakat gözlerini nemli gördüğü Ferit bir kaya gibi duruyor, kıpırdamıyor, tek bir söz söylemiyordu. Bu hıçkırık nöbetinden sonra başını kaldırdığında, onun acımasızca gülümsediğini fark etmişti. Evet, gözlerine ve dudaklarına bir delinin sırıtışını konduruvermişti.

«Sana geldim Ferit. Başka gidebileceğim hiçbir yer yok. Başka hiç kimsem kalmadı. Size sığınmaya geldim.»

Şu özlemek duygusu ne amansızdı (küçük çocuk evine dönmeyen babasını sormuştu; yuvası yıkılmış genç anne yanıtsız bıraktı oğlunu), ne ürkünç!

«Anlıyor musunuz... başka hiç kimsem!»

Ya gerisini nasıl söyleyebilmişti? İnsanoğlunun bu denli düşkünleşebileceği kimin aklına gelir? Düşkünleşmişti. Rezil olmuştu. Bile bile, isteye isteye, alabildiğine gönüllü, özvarlığını paralamıştı.

«Biraz birikmiş param var Ferit...»

Biriktirdiği paradan, cılız sermayesinden söz açmıştı. Hem, daha çok gençtiler: Süha Rikkat hep yazacaktı. Eserlerinin satışı iyiydi. Bütün varlığıyla yemin edebilirdi. Mısırlı prensesten ayrılırsa Ferit, yine kendisine dönerse... hanende Sevim'i unutmaya hazırdı... bu cılız sermaye, Ferit'e düğün armağanı olacaktı. Biriktirdiklerini, işte yaşamayarak, tek kuruş harcamayarak, pek zavallıca, isteklerini bastırarak, ihtiyaçlarını asla karşılamayarak biriktirdiklerini Ferit'e armağan ediyordu, bir çırpıda, yeter ki kabul etsin. Sonra, beybabasını da kandırabilirdi. Üstelik

beybabasının fırkada yakından tanıdıkları vardı: tiyatrodaki durumu sarsılmayacaktı, yine öyle Baykuş piyesleri falan. Yeter ki Ferit...

Ferit siyah ceketinin üst cebinden Kulüp paketini çıkarmış, yassı sigaralarından bir tane yakmış ve dumanları üflemeye koyulmuştu. Bu dumanlar koruda dağılıverdi. Konuşmuyordu genç adam. Yürüyorlardı. Hanende Sevim Hanım aralarındaydı; Mısırlı prenses aralarındaydı. O deli sırıtışı hâlâ gözlerinde, dudaklarındaydı Ferit'in. Sigarasının dumanını halka halka üflüyordu. Halkacıklar havada hemen dağılıyordu.

«Ben satın alınacak erkek değilim Süha.»

Beybabası nişan yüzüklerini takarak, kordelâyı kesiyordu. Kordelâ nedense siyah kadifeydi.

«Sizi seviyorum Ferit.»

Ferit eğilerek, adamakıllı eğilerek

çünkü Süha Rikkat kısa boyluydu

alnından öpüyordu. Nimet de iki yanağından. Sonra Ferit, hayli alımlı, genckız Nimet'e dönüyor ve neredeyse dudak dudağa öpüşüyorlar.

«Abla, Ferit Bey de pek çapkın...»

«Ama ben sizi sevmiyorum Süha.»

«Neden, neden yaptın bunu öyleyse! Benden ne istedin!»

«Aldanmışım.»

«Neden güllerle, leylâklarla... çiçeklerle... bir sövgü gibi...»

«Abla, Ferit Bey...»

«İşitmek istemiyorum Nimet!»

«... Beni...»

Dudaklarından - dudaklarından!

Nimet, Ferit'i; Ferit, Nimet'i; Ferit, hanende Sevim'i, Ferit'i Mısırlı prenses...

Yüreği burkulmuş; alt dudağını ısırdı.

Geçer-geçer. Kaç mevsim geçti; kaç kez soldu güller, leylâklar. Beyaz güllerden bir demet, hâlâ, kaskatı, dokunsanız dağılacak, kurumuş, tozlar içinde durur cam vazoda, Süha Rikkat'in anılar vitrininde.

«Elveda Ferit!» diye haykırarak koruda koşmaya başlamıştı. Oteki kapı, Kısıklı taraflarında bir yere açılırdı. Ferit, sonbahar, çınar ağaçları, yerlerdeki atkestaneleri arkasında kaldı. Birkaç hafta sonra Müsyü Kevork'la Seni Affetmeyeceğim'in yüksek telif ücretli sözleşmesini imzaladılar.

Bu akşam vakti, Maçka yolu üzerindeki garıp parktan geçip giderken bir kez daha «Elveda Ferit!» diyor. Elveda! Sonsuza kadar! Yüksek sesle söylüyor : «Elveda Ferit!»

Buydu ömrü, bu kadardı. O hummayı, o ateşi hiç söndürememişti. Bu şiddetli aşk öyküsüyle kavrulmuş, ama bir daha da gururunu çiğnetmemişti. Nimet'in görmezden gelişlerine işte bu yüzden katlanamazdı. (Nimet, Süha Rikkat'in başarılarını kıskanmıştı yalnızca.) Aldatılmış ve derhal terk etmişti Süha Rikkat.

Kısıklı'dan Üsküdar tramvayına bindi. Tramvay kalkınca, omuzdan askılı çantasını açtı ve dantelalı ipek mendilini çıkararak gözyaşlarını kuruladı. Ferit'i

sonsuza dek o güz yapraklarının örttüğü koruda bırakmıştı.

Alaycılığını takınarak acı bir gülümseyiş oturttu dudaklarına. Evet; kendisi şu hayat denen cehennem yalnızlığını asla 'yırtamamıştı'. Neyse ki, hayat denen cehennem yalnızlığı, bir akşamüzeri gibi çabuk geçmişti.

Ve karşısındaydı mezarlık! Bir donanma... bir şenlik gecesiyle karşılaşacağı yerde, nice zamanlardan arta kalmış mezarlıkla burun burunaydı. Ölüler susuyorlardı. Bu, sadece talihin, makus talihinin garip bir cilvesiydi. Yaşayan varlıklarla bütün ilişkisi bir dış görünümden ibaretti. Bununla birlikte ölüm ve ölümdeki şiir her zaman Süha Rikkat'den yana çıkmıştı. Epeydir ölümün şiirinden uzaktı. Gençkızlığındaki kadar şiddetle, coşkuyla duyumsayamıyordu ölüm operasını. Ne var ki, bu, mezarlıklardan, serviliklerden uzak durabilmesi için bir imkân oluşturmuyordu. Bıkkınlıkla başını çevirdi. Orada dursundu mezarlık, kimsesiz ölüler, devrik taşlar, yaban otların bürüdüğü bir iki servi ağacı, orada, gözden ırak, ürpertmeksizin, orada kalsındı...

Her zamankinden de yorgun hissediyordu bedenini. Geriye dönecek gücü yitirmişti düpedüz; dermansızdı. Bacaklarını neredeyse açamıyordu. Bir bulanıklık yapışıvermişti belleğine.

Gözlerinde, bakış ve görüş alanında da sürüp gidiyordu bulanıklık. Gemiler mi, Üsküdar'ın, Mühürdar'ın ışıkları mı, açıklıklar, Kızkulesi mi, engindeki beyaz yelkenli kotra mı, Adalar mı, lâcivertler sarılar beyaz mı, koynunda öyle akşam denizlerinin, yü-

zerek, akarak, kaybolarak... —kimbilir. Gitgide... Yıllar mı, Ferit'in yokluğu da olabilir, ille Ferit'in yokluğudur, beybabasının can çekişerek ölümü, Avni Bey'in evden kovuşu, tümü olabilir, suskunluklar mı, acıdan suskun kalışlar mı, bastıran yaz akşamlarındaki bekleyiş mi, bastıran kış akşamlarındaki ürperiştir yüzde yüz, Tepebaşı Tiyatrosu'nun yanışı, büyük yangın, değişen hayat koşulları mı, alacalı bulacalı kordelâlar, fiyongalar, esrarkeş türkücüler mi, akşamın ağusu mu... —ürperiyor, hattâ tirtir titriyordu. Akşamın ağusuydu muhakkak. Gözlerini yere eğdi. Akasyalar ve geçmiş yıllar dökülüştü. Taş, kaldırım: külrengi. Külrengi her şey. Oysa akasya çiçekleri de, manolyalar gibi beyaz ve uçuktur. Külrengiydi her şey: kendi yaşamı kadar renksiz. Yalnızca külrengi. Külrengi bulanıklık. Yeniden kaldırdı başını. O zaman bir genç adamın —Ferit'in gençliği!— kendisini süzdüğünü ayırt etti; şapkasını düzeltecekken. Bej şapkası, yere diktiğinde gözlerini, enikonu alnına düşmüştü de. Bulanıklık ağır bastı. Gözlerini kırptı Süha Rikkat, sağ eli havada, şapkasına varamamış. Ferit usulca silindi. Elini indirdi. Göz göze geldiler. Bir jigoloydu Ferit! Akşamın son ışık kırıntıları, genç adamın lâcivert gözlerine üşüşmüştü. Akşam kadar koyuydu o gözler de. Süha Rikkat heyecanlandı. Ne kadar ısrarla süzüyordu. Basbayağı durmuş ve dikmişti gözlerini. Bakışlarını kaçırdı. Derlenmeli ve yürümeliydi. Ama bir çekim alanına girmişcesine, hareket edemiyordu. Sonra, hafif, baştan çıkartıcı, sorgularken kendini de sunan bir gülümseyiş belirdi genç adamın dudaklarında. Hiç de alay-

cı değildi. Belki küstahçaydı ama, içtenliği de su götürmezdi. Ensesinde azıcık uzanmış saçları, bal sarısıydı, hafif dağınık, biraz terli, o kadar yumuşacık ve dalgalıydı. Teni, güneşi çokça yaşamış sereserpe yaz insanlarının karaşın teniydi, sütlü kahverengi. Külrengi bulanıklık onunla dağılıverdi ansızın; dağılıvermişti. Çantasını, kitap paketini sıkı sıkıya tuttu Süna Rikkat. Şimdi âşık olduğu ışıklar, bir ayla yaratıyor, ve bu aylada şu genç adam, anlamı iyice karmaşık bir gülümseyişle çerçeveleniyordu, elinde tenis raketi, ortadan uzun boyu, kalın, etli dudakları, çekme Grek burnu, lâcivert iri gözleri, gür kirpikleri, geniş ve vakur alnıyla. Tuhaf heyecan, tuhaf ürperiş, o bambaşka yürek çarpıntısı geçmemişti. Mühürdar mı, Kadıköy vapur iskelesi mi, rıhtımlar üstündeki boncuk gözü kırılmış mavi tilkisi mi, yıllardan 1941, Ferit, kordelâlar, serpantinler, tafta tuvaletler, şifon eşarplar, yaz, yıllardan 1942, gençlik rüyası, aşk ve ölüm, donanma gecesi mi, fener alayı mı... —ölüm! Belki de ölümdü! Ölüm; genç ve eşsiz bir erkek kılığında karşısına çıkmıştı. Böylesine etkileyici, olağanüstü bir güzelliği, ne doğada görmüştü o güne dek Süha Rikkat, ne de romanlarında tasvir edebilmişti. Öyleyse ölümdü. Az önce özlediği ya da nicedir kendisine yansımadığı için üzüldüğü ölüm şiiri; şu an bir tansıkla beliriyor ve boyuna, daima gülümsüyordu. Tam bir gülümseyiş de değil. Karşılık beklemiyor. Maddî varlığı çok kuşku uyandırıcı : gülümsüyor mu, gülümsemiyor mu... bellisiz. Sanki gülümserken ağlıyor. Öylesine güzel. Göz göze gelişinde sorgu ve sunuş var. Erinç okunuyor yüzünden. Gülümseyiş, bir

yanıt aslında. Ne kadar çok ışık! Gelgelelim yandı sokak lambaları ve delikanlı iç içe geçmiş, sonsuz aylalarıyla yürümeye koyuldu. Ayrılırken hâlâ gülümsüyordu; arkasında mezarlık, servilikler, batan güneşin kızıllığı. Akşamın alacasına bürünmüş gözlerinde de lâcivert deniz çalkantıları... Bambaşka bir gülümseyiş... Ölüm görünmüş ve ayrılıyor. Ayrılıyordu. Ayrılıyor Süha Rikkat'den. Bir freskti ve kayboldu. Şimdi yerde renkli sıva döküntüleri duruyor. Bir güzellik yitti. Süha Rikkat'i ölüm de yalnız, yapayalnız bırakıyor. O estetiği bir daha bulamayacak. Yandı sokak lambaları ve ölümün güzelliği, bir dalganın uçsuz bucaksız kıyılardan, günbatımı kumsalından geri çekilişi gibi ışıklarda boğuldu, çuhaçiçeği, donuk sarı aylalarla bezenmiş. Külrengi bulanıklıkla baş başa kaldı yılların romancısı. İşte şimdiden, ayrılır ayrılmaz, özlem duygusu sarıp sarmalıyor içini. Yılların acıları yeniden çöktü. Dönmeyecek, bir daha dönmeyecek. Yaz bitti. Güz bitti. O genç adam da bir daha dönmeyecek. Daha demin karşı karşıya, göz gözeydiler ve bir daha onu bulamayacaktı. Bir ezgiydi; fakat şimdi, dağılarak, parçalanarak, epriyerek, anlamsız bir hıçkırığa dönüşüyor, ne olduğu kestirilemeyen düşünceler ve duyarlıklar gibi melodi kırıntıları halinde Süha Rikkat'in dudaklarından dökülüyordu.

Arkasına bakmaya korkuyordu. Bir kez daha görebilse! Bir kez daha görebilse, belki bu anlamsız hıçkırıklar üslûba evrilecekti. Ama bir hayali, olağanüstü etkileyici bir sanrıyı bütünüyle yitirmekten korkuyordu. Gitmişti delikanlı. Genç adam gülümsemiş

kendisine mi
hayata mı

ve yoluna devam etmişti. Bu ayrılış; deneyim sahibi bir insan için, onmaz hastalığın tek tedavisi sayılmalıdır. Çünkü bir hayalse, ardına baktığında, onmaz hasta, Süha Rikkat, yine sonsuz boşunalıkla baş başa kalacaktı. Ama şimdi uzak bir hayalle avunabilmesi olasıydı. Güzelliği, o güzelduyuyu düşleminde yeniden yaşatacaktı. Yılların deneyimi bu yöndaydı. Gelgelelim güzelliği bir bütün olarak alımladığında; şu tablonun bir mezarlık dekoruyla bezenmişliğini de anımsıyordu. Serviler, kırık, devrik, eğri büğrü taşlar ve o görkemli güzellik, bir akşam vakti, sonbaharda, gülümseyiş, ürpertiş, duyarlık, ateş ve tutku. Oysa tutkular da korkunçtur. Tutkular insanı eritir. Tutku'nun ve zaafın kurbanı olmuş az insan tanımadı gelgeç ömründe. Unutmak gerekir, diye söylendi. Karar vermek ve unutmak. Bir düştü, bir yalandı zaten. Etten kemikten bir güzellik hepsi-hepsi. Elle tutulabilir, somut, maddî hiçbir şey güzel olamaz. Bu, bir tutkudur, bir zaaftır. Zayıf insanlarda rastlanılır. Öncesiz sonrasız yitirdiği düşlerden, güzelliklerden ilki değildi hem. Unutmak gerekir. Sıkıdonetim, özdenetim, diye söylendi; toparlanmak, unutmak, silmek.

Yanmıştı sokak lambaları. Akşam inmişti kesenkes. Çocukluğunun, ilkgençliğinin, manolya kokulu gençkızlığının bilinemez bir sonbahara aktığı karşı kıyılar da ışıl ışıldı. Oralarda da yanmıştır sokak lambaları. Nerden geldiği bellisiz bir ut sesi işitilir. İşitilir mi hâlâ? Ne çok ut çalınırdı kırk yıl önce, elli yıl

önce. Mızrap, yoremli bir öksürük gibi inlerdi utta. Şimdi kemanlar bile calmıyor.

Yoo; yakınacak bir şey yoktu. Ne oluyordu? Sadece yoğurt alacaktı dönüşte. Bir otobüs kalktı. Sadece haşlama kabak yiyecekti akşam. Bir cankurtaran duruyordu sağlık yurdunun kapısında. Bakkalın arsız, hayta çırağı, kirli önlüklü: «Yoğurt,» dediğinde, «Büyük boy mu?» diye soracaktı. Hayır, büyük boy değil. Öğrenemedin mi hâlâ! Orta boy. Orta boy yoğurt. Orta boy deterjan. Orta boy çamaşır suyu. Her şeyde denge, tutumluluk, ölçü! (Unutmuştu bile genç adamı; yemin ediyordu kendi kendine; unutmuştu.) Dengenin orta boy yoğurtla, orta boy deterjanla, orta boy çamaşır suyuyla, elli mumluk, altmış mumluk ampullerle, her şeyin ortalamasıyla ilintisini gayet iyi bilirdi. (Ama ışıklar! Işıklara âşıktı...) Tek kişiyim, bilmiyor musun; orta boy... O çok yağlı olanlarından değil... Haşlama kabak midesine iyi geliyordu. Yoo; hiçbir şeyden yakınmıyordu. Televizyonda ne vardı bu akşam? Yine bir otobüs kalktı. Durak bomboş. Orta boy yoğurt almak için dönmeli.

Karşı kıyıları, gençliğini, beybabasının bahçevanla birlikte çalıştığı büyük köşk bahçesini, Ferit'in bu bahçeden geçerek evlerine ilk geldiği günü, o günün beklenmedik coşku ve coşumlarını, eski zaman duygularını, bir zamanlar yaşamış olduğu büyük aşkı artık geçmişte bırakmak gerekir. Gerekiyordu. Çünkü karşı kıyılardaki ışıklar insanı irkiltecek kadar ölgünaü; o bahçelerin, o köşklerin yerlerinde yeller esiyordu; hoş Ferit'le hanende Sevim'e pek bir şey olmadı, sapasağlam ikisi de, sağda solda arada bir

mostralık röportajları falan çıkıyor; ama Süha Rikkat'in coşkuları, coşumları, eski zaman duyguları bir sandıkta lekelendi... —kime ne! Oyleyse geçmişi bir daha anmamalı. İnsan orta boy yoğurtlara da sığınarak yaşama mücadelesini sürdürebilir.

Şapkasını ve indirimli satışlardan yararlanarak almış olduğu eşarbını iyice düzelttikten sonra döndü.(Çorapları sarkmıyordu ya...) Dönerdönmez de, parkın ağaçlıklı yolunda yürümekte olan genç tanrıyla yeni hulyalara atıldı. İşte bir gerçeklikti raketli çocuk; gidiyordu; o da bu akşamın yolcularındandı. Demin görmüştü Süha Rikkat: gözleri gece kadar lâcivertti. Şimdi sırttan izliyordu. Gizemli güzelliğini deminki gibi alımlamasına imkân kalmamıştı. Ama böylesi daha doğru, daha yatıştırıcıydı. Çünkü elli sekiz yaşını tamamlamış bir insanın genç güzellikleriyle, hele esrar dolu yaşantılarla bütün ilintisinin kesilmesinde şifalı bir yarar sözkonusudur. Yürüyüşündeki incelik de albeniliydi bununla birlikte. Bal sarısı saçları, akşamın karanlığında kahverengiye, hattâ siyahla gümuş pırıltısına dönüşmüştü. Raketi sallıyordu hafif hafif. Özellikle ağır adımlarla yürüyordu yılların büyük aşk ve karasevda romancısı. Hayatın bu maddî güzelliği, kendinden ırak durmalıydı. Hiçbir zaman böyle maddî olgulara iltifat etmemişti eserlerinde. Delikanlıyı bir gün, büyülü, tansıksı bir gün, bir akşamüzeri edebiyat sanatı kazanacaksa, bu, bir oefalık bir hayal edişle gerçekleşmelidir. Canlı bir varlığa gereksinilerek kaleme alınmış bir roman, yalnızca gerçekçilerin edimiyle ilintilidir. Kendisi ömrünün sonuna kadar coşumlarla yetinmeye, coşumla-

ra sarılmaya hazırdı, gönüllüydü; böylesi bir çabaya gönül vermişti. Gitgide araları açılıyordu. Gitgide uzaklaşıyordu maddî, somut güzellik; gitgide yitecekti de. Süha Rikkat buna seviniyordu. O zaman ancak edebiyat değeri taşıyacaktı güzel hayal. Şimdi sadece bir canlılıktı. Hem, bir daha arkasına bakmamıştı. Bütün güzel yaratıklar gibi mağrur ve kendini beğenmiş, diye düşündü. Bütün güzel yaratıklar kalpsizdir. Kalpsiz! Eseri... Güller dikenlidir. Tavuskuşları otmeye görsün; kulağı yırtılır insanın. Güzel delikanlılar aşklarında sadakatsizdir. Hanımefendi kırması hostes kız da selâm vermemişti... Sonra bu genç adam büyüleyici güzelliğine güvenerek, elli sekiz yaşındaki, zavallı yaşlı kız, tanınmış romancı Süha Rikkat'e gülümsemiş; ama bir daha dönüp bakmaya gerek duymamıştı. Oysa o kimselerin beğenmediği yaşlı kız, genç adamın büyüleyici imgesiyle kendi yüreğinde büyük yaz sabahlarının olağanüstü bahçelerine, çiçeklere-çiçeklere açılıvermişti. Öylesine açıldı ki araları, akşam şimdi yutacak onu, güzelliğini, sırttan görünüşünü, maddî varlığını (Galiba çorapları sarkıyor.) İşte yitirerek, unutarak, belleğinin uçsuz bucaksız, kuyu gibi derinliklerine gömerek öç almıştı hayat denen cehennemlik güldürüden. Hayat bir güldürüydü elbet. Ancak yak sayanlar, yadsıyanlar, görmezden gelenler başarabilir bu hayatta. Süha Rikkat de öyle yapmıştı. (Çoraplarını gözden geçirmek için eğildi. Evet, sol bacağındaki sarkıktı.) Pusulasını kullanarak yönünü bulmuştu. Bu yön, dengenin yönüydü. Toplumca bir dengeye ne zaman kavuşacağız? Bunun için savaşılıyor. Fakat böylesi güzellikler

gençliği daima baştan çıkarabilir; kötü, sapkın yollara itebilir. Pusulası tehlike çanları gibi tirtir titremişti demin. (Bir türlü düzeltemedi çorabı. Bacağına yapışmış.) Yer sarsılmıştı sanki. Yer sarsılıyor...

... Müthiş baş dönmesini ayrımsayarak, tahta kanepeye çöktü. Az daha yerlere düşecekti; herhalde tansiyonu düştü. Hekimlere de güven olmuyor ki. Hele Mükerrem Bey; enikonu yaşlandı canım. Belki de yanlış ilâçlar veriyor. Neyse düzeltmişti sarkık çorobı.

Sarkık çorabını düzeltmişti ama; kırık nişanlılığını onaramamıştı asla.

Ferit şezlongta oturuyordu. Köşkün balkonundaydılar. Yaz bitmişti. Güz başlangıcının hâlâ sıcak güneşi Ferit'i aydınlatıyordu. «Benim için de bir şeyler yazacak mısınız Süha?» diye sormuştu. Süha Rikkat yaşamın kendisine armağan ettiği, pervasızca sunduğu bu olağanüstü güzellikten, bu çarpıcı duyarlıktan çıldırıp yitmemek için Tanrı'ya yakarıyordu. Balkon kapısına dayanmıştı o zavallı gençkız. Elini uzatmıştı yakışıklı Ferit Bey de, «Evet Ferit, Yeni bir romana başladım.» O roman hiç bitmedi. Aşk Valsi'ydi adı. Sonu iyi bitecek tek romanı. Müsyö Kevork da sevinecekti. Ne yazık ki yarım kaldı. Fakat köşkün balkonundayken bunları bilemezdi. Gözlerinden engin bir mutluluğun sevinç gözyaşları dökülüyordu. Ferit elini uzatınca, dayanamamıştı, diz çökmüş ve Ferit'in dizlerine koymuştu başını. Belki de için için, gizli, dile getirilemez, dile getirilmesi hoş karşılanmayacak tutuşturucu bir istekle; Ferit'in bu zavallı başı, bu yalnızca güzelliklere vurgun kafayı kendine

çekmesini ve... ve dudaklarından öpmesini beklemişti. Beklemişti, evet. Birleşmemişti dudakları. Ama Süha Rikkat, düşlerinde, daima çırpınışlarla son bulan kapkaranlık rüyalarında, önce ve sonra, bu aşk ve ölüm öpüşmesini defalarca tatmıştı. Uykularında genç nişanlısına sarılıyor, sıkıca sarılıyor, hattâ onu o güzelim açık kumral saçlarından çekiştirerek, parmaklarını artık istenci dışına terk edip, tırnaklarını Ferit'in ensesine batırarak öpüyor-öpüyordu. Ferit, gözlerini sımsıkı yummuş; acıdan mı neden olduğu belirsiz bir yüz kasılmasıyla, «Masum sevgimizi kirletmeyelim Süha,» demişti. Süha, nişanlısının ince duygularını, tertemiz ahlâkını kirletmekten ürkerek derhal ayağa kalkmış ve balkon kapısının camından kendilerini süzen Nimet'in yansılara bulanmış yüzüyle burun buruna gelivermişti. Sonra bir kahkaha çınladı!

Kanepeden kalktı. Kahkahanın, ömrüne yansımış bütün kahkahaların iğrenç çınlayışları sürüp gidiyordu sürüp gitmesine, ama baş dönmesi geçmişti. En doğrusu karşıya geçip bir taksi almaktı. Burdan Topağacı'na kısacık bir mesafe. Fakat böyle sevdalar insanı dermansız bırakır.

Artık otobüslere binemeyecek kadar yaşlı hissediyordu bedenini. Ne yazık ki, bu maddî yorgunluğa karşılık, ruhu, bir gençkızın arınmışlığı içinde genç ve hayat doluydu. Neyi yadsırsa yadsısın, bu hakikati değiştiremeyecekti. Otobüsler evin önüne kadar gitmiyor. Taksi de şu kadarcık yere şimdi üç yüz lira alır...

İyi ki almıştı Baharları Beklerken'i: bu akşam

karıştıracaktı. Belki de güzel bir eserdi; hemencek karar vermemeli.

Taksiye binmekten cayarak yürüdü. Taşıtların çokluğuna, trafiğin sıkışıklığına karşın yollar, kaldırımlar tenhaydı. Zaten bu Maçka yolu hep tenhadır. Şimdiyse gecenin başlangıcı egemenliğini kurdu. Herkes evine çekildi. Herkesi bir bekleyen var evinde. O genç annenin kocası nerelerde sürterse sürtsün, ama hiç olmazsa yapayalnız değil kadıncağız, küçücük oğluyla. Süha Rikkat için yaşam çok daha değişik, çok daha başka. Eserlerinin yeni basımlarından başka bekleyeni yok. Demin ruhunda gençlik ateşi tutuştu. Gelgelelim ateş çabucak sönecektir. Sönüşü; otuz dokuz yıllık sanatkârlığının bir ödeşmesine girişir girişmez algılamıyor muydu. Zamanla Süha Rikkat'in eserlerine kuru bir üslûp yapıştı. Bir zamanların büyük aşk romanları bugünün kuşaklarına gülünç ve pek masumca gelirken; Süha Rikkat de, kalemi eline alır almaz, hulyalı sözcüklerinin eriyip tükenmişliğini ayrımsıyordu. Şimdi başka bir yaşam sürüyor. Süha Rikkat'e göre, kendisi gibilerin bu yaşamda bir yeri olamaz. Onlar aşk için yaratılmışlardı. Bu aşk Eflâtun'un duyarlığına ve felsefesine gönül vermiş, ülküler üzerine kurulu, her türlü ilişki ve temastan akışını yalıtabilmiş bir perhizkâr aşkıydı. Günümüzün gençliğiyse, cinsellik batağında debeleniyor; belki de bu yüzden doyumsuzluğun uçurumlarında can veriyordu. Daima genç bir çocuk arabanın direksiyonunda, hemen bitişiğinde gösterişli bir kız: Eflâtun'un erden kuramına ihanet ederek geceyi yaşamaya gidiyorlar. Geceyi bir kösnü fırtınasında yaşayacak-

lar. Günlerden cuma. Cuma mıydı bugün? Bir tatil gecesinin çılgınlıkları yaşanıyordu. Şu tenhalık, şu insan ıssızlığı, şu taşıt bolluğu aslında çılgınlığa bir an önce yetişmek isteyenleri, yetişmiş olanları simgelemekteydi.

Bir cuma akşamı.

Bir yılbaşı akşamı.

Dün.

Epey önce...

Delikanlı yok artık. O da dönmüştür evine. Yıkandı. Giyinip kuşandı. Gecenin en güzel delikanlısı oldu, en güzel genç adamı. Aşk valsleri şimdi onundu. Raketi, ışıkları söndürülmüş bir evin tuvalet odasında atılı duruyor, ceviz kaplama masa üstünde.

Müslim Efkâr geceyarısı döner; yanında lepiska saçlı dilberler, kötü yola düşmüş delikanlılar.

Nimet'lerin kumar gecesidir bu akşam. Avni Bey yeşil çuhalar örtülmüş masanın altında da kumar oynar: aşk kumarı.

Ama Süha Rikkat'e kalan, Dram Tiyatrosu'nun yalazları, yalazlarla tutuşması. Baykuş oynanmayacak bir daha. Ama baykuşlar yangın viraneliğinde uğursuz ötüşlerle uçuşacak. Bir dramdı, fırtınalarla...

... Nihayet çıktı beklenen rüzgâr; güz rüzgârı, şu sürekli inleyip şikâyet eden. Bir dramdı ve bu dramın son perdesi, bir oyuncakçı mağazasının camekânı önünde oynanmıştı. İki kişilik bir dramdı. Süha Rikkat, Seni Affetmeyeceğim'in başarısıyla esrik, ama alabildiğine, ucsuz bucaksız bir coraklıkta yaşıyordu ve yılbaşı akşamı, Tepebaşı Dram Tiyatrosu'-

nun baş aktörlerinden Yakışıklı Ferit Bey'le tekrar karşılaşıyorlardı. Hafifçe esen rüzgâr, şapkasından taşmış buklelere değiyordu. Yılbaşı akşamı, beybabasına küçücük bir armağan alacaktı Süha Rikkat. Nimet'le eniştesi baloya çağrılıydılar. Oyuncakçının camekânına dalgın bakışlarıyla ilişivermiş Ferit Bey'i görünce, yüreği allak bullak olmuştu. Siz misiniz Ferit? Koruda ayrıldıklarından beri haberleşmemişlerdi. Romanı okudu mu? Evlendi mi? Niye camekânda? Taşbebekleri mi düşünüyor? Taşbebekler, Süha Rikkat için de daima düşündürücü, bilmecemsi şeylerdir. Rüzgâr, eski zamanlardan bir şeyler fısıldıyordu. «Mesut musunuz Ferit?» Ne kadar şaşırmıştı Süha Rikkat'i görünce. Artık ağırbaşlı, alınyazısını kabullenmiş, mavi tilkisiz, saçlarına ilk aklar düşmüş bir gençkız. «Mesut musunuz?» Gözlerinde yine ince buğu tabakası. Pürüzlü çıkmıştı sesi. «Bir gece rüyamda gördüm.» Bütün geceler rüyasında görmüştü. «Ağlıyordunuz. Sordum; iyi, dediler.» Bu ilk yaprak, ayakları dibine düşen. Sonbahar! Sakin değil bu rüzgâr. Öylece yan yana, uzunca bir an taşbebeklere bakmıştı. Camekânda bembeyaz pamuklarla İyi Seneler yazılıydı. Ama Ferit dalgın, eski nişanlısını bir türlü görmemişti. Ona bakmaya korkuyordu Süha Rikkat. O da büyülü bir andı. Yansıdan izliyordu. Şimdi konuşmayan, kıpırdamayan, varlığını, kimliğini dışa vurmayan bu erkek; maddî dünyadan tamamıyla kopmuş, bilinemez hangi âlemde, hulyalarla yaşamaya koyulmuştu. Taşbebeklere yönelik bakışlarında kutsal bir arınmışlık hemen okunuyordu. Bu, fırtına öncesinin rüzgârıdır. «Mesut musunuz Ferit?» Bir an

tanıyamamıştı Süha'yı. Kimbilir ne kadar çökük, ne kadar heyecanlıydım... «Benim. Süha. Süha Rikkat. Eski nişanlınız.» Yüzündeki arınmışlık parçalanıyordu hızla. Hızla esmeye koyulmuştu rüzgâr. Fakat neden gülümsüyor, hattâ inci gibi dişlerini göstererek sırıtıyor, yalnızca sırıtıyor, hiç konuşmuyordu? Bir gece rüyasında görmüştü: ağlıyordu. Dökülmeye başladı yapraklar. Kuru. Solmuş. Çürümenin yürüdüğü. Birer ikişer, gitgide çoğalarak, dökülüyorlardı. Öylesine artmıştı ki rüzgâr; ağaçlardan dökülen yaprakları yeniden savuruyor, havada döndürüyor, burgaçlıyor, toprağa asla bırakmamak için sanki direniyordu. Kuru yapraklar hışırtılarla ayaklarına dolanıyordu. Toz duman bulutu içinde kendi sesinin hıçkırıklı tınısıyla baş başa kalmıştı Süha Rikkat. «... ağlıyordunuz. Sordum; iyi, dediler.» Her şey çürüyecekti. Her şey. Kendi sesi de, Ferit'e saadetini soran sesi de. Çürümüştü. Yaprakların dökülmesinden, rüzgârdan, yaprakların savruluşundan, güz akşamından, yaprakların dönenişinden, yıllarını adadığı bu eskimiş görünümlerden hangiyse aşka benzer bir huzur, bir iç huzuru duyarak, Ferit'in billûr kahkahasına kulaklarını tıkadı. Bir Yılbaşı Akşamı adlı nüveliyle kimbilir kaç gençkızı avutabilmiş, gönüllere su serpmişti. Evet, aşka benzer bir iç huzuruyla dolup taşabilirdi. Kuru yaprakların üstüne sağlam adımlarla bastı ve akşamın

anıların
geçmişin
kordelâların
siyah kadife tuvaletlerin
lâcivert gözlerin

ürkünç tutkuların sefil cümbüşünden oldum olasıya arınmışlığına şükretti. Körelir-körelir; duygular da körelir.

Şiddetli rüzgar, şu güz fırtınası, öbek öbek dökülen ilk yaprakları

yalnızca kızıl, kahverengi, sararmış yaprakları savuruyor, yeniden derliyor, çevrintisinde toplayarak bir kez daha dağıtıyordu. Zaten hiçbir zaman sonbaharı sevmemiş olduğunu düşünüyordu Süha Rikkat...

II

Gezgin, şimdi her şeyi bir rüyaya benzetiyordu. Bu, 'yaşanan' rüyanın sona ermemesi için yakarmaktaydı. Bandolar çalmış, yollara çiçekler fırlatılmış, flamalar uçuşmuş ve rüya başlamıştı; sürüp gidiyordu hâlâ duygularla, hüzünlerle, yürek atışlarıyla, sevincin bağrında. Gezgin bir türlü inanamıyordu.

Büyük Ankara Oteli'nin çay salonundaydı. Denize sırtını vererek oturmuş; zamanı sindire sindire belleğinde tekrarlıyordu. Heyecandan, esrik coşumlardan belleği biraz yorgun düşmüştü. Fakat gezginin acelesi yoktu. Çıdam ve özdenetimle sürdürülmüş bir ömür, insana ivecenliğin zararlarını nasılsa öğretmiştir: gezgin de sakindi, serinkanlıydı.

Kendisinden başka kimsecikler yoktu salonda. Garson, başka bir şey isteyip istemediğini

«Evet. Tam beşte bir çay daha.»

«Pasta da alır mıydınız?»

«Hayır, teşekkür ederim. Akşam yemeğe çıkacağım.»

sorduktan sonra çekilmiş; Süha Rikkat de son-

suz bir uyum içinde, düşünmeye, irdelemeye, tetkik ve tahlil etmeye o kadar elverişli yalnızlıkla baş başa kalmıştı. İncecik bir müzik çalıyordu; sevilen parçalar.

Henüz erkendi saat. Ama akşamüzeri, beş buçukta, altıya doğru sevgili arkadaşıyla buluşacaktı: rüyanın kahramanı. (Sevdicek, diyordu ona içinden; Sevdicek-Sevdicek! Azıcık bayağı mı kaçıyordu?) Beşte bir çay daha istemesi bu yüzdendi. Saati unutabilir; biri hatırlatmalı. Düşünmeye, her şeyi yeni baştan çözümlemeye gerçekten ihtiyaç duyuyordu. Tansıktan farksızdı. İşte yine günbatımında sözleştiler; üçüncü defa olarak, bu akşam da. Süha Rikkat erkenden indi çay salonuna (büyük otellere bayılırdı). Çünkü orada beklemek, odasına kapanmaktan daha yüreklendiriciydi. İçi titriyordu yitirmek korkusuyla. Rüya bitebilir. Kim kestirebilirdi, yalnızlıklarla donanmış mutsuz bir ömrün, böylesine duyarlı bir arkadaşlığa gebe kalacağını: Sevdicek-Sevdicek! Evet; flamalarla uçuşan, trampetalarla, yollara serilmiş halılarla, serpilmiş çiçeklerle... büyülü bir akşam başlayacaktı. Büyülü bir akşama hazırlanıyordu yine.

Hayır, pasta almayacağım; akşama yemeğe çıkacağız da...

Sağ elinin işaret parmağını, çay fincanının kenarlarında usulca gezdirdi. Her şey sıcacıktı; ama her şey.

Oysa, itiraf etmek gerekir ki, umutsuz bir başlangıçtı. Gezgin (nerden da takılmıştı diline şu sözcük: 'gezgin'; hoşuna gidiyordu), uzun süre hazırlanmak zorunda kalmıştı. Bankalardan para çekmek,

çeşitli acentalarla görüşmek, gidilecek, daha doğrusu gidilebilecek yeri seçmek, taşıt konusunda bir karara varmak, benzeri bir sürü iş, hele valizin derlenip toplanması yorucu, hattâ caydırıcı bir çabaydı. Yorulmuştu. Bununla birlikte kararlı yolcu, ekimin sonunda hareket edebildi.

Daha fazla gecikmemiş olduğuna yürekten seviniyordu. İyi ki gecikmedi: Sarp dönebilirdi.

Bayram bitimine rastlayan sözkonusu tarihi, bütün turist acentaları özellikle salık vermişlerdi: trafik açısından rahat edecekti hanımefendi. Gülümsedi Süha Rikkat: gezgin hanımefendi kendisiydi. (Musiki dinlendiriyordu.) Yolcu acentalarla görüşmüş, sonuçta, inceden inceye, iyice ölçüp tarttıktan sonra, tek başına yola çıkmayı yeğlemişti. Narlık'a gidiyordu. Bunaltıcı bir yolculuktan sonra Narlık'a gelmişti. Güneyin ta ucundaki deniz kıyısı kasabası, Narlık ilçesi —herhalde Yunanca'dan bozma bir isim olacaktı—, her bakımdan biçilmiş kaftandı.

Yarım gün süren bir uğraşma ve bekleyişten sonra, Büyük Ankara Oteli'nde tek kişilik bir oda ayırtabilmişti: tek kişilik ve mutlaka denize bakan. Tabii buraya vardığı gün, sorunlar-sorunlar çıkmıştı. Görüştüğü çocuğun, adını bir türlü doğru düzgün saptayamamış olmasından kuşkulanmalıydı: telefonların bozukluğuna vermiş; artık bu mesele üzerinde fazla durmamıştı. Oysa durmak gerekirdi...

Saçlarını düzeltti eliyle.
Dışarıda deniz
güneş
bir yaz sonu.

... Durmak gerekirdi. Yolculuk heyecanı. Durmak gerekirdi; çünkü delikanlının acemiliği, iş bilmezliği, nihayet kayıtsızlığı, odanın arka tarafta ve iki kişilik ayrılmasından dolayı enikonu açıklığa kavuştu. Az daha terk edecekti oteli: müdür araya girmişti.

Kasımda yaz sonu... Güney böyleydi.

Uzun uzadıya incelemişti: fotoğraflarından gördüğü kadarıyla Narlık güzel bir ilçeydi. Denizin altın kumsallarla sınırlanmışlığını sevmişti. Tarih zenginlikleri, bakımlı harabeler; sonra, Büyük Ankara Oteli'nin lüks görünümü bayağı iç acıcıydı. Büyük Mısır kraliçesi Kleopatra da buralara uğramıştı, sevgilisiyle, köleleriyle. Çamur banyolarının romatizma ağrılarına çok iyi geleceği, kılavuzlarda vurgulanmıştı. Kısacası her şey uygundu.

Gelgelelim yolcu, otobüste adamakıllı hırpalanmıştı. Ne yolculuktu ama! Bir defa, Müslim Efkâr'ın ve ötekilerin, ona benzerlerin sesinden otobüste de kurtulamamıştı. On altı saat dinledi. Sonra müşteriler, yani öteki yolcular maalesef gürültücü patırtıcı kişilerdi. Şöyle gözlerini kapasa, ya bir çocuk viyaklamasıyla sarsılıyor, ya da münasebetsiz, ihtiyaçtan kaynaklanmadığı o kadar belirgin bir 'şişe suyu' isteği dalmasını engelliyordu, ta arkalardan bağıra çağıra, önlerden bağıra çağıra.

Yollar güzeldi. Ama otobüs o kadar hızlı yol almıştı ki, hiçbir yerleri görmek imkânı kalmamıştı. Bu bir kayıptı.

Çayını yudumladı.

Sözgelimi o dağ eteğine konduruluvermiş küçücük, garip köy mezarlığı

Sarp'a anlatmaktan kendini alamamıştı geçen akşam, şaraplar, Müslim Efkar'ın yanık sesi—«Evet; haklısınız. Anadolu'nun bağrından yanık bir ses.» Öyle değil, diyordu genç adam. Bu müzikte başka bir şey gizliymiş. Ne?—, ahtapot salatası, radika ve koyu, kopkoyu bir söyleşi; Sarp da etkilendi

o kırmızı güller, tenyeri ve yalnızca üç beş servi, gül ağaçları, göz açıp kapayana yittiğinden, bayağı hüzün duymuştu Süha Rikkat.

Fincanı bıraktı.

Oranın kutsallığını, gökselliğini bir an daha yaşamak isterdi elbet. Köy mezarlığı belki de bir işaretti, göksel bir işaret; bandolar, karşılama töreni, şiir, heyecan... —birer göstergeydi. Hızla geçmişlerdi. Görememişti doğru düzgün. Her şeye karşın gönencini saklamıyordu. Dağ eteğindeki alçakgönüllü mezarlık, Baharı Beklerken'in ağdalı üslûbuna oranla daha yalın yazılacak son bir başeser için enikonu etkileyici bir peyzaj oluşturmuştu; yağlıboya güzellik. Çay molasında görünümü elden geldiğince, aklında kaldığında defterine geçirmişti dolmakalemiyle. Betimleyişindeki tutukluğu, ileride, eseri kaleme alırken giderebileceğini ummaktaydı.

«Size de okumak isterim Sarp.»

Genç adamın lâcivert gözbebekleri âdeta gülümsüyordu.

Fakat o, ağdalı üslûp konusunda farklı düşünüyordu. «Sakın! Sakın!» demişti Süha Rikkat'e; «İçinizden geldiği gibi. Bu sizin özelliğiniz.»

Yeni nesilden bir gencin böylesine etkilenebilmesi şaşırtıcıydı.

Sarp'a okuyacaktı tabiî. Bu son başeser onun için yazılacaktı. Bütün öteki tasarımlarını bir yana bırakmıştı.

Genç adam, şimdi denizde olmalıydı, rüya kahramanı. Hâlâ; kasım ayında. Fakat güneş, söylendiğinden de sıcak.

Denize sırtını vermişti. Çünkü Sarp'ı gözetliyor sanılabilir. Bu güzel arkadaşlığın, tam da Eflâtun'a yaraşır ince sevginin, beraberliğin, birlikteliğin, dayanışmanın, gönül verişin başkalarınca kavranamayacağını Süha Rikkat duyumsuyordu.

Eseri, son büyük aşk ve dostluk romanı —çünkü aşkmışcasına, âşıkcasına bir dostluktu aralarındaki—büyük gürültü koparacaktı. İşte yeni kuşaklara da bir başeser armağan ediyordu. Halûk'u yaşadığı ve yaşattığı günlerdeki kadar erden, dokunulmamış hissediyordu kendini. Önce Sarp'a okuyacaktı.

Ama tangur tungur köhne otobüsten inince, bir süre otogarda kalakalmıştı. Daha da çılgın bir dünyaya geldiği pek açıktı.

Ya garson unutursa! Ya son bir kez kendine çekidüzen veremezse Süha Rikkat!

İlçenin yerli halkıyla yarı çıplak gençler yan yana dolaşıyorlardı. Ne kadar olsa, yerli halk tutucuydu. Besbelli bayram kalabalığı, hafta sonunu da burada, Narlık'da geçirecekti; geçirmişti de. Gelgelelim Süha Rikkat'in öncesiz sonrasız bir suskunluğa, kesin bir dinginliğe ihtiyacı vardı. Mükerrem Bey, «Sessizlik, Süha Hanım,» demişti. Yanılıyormuş. Yanılmışsınız Mükerrem Bey. Sadece hayatı özlemiş Süha Rikkat, yaşamayı, sevmeyi ve sevilmeyi; sadece ve

delicesine bunları özlemiş... Kasım ayıyla birlikte tenhalaşacağı söylenen Narlık kasabasında, iğne atsanız yere düşmeyecekti. Avunmaya çabalamıştı: şimdiden sinirleri oynamamalıydı. Gezgin, bu yarı çıplak yeni kuşaklarda hayatımızın gitgide cıvıklaştığını saptamıştı.

Doğayı ve coğrafyayı kavramak amacıyla çevresini gözden geçirmişti. Güz güneşi aydınlıktı. Yoo; düpedüz yaz güneşiydi. Hâlâ sıcacık ve apaydınlıktı. Otogarda durmuş ve ilerideki, eskil bir manastır yıkıntısının yanı başındaki, boz tuğlalarla örülmüş, sonradan onarım görmüş Selçuklu medresesinden bozma çarşının ön cephe duvarına yansıyan güneş lekelerine... ışıkla ve parıltıyla ilgili ne varsa hepsine, susamışcasına bakmıştı. Çünkü ne kadar sönük, ışıksız ve ne kadar yıldızlardan yoksun geçmişti hayatı. (Bu gece Sarp'a yıldızlar altında yürümelerini önerecekti.) Evet; yıldızlar doğmuştu, ışıklar ve her şey apaydınlıktı şimdi. Bunu, bir kitabın adını yanlış okumasına borçlu. **Barbarları Beklerken.** Delikanlı Kavafis'in şiirlerinden çok etkilendiğini söyledi. Ama çarşının kapısında... (**Siyah Gözler** çalıyor; **Les Yeux Noirs.** Büyük incelik garsonun yaptığı. Ah o kemanlar...) Medresenin duvarına köylüler mi, kasabalılar mı artık anlaşılamayan, birtakım kasketli falan erkekler oturmuşlardı; kimdiler, işçiler mi; kimileri de yere çömelikti. İnsanı irkilten bakışlarla, otobüsten inenleri süzüyorlardı. Artık buna canının sıkılmamasına olanak kalmamıştı. Adamakıllı umudu kırılmıştı. Turistik bir beldede böylesi görünümler engellenmeliydi. Sevdicek, bu görüşlerini —nedense— anla-

yışlı bir ifadeyle dinledi. Üstelemedi Süha Rikkat. Genç adamın siyasal görüşlerini tam kavrayamamıştı: dostluklarının gölgelenmesinden çekiniyordu elbet. Ama çevre köylerden gelme o adamları da savunacak değildi: manzarayı bozuyorlardı.

Yalnızca Les Yeux Noirs'i dinlemek istiyor. İşte Çarlık Rusyası'nda bir gece başlıyor! Şimdi görünür Anna Karenina, siyah kadife tuvaleti, büyük aşkıyla...

Böyle otogarda güneşi, aydınlığı, ışığı ve parıltıyı içine çekercesine duyumsadıktan sonra, Narlık sayfiye ilçesindeki yabancılığını sezinleyerek ağır, sözümona güvençli, gerçekteyse bitkin ve tutuk adımlarla toztoprak alandan ayrılmıştı gezgin. Yolculuk acentalarının önünde, hasır taburelere oturmuş diğer birtakım erkekler bağıra çağıra konuşuyorlar, bira içiyorlar, hattâ cirkin el şakaları yapıyorlardı. Buraya niye gelmişti? (Boş yere üzülmüş.) Kimselerle yakınlık sağlayamayacağı ortadaydı, gün gibi ortadaydı. (Deliler gibi gülümsemek geciyor içinden, gülümsemek, yalnızca gülümsemek. Yalnızca gülümsüyordu.) Büyük kentlerden üşüşmüş çılgın kalabalık, Süha Rikkat'e neredeyse ve ne acı ki, Narlık ilçesinin yerli halkından da yabancıydı. Bir sömürgenin görünümlerini alımlıyordu üzülerek, şaşırarak. Gençlik ve öteki gezginler pek pervasızdılar. Tavırlar alabildiğine sereserpeydi. Sokakta dudak dudağa öpüşenleri kınamamak elde değildi. (Acaba bir sevdayı sahiden yaşamadığından mı düşmanlık gütmüştü bugüne kadar bütün bunlara; tedirgindi gezgin; sevilmediğinden, onmaz yalnızlıkla kendi köşesinde bırakıldığın-

dan mı?) Evet; dudak dudağa öpüşülüyor da, kimselerce yadırganmıyordu. Sanki niye gelmişti? Bu kadarla kalsa iyi. O ürkmüşlükle, bir an nereye gideceğini bile unutmuştu. Şaşkın tavuklara döndüğünü kabul ediyordu. (Çılgınca çalıyor kemanlar.) Bir otele gidecekti. Yer ayırttı telefonla görüşerek: tek kişilik bir oda, ama mutlaka denize bakmalı... Otelin adını anımsayamıyordu. (Çılgınca eriyor kemanlar.) Salık verenlere göre buranın en iyi oteliymiş; aileler kalırmış; servise diyecek yokmuş... —evet, Güzel Ankara; yok, Büyük Ankara. **Barbarları Beklerken.** Kimin aklına gelir, deniz kıyısındaki bir otele Büyük Ankara demek...

... Ne var ki, yolcunun bakışları postaneye takılmıştı. Kilometrelerce ötede başka yerlere —artık adını anamıyordu—, doğup büyüdüğü, hayata küstüğü, gezilere çıkmak gereksinimini uyandıran, geldiği o uzak ve dırmadağınık, paramparça kente telefon etmek ya da —telefonu tutturamazsa— yıldırım telgraf çekmek istercesine kaygıya kapılmıştı; o an. Hoş, böyle kaygılara, bocalayışlara sık sık kapılmaz mıydı? Gelgelelim kimliğinden de kuşkuya düşecek kadar yabancılaşmamış mıydı? Dayanamayacağını düşünüyordu gezgin; hattâ geri bile dönemeyeceğini. Belki de aynı otobüsle dönmekti kurtuluş çaresi. Buradan da kaçmak. Bunca hazırlıktan sonra kendine yediremezdi... Postaneye girdiğini varsayalım; nereye telefon edecekti, kimi arayacaktı, kimden ne umabilirdi —kısa bir dinlence için terk ettiği uzak, dırmadağınık, şimdiden silikleşmiş kentte, varlığını

hâlâ özleyen tek bir kişi anımsayabilseydi, elbet isterdi yardımını.

Dudakları açılıp kapandı.

Kızkardeşi mi?

Dudakları açılıp kapandı.

Nimet, daha o gece Avni Bey'le barışıvermiş. Süha Rikkat'i hiç mi hiç ilgilendirmeyen bu müjdeyi de neredeyse geceyarısı telefon açarak, yine saatlerce gevezelik ederek haber verdi. Oysa Süha Rikkat, Nimet'e Topağacı'na —geçici bir süre için— yerleşmesini önerecekti. Ayrılırsınız... Barışmışlar... Zaten yardım isteyeceği tek kişi kalmadığından geziye çıkmayı göze almadı mı?

Postane pek işlekti.

Demek postanenin kapısındaki ağaççık, beyaz zakkumdu. Bembeyaz çiçekler açmıştı.

Yardım edin! Lütfen yardım edin!

Neyse, duraksayışı uzun sürmemiş, sürememişti yolcunun. (Biraz sıkıntılı, arkasına yaslanarak, gözlerini kapadı.) Valizini otobüste unuttuğunu hatırlamıştı. Telâşla otogara geri döndü. Uzun ve yıpratıcı bir yolculuktan sonra, unutkanlık doğaldır. Yolcuya valizini verdiler: yerde duruyordu. Teşekkür etti; ama bir yanıt alamadı. Bu aldırışsızlıktan, saygısızca önemsemeyişten çekinerek, Büyük Ankara Oteli'ne nasıl ulaşılabileceğini soramadı. Pardesüsü fazla gelmişti. Valizini yeniden yere bırakıp, rugan el çantasını da üstüne koyarak (gözlerini açtı), pardesüyü çıkardı (itişe kakışa iki erkek çocuğu girdi salona), katladı ve koluna aldı. (Büfeye gittiler: garsonu çağırıyorlar.) Bu kez, doğrudan doğruya, sahil tarafına

geçerek, Narlık PTT'yi arkasında bırakıp, nereye ulaşacağını bilmeksizin, sanki âvare gezisine devam etti.

Çocuklar, üst kattaki karıkocanın yumurcakları. Anneleri kendi havasındaydı; oğullarıyla ilgilenmiyordu, Oğlanlar pek yaramaz. Babaysa, bütün gün İstanbul'la görüşüyordu.

Sıra sıra taksiler, kıyıda bekleşiyorlardı ya; Büyük Ankara Oteli yakınlardaysa, gezgin gülünç düşebilirdi. Valizi adamakıllı ağırdı. Evet, akşamüzeriydi. Ama Süha Rikkat, o kadar etkilendiği akşamüzerine bakacak halde falan değildi. Güçsüz, umarsız; hiçbir şey düşünemiyordu. Sanki niye gelmişti?

«İyi ki siz varsınız...»

Çocuklar birer şişe kola açtırdıktan sonra, mayii köpürterek defoldular neyse.

Bir marşın tekdüze ezgisiyle yüreği ağzına gelmişti. Ne oluyordu? Rıhtım caddesinde Belediye Bandosu geçiyordu, marşlar, pasadobleler çalarak. Birdenbire çıkıvermişlerdi dönemeçten.

Tümünü yazacaktı.

Yoo; çok hoş, çok şiirliydi görüntüleri. Mutluluğun ilk ulakları! Pembeyle eflâtun karışımı ceketleri, lâcivert, kırmızı ve sırma şeritli pantolonlarıyla hüzün yüklü bir tablo oluşturmuşlardı; hüzün yüklüsevinç yüklü. Gezgin de gülümsemişti. Durup bekleyecekti geçişlerini. Ne güzel çalıyorlardı... çalmışlardı, nefesli sazlarıyla, vuruşlu sazlarıyla; ne güzel, ne kadar etkileyici! Çiçekler-çiçekler fırlatmak isterdi onlara Süha Rikkat, fulyalar, şebboylar. Yollara bordo halılar serilmeliydi. Bir hayli rahatlamıştı. Üs-

telik, Narlık ilçesinde bu bandonun kendisini karşılamak için çaldığını düşünüyordu; âdeta böyleydi. Sevinmemek elde değil. Ne hoş bir karşılama töreni! Evet, benim; Süha Rikkat. Selâm veriyordu... Ne hoş bir günbatımı uğurlayışı! İşte baştan çıkartılmıştı gezgin. Bütün nefesliler, bütün vuruşlular; trampetaların tok sesi... pasadoble tüylerini diken diken etmişti ve bandonun ardına takılmaktan kendini alamamıştı. Ne çılgınlık! Yoksa, görmüş müydü Sarp?

«Bilseniz; ben hiç yaşamadım... hiçbir şey yaşamadım!»

Şimdi Belediye Bandosu önde, gezgin arkada anacaddeden geçiyorlardı. Evet; işte hafiflemişti valizi. Tüy gibiydi yaşam. Akşamın bu olağanüstü güzelliğini duyumsuyordu; evet. Bir iki küçük çocuk da karışmıştı aralarına. Süha Rikkat gönül rahatlığı duyuyordu; galiba mutluydu; bandoyla, meleksi çocuklarla. Çocuklar el çırpıyorlar, koşuyorlar, koşarak bandonun önüne geçiyorlar, hattâ saygı değer çalgıcıları garip el kol devinimleriyle taklit ediyorlardı. Onların neşesine gıpta etmişti; tabiî ağırbaşlılığını koruyarak. Hayat, bir bayram gününe yaraşır şenliğiyle akıyordu. İstanbul, bastıran güz, Nimet'in sahtekârlığı, çatı katındaki inziva köşesi, bütün içe çekilişler, bütün içe kapanışlar kendisinden uzaktı nihayet. Sonunda tansık parlamaya koyulmuştu. Gerçi gençlik, yeni kuşaklar, kaldırım kenarlarında gülüşüyordu ve Süha Rikkat bu gülüşmelere pek bir anlam verememişti. Yoo; gülüşmeleri yersizdi. Bayramlar da ille saygıyı gereksinir. Ama kızamıyordu; bu da bir yaşama, sevinç belirtisi değil miydi? Bü-

tün yaşama sevinçlerine açıktı o an. Yıllar var ki, bu kadar derinden hissetmemişti gönül rahatlığını.

Ellerini tutmuştu Sarp; hem de kendiliğinden! «Bandonun sesini işitiyorum, hâlâ işitiyorum...» diyordu Süha Rikkat; rıhtım caddesindeki meyhanedeydiler. Rıhtım caddesindeki içkili lokantada oturuyorlardı. Süha Rikkat'in coşkusu sınır tanımıyordu. Biraz fazla mı içmişti şarabı? Soruyordu Sarp'a. Bando geçiyordu; flamalar uçuşuyordu; o pasadoble baş döndürücü değil miydi; dostlukları kutsaldı. Acaba ikinci kadeh dokunmaz mıydı? Genç adam hep gülümsüyordu. Süha Rikkat'in yıpranışlarla çökmüş belleğinden eski akşamlardan bir ilkyaz sahnesi geçip gidiverdi: yine böyle bir meyhanedeydi; gülüyordu, Sarp'a, sandık lekeli —«Öyle... sandık lekeli...»— anılarını aktarırken; Bomonti fabrikasının —fabrika mıydı, bahçe... bahçeydi— fıçı biralarından bile içmeye alışık değildi yılların yaşlı, yorgun, umutsuz, umarsız romancısı —tabiî bir bardak bira canım... Evet; yıllar yalnızca aşk romanları yazarak geçmişti, ama Süha Rikkat bir çocuk kadar saftı. «Bönlük,» diye ekliyordu; «bönlük deyin isterseniz.» Müslim Efkâr'ı şimdi seviyordu: hayır, otobüsteki kadar rahatsız edici değil. Hayır, hiçbir şey rahatsız edici değil ve o bando bir kez çaldı ya! Sevinç kendisine yaraşıyor muydu; çok mu yaraşıyordu; sahi mi söylüyordu Sevdicek? «Sahi mi Sarp?» O zaman delikanlının lâcivert gözbebeklerindeki hüzünlü ışıltının sebebi neydi? Hem o, o yarı tanrı neden mutsuzdu? Mutsuz muydu? Fakat bütün bunlara kapılmamak doğrudur.

Yeni felsefesi; yaşanan andır. Okumuştu demek; Süha Rikkat'i; Süha Rikkat'i ve Kavafis'i; Baharı Beklerken'i de, Barbarları Beklerken'i de... Demek çok önceden tanışıyorlardı. Demek aynı pasadoble ikisi için de çalmıştı o günbatımı.

Ama gezgin; Belediye Bandosu'nun ardına takılmış, uzun süre marşlarla yürüyemeyeceğini duyumsadığından, caddeye açılan yan sokaklara saptı. Sapmıştı. Bir yokuş...

Zaten sahildeki upuzun anacadde gözden ırak tutulursa, Narlık'da bütün sokaklar dar ve yokuşludur. Evlerin mimarisi, tam bir karmaşayı yansıtıyordu. Gezgin, çocukluğunun Kadıköy'ünü ister istemez anımsadı. Taş ve Rum yapısı evlere bitişik, cumbalı, ahşap başka yapılar, sonra Akdeniz'e özgü bir dizi beyaz konut, beyaz, bembeyaz konutlar. Hâlâ işitiliyor bandonun ezgileri. Yol boyu; alacalı bulacalı evlerin, sonra o beyaz evlerin, nihayet ahşap evlerin kapı önlerine oturmuş, hem çalışıp —yün örüyorlar tabiî, sebze ayıklıyorlar, oya işliyorlar...—, hem söyleşen geveze kadınlar görmüştü; geveze kadınlar Süha Rikkat'e gizlice bakmışlardı.

Sonunda gün battı. Gezgin birdenbire tekrar uçsuz bucaksız yurtsamasını algıladı ve sığınılacak bir yer arandı. Narlık'lı bir gençkız, Büyük Ankara Otelin'in ta öte uçta, bu ilkay biçimi kıyı şeridinin diğer kesiminde olduğunu söyledi. Ne de olsa, ekim sonuydu; gezgin iliklerinin ürperdiğini hissediyordu. Bu-ralarda taksi bulması imkânsızmış. Böyle gelir gelmez büyülenmişliğine şimdi enikonu şaşırarak, yine aynı yokuşlu yollardan aşağıya, rıhtıma indi. Sokak

aralarından, dönemeçlerden engin deniz bir görünüp bir kayboluyordu.

Ne olmuşsa olmuş, gündüzken, külrengi bir ışık, sıradağlarla gökyüzünü birdenbire birleştirivermişti. Esrikliği sona eren gezgin, sokak aralarından, dönemeçlerden ne kadar dar çevrenlerle kuşatılmış olduğunu ayırt ediyordu. Galiba rüzgâr çıkmıştı. Deminki geveze kadın toplulukları çoktan evlerine çekilmişlerdi. Bu yıkık, kavşamış evlerde sönük ışıklar yanmıştı. Gezginse, garip bir deniz uğultusunu kıyıdan adamakıllı uzakken işitebiliyordu. İşte dalgalar —görmediği— kıyılara çarpıyor ve her defasında ayrı bir iz bırakıyorlardı. Birden gecenin kasveti, güpegündüzken egemenliğini kuruvermişti. Denizlerden karaya, kulak tırmalayıcı sesleriyle sanki martılar üşüşüyor ve fırtınayı haber veriyorlardı.

Gezgin; bir sokak aralığından, dehlizi andıran bir geçitten —adı da ne tuhaf: Karanfilsiz Geçit— güneşin son kez ışıdığını, sonra dağlardan üşüşen bulutların aydınlığı örttüğünü, el kadar denizinse, mosmor kesilmeden önce son kez yemyeşil, camgöbeği, altın yaldızlarla ışıdığını izledi. Üşümüştü. Pardesüsünü giydi. Kolları artık valizini taşıyamıyordu. Fırtınayla yağmur; uğultuyla ıssızlık; iç yalnızlığıyla kimsesizlik —kendi içe kapanış köşesinden farksız— Narlık'a da ayak basmıştı. Ölümüm gizemli çağrısına kapılarak buralara geldiği kanısındaydı. Karanfilsiz Geçit'den rıhtıma çıkabilir miydi? Yürüdü. Sokak köpeklerine; sütçü beygirlerine; başı boş yoksul çocuklara rastladı. Akdeniz'in sonundaki, sıradağların kuşattığı, şu, ürkünç diyebileceğimiz taşra ilçesi, ak-

şam çöker çökmez, ayrılık oklarıyla delikdeşik etmişti Süha Rikkat'i. Herhangi bir insan tedirgin olurdu görünümden; değil ki bir sanatkâr... Yurtsamanın her çeşidi yakasına yapışmıştı. Gezgin, yitirdiği yazarlığını, şimdi ölümle ödemesi gerektiğini düşünüyordu.

Yaşlı değil miydi? Şaka mı söylüyordu Sarp? Ölüm kendisinden ırakta mı duruyordu? Evet; içecekti ikinci kadeh beyaz şaraptan...

Zahmetli yürüyüş

yokuşlar

dik ve bambaşka 'rüzgârlı bayır'lar nihayet sona erdi. Yeniden kıyıdaydı. Taksilerin ışıkları sapsarı ve yürek hafifleticiydi. Gezgin uygarlığa geri dönmüştü. Sokak lambaları, bembeyaz, pespembe, daha koyu, çingene pembesi zakkumları aydınlatıyordu. Kıyıdaki meyhanelerden, Şehir Kulübü'nden de akıyordu ışıklar. Gezgin ilk taksiye canını attı; Büyük Ankara Oteli'ne gideceklerini buyurdu.

Ne yazık ki terslikler sona ermemiş. Süha Rikkat valizini otele kendi taşımak zorunda kaldı. Girişte, iki katı birleştiren yükseklik, boşluk duygusu yaratıyordu. Süha Rikkat valizini bırakarak, pardesüsünün yakalarını üşümüşcesine kaldırdı; oysa içerisi sıcaktı. Yine de indirmedi yakalarını; hattâ şimdi daha fazla titriyordu.

Danışmadaki kişiye

bu tarz 'lüks,' sözümona ailelerin geldiği taşra otellerinde herhalde benzerlerine sık rastlanılan genç irisi, torlak, fazla güleç yüzlü bir delikanlıydı.

«İstanbul'dan; Süha Rikkat...» dedi. Oda ayırt-

mıştı; tek kişilik ve denize bakan. Çocuk defteri gözden geçirdi. Boş oda yoktu çünkü. Bir hafta önce ayırtmıştı ama... Evet; ayrılmıştı. Arkada. İki kişilik. Nasıl olabilir? Bir yanlışlıktı; hanımefendi sinirlenmesinlerdi... Ne kadar kalacaklardı? Bu koşullar altında hiç kalınmazdı böyle ciddiyet dışı bir otelde; hiç! Bir süre kalacaktı. Ne kadar kalacağına karar vermemişti. En azından bir hafta... Çözümleyecekti delikanlı, torlak oğlan; müdür beyle görüşecekti şimdi, hemen.

Danışmadaki kişiyi birçok bakımdan gözü tutmamıştı gezginin. Delikanlı, böyle kıyı kasabalarında macera arayan kadın erkek müşterilerden alışmış olmalıydı ki, Süha Rikkat'in, handiyse şu kış günü yapayalnızlığına bambaşka anlar kondurarak konuşuyor, sesinin özellikli bir gıcık, iç gıcıklayıcı bir tını taşımasına özen gösteriyordu. Fakat Süha Rikkat'in böylesi ilginç ve utanmasızca özellikleri kavrayacak gücü kalmamıştı. Bağırıp çağırmamak için zor tuuyordu kendini. İşte zangır zangır elleri titriyordu. Üstelik, sonunda bir öksürük nöbetiyle durakaldı. İki kişilik odayı ne yapsındı; tek kişiydi, evet: ne kadar kalacağını, daha doğrusu kalabileceğini şimdiden kestiremiyordu... Müdür bey sorunu çözümledi. Her tarafı, hattâ yüklükleri bile dolu olduğu söylenen Büyük Ankara Oteli'nde deniz üzerinde bir oda veriliyordu tanınmış yazara: özürler dileniyordu.

Bununla birlikte torlak delikanlı, önündeki kayıt defterini açarak, Süha Rikkat'e adını sordu. Kimliğini istedi. Bir an göz göze geldiler. Süha Rikkat hâlâ ürperip titriyor, kesik kesik öksürüyordu. Bu genç irisi

delikanlının aşırı güleç bir ifadeyle, neredeyse göz kırparcasına yüzüne bakışından, gözlerini dikişinden büsbütün rahatsız olmuştu. «Emrinizdeyim Hanımefendi...» Ne demek oluyordu bu? Gülümseyiş yırtık; el uzatış anlamlıydı. Süha Rikkat kendisine uzatılan eli görmezden gelerek, bakışlarını toz içindeki kırmızı yol halısına indirdi. (El, genç ve bakımlıydı. Tırnaklara renksiz oje mi sürülmüştü ne?) Zaten şimşek çakımında sessiz, bekleyiş içinde geçen geceler, bomboş lhlamur yoluna yağan yağmur, yaprakların savruluşu, bu hüzünlü görüntüyü delip geçen yeni moda türküler, otomobillerden yankılanan kirli, bayağı, kötü şarkılar... oğlanın boynundaki, tıpkı Müslim Efkâr'ın ayak bileğine geçirilmiş zincire benzeyen kalın altın kolye, düğmeleri açık bırakılmış gömleğinden fışkıran kıllar, dapdaracık münasebetsiz pantalon... sonra yine sessizlik, yine yağmurun o kadar ayrı tınılarla bir senfoniymişcesine camlara çarpışı, hep bekleyiş, hep beyhude yürek çarpıntısı, hep kaygı, ürkü... bu büyük fırtına belirmişti. Kimliğini geri aldı.

Hayır; valizi yoktu. Evet; vardı.

Gezgin hemencek odasına çıkmak istiyordu. Zile basıldı. Bir çocuk gelerek anahtarı ve valizi aldı. Asansöre bindiler...

... «Ama o, kemanların sesini hiç dinlemedi ki...»

Kim? Danışmadaki çocuk, kemanların sesini hiç dinlememişti ki...

Süha Rikkat dayanamayıp sormuştu. Romanlarını çok sevdiğini dostça gülümseyerek söyleyen

karşısındaki genç adamla el sıkışmak için ayağa kalkmıştı. «Lütfen. Rahatsız olmayın.» Rica ederim-rica ederim... «Hepsini okudum.» Süha Rikkat de, «Keman çalmayı biliyor musunuz çocuğum,» demişti. «Lütfen, 'Çocuğum,' demeyin bana. Oğlunuz olamam sizin.» Peki, demiyorum artık sevdicek!

Hiç düşünmemişti; danışmadaki torlak oğlan, kemanların sesini bir kez olsun dinleseydi, dinleyebilseydi, kemanlar onun için de çalsaydı... —inceliker, duyarlıklar, güzelduyu, leylâk demetleri!

«Keman çalmayı da biliyor musunuz çocuğum?»

«Bana 'Çocuğum,» demeyin lütfen.»

Fakat o gece gezgin, valizini bile açmaksızın, oteldeki tek kişilik odasının denize bakan küçücük balkonuna çıkıp, kimbilir hangi iç sarsıntılarla, karanlığı izlemişti. Sert rüzgâr göğsünden içeriye doluyor; ürpertilerle, titreyişlerle yılların bu kızkurusu —gözleri buğulandı Süha Rikkat'in— bedbaht yazarını, bu çaresizi donduruyordu. Orada, balkonda kimsesiz bir düş... ne yazık ki, bir hayalet gibi durmuş ve bilinmeyeni, bilinemeyecek olanı sonsuz bir çıdamla beklemişti. O hiç dönmemişti. O hiç dönmeyecek! Ferit hiç dönmedi! Halûk hiç dönmedi!

Denizde miydi? Sapsarı, bal sarısı saçları; balık etinde; denizden de... akşamdan da lâcivert, gözbebekleri-gözbebekleri! Dönüp arkasına bakmaya korkuyor. Denizde miydi hâlâ? Saat beşe on var. On dakika sonra çayı tazelenecek. Dönüp bakabilir. Salon doluyor. Salondakilere bakar gibi yaparak, denize, altın kumsallara... Kasımda yaz sonu... Denizde

mi? Beni seviyor mu? Onu seviyor mu? Süha Rikkat'i seviyor mu? Seviyor-seviyor-seviyor...

Çay salonu doluyordu. Kasımla birlikte otel gerçekten tenhalaşmıştı. Yine de müşterisi eksik olmuyordu. Kibar, seçkin konuklar. Denizden, son yaz'ın tadını çıkarmaktan dönenler giriyordu çay salonuna. İki garson da yer gösteriyordu. Süha Rikkat gülümsüyordu. Adı işitilmişti tabiî; Güzel Ankara Oteli'nde bulunduğu, yeni bir eser... başeser öncesinde tatile çıktığı. Herkesten saygı görüyordu. Olağanüstü duyarlı bir arkadaşı vardı: Sarp. Sarp vardı. Sarp her şeydi.

Sarp'la karşılaştıkları ve tanıştıkları bu salon, bu ince, hafif musiki, bu akşam, bu dans Süha Rikkat'e şimdi bir rüyadan farksız geliyordu. Değişir, her şey değişir; değişmişti de... Süha Rikkat salonda tek başına oturuyordu. O gün de. Geldiğinin ertesi günü. Ancak akşamüzeri inebildi aşağıya. Havada billûr çağrışımlı bir son sıcak: herkes denizdeydi. Gezgin, İstanbul'dan getirmiş olduğu kitaplarını da yanına alarak aşağıya inmiş ve denize bakan bir masaya oturmuştu. Evet; bir çay alırdı. Bu an'ın mutluluğu somutlayacağını nereden bilebilirdi. Bir şiir kitabının sayfalarını gelişigüzel karıştırıyordu.

... Bir ikindi saat dörtte ayrıldık
bir haftalığına... Ahh,

İtiraf etmek gerekir ki, pek bir şey anlayamamıştı. Yunan asıllı, buralarda yaşamış bir şairin sabuklamaları, diye düşünmüştü Süha Rikkat. Adam, kralların falan isimlerini dizelerine doldurmuş. Şiir sanatın-

dan nasibini alamamış bu çeviri kitap için onca para verdiğine yazıklanıyordu. Bir yanılsamanın kurbanı olmuştu. Bunu içinden geçiriyordu ki... salon, ince, hafif musiki, akşam ve dans belirivermişti. «Süha Rikkat'le mi tanışıyorum?» Ayak seslerini işitmediğinden irkilerek yerinden fırlamıştı gezgin. O zaman şiirler-şiirler üşüşmüştü. Şimdi Yunan krallarının adlarını anımsamaya çabalıyordu. Delikanlı eskil bir yontunun ışık saçan görkemiyle Süha Rikkat'i süzdü ve sanat, Verdi'nin operaları, inleyen nağme ilk kez canlılık kazandı. O güzelliği başka bir zaman diliminden de hatırlıyor muydu? Evet; Verdi'den, yalnız onun bestelerinden. Ağır, görkemli musiki...

«Sevdiniz mi şiirleri?»

«Karıştırıyordum...»

«Adım Sarp. Bir hayranınızım. Çok eskiden tanışıyoruz sizinle. Bütün eserlerinizi okudum.»

Adı Sarp. Bir hayranı. Çok eskiden tanışıyorlar. Eserlerinden. Bütün eserlerini okumuş.

Genç adam, «Leylâkları her ilkyaz sizinle sevmiştim,» demek inceliğini esirgememişti Süha Rikkat'den.

Ve gezgin dayanamayarak sormuştu: Keman da çalıyor musunuz çocuğum?»

Bu arkadaşlık ilerledikçe Verdi aradan çekilmişti. Süha Rikkat şimdi daha çok kastanyetlerin şıngırtısını, o etkileyici akordeonu işitiyordu bir de. Fırfırlı, dantelâlı, kat kat etekler dönüyor-dönüyor, açılıp yelpazeleniyordu. Güneşin bağrındaydılar ve musiki bir ateşti.

«... bütün romanlarınızı.»

Bu şairden konuşmuşlardı. Demek, acılarla yüklü bir ömür sürmüştü. Demek aşkları... bunu genç adamın garipsememesi Süha Rikkat'i kıpkısa bir süre düşündürdü... aşkları, kendi cinsinden kişilere yönelikti. Süha Rikkat, bir erkeğin başka bir erkeği nasıl olup da aşkla sevebileceğini kavrayamamıştı. Bu konuda ancak Mükerrem Bey'in yardımını isteyebilirdi. Fakat genç adam, olağanüstü güzelliğinden, insanın içini ısıtan varlığından sanki habersizmişcesine, dolu dolu anlatıyordu. O dizeler... etkilememiş miydi... işte aşk... işte Süha Rikkat'e o kadar yatkın gelebilecek duyarlık:

... Bir ikindi saat dörtte ayrıldık
bir haftalığına... Ahh,
hâlâ bitmedi o hafta.

Ve aşk, diye devam ediyordu lâcivert gözlü yarı tanrı, hep ayrılıkla noktalanır kimi insanlar için. Kimdiler? Ayrılık onları da mı yakmıştı? Gezginin yapayalnız ömründeki ayrılığı da duyumsuyor muydu genç adam. «Evet; duyumsuyorum...» denmişti. Ama niçin bu meçhul kişiler aşklarında hep ayrılığa yenik düşmüşlerdi? Aşk daima bir yıkım mıydı? Kendisi yaşını başını almışken, neredeyse oğlu yaşındaki genç bir erkeğe neler soruyordu! Al basmıştı gezginin yüzüne.

Al bastı yüzüne Süha Rikkat'in.
Dudakları açılıp kapandı.
«Yalnız mısınız?»
«Siz değil misiniz?»

Garip yanıttı. Bununla birlikte, Süha Rikkat her zaman yalnız olduğunu yadsıyacak değildi.

Demek, aşk tek kişilik bir tragedya, bilinemez bir acı çekişti. Sonra aşk, yalnızca karmaşıklıktı.

Fakat neden aşkı konuşuyorlardı?

Evet; otelden memnundu. Neyse ki, çeşitli kusurlarına karşın gezgin, otelinden memnun kalmıştı. Zaten Büyük Ankara Oteli'yle Narlık ilçesi birbirinden çok ayrı dünyaları simgelemekteydi. «Sahi mi?» diye sormuştu Sevdicek. Öyle değil miydi? İlkinde her şey —çok şükür— burjuva zevklerine denkti. Kasabaysa taşralığından kurtulamamıştı ve bu gidişle, kurtulacağı da yoktu. «Her şey gerektiği gibi...» Genç adamın tektük yanıtlarını, kesik kesik ve çok az konuşmasını kavramak olanaksızdı. Ama işte yanındaydı ve gezgin, daha önemli bir şeyin olamayacağı kanısındaydı; madem ki yanındaydı... «... olması gerektiği gibi.» Pek açık: kentin iyice dışındaki otelle çevresi adamakıllı incelmiş, yontulmuş. İnsan, turistik bir beldede olduğuna inanabiliyor. Dün akşam maalesef küçük bir olay patlak verdi. Yine de Süha Rikkat, alışageldiği terbiyenin tecavüze hemen hiç uğramamış olmasından ayrıca sevinç duyuyordu. (Danışmadaki oğlanı anımsamış ve ürpermişti tabiî.) Bir perhiz sorunu var: herhalde otelin lokantası çözümler. Süha Rikkat akşam yemeklerinde daima haşlanmış sebze yemek zorundadır. Kızartma dokunuyor. Zeytinyağlı da dokunuyor. İlle haşlanmış, üstünden azıcık tereyağı gezdirilmiş mevsim sebzeleri. Tabiî birlikte yiyebilirlerdi akşam yemeğini, elbette; Süha Rikkat genç adamın dostluğun-

dan onur duymuştu. (Sizi seviyorum, diyecekti az kaldı; engellemişti yersiz duyarlığını.)

Yaşam değişir. Yaşam birdenbire değişir hem.

Oysa o mucize an'ına kadar sıkıntılı saatler yaşamıştı. Geceleyin yatağı yadırgamış, uykusunda sık sık sıçrayarak evini, Topağacı'nı, yalnızlık yurdunu anımsamıştı. Yangınlardan, hırsızlardan, adsız yığınla felâketten ürkmüştü. Bir daha kavuşamazsa evine! Nimet her şeye karşın arada bir uğrayıp yoklamaya ve çiçekleri sulamaya söz vermişti. Gerçi Nimet sözünde durur. Ama ya hastalanırsa... çiçekleri susuzluktan ölebilir Süha Rikkat'in: tabaklarına bolca su dökmeyi savsaklamamıştı tabii. Geçen hafta satın aldığı yeni aynayı iyi asamadı; çividen kuşkulanıyor; büfenin üstüne paldır küldür devrilip, güzelim Kütahya çinilerini de kırarsa... En önemlisi çiçekler... İlk kez yolculuğa çıkmış bir insan ne kadar tedirgindir.

Canım, çocukcaydı.

Herkesler gezide, yolculukta. Kibar, seçkin konuklar, denizden sonra süslenerek, bakımlı, hoş, tertemiz, pırıl pırıl giriyorlar salona, öylece akın akın. Musiki, tatlı nağmelerle ördeklerin şarkısından söz açıyor. Kimse kimseyi izlemiyor. Ama herkes birbirine karşı dostça ilgili. Kibar, seçkin müşteriler... Tanrı'nın bir şeycikler esirgemediği ince burjuvalar...

Örnekse, şu hanımefendinin eski bir prenses olduğu söylenmişti. Daima selâm veriyordu Süha Rikkât'e. Galiba Mısır hanedanındanmış. Prenses Cemile. İnsanın bir prensesle, yeni zamanların sahte soylularından çok farklı gerçek bir aristokratla aynı ca-

tı altında bulunması da, yaşamda az, ender karşılaşılacak tanıklardandır. Prenses Cemile, ince yünlü tayyörüyle bu akşamüzeri de pek, ama pek hoştu. İşte alımlı, dimdik, kır saçları, topuzu, güzelliği ve tayyörünün yakasına iliştirdiği altın yaprağıyla geçmişten, o güzelim soyluluk zamanlarından çıkageliyor prenses. Hakikî bir prenses. Süha Rikkat yerinden doğruldu. Prenses gülümseyerek ilerledi. Süha Rikkat soylu kişilere, haneden mensuplarına duyduğu sonsuz, sınırsız saygıyı bir kez daha yüreğinde yaşatıyordu.

Ördeklerin şarkısı sona ermişti. Biraz biçimsiz kaçmıştı öyle Prenses Cemile içeriye girerken. Garsonların dikkat etmesi gerekirdi. Yarın uyaracaktı delikanlıyı.

Çayı niye gelmemişti? Çayı unutulmuştu. Saat beşi bir dakika geçiyor ve garson hâlâ ikinci fincan çayı getirmedi.

Prenses hüzünlü, hafif ama insanı yine de etkileyen bir şansonun eşliğinde taraçaya çıkıyordu. (Yeni romanında kendisini bir prenses gibi takdim etmeyi düşünüyordu Süha Rikkat.)

Musikiyle birlikte imgeler de doğuyordu:

«Rodosçiçekleri solmadı,» diyordu o genç adam;

rodosçiçekleri solmamıştı;

prensese rodosçiçeklerinden bir demet sunuyordu;

prenses bu allı morlu çiçeklerden birini gümüş pırıltılı topuzuna iliştiriyordu;

genç adam, «Sizi hiç unutmayacağım,» diye yemin ediyordu bu kez;

prenses sadece gülümsüyordu;

«Bu rodosçiçeklerini sizin için topladım...»

ve solmuyordu rodosçiçekleri; solmayacaktı.

Prenses Cemile'nin arkasından taraçaya doğru yürüdü. Koltuğundan nasıl kalktığını çıkaramıyordu. Yazarlık, bir tür bilinç bulanmasıdır da, kimseler bilmez. Kendisine sunulan rodosçiçeklerini büyük bir doğa tutkusuyla kucakladı. Böyle allı morlu... Garsonla çarpışmışlardı. «Çayımı unuttunuz,» diye söylendi. Çayı unutulmuştu. Rodosçiçekleri yok oldular. «Şimdi getiririm hanımefendi.» Yoo; artık istemiyordu. Balkona çıkacaktı. Şanson inliyordu. Dengesiz garson kendisine çarpmış ve böyle her şey

genç bir adamın sunduğu rodosçiçekleri

şanson

sözcükler

gümüş ışıltılı topuzlar

imgeler

duyuşlar

coşumlar epriyerek gözeneklerine ayrışmış ve yazarlığın büyüleyici yaratıcılık dakikası durdurulu-vermişti. Hiç olmazsa balkonda.. taraçada biraz hava alabilirdi.

Her akşamüzeri denizden karaya esen rüzgâr yine çıkmıştı. Saçları dağıldı Süha Rikkat'in (Prenses Cemile'nin topuzunda incili iki toka var). Fakat aldırmayarak, prenses Cemile'ye yaklaştı. Hanımefendi kendini rüzgâra bırakmış, kimbilir hangi soylu acılarla paylaşılmış yaşantısının şu etkileniş dakika-

sında... —cümlesini bağlayamadı. Prenses denize bakıyordu. Karşıda altın kumsallı bakir plaj uzanmaktaydı. Artık kimseler kalmamıştı denizde. Kasımda yaz sonu... Sarp da otele dönmüş olmalıydı. Altıya çeyrek kala buluşacaklardı. Görkemli bir akşam daha yaşanacaktı. Süha Rikkat, Prenses Cemile'nin tek başınalığına üzülüyordu. Zavallı hanımefendi! Kimbilir soylu yalnızlığa kaç yıldır katlanıyordu. Bütün ömrünce katlanmıştı. Kumsala dikilmiş büyük güneş şemsiyelerini denizden esen rüzgârlar sarsıyordu. O rüzgâr, Sevdicek'le ikisi için de esecekti az sonra.

Süha Rikkat, elinde olmaksızın, «Hanımefendi üşümeyesiniz,» deyiverdi. Böyle soylu kişilerin yanında hizmetkâr gibi hissederdi özvarlığını.

Prenses, Süha Rikkat'in taraçada olduğunu bilmiyormuşçasına döndü ve kıpkısa bir an, ilgisini esirgemeyerek bağlılığını kanıtlamış hizmetkârına tanımaz gözlerle baktı.

«Rüzgâr bayağı serin. Güneşe aldanmamalı. Ne de olsa sonbahar.»

«Yok; üşümüyorum. Ilginize teşekkür ederim.»

Sesi boğuk ve kalındı prensesin. Gelgelelim üşümediğini söyleyen soylu hanımefendi, bir kez daha dönüp Süha Rikkat'i süzmüş ve sonra, nazik gülümseyişle yanından ayrılmıştı.

Gezgin şimdi taraçada yapayalnızdı. Kumsala bakıyordu. Otelle plaj arasında güzel, geniş bir cadde uzanmaktaydı. Caddenin iki yanında palmiye ağaçları vardı. Altın kumsallara, palmiyelere, güneş şemsiyelerinin alacalı bulacalı kumaşlarına ta yukarılardan bakıyordu. Başı dönüyordu; ama —söyleme-

ye, dışa vurmaya, açıklamaya korkuyordu— saadettendi bu baş dönmesi. O yalnız prensesin de umutları, umarları kırılmamalıydı. Uzun bir zaman dilimi vardı önünde; tıpkı Süha Rikkat'e güldüğü gibi, saadet ona da el uzatacaktı. Böyle ne kadar engin, ne kadar yumuşak, göz okşayıcıydı deniz, ta uzaklardaki adalar, kıyı caddesindeki palmiye ağaçları. Akşamın güzelliği doyumsuzdu. Saçlarını taramak ve kendine çekidüzen vermek için içeriye girdi.

Doğruca büfeye gidip, çayın fişini imzaladı. Evet; 304 numarada kalıyordu.

Tuvalet, çay salonunun bitişiğindeydi. İçeriye süzüldü. Aynadaki yansı, duyulan, duyulmuş ve duyulacak mutluluğun tersine, yıkıktı. Buna şaşırdı. Saçlarını tararken; Narlık'a geldiği ilk günü bir kez daha geçirdi aklından.

İlk günü değil; ertesi akşamüzerini. Saçları bakımsızdı. Hanımefendi de boyatmamıştı ama, o topuz gümüşten bir ışık yağmuruna tutulmuştu. Ertesi günü akşamüzeri, çay salonunda imparatorluk başkentinden İskenderiye'lere göçmüş bir şairin şiirlerine göz gezdiriyordu. Tarağı tutan elleri de ne kadar bakımsızdı, küt-küt kesilmiş tırnaklarıyla, bir zamanlar fındık oturtulduğu söylenen tombul parmaklarıyla; bir yüzüğü bile yoktu. Gözlerinin feri sönmüş, rengi bellisiz... Sevmiş miydi şairi? Hayır, pek kavrayamamıştı. Ama nasıl olur, diyordu lâcivert gözlü, bal sarısı saçlı, ince uzun parmaklı genç adam; bakın çoktan geçip gitmiş güzellik, o aşk, bakın yıllarca unutulamamış soylu bir aşka tanıklık etmiş o odayı, ikindi

güneşinin pencere kenarındaki döşeğe kadar uzanabildiği bu anılar odasını şimdi tüccarlar, şirketler, acentalar kiralamış, kimse anımsamıyor o kırık aşk hikâyesini, her şeyi ele geçirmiş tüccarlar, sermaye sahipleri, yerinde yeller esiyor altın yaldızlı iki vazonun, Türk kiliminin, aynalı gardırobun, ceviz yazı masasının, aşkları da kiraya vermiş o tüccarlar, o sermaye sahipleri, o iş adamları, kırık aşk romanları da okunmayacak artık, okunmayacak Süha Rikkat'in güzelim eserleri, bu dünyayı tacirler, bürolardan, şirketlerden, acentalardan, yönetecekler ve artistique banalité'den duyulabilecek bütün ince hisler solacak, solgun izdüşümleri de mi etkilemiyordu Süha Rikkat'i... —yaşlar süzülüyordu yanaklarından. Ne vardı bu sözlerde bunca etkileyen; ne vardı ki, ezberlemişti Süha Rikkat... Genç adamın heyecanı ne kadar sahiciydi. Hattâ onu yatıştırmak Süha Rikkat'e düşmüştü. Fakat şimdi gözyaşlarını durduramıyordu. Ağladıkça korkular, kaygılar bastırıyordu. Allah'ım, diye inledi fısıltılarla, onu bana bağışla, benden esirgeme onu! Demek aşklar da kiralıktı artık. Tüccarlar gelip basmışlardı boş kuş yuvalarını. İşyerleri, şirket yazıhaneleri, para, paranın kirli hışırtısı! Ikindi güneşleri şimdi oraları mı aydınlatır? Şimdi oralarda hiç mi sevgi kalmamıştır? Tarağı elinden fırlayarak lavaboya düştü: Süha Rıkkat alacak gücü bulamadı. Ticaret ilişkilerinden anlamazdı ki. Bugüne dek yazmış olduğu romanlarda yalnızca romantizmin rüzgârına kaptırtmıştı kendini. Evet; biliyordu Sarp. Yemin ediyor ve o romanlardaki duyarlığa saygı duyduğunu yeminler ederek yi-

neliyordu. Ama keşke anlayabilseydi yılların büyük aşk romancısı, barbarların...

Dudakları açılıp kapandı.

Yolun alacakaranlığı da, akşamüzerleri de soluyor şimdi; yağmur damlaları gibi anlatmıştı genç adam. Onun bir daha asla üzülmemesini diliyordu Süha Rikkat, asla-asla!

Tarağını aldı lavabodan. Biliyor muydu ki Sarp, Süha Rikkat'in de bir anılar vitrini vardır, ve bu vitrinde iki solmuş beyaz gül bir cam vazoda durmaktadır. Suyu açarak yıkadı kemik tarağı; çantasına gelişigüzel attı. Yollardan güz günleri geçip giderken topladığı çini kırıklar, yıllar ve yıllar önce terk edilmiş bir deniz kıyısından anılarına kattığı sedeflenmiş taşlar gözünün önünden geçti. Fakat kendi anılar vitrini; Sarp'ın coşkun anlatımı yanında enikonu silik kalıyordu. Bir hiçlik duygusuna, zaten, genç adamla ne zaman birlikte olsalar, kapılıyordu. Elbisesinin buruşuklarını giderebildiği kadar gidermişti. Dışarı çıktı. O anılar vitrinini şimdi pek anlamsız buluyordu.

Çay salonunda Sarp'ı buldu. Böyle karşılaşacaklarını, genç adamı bekler bulacağını düşünmemişti. Yüreği delice çarptı. Bir an ne yapacağını kestiremedi. Çarpıntı artmıştı; ilâç alması gerekiyordu, fakat bunu genç adamın önünde yapamazdı, yapmasına imkân yoktu. Zaten sevgili güzellik, uçucu adımlarla Süha Rikkat'e doğru gelmeye koyulmuştu. Bu haliyle, daha çok, dişilliği ya da erilliği belirmemiş fresko meleklerini çağrıştırıyordu. Güzelliği, ancak büyük ustaların elinden çıkma tablolardaki duyumsal bir gü-

zellikti. Büyülenen romancı, Büyük Ankara Oteli'nin çay salonunun kapısında kalakaldı.

Sonra, genç adam kendisine yaklaşınca, gülümseyerek sordu: «Çok beklettim mi?»

Hayır; bekletmemişti. Sarp da yeni gelmişti zaten.

Odasında çalışıyordu da Süha Rikkat (ikiyüzlülüğüne, gereksiz yere yalan söyleyişine şaşıyordu).

«Ne çalışıyordunuz?»

«O bir sır.» Küçük, çıngıraklı kahkahasını da ekleyiverdi.

«O bir sır,» demiş ve ancak, yalnızca gencecik kızlara yaraşır bir ifadeyle kahkahalar savurmuştu. Hayatın bu artık günbatımı yolcusu, imkânsız aşkıyla kavrulduğunu da yineliyordu, içsel çığlıklarla. Gelgelelim davranışlarını denetleyemeyecekti.

Hem, Büyük Ankara Oteli'nin salonlarında öylesine coşumlu bir şarkı çalmıyor muydu; o genç erkek sesi, bir aşktan haykırıyor, gencecik kız sesleri, tragedyaların korosuymuşcasına bu aşk ürperişine yankıyorlardı. Buna gönül mü dayanır?

«Çıkalım isterseniz,» dedi Sarp.

Gülümseyerek
zaten hep gülümsüyordu galiba
başını salladı Süha Rikkat.
Çıktılar.

Beyaz keten giysileriyle Sarp da çok şıktı. İnsan ister istemez prensleri, prensesleri düşünüyordu. Dünyaya soyluluklarıyla gelen kişiler; çok tartmış, çok ölçüp biçmişti Süha Rikkat; kimbilir kaç neslin inceliğini de görünüşlerinde taşıyorlardı. Kuşaklar boyu

ağır işlerde, yıpratıcı çalışmalarda kullanılmamış el, elbet biçim kazanır. İşte Sarp'ın asansörü açan sağ eli: kimbilir ne kadar soylu bir geçmişin kalıtımıdır şu güzel el. Süha Rikkat asansöre bindi. Konuşamıyordu. Çarpıntısı yatışmamıştı. Gerçi deminki gibi denetimsiz değildi; ama yine de heyecan çekiyordu. Sarp da kendisini izlemişti. Aşağıya inerlerken aynada belli bir açı arandı yaşlı, kızkurusu romancı. İstiyordu ki, yansıdan kendisi hiç görünmesin ve yalnız Sarp'ı, bu sevgili güzelliği görebilsin. Fizik yasalarını unutmuş gibiydi bir bakıma. Huzursuz kıpırdanışlar genç adamın dikkatinden kaçmamıştı. Ve aynadaki yansı Süha Rikkat'e gülümsedi. Gözleri neden bu kadar ateş saçıyordu? O bal sarısı saçlardan bir tutam, gelişigüzel, yumuşacık; geniş, vakur alnı süslüyordu.

Asansörden indiklerinde yaşlıca bir beyle hanımın kapıda durduklarını gördüler. Süha Rikkat tedirgin oldu. Kadıncağız öylesine sevecen bakmıştı ki Sarp'la ikisine; anlam pek açık, pek aydınlıktı. Diyordu ki bu anlam; ömrünü böylesine güzel bir uğraşa harcadığın için seni kutlarım saygı değer 'anne'. Karşısındakinin içinden geçenleri okumuştu Süha Rikkat. Kadıncağız belki de, çirkin, yaşlı, bakımsız anneden böylesine hoş, sevimli, güzel ve yakışıklı bir oğlun nasıl doğabilmiş olduğuna da şaşırmıştı. Ama erkek daha sinsiydi. Onun bakışlarında bir alay, belki de geçkin çapkınlığı hoş karşılayan bir erkek düşüncesi fıldır fıldır döneniyordu. Asansöre binen —herhalde— karıkoca, şimdi kendi ara-

larında Süha Rikkat'le Sarp'ı konuşacaklardı ve kocasının kaba, kavrayışsız, hattâ budalaca sezdirilerine kadıncağız itiraz edecekti; yok canım, ana-oğuldular, nerden çıkarıyordu kocası böyle saçma... —Sarp'ın elini tutmak istedi ansızın; yine; ama bir anne kabullenişiyle... sevecenliğiyle.

O zaman bu sevdaya, bu pek açık, düpedüz tutkuya daha değişik bir yordamla eğilmesi gerektiğini duyumsadı. Genç adamın aşkı andırır dostluğundan sonsuz bir haz duymuştu, tanıştıkları akşamüzerinden beri. (Rüzgâr, otelin dış kapısındaki zakkumlara, yan cephe boyunca yetiştirilmiş ağulu ve çingene pembesi çiçeklere saldırıyordu.) Sessizce, usul usul o dostluğu iç dünyasında çoğaltmıştı; düşlerle, hayal eaişlerle. (Sessiz, konuşmaksızın yürüyorlardı.) Sarp'ın daha çok bir acımayla, merhamet duygusuyla yaklaştığını sezinliyor; ama bunu derhal yadsımayı yeğliyordu. Sonra, kendisi aşkı çoğaltarak, çiğ gerçekliği nihayet yok edebilmiş ve arkadaşlıklarından olağanüstü bir romans yaratmıştı. (Sonunda güz, ne kadar güneye inerseniz inin, yaz'ı ne kadar hızlı kovalarsanız kovalayın, Narlık'a da ayak basacaktı. Ya da çoktan basmıştı da; yazdan, bütün o vahşî yazlardan kalma son günler, aylaklığı gereksinen kişileri aldatıyordu. Aylaklık düşkünü kişiler, bile isteye, gönüllü olarak aldanışı kabulleniyorlardı.) Fakat daha demin tutkusuna zamanın olgunlaştırıcı merhemini de sürebilmişti. Tutku eskisi kadar şiddetli, çılgınca sayılmazdı. (Süha Rikkat daha kalın giyinmediği için sıkkındı. Üşüyebilirdi incecik robuyla. Keşke pardesüsünü alsaydı.) Sarp'la ikisini yan yana görenlerin

ve ilişkilerini tahmin edemeyenlerin çıplak fikirlerine saygı besliyordu işte. Sevgisine, hattâ hastalıklı tutkusuna bir annenin karşılıksız bağlılığı da usul usul eklenecekti. Acı değil miydi?

«Neden konuşmuyorsunuz?» diye sordu.

«Ya siz?»

«Düşünüyordum.»

Böyle söylemiş ve genç adamın yanında bir saray soytarısının ezikliğini hissetmişti. Düşünüyordu. ki...

«... büyük incelik arkadaşlığınız. Ama benim yaşımda bir insanın sizi sıkacağı muhakkak.»

«Yanılıyorsunuz,» diye yanıtladı Sarp; «mutluyum sizinle.»

«Bir romans olamaz arkadaşlığımız.»

«Lütfen. Susun Süha. Hiç konuşmayalım ve yürüyelim.»

Fakat neden susturuyordu? Demin birliktelikleri-ne nasıl yaklaşıldığını ayrımsamamış mıydı? Susmak, örtbas etmek neyi değiştirebilirdi?»

Yine de sustular.

Kent epey uzaktı otelden. Narlık'a, merkeze gitmek için bir taşıta binmek zorundaydılar.

Arkadaşlıklarının bir romans olmasını ne kadar isterdi... Belki de bir romanstı. Sarp, «Siz aslında romans yazarısınız,» dememiş miydi? Herhalde romanslar yazmıştı. Çünkü roman, gerçekliğe daha fazla eğilmek zorundadır; bir düşlemin ardında sürüklense bile, yaşanabilirin yardamından yararlanır. Ama romans yazarı için bunlar gereksizdir; tümü de. Romans yazarı, gerçekliği istediğince değiştirebilir; gerçeklik

onun için ancak ruhun gözüyle görülmüş bir olgudur. Ve Süha Rikkat'in ruhu, şimdi her şeyi bir rüyadan fışkırmışcasına alımlıyordu... Eğer arkadaşlıkları bir romans olabilseydi; çiğ gerçekliğin, somut, çıplak görünümlerin bayağılığı da silinecekti. Ancak böylelikle silinecekti.

Balıkçıların iskelesine kadar gelmişlerdi. Sarp karşıya geçmelerini önerdi. Karşıya geçtiler. Uzaktan balıkçı kayıkları geliyordu. Motorların biteviye takatukası Süha Rikkat'e bir annenin söylediği ninni gibi yatıştırıcı geliyordu. Peyzaj unutulamazdı. Sıra sıra tekneler birbirini izliyordu. Kimilerinde ayağa kalkmış yapılı erkekler duruyordu. Sonra, iskelede bazı balıkçılar ağlarını onarıyorlardı. Bu ağlar tozpembe, mimoza sarısı ve firuze mavisiydi; yerlerde seriliydi, direklerde asılıydı. Renk armonisi akşama ayrı bir canlılık katmıştı. Daha çok mercan, çipura ve barbun cvlanıyordu, orfozlar koskocamandı. Demek bu koylarda yüzyıllardır insanlar yaşıyorlar, hissediyorlar, paylaşıyorlar ve ayrılıyorlardı. Bununla birlikte şu peyzaj, yüzyıllardır hep aynıydı. Rüzgâr biraz dinmişti. Genç adam balıkçıların gelişinden gözlerini ayıramıyordu. Süha Rikkat onun kendisini unuttuğunu kuruyordu. Böyle sık sık dalıp gidiyordu zaten. Sonra, ağların renklerinden söz açtı Sarp. Süha Rikkat birbirlerinden habersiz, aynı şeyin dikkatlerini çekmiş olmasına sevindi (duygularını açıklamadı tabii). Çok fantazi renklerdi. Doğa'nın alacasıyla çelişiyordu. Ama bu çelişme, insana, daha çok bir hulyanın görüngesini kazandırıyordu. Böyle firuze maviler, mimoza sarılar, ketenhelvası pembeler... Tekneler yanaşıyor-

du. Balıkçılar iskeleye atlıyorlardı. Güneş, batıda kanlar içinde serilmek üzereydi. Iskelenin az ötesinde, bir dizi çınar ağacı yükselen sular altında kalmıştı. Cılız gövdeleri ve sonbaharın sararttığı yapraklarıyla yine hulyanın görüngesinden izleniyorlardı. O hulyaya çabucak dalıyordu Süha Rikkat. Işte çınar ağaçları arasında zorlukla yürüyen genç bir adam, yine, gelinlik mi beyaz bir tuvalet mi olduğu pek seçilmeyen ıslak giysili genç bir kadını, kolları arasında... —bu imgeyle hep sarsılmıştı. Bembeyaz, dantel giysili, uzun kuzgunî saçları ıpıslak sarkmış, denizlere kendini koyvermek istemiş bir kadının cesedini kolları arasında taşıyan bu sarışın balıkçı... yaprakları rüzgârla döküldü dökülecek çınar ağaçları, gölde... denizin lâcivert koynunda... Süha Rikkat de Sarp'a ağaçları gösterdi: onlar da balık ağları kadar gerçeklikötesi değil miydi? Evet, çok hoştu. Çok hoştu akşam, kayıkların gelişi, ağların düşsel renkleri, Süha Rikkat'in gördüğü acı hayal, hepsi.

«Yoruldunuz mu?»

Yco; yorulmamıştı.

«Biraz daha yürüyelim mi?»

Tabiî; yürüyebilirlerdi. (Sadece üşümekten korkuyordu.)

Narlık'a ilk kez mi geliyordu Süha Rikkat?

«Ilk kez. Zaten başka hiç yolculuğa çıkmadım.»

Ama asıl kışın güzeldi Narlık. Bir yanılsama gibi insanı çarpar. Sarp anlatıyordu. Güz sonu ve kış, Narlık ilçesinde dingin geçer yaşam; daha doğrusu, ıssızlıkmışcasına tekdüze. Denizkızı Işletmeleri'nin motorları öyle her saat başı kalkmazmış karşıki

adalara, öte koylara; doluncaya dek beklenirmiş. Büyük Ankara Oteli, aralık-ocak-şubat aylarında kapanırmış. Denizlerin, kızgın güneşin etkisi altındaki gürültücü, kaygısız, hayat dolu yaz insanları yerine, birbirine sokulmuş, birbirinin sıcaklığıyla ısınmak isteyen asıl sevdalı kişilere rastlarsınız ilçenin sokaklarında; o da tektük. Dakikalar geçer ve sevdalı kişiler dışında, tek bir insan yürümez şu iskeleden ileri deki dalgakırana doğru, gündüzün de yanarak dönen fenere doğru.

Yanıyordu deniz feneri, sahi. Insana yıllar öncesini anımsatıyordu: o mendirek, o vapur iskelesi, biri kırmızı biri yeşil yanan deniz fenerleri...

Şimdi kıyıya yanaşan balıkçı tekneleri, hep kumsallara çekilmiştir ve naylonlarla, kaput bezleriyle örtülmüştür. Artık esrik bir geminin pervasız avareliğini, dizginlenemez özgürlüğünü duyumsamanıza imkân kalmamıştır. Kahvelere sığınmış yerli halk, Akdeniz'in bağrında çılgın yazları bekleşir.

Ve devam ediyordu, akşam güneşine yüzünü vermiş genç adam; burada güz sonu en çok akşamlar etkiler. Gökyüzü henüz mavisini, pembesini, günbatımı alacasını yitirmemişken —tıpkı balık ağları gibi fantezidir renkler—, sadlar turuncular ortasında sırttaki dağlar bir karaltıya, siyah ibrişimle işlenmiş oyalara dönüşür. Dönüşüyormuş. Dalgakıran ve fener

genç adamın lâcivert gözbebeklerinde cam kırıkları oynaşıyordu akşamın ışığıyla ve o, gür, kumral kirpiklerin gölgelediği güzel gözlerini ileriye dikmiş, biraz esrimişcesine dile getiriyordu

fener
nereye giderseniz gidin
bir yanılsama
bir aldanış gibi
o hep karşınıza çıkan
ak badanalı deniz feneri
evet aynı şeyi demin Süha Rikkat de hissetti

bu deniz fenerleri insanı çıldırtabilir. Cuhaçiçeği gün batar; cam kesiği deniz kıyıları usul usul solacaktır; akşam, bir kuytuluk gibi yüreğe sokulur;

ekliyordu Süha Rikkat
rüzgâr, sona ermiş aşklardan bir şeyler söyler;
—dinliyordu genç adamı—
son aydınlık da yitince, kaynağı bellisiz bir ışık
belki deniz fenerinin ışığı; ama o, kırmızıdır
beyaz, handiyse fosforlu, akkor bir ışık, kayalara çarpıp duran, yola taşan, kimileyin azgın kimileyin fışırtılı dalgalara, dalgacıklara vurur; gümüşserviyle yakamoz arası parıltı az ötenizde dağılarak, eriyerek yok olacak ve yeniden iz düşürecektir.

İz düşürecektir...

Süha Rikkat izi kalmış her şey için şükrediyordu şimdi. Bu ilişkinin de izi kalacak elbet. Böylesi bir romantizmin... Fakat genç adamın, geçmiş zamanlardan kalma hülyalı duyarlığına şaşıyordu. Acaba kaç yaşındaydı? O kadar taze görünüyordu ki; insan, sözkonusu ince romantizmin hangi yaşantılardan kaynaklandığını, kaynaklanmış olabileceğini kestiremiyordu. Bu seste, bu anlatışta zaman zaman bir tangonun esinleri, esintileri seziliyordu. Bir an maddî hayatın akışına ayraç açıyorlar ve hayallerin uçsuz

bucaksız saraylarında gezinmeye koyuluyorlardı: görkemi yaratan Sarp'dı. Onda bir şair kuvveti saptıyordu yılların aşk ve sevda romanları yazarı. Bu gizemli kuvvet, şair anlatımı, düzyazının kısır, tekdüze, yineleyişten ibaret kuruluğuna daima etkir ve şiirden yoksun yaşamış romancı, kıpkısa bir an aşk melodisiyle çılgına döner. İşte bu yüzden genç adama âşıktı. İşte bu yüzden içsel bir kır şarkısı söylüyordu. İşte bu yüzden onun varlığına şiddetle ihtiyaç duyuyordu.

Alnına gelişigüzel düşmüş tutamı kaldırmıştı. Yüzünü sıvazlıyordu. İncecik derisinde altın tozanlar belli belirsiz dalgalanmaktaydı. Evet; bu güzel çehreye biri, tanrısal bir soluk, altın tozanlar üflemiş, ten de istekle emmişti.

Bununla birlikte

herhalde birçok kış gelmişti buraya Sevdicek, gelmiş olmalıydı

kışın asıl kasaba enikonu sünepeleşir. Hemen herkes, bütün yerli halk, işsiz güçsüz zaman öldürür. İşte yerli halk, ya kahvelerin önüne atılmış iskemlelerde, hasır taburelerde oturarak, soğuk günlerde, belki de takıldığından beri silinmemiş camların gerisine çekilerek, Narlık'da o kadar çok satılan tutucu gazeteleri okur, ilkel fikirler yürütür, ya da pek tutuk, pek üşengeç, daima amaçsız adımlarla saptanamayan bir yöne doğru yol alır...

Niye bunları söylüyordu? Toplumsal içerikli saptayımlar, bir romansı bozmuyor muydu? İnsan zaten bunlardan kaçmak amacıyla romanslara sığınmıyor muydu; sığınmaz mıydı?

.. Her şeyin kendine özgü, ama ancak yaşananlarca bilinen, başkaları, yabancılar tarafından çözümlenemeyecek, çok özel bir mantığı vardır. Daha doğrusu, bütün bir toplumun benimsediği, mantık-dışılık burada da şiddetle hüküm sürer. Bu yüzden hiçbir şeyi akılla, sağduyuyla değerlendirmeye gelmez... Toplum hayatımızdaki bulanıklık elbet buralara da yansımıştı.

«Sarp, çok mu önemli sizin için?»

«Sıktım galiba.»

Hayır; onu demek istememişti. Narlık'daki ürkünç insan portrelerini ilk akşam görmüştü. Ama Süha Rikkat, bir romansı diri tutabilmek arzusuyla, yalnızca Belediye Bandosu'nun çaldığı pasadobleyi çınlattırıyordu belleğinde.

Ama o insanlar... Bir bataklıkta boğulurken... O hareketsiz, sürüngenleşmiş insan topluluğu, daha yakından izlenirse; inanılmaz bir karşıtlık ayrımsanabilir. Burada insanların gözleri sonsuz ve sürekli bir işkillenişi ifadelendirir. Bedenin ağırlığına ve hantallığına karşılık; gözler yuvalarında fıldır fıldır dönenir. İşte, şimdi de kaçacakları bir meyhane köşesinde sızmış kasabalı, hiç beklenmedik anda gözlerini açar ve bu küçük, karanlık, hilekâr gözler, kan çanağında yüzen kıpır kıpır nesneler olup çıkar. Şanki çok önemli, yaşamla ilintili değerler taşıyan bir karar alınmıştır. Sonra yine her şey kendiliğinden sönükleşecektir...

«... O gözlerle sirkenin tortusu arasında şaşılası bir özdeşlik kurabilirsiniz.»

Dalgakıran ve deniz feneri arkalarında kaldı.

Rüzgâr yine esmeye koyulmuştu, denizden karaya ve karadan denize. Süha Rikkat hafiften titriyordu. Ama sevgili arkadaşı, bu ürperişi ayrımsamıyordu.

Niye birbirinden kuşkulanıyordu herkes?

Herkes birbirinden şüphe eder; herkes birbiri hakkında her an değişik, hattâ öldürücü bir karar alabilir; herkes birbirini bilinmeyen bir yargılayışla ihbar etmeye hazırdır. İki kişinin karşılıklı konuşması, fısıltı düzeyini aşamaz: sokakta karıkocalar bile yan yana yürüyemez. İnsan daraldıkça daralır. Kafeste yaşanılmasına alışılmıştır; âdeta gönüllü yaşanılır böyle. Gizliden gizliye gözetleyiş, baskı altında tutuş buraların, taşranın en saygın töresidir. Ve uçsuz bucaksız denizler, apaçık engin hiçbir şey anlatmaz. Deniz boşunadır, enginler boşunadır.

İnanmıyor muydu Süha Rikkat?

İnanıyordu, inanıyordu tabiî. Fakat bunlar kendisini ilgilendirmeyen pek maddî sorunlardı. Gündelik yaşamın kaba gerçeklikleri.

Ne tuhaf: demek bu nedenler dolayısıyla arkadaşlıkları bir romansa dönüşemiyordu... Engeller, köstek vuruşlar, baskı, kısıtlayış ruhun tutukluğu, bütün bir hayatın karanlığa gönüllü sürüklenişi... Yalnızca çok güçlü ve ayrıcalıklı olanlar, yalnız onlar... —yoksa?

Yoksa Sarp da mı çarpık fikirlerin kurbanıydı?

Palmiyeli yol da sona erdi.

Belki öyleydi ve Süha Rikkat'i de kendi yoluna sürüklemeye çabalıyordu. Belki de güzelliği, bir kandırma aracı olarak sunulmaktaydı Süha Rikkat'e. Şimdi içi de üşüyordu romancının.

Yeniden bakıyordu genç adama. Yazların son şarkısını andıran çekici, baştan çıkartıcı, yerle bir edici, sarsalayıcı güzellik şeytanın esiri olabilirdi. Soylu zamanlardan kalma mermer yontuların sararmışlığını taşıyan şu yüz; şu an öylesine donuk, öylesine kasılmıştı ki; insana ancak ölülerin ürperticiliğini duyumsatıyordu. Sürüp giden ten körpeliğine ansızın ölümün donukluğu yapışmıştı. Seni yitirmek de alınyazımmış, diye içinden geçiriyordu Süha Rikkat. Ne acı: arkadaşlıkları uzun sürmeyecekti. Oysa genç adam hâlâ isyankâr fikirlerini tekrarlamaktaydı.

Zenginlerin bayağılığını, çöken hayatı... hayatımızı anlatmaktaydı.

Artık dinlemek istemiyordu Süha Rikkat. Eşsiz güzellik canlılığını öncesiz sonrasız yitiriyordu. Kendini onun pençesinden kurtarmak zorundaydı.

Gelgelelim çok tuhaf bir şey oldu ve Sarp, yoldan geçen faytona seslendi. Kırmızı püsküllü atlar, çiçek ve manzara tasvirleriyle bezenmiş o güzel fayton yanlarında durdu. Sarp, elinden tutarak binmesine yardım etti. Zavallı, şaşkın romancı uzatılan elin sıcaklığı karşısında... —o fayton beni alıp götürür, o duygu, o ateş... Bu el, bir mermerin sarartısını yansıtabilir mi hiç! El sıcacıktır. El ateşlerle kavrulmaktadır. Fayton kalktı ve kente doğru yol aldılar. Kırbaç şaklıyordu. Delikanlı tamamıyla suskunluğa gömülmüştü. Süha Rikkat de sormaya korkuyordu. Gidiyorlardı.

Darılmış mıydı? Belki de Süha Rikkat'in bir an aklından geçirdiği kuşkuyu sezmiş ve uzaklaşmıştı.

Şu bakımlı incelik, şu şık dış görünüm, şu ölümsüz güzellik için nasıl böylesine yanılabilmişti. Fakat kimdi? Onun hakkında hiçbir şey bilmediğini ancak şimdi fark ediyordu.

Eğilip, sürücüye bir şeyler söylemişti. Ne? Fayton yan sokağa saptı. Yokuşlara çıkıyorlar.

Hayır; onu kırmak istemezdi, istememişti, asla istemeyecekti. Ona müthiş bir gönül borcu duyuyordu. Gezgin birden, kim ve ne olursa olsun, hattâ en kirli, en karışık ve çapraşık, en kokuşmuş da olsa, insanoğlunun aşkla bağlandığı kişiye saplanıp kalacağını ayırt etti. Hiçbir şeyden yakınmayacaktı bir daha. Bütün kalbiyle yeniden konuşmasını diliyordu.

Her şey hâlâ aydınlık ve çok güzeldi. Gün henüz batmamıştı. Kırmızı püsküller âdeta sıçrıyordu. Süha Rikkat'in görüş alanından manzara bir gravürü andırmaya başlamıştı şimdi. Atların başı, o kırmızı püsküllerin sağa sola saçılışı, sürücünün dimdik oturuşu ve ara sokaklardan görünen, sonra yine yiten deniz —gravür böyleydi ve renkliydi. Güneş çekilmişti; bununla birlikte kavuniçi aydınlık sürüyordu. O kavuniçiye maviler, sarılar, morlar da karışıyordu zaman zaman. Sevgili varlıksa, apayrı ve hiç sönmeyen, batmayan bir güneşti. Sonunda bir meydana vardılar. Süha Rikkat, meydanda çocukların şarkı söylediklerini işitti. Galiba okullarda öğretilen bir şarkıydı; fakat ne kadar mutlu söylüyorlardı. Seslerden bilinir ışıldıyordu. İşte oradaydı çocuklar. Ölümsüzmüşcesine boy atmış ulu bir çınarın gövdesini odak alarak, el ele tutuşmuşlar, sıçrayarak dönüyorlardı. Bunun bir rüya olmaması artık imkânsızdı. «Çocukları gör-

dünüz mü?» diye sordu. Genç adam başını salladı. Fayton durmuştu. Atların çok yorulduğu belliydi. indiler ve Sarp arabacıya borçlarını ödedi. Süha Rikkat çocuklardan yana ilerledi; Sarp herhalde arkasından geliyordu. O zaman, çocuklardan da büyüleyici bir görünümle karşılaştı. Meydanın çevresindeki dükkânlardan birindeydi büyüleyici görünüm ve bu, sokağa atılıvermiş bir panoydu; çoktan eskimiş, çoktan değersizleştirilmiş. Ama hâlâ bambaşkaydı. Gölde nilüferler açmıştı ve yusufçuklar uçuşuyordu; beyazlar giymiş, uzun sarı saçlı bir kadınsa, o genç kadın, göl sularına eğilerek, kendi güzelim yansımasına dalmıştı. Soruyordu Sarp: «Sevdiniz mi?» Sevmez olur muydu hiç! Birlikte panonun önüne geldiler. «Ama ne kadar yazık!» diye yanıtladı Süha Rikkat. Ne kadar yazık etmişlerdi zavallı panoya. «Burada, böyle bir sanat eseri...» diye kekeledi. Her zaman âşık olmuştu böylesi panolara; sonra, bazı paravanalar görmüştü ki, yine sazlıklar, göl kıyıları, uçuşan kuşlar olurdu üstlerinde... Evet; nilüferler açmıştı; genç kadının gözleri yeşildi; yüzü, yoksa, söylemekten çekiniyordu, biraz genç adamın dişilik ve erillik ötesi yüzüne, ancak cinsellik üstü duyarlıkları çağrıştıran görkemli yüzüne benzemiyor muydu, benziyordu; yusufçukların kanatlarındaki lâcivert ve altın yaldızlı kılcallıklarsa elbet gözlerine... —büyülenmişti elbet. Ne ki, pano çizik çizik ve çatlaktı. Güzelliği zaman mı, insanoğlunun değer bilmezliği mi ne sona erdirmişti. Artık kimselerin ilgisini çekmiyor muydu? (Çocuklar hâlâ o okul şarkısını söylemeye devam ediyorlardı.) Kimlerden, nerden buralara düşmüştü? Bir

sobacı dükkâncığının kapısında duruyordu. «Levantenlerden kalma,» diyordu Sarp. Büyük paylaşmaydı kendisine böyle bir güzelliği göstermesi, genç dostunun; az önce onun isyankâr olmasından kuşkulanmışken üstelik: utanıyordu. Bir süre daha durdular. Ah, keşke panonun fotoğrafını çekselerdi! Son romanının kapak fotoğrafı olabilirdi. Süha Rikkat ayrılmak istemiyordu.

Sonra, sobacının yanındaki, ötekilere benzer, daracık ara sokağa saptılar. Süha Rikkat, göl kıyısını, nilüferleri, nilüferlerin taçyaprakları gibi beyazlar giymiş sarışın genç kadını belleğinde yaşatmaya çabalıyordu. Aslında denizlerin değil, göl duyarlığının romancısıydı o. Gelgelelim ağır adımlarla geçtikleri sokağın görüngesini, ürkünç bir dağ doruğu kesiyordu.

Zaten yolun üzerinde masmavi bir şerit gibi uzanan gökyüzünün billûrdan pırıltıları da hızla soldu. Baş döndüren dorukta tek bir ağaç vardı ve akşamla silinmekteydi.

«Nerdeyiz?» diye sordu Süha Rikkat.

Sarp önce ceketini çıkarıp verdi: üşüyordu arkadaşı.

«Siz üşümeyecek misiniz?»

«Üşümem,» diyordu genç adam.

Süha Rikkat omuzlarına bırakılan beyaz keten cekette, genç adamın sıcaklığını duyumsamıştı.

O, «Eski Narlık, burası...» diyordu.

Eski Narlık. Bu söze, ceketteki insan sıcaklığına işte geçmiş zamanlar da etkiyordu. Bir elin sıcaklığı. Alında gezinmiş dudakların sıcaklığı. Bir

dansta sıkıca sarılan erkek-gövdenin sıcaklığı. Ama ille kumaşa... eşyaya sinmiş sıcaklık. Asıl aşk bunu duyumsamak değil miydi? Bütün eski zamanlar! Bütün geçmiş zamanlar! Ölümsüz bir aşk. O eski nişanlı. Veremden ölüp Karacaahmet Mezarlığı'na gömülmüş bir roman kahramanı! Fakat yavaşça soğumayacak mıydı ceketteki ten sıcaklığı? Anılar soğumamış mıydı? Eski Narlık gerçekliği haykırıyordu.

Sarp, büyük ve kapısı sütunlu, yarı düşsel bir konağın önünde durdu. Süha Rikkat mimariye baktı. Bir levanten konağı mıydı? Evet. Rum yapısı. Konak, neredeyse sokağın bütün ucunu kaplıyordu. Yağlıboyası pul pul kabarmıştı. Akdeniz'de hâlâ böylesine erden, dokunulmamış bir kasaba! Ama konakta, pencerelere duvar örülmüştü. On, on beş basamaklı giriş merdiveninin yerinde yeller esiyordu. Kimbilir ne kadar çok yağmur yediğinden, ahşap yüzey gözle görülür biçimde şişmişti. Taşlık kapısı yandaydı.

Dönemeçte, sokaktan lâğım gibi iğrenç kokulu bir su geçiyor, birtakım türü bilinmedik garip bitkiler o suyla göveriyordu. Süha Rikkat kendini öksüz hissetti. Belki ikisi de, sevgili güzellikle birlikte ikisi de öksüzdüler. Ölüm kol geziyordu Eski Narlık'da. Nedense ağlamaya başladı. Neden konuşmuyordu Sarp? Dargın mıydı? Bu suskuya tahammül edemeyeceğini ayrımsıyordu. Gözyaşları oluk gibi yanaklarından akıyor, dudaklarından ağzına sızıyor ve tuzun kimyasal tadını algılıyordu. Niye ağlıyordu? Ama hissediyordu ki, biri, birileri... bütün sevgililer ölmüştür. İniltiye benzer bir ses işitmişti. Sarp'ın sesi

miydi? Ama susuyordu; dudakları bile açılmamıştı. Başını eğerek taşlık kapısından baktı. Küçük taşlık, baştan aşağı örümcek ağlarıyla kaplıydı. İç içe üç dört yoğun örümcek ağı gördü ve her birinin ortasında iri, beyaz, tombul bir örümcek kıpırdamadan bekliyordu. Ölü sinekler takılı kalmıştı ağlara; çoktan emilmişti tümü. Yalnız bu görünüm bile yürek sızlatıcı, mide bulandırıcıydı.

Gözlerini kapadı Süha Rikkat. Tuğlalarla örülmüş konak pencerelerinden dışarıya, lâğımların aktığı sokağa uçuşan, fildişi dantel perdeler, tüller gördü ansızın bir sanrıda. Hepsi yırtılmıştı. Kanaviçe bir papağan bu perdelerde paramparçaydı. Uçuşan tüllere bir kadın başının sapsarı ve uzun, çözük saçları karışmıştı üstelik. Yüzünü seçemiyordu bir türlü; panodaki güzeller güzeli miydi; ama uzun, sarı, bir topuzdan çökülmüş saçları üzgâr alıp götürüyordu. Ve, bu demet demet sarı saçları, solmuş yapma çiçekler beziyordu. Sanrıya dayanamayacaktı. Gözlerini açarak, konağın kapısına tutunmayı denedi. Pas ve boya avcuna işlemişti. (Ceketin ipek astarı buz kesmişti.)

Sarp kendisine bakıyordu. Gözlerindeki ifadeyi, yıllar öncesinin kahkahalı ve iblisçe bakışlarına ürküyle benzetti. Ferit miydi? Sarp'dı. Hepsi bir karanlıktı. Şimdi geçecekti. Kendisi uyduruyordu. Aşk, bazan bir kâbus olup çıkar.

Ruganı çatlamış çantasını açarak limon kolonyasını çıkarttı (Narlık eczanelerinde doldurttuğu kolonyadan memnun değildi; fujer karıştırmışlardı ga-

liba). Avcuna dökerek burnuna çekti. Saçlarını ıslattı. Alnı ateş gibi yanıyordu.

Oysa genç adam, bu ölümcül güzellik hiçbir şey anlamamışcasını duruyordu. (Galiba sigara yakmıştı. Evet; sigara içiyordu.) Onu, şu yıkık konaktan, demin görmüş oldukları mahvolmuş panodan ayrı düşünmek imkânsızdı. Güzelliğinde, etkileyiciliğinde çürümüş bir şeylerin simgeleri uçuşuyordu. Ve Süha Rikkat, bu çürüyüşe, bu enikonu belirgin, hattâ göz kamaştırıcı gönül çürümesine, belki de bütün ömrü boyunca sadakat duyduğunu usul usul keşfediyordu. Bu yanını hiç bilmezdi. Ama şimdi baygınlığa kadar uzanan içsel yıkılış, her şeyi apaçık gözler önüne sermişti. Kendisi; soylu bir çöküşe, gönlün kötücül isteklere, anlamlara, çarpık bir güzelliğe kapılanışına, bütün bu yozluklara tutkundu: aslında böyleydi. Solumak zorunda kaldığı lâğım kokusu bile, limonla fujerin ve alkolün kokularından daha çekiciydi. Gezgin, elli sekiz yaşına kadar nasıl kavrayamamıştı azaplı durumu? Şu ölüm güzelliği, şu kötülüğe, insanı yok olmaya, daima çürümeye, uçurumlara çağıran güzellik böyle birdenbire, harap bir konağın önünde dururlarken, ruhunun gizlerini çözüvermişti. Al senin olsun! diyordu. Bütün gönül çürümeleri, bütün hastalıklar, vebadaki şehvet! Ömründe hiçbir şeyi bu kadar sahicilikle hissetmemişti.

Onu sorguya çekmeyecekti. Bununla birlikte, korkusuzca davranması gerekiyordu. Elli sekiz yıldır yenik düşmemişti; yine ayakta kalacaktı.

«Evet. Hepsi çok güzel,» demekle yetindi.

Şeytanca gülümseyen genç adam toparlandı.

«Birden başım döndü. Ne de olsa elli sekiz yaşındayım.» Rakamların üstüne basa basa söylemişti.

«Şimdi iyi misiniz?»

«Geçti. Hepsi geçti.»

Güzelliğin sinsi suskusuna aldırmayacaktı: susuyordu.

«Hepsi de çok güzel. Pano da, konak da...»

Dönemeçten saptılar. Süha Rikkat bu kadar dik yokuştan sonra, dönemeçten sapar sapmaz, rıhtım caddesine çıktıklarına şaştı. Fakat bir şey söylemedi. Kendisi de konuşmayacaktı. Caddeden akşama özgü kalabalık akıyordu. Narlık'da sokak lambalarını erken yakıyorlar. Sokak lambaları yanmıştı. İçkili lokantaların, meyhanelerin bitişiğinde yoksul aşevleri sıralanmıştı. Yerli halkın erkekleri daha çok aşevlerindeydiler. Kılları, yüzleri, bakışları; o yağ kokuları taşıran, sinilerinin üzerinde sinekler uçuşan, kirli, kuytu dükkânlar gibi çirkin, karanlık ve iç bulandırıcıydı. Süha Rikkat tiksindiğini saklamaya gerek duymayacaktı; ve üstüne basa basa, çirkinliği dile dökecek sözcükleri romancı titizliğiyle seçerek söyledi. Genç adam, «Haklısınız galiba,» diyordu. Haklıydı tabiî. Yoksulluk, onları iğrençleştiriyordu büsbütün. Hırsları, hayata ilişkin, geleceğe yönelik arzuları müthiş kanlıydı. Bu romanssız dünya, hiçbir zaman Süha Rikkat'i çekmemişti; o, hulyalı inceliklere âşıktı. (Âşık, bir yandan da deminki, gönül çürümesiyle ilintili hislerini düşünüyordu. Sevilen kişiyse adamakıllı edilgindi şu an.) Yoksulların sorunlarını anlatan, toplumsal bir dava ardına düşüp sav-

lar ileri süren romancılardan değildi; hiçbir zaman olmamıştı, hiçbir zaman olmayacaktı da. Sarp, «Biliyorum,» demekle yetindi. İşte onca tenhalıklarına karşın şu kıyı lokantaları, şu lüks görünümlü yerler insanın gözünü okşuyordu. Romanlarındaki kahramanlar, öyle yerlere layık kişilerdi —anlatabiliyor muydu?

Ve birden, faka bastırırcasına dönüp düşmanının —o güzelim yaratık!— boş bulunacağını bilerek soruverdi: «Ya sizin seçiminiz Sarp?» (Oyle Kakavis' in şiirleri falan...)

Genç adam sanki işitmemişti. Önüne bakarak yürüyordu. Körfez Lokantası'ndan içeriye gelişigüzel girdiler. Orada yemek için kararlaştırmamışlardı.

Kimselerin rağbet etmediği lokantada, kendilerine pencere kenarı sunuldu. Süha Rikkat eski ve solmuş gök mavisi perdeleri açan garsonu süzüyordu. Bu esmerdi. Büyük Ankara Oteli'nin danışmasındaki çocuksa daha açık renkli. Hepsi halktan kişilerdi. Oturdular. Karşı kıyılardaki tektük ışıklar, gece başlangıcında parlamaya koyulmuştu.

Birtakım romanlar yazmıştı. Kişilerini tenlerine, saçlarının rengine göre ayırırdı. Vahşî, tutku dolu, insanı mahvolmaya sürükleyen erkekler daima esmer kişilerdi. Onların gizemi, esmer oluşlarındandı. Buna karşılık siyah saçlı kadınlara (bir zamanlar siyahtı saçları) daha sevecen davranmıştı romancı: yuvalarına düşkün, mutsuz, fakat sadık, aşklarına bağlı kadınlardı tümü de. Sarışın erkeklerse daima yumuşak huylu, kız gibi duyarlı ve içsel ateşlerini dışa vuramayan çekingen tiplerdi. Şimdi karşısında

oturan bu genç adamın, romanlarındaki sarışın erkeklere benzemediği muhakkaktı. Ufaktefek benzerliklerin üzerinde durmayacaktı. Tabiî, ilk karşılaşmalarındaki şairce duyarlığı yadsıyacak değildi. Gerçi sıcak, sokulgan bir hali vardı kimileyin; ama kimileyin. Onda sarışın erkeklerde rastlanılamayacak özellikler yakalamıştı. Bu koşullar altında —romanındaki— prensesin böyle neredeyse ahlâksız ve kötü ruhlu bir gence âşık olması yakışık almayacaktı...

Hayır; balık yemeyecekti. İçi dışı balık, ahtapot, kalamar olmuştu Narlık'a geleli beri. Izgara et yiyecekti; çok iyi pişmiş; ve rosé şarap içmek istiyordu, bir kadeh, o da Sarp'a uymak için...

... Onda ancak esmerlerde rastlanılacak (Rüzgârlı Bayır'daki kötülük dolu erkeğin ismi neydi, Mr...; sokakta bulunmuştu) vahşet ve ihtiras göze çarpıyordu. Herkeslerin garipseyerek kendilerine bakmaları bu yüzdendi.

Ne diyordu?

«Efendim?» dedi. Dalmıştı da...

«Şimdi soru'nuzu yanıtlayabilir miyim?» diyormuş.

Süha Rikkat hangi sorusunun yanıtlanacağını kestirememişti. Yine de dudaklarına yapay bir gülümseme kondurarak, «Tabiî,» dedi, «elbette.»

«Romanlarınız okunup bittikten sonra kalan o duyarlık, benim seçimim. O duyarlıktı...»

Ne demek istiyordu?

Çoktan anlatmaya koyulmuştu.

— bülbül kesilerek—

... o duyarlıkmış.

(Az sonra o duyarlığa maalesef Müslim Efkâr'ın sesi de karışacak. Biliyor muydu Sarp?)

Romancı, sormak gafletinde bulundu.

Biliyormuş.

Fakat bu bir sövgüydü! Çünkü genç adam, Müslim Efkâr'daki duyarlığın, Süha Rikkat'den ayrı olmadığını iddia etmek cüretinde bulunmuştu. Bu, apaçık bir sövgüydü.

Sözcükler kimileyin büyülüdür. 'Romantizm' deniyordu. Bu sözcük geçiyordu. Gözbebekleri lâcivertti. Onu bir kez plajdayken gözetlemekten kendini alamamıştı.

Dudakları açılıp kapandı Süha Rikkat'in.

İnsanın romantizme karşı olması, ille romantizmden kopmasını sağlayamıyormuş. Sarp da romantizme ister istemez bağlı kalmış, hattâ gönül vermişti. Bunu şimdi çok daha açıkseçik duyumsuyordu. Uçlardı, kendisini ilgilendiren. Deniz kıyılarıyla, fenerlerle, sahil kasabalarıyla kaynaşması, özdeşlik kurması bu yüzdendi; coşumlar yüzünden.

İşte altın kumsaldaydı. Güneşleniyordu. Gezgin; kumsalın ortasındaki beton zeminli gazinoya oturmuş; olağanüstü güzelliğini ışıltılı kumların şekil alıcılığına terk etmiş bu vücudu seyrediyordu. Elinde olsaydı, o vücudun kıvrımlarını, çizgilerini, rengini ve sıcaklıklarını belleğine kazayacaktı. Üstelik, gezgin, çılgınlığı da aştığını bilerek; delikanlı yerinden kalkar kalkmaz, vücudunun değdiği kumları avuçlamak, öpmek, koklamak, içine çekmek... —mayosundan arta kalmış ıslaklığı yüzüne gözüne sürer-sürerdi.

Ama coşumlar, Sarp'ın seçiminde özellik değiş-

tirmişlerdi. Alımladığı dünya yapaydı yapay olmasına; ama bu dünya, çirkinlikteki güzelduyuyu aramıştı hep. Güneş, güneyin bir türlü ateşi erimeyen kızgın, baştan çıkartıcı, insanda tapınma arzusu yaratan güneşi daima bir leşe vurmuyor muydu? Aşkla ölüm özdeşti. Derinliğine inildiğinde aşk, bile bile insanın kendini küçük düşürmesi... küçük düşmeyi göze alabilmesiydi: bu kadar müthişti. Güzelliğin iğrenç olanla sarıştığını biliyordu artık.

Ayağa kalkmıştı. Ortadan uzunca boyu, ıssız sayılabilecek kumsalda daha yüksek görünüyordu. Sırtındaki su damlacıkları gezgini etkilemişti. Denizin serinliğini, tuzlu tadını o damlacıklardan kavramak isterdi doğrusu. Islak saçları şimdi daha dalgalı, daha kıvrımlıydı. Nedense, bir sezginin dürtüşüyle dönmüş ve Süha Rikkat'e bakmıştı; bakmış olmalıydı. Gelgelelim zavallı, karşılık göremeyecek âşık, dalıp gittiği gövdeden, gövdenin devinişlerinden kurtulamamış ve lâcivert gözbebekleriyle birleşmeyi akıl edememişti; hep göğüsten aşağıyı izliyordu. Altın ayva tüylerinin, ince ve sarı kılların göbekten yukarıya seyrelmesi, Süha Rikkat'i kahretmişti. Duygularını çözümlemekten uzak, bilinçiz, kendinden geçmiş ve kavruktu.

Beylik ve genelgeçer her şeyi yıkmak gerekirdi. Seçimi böyleydi. Düzen, alışılagelmiş yargılar, kemikleşmiş değerler ondan uzaktı, Sarp'dan uzaktı. Bütün bozuluşları, bütün çöküşleri, bütün çözülüşleri sevmişti. Kuralları yıkan, kuralları tanımayan kişi, kendisi için kutsaldı. Batan güneşi seviyorsa, bu, düşkün zevklere gebe bir gecenin başlamasındandı.

Gezgin, şarabın onaylanışını izledi. Kadehi doldurduldu. Garsonun eli, iş izleri taşıyordu. Belki biçimliydi, ama çalışma, sözkonusu biçimi kabalaştırmıştı. Kandırarak, gevşeterek, kıymıkları törpüleyerek çıldırtan pembeliği dudaklarına götürdü. (Evet; batan güneş alacasıydı şu rosé.)

Nihayet gözleri birleşti; ilk yudumda; kadeh tokuşturmamışlardı.

Gözleri birleşmişti sonunda. Gezgin, çıplaklığın tutsağı olmaktan kurtulmuş ve genç adama bakmıştı. Sevdicek —bayağıydı bu adlandırış; hiçbir şey değildi—, genç adam elini sallamıştı Süha Rikkat'a. Ama o, koltukaltlarının uyartıcılığına kapılarak, o güne dek duyumsamadığı, şimdiyse köstekleyemediği fırtınalarla bu eli, bu kol kaldırışı, devinimin hızlılığına aldırmayarak, defalarca canlandırıyordu imgeleminde.

Kurtulması gerekliydi. Yine aldanıyor, yine kapılıyordu. «Romantizmi daha çok konuşacağız,» dedi. Sarp, şarabı beğenmiş miydi?

Garip bir kuşku sarmıştı benliğini. Romantizm, içindeki sarsıntıyı anlatmakta dilsiz miydi acaba? İnsanın ileri bir yaşta, dünyanın zevklerinden özvarlığını kurtaramamış olası mıydı? Olasıydı işte ve Süha Rikkat, ikinci defadır ki şarap içiyor. Üstelik bu kez, kendisi istedi. Bir kadeh. Bir kadeh değil. Bu gece bütün çılgınlıklar yaşanmalıdır. Alkolün yardımcısı olacağına inanıyordu. Bugüne kadar denetleyişin yordamına güvenmişti de, ne olmuştu...

Ah o geçip giden yaz! Kasımda yaz sonu... Onu durdurmak imkânsızdır. İnsan bir güz bahçesinde

bulur sonunda kendini. Kuru yaprakların hışır hışır sesi, yıkık anıları yankılar.

Korkuyu ve kuşkuyu yenemiyordu. «Niçin romanlarımı sevdiniz?» diye sordu bu kez.

«Hasta bir insanı, dudaklarından kan gelen bir insanı öpebilen roman kişileriniz için,» dedi Sarp.

Kendi çatlak, pörsümüş, kupkuru dudaklarıyla, kanayan yüreğiyle, allak bullak olmuş bedbaht varlığıyla onu öpmek, ona sarılmak, onunla... —bir yudum şarap! İyi gelecekti.

Süha Rikkat masaya bırakılan mezelerle ilgilenmedi. Geçmişe dalmıştı. Bu geçmişte, bir süredir, tatilin aylaklığından olacak, unuttuğu her şey cehennem aydınlıklarıyla yanıp sönüyordu.

Mükerrem Bey, dinlenmeye, kesin bir sessizliğe ihtiyacı olduğunu belirtmişti. Kızkardeşi durup dururken yine o adamla, kocasıyla barışmıştı; çiçekleri sulayıp sulamayacağı şüpheliydi. Kendisinin hayatta kimsesi kalmamıştı. Aslında, galiba, sevilmeyen, sevilmemiş bir insandı. Apartıman komşularıyla pek görüşmezdi. Dişlerinden şikâyetçiydi. Bu geziye niye çıktığını bilmiyordu. Bir zamanlar eserlerini yere göğe koyamayan Müsyü Kevork öleli yıllar olmuştu ve yayınevi Süha Rikkat'e karşı kayıtsızdı. Yakışıklı Ferit Bey gelecek yıl emekli oluyormuş; onu çok sevmiş, onun yüzünden çok acı çekmişti. Şimdiyse sadece beybabasını özlüyordu. Ama âşıktı. Demek insan her yaşta âşık olabiliyordu. **Sonbahar Rapsodisi**'nde bu konuya değinmeye çalışmıştı. Ne yazık ki, Müsyü Kevork'un vefatından sonra yayınlanan bu roman, **Sonbahar Rapsodisi** eserleri ara-

sında en şanssız olanlardandı: on iki yılda topu topu üç kez basıldı ve son baskı hâlâ bulunuyor piyasada. İşte yeniden âşık olmuştu. Genç nesillerle bütün bağlantısı, bütün ilişkisi kopmuşken, genç nesilleri kavramasına olanak kalmamışken, en fazla otuz, otuz bir yaşında bir adama, gerçekten güzel bir insana tutulmuştu. Yokluğunu düşünemiyor, varlığıyla yetinemiyordu. (Şarap hiç de iyi gelmemişti.)

Hem o gün, plaj hiç de tenha değildi. Daha yazdı. Güneyde yazdı. Narlık'da yazdı.

Bir gün bitecekti. Zaten ne vardı ki; ne olabilirdi ki! Yazla birlikte bitecekti.

«Eserlerinizdeki verem duyarlığını...» demişti. Ama Süha Rikkat bu duyarlığı, günün isterlerini yanıtlamak amacıyla yazıya dökmüştü. Aradan epey uzun bir zaman geçti. O duyarlığın hâlâ etkilemesi hüzün veriyordu.

«Bilmiyorum,» diye yanıtladı delikanlıyı (tabağına börülce salatası koyuyordu genç adam). «Hiçbir şeyi bilerek yazmadım ben. Bir humma gelirdi, bir dalgınlık, esrime, kendinden geçiş. Kalemim beni nereye sürüklerse, oraya doludizgin koşardım.»

Herhalde barışmışlardı. Güneşin çocuğu gülümsedi.

Yazık ki, artık eskisi kadar şiddetle gelmiyordu o humma, o esriklik, o duyarlık fırtınası. Kendisini kuntlaştıranın ne olduğunu, ne olabileceğini kestiremiyordu Süha Rikkat. Tümünü söyledi. Delikanlı şarabından içti. Tümünü söyledi ve ekledi; bir zamanlar tek kişilik yaşamından kıvanç, onur duyardı. İstencine sınır yoktu; istenciyle gururlanmış, hayatın

bayağı zaaflarına dudak bükmüştü. Tutkuları yalnızca eserlerine saklamıştı. Ömründe sonu çok kötü biten kırık bir aşk hikâyesinin izleri belki hâlâ okunabilirdi; ama Süha Rikkat, kendini çalışmaya, yazıya, sanata adamış ve bu izlerin derinleşmesini engelleyebilmişti. Gelgelelim bir süredir.

duraksadı

dudakları açılıp kapandı.

bir süredir, daha da garip hislerin etkisi altındaydı. Âdeta çocuklaşmıştı. Zaten alıngan mizaçlıydı. Şimdiyse

istiyordu ki, arkadaşlıkları hiç bitmesin

ve ona öyle geliyordu ki, bu arkadaşlık

Süha Rikkat'le genç adamın arasındaki arkadaşlık kolay kavranılır bir ilişki değildir.

herhalde şarap afyonlayıcı etkisini gösteriyordu, kusura bakmasındı Sarp

iç dünyasında dostluklarını sık sık, yalnız kaldığı her an tahlil etmişti

âşıkcasına, aşkmışcasına bir arkadaşlıktı herhalde

tabiî yanılıyordu

genç adamın ince duygularını, nezaketini kötüye kullanıyor, hattâ açıkca sömürüyordu

bağışlayacak mıydı

kuruntuların, şüphelerin, dışa vurulamamış etkilenişlerin insanıydı

işte bir çocuktan farksızdı. Ne olacaktı? Nasıl sürecekti arkadaşlıkları? Yeni bir roman yazabilecek miydi? Hepsi-hepsi bu kadar mıydı? Susarak, tutuk

konuşmasını sorularla noktalayarak başını önüne eğdi. Börülce salatasıyla oynamaya başladı.

«Aşk değil herhalde,» dedi Sarp. «Sakın âşık olmayın bana.»

Süha Rikkat müthiş utandı (pişmandı); yanlış anlaşılmıştı, aşk falan değildi tabiî. Çocuğun söylediklerini işitemiyordu.

Deniz ötede yeşille boz arasıydı. Güneşin sıcağı bir gerçeklik değildi. Çocuklar, kıyıda eğleniyorlardı. Kumlara uzanmış insanların umurunda değildi hiçbir şey. Sarp aralarındaydı.

Süha Rikkat yeşilin, boz dalgalanışların kendisini oyalamasını diliyordu. Bunun yasak, çirkin, hattâ öldürücü bir aşk olduğunu biliyordu. Ama yeşille boz, öylesine biteviye sarmaşıyor ve dağılıyordu ki; göz yorgun düşerek, yeni bir oyalanış aranıyordu. Çeşit çeşit insanlardı. Kimileri midye kızartması yiyor, soğuk bira içiyordu. Sarp sereserpe uzanmıştı.

Fakat artık kopuk kopuktu imgeler, anımsayış. (Utanmıştı.)

Ayağa kalkıp elini sallamıştı.

Alnı ter içindeydi yaşlı gezginin. (Yaşlı mıydı? Çok mu yaşlıydı?)

Koltukaltına gözleri takılmıştı. Oyuk, baştan çıkartıcıydı. Ve gezgin bu sahneyi bir kez daha yaşamışcasına bitkin düşmüştü.

Yoo; yasak aşklardan her zaman korkmuştu. Şarabını bitirdi. Genç adam hep nazik, hep ince, şarap koydu kadehine. Sözgelimi Anna Karenina; büyük bir romanda o kadın ne güzel tahlil edilmişti ve cılız, bir devin yanında küçücük kalan romancı, Anna

Karenina'nın günah dolu yaşantısından, neredeyse sapkın kişiliğinden öğrenmişti: yaşamda ahlâk değerlerinden asla cayılmamalıdır. Başına gelenleri anlayamıyordu doğrusu. Meselâ eniştesi Avni Bey'in serserice yaşamasını daima kınamıştı. Her zaman ahlâkî değerlere bağlı kalmıştı. Şimdiyse, bir zihin körlüğüne uğramıştı. Söz veriyordu Sarp'a; bir daha bu meseleye dönmeyeceklerdi.

«Hayır; anlamadınız.»

Anlamamış mıydı?

Sarp, «Benim için her şey bitti...» diyordu.

Bu kadar genç bir yaşta mı? (Halûk'u daha da gençken verem toprağa sunmadı mı?)

«... Bıkkınlıktan, usançtan başka bir şey yok artık. Zaten her zaman doyumsuzdum. Hiçbir şey yetmedi. Artık yalnızca güvensizlik ağır basıyor. Kimim, neyim... bilmiyorum.»

İnsan bu kadar güzel, bu kadar sevimli ve cana yakınken nasıl bıkkın, usanmış olabilirdi? Aklı almıyordu Süha Rikkat'in. İşte gözleri lâcivert ve cam kırıklıydı. İşte saçları bal sarısı; işte vücudu biçimli; işte elleri soyluca bakımlıydı. Yeryüzünde güzellikle ilintili her şey sanki ona yansımıştı. Ama Sarp, doyumsuzluktan söz açıyordu.

Ne zaman yaşamış ki, bitmişti?

Dışarıda gece ve deniz çok kararmıştı. Süha Rikkat ürpererek, solgun gök mavisi kadife perdeyi kapattı. Gözleri karşı masada tek başına oturan ihtiyar adama takıldı.

«Aşk hem iğrenç, hem öldüresiye güzel benim için; söylemiştim size.»

«Ben sanırdım ki, dünyada tek mutluluk, aşktır.»

«Taşkın bir hıçkırıktan başka bir şey değil.» Sonra anlatıyordu; âşık olmuştu, ten ilişkilerini tanımıştı, zayıf bir yaradılışı vardı.

Süha Rikkat şaşırarak dinliyordu. Bir güzelliğin de âşık olmasına imkân var mıydı?

Düşünce ve duygularında her şeye karşı çıkabilmişken; her şeyi yadsımışken; yaşayışında yerleşik değerlere alabildiğine bağlıydı. Çelişkilerden kurtulamamıştı. Zayıflığından yeni bir güç doğurduğu kanısındaydı. Sonra, olaylar, toplum hayatımız, şu düzen meselesi, ona öylesine etkimişti ki; gücünün hiçliğini duyumsamıştı. Bu toplum, buranın yazgısı, daha sonra olup bitecekler artık onu ilgilendirmiyordu. İnsanın duygularını, düşüncelerini, istek ve özlemlerini bile dile getirmekten uzak kaldığı, uzak bırakıldığı bir yerde var olmak da mümkün değildir. Ama işte herkes var olabiliyordu. Bu tansık nedense Sarp'a görünmemişti. Zayıflığını yenmek, zaaflarını değiştirmek; kısacası herkes ve —en korkuncu— 'istenildiği' gibi olmak ona aykırı geliyordu. Belki zayıflığından, zaaflarından bir şiir yaratabilirdi; şair olmak istemişti daima; çoktan karalanmıştı bu şiir ve bundan sonra da o şiir için duyumsayacak, düşünecek gücü bulacağını sanmıyordu. Sonunda edilginliğini kabul etmişti. Acı çekmeye bayılıyordu. Bunun bir hastalık olduğunu bile bile, acı çekmekten hoşlanıyordu. Aşklarında hep yenilmişti. Çok sevmişti

çünkü; çok ve içten. Şimdi bıkkınlığı, bir uyuşukluğa evrilmişti ve bir zamanlar, bütün ayrıksıları benimsemişken, artık dilsizdi...

Genç adam, özür dileyerek kalktı. Süha Rikkat anlaşılmaz bir yüz ifadesiyle bakmıştı; niye öyle yapmıştı; ama aralarındaki uzlaşmazlık gitgide artıyordu. Yine de not defterini çıkardı; **Aşk, taşkın bir hıçkırıktır...** diye yazdı: unutulamaz bir sözdü.

Genç adamın güzelliğini böylesine hoyratça kullanışına bir anlam veremiyordu. Demek âşık olmuştu. Kime? Onu sevemeyecek tek bir kadın düşünemiyordu. Bütün otelin gözü Sarp'daydı. Evli barklı, çolukçocuk sahibi kadınlar bile Sarp salonlara girip çıkarken gözlerini dikiyorlardı.

Tekrar ihtiyar adama takıldı gözleri: bir başına rakı içiyordu. Bitmişti ömrü. Fakat bu sona eriş, bir dinginliğin, bir durmuşoturmuşluğun ifadesini taşımıyordu. Onda da taşkın hıçkırıkları çağrıştırır kuytu bir şeyler kalmıştı. Yaşlılık, ona da erinçlerle, doymuşluklarla, mutlu anılarla gelmemişti. Dahası, Süha Rikkat kendi geleceğini görüyordu bu adamda, o müthiş geleceği. Hava henüz çok soğumamışken, kalınca, üstü lekeli, pis bir yağmurluk vardı sırtında. Dişleri ola ki takmaydı. Bir meyhane köşesinde dünyanın bütün duygularından terk edilmiş, unutulmuş, ölmek için zaman dolduruyordu. Yalnızlığında yüce hiçbir şey kalmamıştı.

Garson ızgaraları getirdi. Süha Rikkat teşekkür etti. Garson hafifçe eğilerek çekildi. Taşralı delikanlının nezaketinde çok bilmiş bir şeyler saklıydı. Buraya böyle çok âşıklar geldi, demek istiyordu san-

ki; sizin gibi. Romancıya yaşını, toplumsal durumunu, gülünçlüğünü anımsatmak ister gibi bir hali vardı. Süha Rikkat, Sarp'ın bonfilesini tabakla örttü.

Nereye gitmişti genç adam?

Beyni uğulduyordu. Ne kadar yasak imge varsa gözünün önünden geçiyordu. Sarp'ın nereye gittiğini çok iyi biliyordu. Aşk, pislik, ten ilişkisi, hastalık kapış, arzu ve ağır koku hep bir arada, burgaçlarla dönenerek, birbiriyle sarmaşarak, sanrılarla, ruh sayıklayışlarıyla, çaresizlikle hücum ediyordu. Oradaydı yüzde yüz. İğreniyordu özvarlığından Süha Rikkat. Onca iğrenmesine karşın hiçbir şeyi değiştiremiyordu. Etinden kesti. Bonfile iyi pişmemişti: kanlıydı. Ama bu kan, kan'ın akışı, bıçağın zorlukla kesişi, Sarp'ın yokluğuyla duyumsanmış şeylere karışıyor; kan, ağır koku, zehir gibi istek ve belki de yaşamın... kendi zavallı, bastırılmış, denetlenerek öz'ünden saptırılmış, çarpıklıkların giderildiğine inanılmışken, çok daha yaralı, derin sapkınlıklara sürüklenmiş yaşamının simgesi olup çıkıyordu.

Romanlarında gençkızlar ve genç, arslan gibi erkekler verem olarak kan kusmuşlar, ciğerlerini kusmuşlar, kanlı dudaklarla beyaz, bembeyaz manolyaları, beyaz, bembeyaz gülleri öpmüşler; gelgelelim o simgeyi, o karanlığı, o gönül çürümesini dindirememişlerdi. Bir romantizmi yazmıştı.. Romanslar yazmış ve gül demetleriyle, manolya demetleriyle, sonbahar tablolarıyla bir romantizmi yaşattığını sanmıştı. Yine sanmıştı ki, o romantizm, kendi yaşamının özüdür. Oysa şimdi daha müthiş şeyler hissediyordu. Bastırdığı, daima baskı altında tuttuğu duyguları yüzün-

den daha da hastalanacaktı. Yokluğundan yakındığı humma, nöbet daha da şiddetle yaşanacaktı; yaşanıyordu. Hayal meyal de olsa seziyordu; genç adam haklıydı; ardını kovaladığı... ardında sürüklendiği romantizm, ilençli bir romantizmdi. **Rüzgârlı Bayır**'daki sevdayı her zaman garipsemedi mi? Bununla birlikte o vahşî erkeğin, kapkara, zenci kırması, sonradan beyefendi olan Mr.'ın nefesini daima yüzünde, gövdesinin gizliliklerinde gezinirken alımladı...

Sarp, yine özür diliyordu.

Şarapları bitmişti. Süha Rikkat bir şişe daha söylemesini rica etti arkadaşına. (Niye özür diliyordu? Yokluğu, çok acı bir hakikati öğretmişti.) Kadehini sonuna kadar boşalttı. (İnsanın ölüme çok yakınken hakikatle karşılaşması çok acıydı.) Evet; sana âşığım, dedi genç arkadaşına, çok genç arkadaşına; hem de çok âşıktı.

Söylüyordu:

Bu gece yıldızlar altında yürümelerini önerecekti. Ona 'Sevdicek' adını takmıştı. Gençliğinde vurgun olduğu Divan Edebiyatı'ndan... bütün sahteliklerden iğreniyordu. Lâcivert gözlü sevgili haksızdı. Kimse elinden alamazdı, alamayacaktı ona âşık olma hakkını. Bu, ne kadar acı, ne kadar küçültücü ve aynı anda yüceltici olursa olsun, tek kişilik bir alınyazısıydı. İşte onun duyuşlarına, değerlendirişlerine uyuyor ve âşık olduğunu, aşk'ını itiraf ediyordu. (Şarap! Biraz daha şarap!) Herhalde bütün bunları açıkladıktan sonra, yıldızlar altında, gecenin engin gökkubbesi altında yürüyüşe falan çıkmayacaklardı. (Goethe de ışık istememiş miydi; biraz daha ışık!)

Cinsel yaşamı hekimlerin gözünde sona ermiş bir insanın böylesine acıyla kavrulması; nesnelliğini koruyordu işte; ilgisini çekiyordu, bir romancıydı ve her şeyi yaşamak durumundaydı. Âşıktı.

Onu susturamazdı Sarp...

Delikanlı demin içeriye gitmişti. Biliyordu Süha Rikkat; tahmin etmişti. Ama ayrılıp giden delikanlı, genç görkem, körpe varlık da biliyor muydu ki; zavallı, yılların tanınmış romancısı, aşk ve sevda, karasevda romanları yazarı, kızkurusu, iğrenç bakire, kendisi, el değmemiş yaşlı başlı Süha Rikkat, onmaz tutkularla, hastalıkla, vebayla, herkesin tiksineceği, belki de bütün bir yaşam, insanlık tarihi boyunca kimselerin duyumsamadığı şiddetli, ateşli arzuyla... —hem, bu ilk kez olmuyordu ki! İlk kez olmuyordu. Geçmişi, eskilerde kalmış gönül çürümelerini anımsayacak hali yoktu şu an. Ne var ki, böyle Sarp, altın kumsallara uzanmış, denizlerden çıkmış, ıpıslak yatarken, gazinoda, sadece ve gülünç biçimde şekersiz, sulandırılmış limonata içerken kendisi, gözyaşları içinde, cehennemlik cadı, yanaklarından süzülen gözyaşlarına aldırmayarak, genç adamın oyluklarına gözünü dikmiş, çıldırasıya özlemlerini, hiç yaşamadığı cinselliğini bütün bir toplumun gözü önünde yalnızca yadsımaya zorlanmıştı.

Garson duyacaksa duyacaktı.

Şarabından içti.

Hani kuralların yıkılmasını istiyordu; istemiyor muydu, az önce öyle söylememiş miydi; öylesine bir bedel ödemişti ki Süha Rikkat, bugüne dek öylesine çırpınmıştı ki, insanlığın bunu görmezden

gelişine lânet ediyordu şimdi. Sarp mıydı, değil miydi, şu an kestiremeyecekti, fırtınanın nedeni, ama şu güzdönümü rüzgârından kimseler rahatsız olmasındı...

Sarp'ın elini tutmak istiyordu.

Sen beni kışkırttın, diye ekliyordu.

Günlerdir yakınlık gösteriyordu genç adam; günlerdir yakınlık göstermiş, aşk'ın taşkın bir hıçkırıktan başka şey olmadığını sır verircesine açıklamıştı. Taşkın hıçkırığa katlanmak zorundaydı. O taşkın hıçkırık, zavallılığını yine genç adamın yüzünden duyumsamıştı, bir kez daha. Örnek mi vermek gerekiyordu? İşte Büyük Ankara Oteli'nin asansöründe aynadan kaçmak, yansılardan kendini saklamak istemişti Süha Rikkat. Çünkü karşısındakinin güzelliği, büyüleyici varlığı her şeyi silip süpürmüş ve Süha Rikkat de, ancak estetlerde rastlanılabilecek bir saygıyla görkemin, tanrısallığın öncesiz sonrasız tekliğine boyun eğmişti. O yıkık konak, o harap edilmiş canım pano, delikanlıya çok benzeyen sarışın kadın tasviri hep kışkırtıcıydı. Konak yoksa Süha Rikkat miydi?

Ama işte elini tutuyordu. Bu elin sıcaklığını hissetmek için ölümü göze alabilirdi; ölmeye razıydı. Elleri arasındaydı Sarp'ın genç erkek eli. Ve okşuyordu. Ve ateş gibiydi kendi buruşuk, cennet beneklerinin yürüdüğü avuçları.

Artık hiçbir şey yatıştıramazdı. Hattâ Anna Karenina'nın acı sonu, mum alevinin ansızın söndürülmesi, günahkâr gönül, intihar! Zaman bitiyordu. Önünde hissedebileceği topu topu bir iki yıl ya kalmış,

ya kalmamıştı. Güneydeki sonbahar da bitecekti. Her şey sona eriyordu. Yağmurlar yağacaktı. Kasvetli, karanlık gök; mezarında çürüyecek ölüyü örtecekti olsa olsa. Ne kadar benziyordu, şu ötelerinde oturan ihtiyar adama. İhtiyarlamıştı; dişleri takmaydı, geceleri çıkarıyordu plastik damakları; kimsesizdi; ancak esriyerek avunabiliyordu. Kimbilir onun ömrü de hangi esirgenmişliklerle donanmıştı! İşte benim sonum... diye gösteriyor ve genç adamdan merhamet dileniyordu.

Sarp, «Neden susuyorsunuz?» diye sorunca Süha Rikkat irkildi.

«Dalmışım,» dedi.

Hem de neye dalmıştı... kestirmesi olanaksızdı Sarp'ın... şu masada yaşlı bir adamcağız oturuyordu ya; ona dalmıştı. Yalnızlığı saygı uyandırıcıydı tabiî. Bu yaşta, böyle derlitoplu, ölçüyü koruyarak içki içmesi, halinden hiç yakınmaması insanın yüreğine su serpiyordu. Doğrusu, ona hayranlık duymuştu. Süha Rikkat. Aynı iç huzurunu kendisi için de dilemekteydi.

Sarp soğumuş patates kızartmalarını küçük küçük dilmekteydi bıçağıyla. Körfez Lokantası'nda kimseler yoktu bu akşam. Müslim Efkâr da çalmıyordu. Süha Rikkat uzun sürmüş günün yorgunluklarını hissediyordu.

Herhalde gecenin sonuna gelmişlerdi. Ve biraz sonra kalkılacaktı. Gece de suskularla, sessizliklerle örülüydü; bu gece de. Günün uzunluğuna karşılık, kısacık sürmüştü akşam yemeği. (Süha Rikkat ko-

nuşacak hiçbir şey bulamıyordu. Ama acıklı bir şey söylemişti: ihtiyar adamı göstermişti.)

Gerçekte ne kadar yorgundu. Onun gençliğiyle aşık atamayacağını düşünmesi gerekirdi. Gözünün önünden Belediye Bandosu'na gülen gençlik geçiyordu. Bando, belki de Süha Rikkat'in duyumsadığı, düşlediği ölçüde şirfli bir görünüm sunmuyordu; bununla birlikte gülünecek, alay edilecek hiçbir şey yoktu. Gençlik buydu işte! Yaşını başını almış, çoktan olgunluğa ermiş bir insanın bu serseriliklerle oyalanması, hattâ serseriliklere kapılması yürek paralayıcıydı. Süha Rikkat, onlarda Mr. Heatclifft'inkine —anımsamıştı ürkünç ve etkileyici, kötü ruhlu erkeğin ismini— hiç benzemeyen bir vahşet görüyordu. Sözkonusu vahşet, günün moda kılıklarına bürünmüştür; yalınkattır, derinlemesine yaşanmaz, gizli bir acıyla sarışmamıştır ve yeni kuşaklar için bütün değerler yalnızca harcanmaya layıktır. Sarp da öyle değil miydi? Süha Rikkat'in o kadar içtenliklerle kaleme getirdiği romanlarıyla, büyük eseriyle alay etmediğini kim güvenceleyecek? Yollarımız ayrılıyor. Yollarımız sonsuza kadar ayrılıyor. Dünyanın en büyük sevgisiydi ve sen anlayamazdın. Gençlik, canavarcadır.

«Acındırmak mı istiyorsunuz?»

«Kimi? Neyi?» diye sordu Süha Rikkat; acındırmak... acınacak hale mi düşmüştü?

«Niye size benzesin? Niye onun gibi olasanız? Belki daha çok bana...»

Ürpererek —çünkü içinden geçenleri hissetmişti genç adam—, «Kendime benzetmiyorum,» dedi;

«size de benzetemem. Sadece yaşama direncine saygı duymuştum.»

«Ben duymuyorum. Çirkinlikten ibaret. Bir küçüklük; Büyük şeyler duymadığına bahse girebilirim. Hem de ömrü boyunca duymamış.»

«Kim duyuyor sizce, büyük şeyler?»

Genç adamın irkiltici bir yetisi vardı herhalde. İnsanın içinden geçenleri açıkseçik okuyordu. Çünkü Anna Karenina'dan konuşmaya başlamışlardı.

Bu kadın için gerçekten çok üzülmüştü Süha Rikkat. O balo, o dans, o gece hayatında bir anı olarak kalmalı ve gerisini yaşamamalıydı genç kadın. . Güzellik, insanı, hele bir kadını, soylular katından bir hanımefendiyi... bir kontesi —Yoksa kontes değil miydi?— onurlarla donatmayacaksa, ne işe yarar! Romancı, bize ahlâkın sesini duyurmuştu. Meselâ Vronski'nin annesi, o saygın hanımefendi trenle gelirlerken —bayılırdı romanlarda, sinemalarda buharlı trenlere Süha Rikkat—, Anna Karenina'ya içten bir yakınlık göstermişti. Sarp anımsıyor muydu? Ne var ki, aynı hanımefendi, Anna'nın çılgın aşk hummasından tiksinmişti sonra. Ne diyordu? Bunlar ne çılgın, ne bayağı, ne anlaşılmaz duygulardır... diyordu. Nitekim Vronski de yılmıştı Anna'nın gözü dönük karasevdasından.

Ama aynı Karenina, o günahkâr kadın; Süha Rikkat de yadsıyamayacaktı; at yarışı sahnesinde, bütün bir yüksek topluluğu, soyluları ve bürokratları, hattâ çarlık ailesini hiçe sayarak, sevdiğini, âşık olduğunu açıkça ilân edebilmişti. Kişinin yüreğini böy-

le sereserpe, gizlisiz saklısız dışa vurmasında ahlâkî br değer yok muydu?

Gülmeye çabaladı Süha Rikkat. Genç adam maalesef o ünlü sahnenin anlamını kavrayamamıştı. Orada Anna'nın içindeki iblis harekete geçerdi. Çünkü herkeslere benzeyen bir insan, hanımefendiliğine saygı duyan bir kadın öyle herkesleri hiçleyerek hareket etmezdi. O sahne, kocasının Anna'ya son bir kez el uzatışını simgeliyordu. Küçük, noktalayıcı bir kahkahayla utkusunu ilân etti.

Genç adam, «Haklısınız; melodramla karanlık bir lirizm arasındaki ayrım, kıl payıdır...» diye yanıtladı.

Evet; romantizm de, romanslar da, Anna Karanina da, o kadar ışıması gerekirken kararmış lirizm de, aşkların pervasızlığı da öncesiz sonrasız aralarından çekiliyordu. Süha Rikkat; öğretildiği ve öğrendiği gibi davranmış; ama galiba, yine yitirmişti. Şu 'melodram' sorunu, alaycı bir tınıyla vurgulanmıştı: «... melodramla lirizm arasındaki fark...» Şarap herhalde delikanlıya da dokunmuştu. Canım, ilişkilerinin romansa evrilmeyeceği baştan belliydi: söylemişti de Süha Rikkat.

Ona bakıyordu. Belki de gülümsüyordu. Gülümseyip gülümsemediğinin ayırtında değildi. Yine alnına yumuşak, dalgalı, bal sarısı, insanda öpme isteği uyandıran perçemler düşmüştü. Çekme burnu, yanay duruşuyla büsbütün güzellik kazanmıştı. Şimdi yarı aralık bakan ve solmuş gök mavisi perdeden dışarılara yöneltilmiş gözleri, ışıklarla, gölgelerle, yansıyışlar ve yansıtışlarla hem lâcivert, hem koyu yeşil, hem de menekşe alacasıydı. Ona gülümsüyordu. Bu,

yenemediği içsel tutkuya gülümsemek, o tutkuyu kabullenmekti. O kadar cana yakındı ki; bir romancı... bir sanatkâr olarak, bir daha böylesi bir güzellikle karşılaşamayacağını, güzelliği kana kana içemeyeceğini de seziyordu. Ellerini masaya bırakmıştı.

Ellerini masaya bırakmıştı. Ellerini tutmazsa... tutmazsa... tutmazsa... yaşayamayacağını hissediyordu. Uzanarak, genç adamın elini tuttu. Bilinç de çekilmişti aralarından. Sarp elini çekmedi. Gezgin son bir atılımla öteki eli de tuttu. Şimdi el eleydiler. «Ellerinizi tutabilir miyim?» diye sordu Süha Rikkat. «Elini tutmak istiyorum.» Genç adamın ellerini tutuyordu. Bütün baharlar açıyordu içinde. Bütün ırmaklarda karlar, buzlar çözülüyordu.

Bir süre yağmurun camlara çarpışını dinlediler.

Demek yağmur başlamıştı. Süha Rikkat yağmuru daha önce fark etmemişti. Ama şimdi şakır şakır yağıyordu. Rahmetti. O yağmur, gözyaşlarına, gencecik ölümlere, kurumuş, kurutulmuş beyaz güllere, Anna'nın muhteşem aşk'ına da yağıyordu. Epeydir unuttuğu operaları da sıraya girmişlerdi. Giderek artıyordu yağmur ve fırtınayla yağıyordu. Şöyle dönülüp bakıldığında, lokantanın kapısındaki, Körfez yazılı sarı cam tabelanın rüzgâra kapılmışlığı görülüyordu. Işık bir gidip, bir geliyor. Yağmur olağanüstü yağıyordu. Parke taşları çoktan sırılsıklamdı. İri damlalar sıçraya sıçraya rüzgârın, fırtınanın yönünde yol alıyordu.

Sarp sessizce elini çekerek —hâlâ kenetliydi sol elleri—, garsonu çağırdı ve bir şişe daha şarap istedi. İtiraz etmeyecekti gezgin.

Her yolculuk, cılgınlığa açılmak, açılabilmek uğruna gerçekleştirilir.

Sezgiyle, cılgınlığın Anna'ya çok yaraştığını görüyordu. Ama Anna güzel, kendisiyse çirkindi. Bay Karenin'in kulakları kocamandı: yelken kulaklı Bay Karenin'e ne oluyordu romanın sonunda?

Şarapla birlikte meyva getirdiler. Elma ve mandalina.

Daha akşamüzeri Sarp denize girerken, şimdi elma ve mandalina yiyorlardı.

«Söylediğiniz sonbahar günleri geliyor Narlık'a,» dedi romancı. (Kendisi güzleri ne çok severdi.) «Tatil de biter yakında.» Elini çekti.

«Dönecek misiniz?»

«Bilmiyorum Sarp. Dönmem lâzım. Çalışmak zorundayım.»

Kuşkusuz bu dönüş acıklı olacaktı. Valizini toplayışını düşlüyordu Süha Rikkat (özlemli bir düşleyiş değildi elbet). Odaya son bir kez bakacaktı ve bu hepsinden acıklıydı. Çoktan dönmesi gerekirdi. Nimet'e telefon bile etmemişti. Niye çoktan dönmesi gerektiğini de bilmiyordu. Ama dönüş, zorunluluktu. Otelle hesabını kapatacaktı. Odasının denize bakan küçücük balkonuna son bir kez çıkacaktı, geceleyin. Denizlerden esen rüzgâr yine pazen geceliğinde gezinecekti. Ah, korkunçtu! Bütün bunlarda ortalama bir şey vardı. Ozyaşamı sözkonusu edildiğinde, her şey yüceliğini yitiriyordu. Ayrılıklar öylesine acıyken, Süha Rikkat'in Narlık'dan ayrılışı sadece acıklı olacaktı, acı değil. Ya genç adam? Sarp kalacak mıydı? Kimdi? Yine bu soruyla sarsılıyordu. O, herhalde ka-

lacaktı. Süha Rikkat otobüse binecekti. Otobüs, Narlık'dan çıkarken, genç adama el sallayacaktı. (Niye çekmişti elini? Sarp'ın eli terlemiş ve soğumuştu.) İki kişilik yer almalıydı dönüşte. Çünkü saatlerce sürecek yıpratıcı bir yolculukta, onu düşünerek, düşleyerek, belki avunabilirdi. Ama yanındaki boşluk, acı bir hakikati boyuna haykıracaktı. Özyaşamındaki ortalama duyarlık, genelgeçer duyuş —ne yazık ki— bu büyüleyici macerayı da silip süpürecekti. İstanbul'da görüşecekler miydi? Görüşseler de, büyü, şiir eriyecek, epriyecek. Her şey epriyecek. Yaşamını, iyice eskidikten sonra, kumaş iyice epridikten sonra evde giymeye başladığı elbiselere benzetiyor Süha Rikkat. Ne var ki yaşamında, güzelduyuyla ilintili her şeyi küçülttükçe küçültüyor ve bir melodram kalıyor ortada. Melodramın kendisi değil etkileyici olan; kendisi bile değil. Sarp'da bıraktığı etkinin nedenlerini azçok sezinliyordu. Birtakım romanlar karalamıştı; duyarlığa hem yaklaşmış, hem o duyarlığı yalanlarla, yapaylıklarla, abartılarla kirletmişti. Ortalama, sıradan okurlar bu içtenliksiz roman müsveddelerini sahici sanat eseri sanmışlardı. Kendi edebiyatı büyük bir kofluktu. Oysa bir tansık değil, yalın bir aşk her şeyi açımladı. Süha Rikkat, duyarlıklarının değil, izdüşümlerin Sarp'a etkidiğini tahmin ediyor. Şu yağan yağmur, şu gece, şu yaralı arkadaşlık; küçük olandan kurtulmasını diliyor. Ama elli sekiz yaşını tamamlamak üzereydi; tamamlamıştı. Önünde yürünecek yol kalmamış kişi için, yeni görünümler, yeni çevrenler ne kadar olanaksızdır! Pembe lirizmini hangi ülkede yaşatmak istemişti? Hangi ülkede!

Yoo; devrin başbakanı beybabasının cenazesine çelenk bile göndermişti!

İhtiyar adam gazete okuyordu, öte masada, Gazeteye, anayasa oylamasıyla ilgili başlık atılmıştı.

«Demek usandınız,» dedi Süha Rikkat. Can çekişen geceyi, can çekişen arkadaşlıklarını, can çekişen ömrünü onarmak ister gibiydi. «Herhalde benden de usandınız...»

Çocuk çok haindi. «Galiba,» diye yanıtladı. «Kızmayın n'olur.»

Kızmıyordu. Bir anne, oğluna kızar mı ki?

Ama yağmur ne güzel yağıyordu; farkında mıydı Sarp?

Yağmur yağıyordu ve Sarp ağlamak istiyordu.

Peki neden ağlamıyordu?

Ama ağlayacak ne kalmıştı ki?

Belki her şey...

Yoo, hepsi bitti.

Biter miydi hiç; çok gençti daha.

Gelgelelim gençliğinin bir an önce sona ermesini istiyordu. Gençliğini ödenmemiş bir bedel gibi alımlamak zorundaydı.

Bu kadar güzel, bu kadar yakışıklı, bu kadar hoş..

Keşke, mümkün olsaydı da, o şakır şakır yağmur Süha Rikkat'in söylediklerine yağsaydı!

Onun güzelliğine kaldırıyordu kadehini.

Bu güzelliği harcamak için çırpınıyordu; gövdeyse istenen, tenin dokunulmazlığıysa...

... Kirletmiş miydi genç adam?

Evet. Her türlü ilişkide.

Nasıl?

Çok zordu anlatmak Süha Rikkat'e.

Peki ama neden?

Ağlamak isterdi.

Kirlenmiş miydi?

Boş, bomboş bir hayatta, sunarak, ödediğini sanarak, ama lüks içinde, neden yaptığını tam bilemeyerek...

... kirlenemezdi ki:

Kirlenebilir miydi? Güzellik kirlenemezdi. O yakamozdu, ışıltıydı. Ve romancı, elinden geldiğince, aklı erdiğince, ne yazık ve ne acı ki, yine bir melodramda güzelliğini yüceltmeye çalışacaktı. Eski okurlarının bile belki de iltifat etmeyecekleri bu cılız romans, bu acıklı aria, bu son çığlık çarçabuk unutulacaktı.

Kirletmiş miydi
dayanamıyor
asla dayanamıyor
bir kez daha soruyordu:
kirletmiş miydi?
Kirletmişti ve bundan korkmuyordu.
Nasıl bir şeydi kirlenmek?
Süha Rikkat soruyordu
çünkü kendisi
elli sekiz yaşında
otuz dokuz yıldır
gelecek ilkyaz
tam da leylâklar, buğulu salkımlar baygın kokularıyla açarken
kuru yasemenler pul pul dökülecekken
kırkıncı yazarlık yılına erişecek

aşk ve sevda romanları yazmış
zaafları
tutkuları anlattığını sanmış
ama hiç yaşamamıştı.
Nasıl solduysa haziranla dalında erguvan
nasıl döküldüyse buğulu mor salkım
nasıl bir baharat kavanozuna doldurulduysa leylâk
eğer insan kirlenişte bir sevgi ışıması görmüşse
düşüşte
kendini tüketişte
yok oluşta
bir zamanlar yeryüzünün ihtiraslarına kanmak aymazlığında bulunmuşsa
yükselmenin hiçliğini anlayıncaya kadar
nasıl gözü yükseklerdeyse
nasıl var olmanın bir...
... gözün kamaşması geçer
insan yalnızdır
öpmek için kendinden geçtiği dudakların
öpülmesi için sunduğu dudakların...
çiçekler dökülür çok geçmeden
ilk yağmurla baharlar kaldırımlara dökülür
nasıl uçuşursa o çiçekler rüzgârla...
... Dışarıdaysa sadece sonbaharın
iç karartıcı
bezdirici
ölümlü aşkları çağrıştıran
yağmuru yağıyor
ve Süha Rikkat'in ömrüne yalnızca o güz yağmuru yağdı

yaprak dökümlerinde
sisli sabahlarda
kimsesiz akşamlarda
o yağmuru
tek başına
hep de sokak lambalarına bakarak
aşklar
arkadaşlıklar
duyarlıklar
düşleyerek geçirdi. İsterdi ki,
yıldızlar alsın
sağanakların yerini
bu gece yıldızlar altında yürüsünler
isterdi ki,
kendi ömründe de ödenecek bir bedel
baştan çıkartıcı güzellik
ve her şey olsun!
Neden yürümüyorlardı yıldızlar altında?
Ama yağmur yağıyordu; fırtına vardı; lokantanın tabelası bir yaprak gibi... dalından kopmuş bir yaprak gibi...

Yağmur yalnızca bir sanrıydı.
Daha şarapları bitmemişti.
Delikanlı hesabı ödüyordu.
Bir şişe daha şarap açtırıyorlardı : yanlarına alacaktılar.

Süha Rikkat kendini tutamıyor ve gülüyordu.
Garson yerlere kadar eğilerek kapıyı açıyor ve geceye
sokaklara

yağmura karışıyorlardı.
Tepeden tırnağa kirlenmek
bataklıklara batmak
evet istemişti
hattâ âşık olmuştu
işte ne dediğini bilmiyordu
hâlâ gönül çürümelerine tutkun
yağmurlara
sokaklara
hayat kadar karanlık gecelere karışıyorlardı. Çok mesuttu Süha Rikkat. Beyaz, bembeyaz bir gelinlikleydi. Beyaz, bembayaz gelinliği ıslanıyordu. Islanıyordu tutuştuğu el. Islanıyordu o düğünçiçeği. Islanıyordu ömrünün çölü!
Böyle keşke
yağmur altında
Yağmurlar altında
sonsuza dek yürüselerdi...
... Hangi yağmur
— şaraptan içiyorlardı—
görmüyor muydu Süha Rikkat
Yağmur falan yağmıyordu
gökyüzü bir yaz gecesinin göğüydü
yıldızlar pırıl pırıldı
yağmur falan yağmıyordu ve yıldızlar altında yürüyorlardı.
Görüyordu
görmez olur muydu hiç
— aynı şişeden içiyorlardı—
kuru dallar arasından
hayır; baharlar açmış, tomurcuklu dallar arasın-

dan görünen gecenin ve sabahın ilk yıldızı değil midir

göruyordu takımyıldızları
görüyordu o en çok ışıyan parlak yıldızı
elbet sevdiği genç adamdı
elbet en çok ışıyacaktı
gecede bütün yıldızlar
bir yaz gecesinin yıldızlarıydı

dokunsanız, avcunuza dökülecekleydi. Sonra güneş doğacaktı; Helios, ateşler saçan arabasıyla çıkagelecekti, gül parmaklı Eos onu bekliyordu. Ama şimdi geceydi

güzel gece

onlar da geceye sunuyorlardı varlıklarını. İşte duvağını açıyordu genç adam. İşte bir yıldız kayıyor ve Süha Rikkat, o kayan yıldızın rengârenk patlayışında

mavi
yeşil
tozpembe ışık parlayışlarına dalarak
ölünceye kadar seninim, diyordu
OLÜNCEYE KADAR SENİNİM!
Artık yağmur muydu
sert damlalar mıydı çarpan
rüzgâr
fırtına
yoksa gözyaşları mıydı
sevinç gözyaşları

ve Süha Rikkat, kanat takmış atların yaz gecesinin göğüne taşıdıkları yıldızları sayıyordu tek tek. Hangi burçtandı Sarp? Fallar-fallar akıyordu hayal-

leri arasından, ömrün gizlerini çözecek yıldız falları. Süha Rikkat okuyordu. Kendi boğasına bir gelinlik çıkmıştı. O beyaz, bembeyaz tüllerden duvaklı gelinliği giyiyordu. Sarp'ın terazisine bir aşk öyküsünün öncesiz sonrasız adanışı kazılıyordu ve genç adam, lâcivert, mineli gözlerini hızlı hızlı satırlar arasında gezdiriyordu.

Bu melankolik valsi, sokak ortasında gerçekleştirmeye ne derdi sevdiği adam, ne derdi, boş versindi her şeyi... ellerinde şarap şişesi, ellerinde kesekâğıdına doldurulmuş elma dilimleri, mandalina dilimleri, güller ve leylâklar... güzmüş, yağmurmuş, sokakmış; vız gelir!

Kıyıdan yürüyorlardı, kumlara, çamura bata çıka. İşte güz, bir gecede, yağmur yağışıyla, fırtınanın patlak vermesiyle gelmişti Narlık'a. Kimseler kalmamıştı kıyıda. Epey hızlı yürümüşlerdi. Süha Rikkat soğuğa karşın üşümemesine şaşıyordu. Sırtındaki beyaz keten ceket sırılsıklamdı; sıksanız, suyu akacak. Genç adam ikide birde şarap şişesini uzatıyor, Süha Rikkat yudumladıktan sonra kendisi de içiyordu. Böyle bir gecenin duyarlığını yazıya dökmek imkânsızdır. Kıyı ve engin deniz karanlıktı. Bununla birlikte karanlığı delip geçen, garip, fosforlu, oynaşan aydınlıklar, yüreğin ışıkları da sözkonusuydu. Romancı, ömrünün ilk ve son saadet gecesini düşünüyordu: gece bitmeyecekti. Tanrı'nın bile elinde değildi bu!

Ah, gece bitmesindi!

Bu, Tanrı'ya yakarıştı.

Gece bitmesin ve bu, ömrün tek gecesi, yalnızla-

ra, kimsesizlere, sevilmemişlere yardım eli uzatacak bir romanın esin perisi olsun!

Otobüs durağına sığındılar. Yağmur, saçaklardan süzülüyor, durağın tentesinde tıpırtılı seslerle yağıyor, sonra yine saçaklardan süzülüyordu. Sarp yağmura tuttu elini, saçaklardan oluk oluk akan suya. Sokak lambası Sarp'ı, yağmur suyunu ve aşklarını aydınlatıyordu. Süha Rikkat artık ağladığından emindi. Gözyaşlarında genç adamın görüntüsü aylalarla, yıldız yıldız ışıltılarla belki bulanık, ama bambaşkaydı. Sonunda şarapları bitti. Yeniden kıyıya gittiler. Sarp, «Şişeyi özgürlüğüne kavuşturalım...» diyordu. Boş, kahverengi şişe, denizlere, enginlere karıştı. Bu da ayrı bir rüyaydı kuşkusuz. Süha Rikkat, «Dönelim...» diye öneriyordu. Genç adam üşüyebilirdi. İşte şişe de özgürlüğüne kavuşmuştu. İşte bütün bukağılar, bütün engeller... «Uşüyeceksin sonra...» Ama «Üşümem,» diyordu Sarp. Süha Rikkat bugün birinin daha üşümesinden korkmuştu. Kimdi? Fakat bunlarla oyalanacak bir zaman diliminde değildi ki! Şimdi usul usul romanı örülüyordu. Otobüs geliyordu. Gecenin son otobüsü ve gecenin son otobüsüne biniyorlardı. Narlık Belediyesi'nin otobüsünde başka kimseler yoktu.

Özürler diliyorlardı şoförden. Çok sarhoştular da... Nereye gidiyordu bu otobüs? Bakmadan binmişlerdi de...

Otobüs, tarihî örenlere gidiyordu.

Evet: tarihî örenlere kadar gideceklerdi.

Otobüs sarsarak, hoplatarak, hızla gidiyordu. Bir, Müslim Efkâr'ın sesi eksikti. Kahkahalarla gülü-

yordu Süha Rikkat. Evet, sevmeye başlamıştı o kirli şarkıları.

Genç adamın yüzüne bakmayacaktı. Göz göze gelmelerinden ve o lâcivert aynada kendi çökük yansımasıyla karşılaşmaktan delicesine çekiniyordu. Ustelik, şimdi garip bir yorgunluk duymaya başlamıştı. Üşüyordu. Besbelli üşüyordu ve titreyişi, otobüsün sarsmasından değildi.

Fakat itiraf fırsatını kaçırmaya hiç niyeti yoktu. Titremesine aldırmayarak, aşk'ını itiraf ediyordu. Şimdiye dek bu gizi yüreğinde saklamıştı. Aşk, öyle birdenbire ışımıştı. Donuk, kaskatı, çoktan duyguları törpülenmiş ve bu yüzden artık yazamaz olmuş eski.. çok eski... epeski romancı, kaçmak için... acı gerçekliklerden kaçmak ve kurtulmak için geziye çıkmıştı; kaçmak, unutmak, belleğinden silmek istediği ne çok şey vardı, bir akşamüzeri İstanbul'da, kendi inziva köşesinden çıkarak, kalabalıkların dağdağasına karışmışken tasarlamıştı geziye çıkmak düşüncesini, hattâ sonunda bir ışık görünmüştü kendisine, o durugörüde yaşamının değişeceğini ayrımsadı ve yola çıktı; sonra... sonrosı oteller, büyük oteller, çay salonları... Demek danışmadaki çocukcağız, keman çalmayı bilseydi... «Keman da çalıyor musunuz çocuğum?» Bunu sormuştu. Bunu nasıl sormuştu? Çok gülünçtü değil mi? Belki de her şeyi o şiir kitabına borçluydular. Sarp bilseydi, işte söylüyordu, o kitabı niye satın almıştı, biliyor muydu...

... Fakat genç adamın gözleri niye yeniden buğulanmıştı? Üzülmesini istemiyordu, asla istemiyordu.

İşte şiir dendiğinde, daha çok Lord Byron'ı okumuşken...

Örenlere gelmişlerdi. Otobüs durdu ve indiler. Otobüs herhalde garaja dönecekti. Süha Rikkat titriyordu. Bununla birlikte konuşma ihtiyacını gideremezmişti. Titreyerek konuşuyordu...

... İşte **Baharı Beklerken**'i yazmıştı.

Örenlere, tarihî yıkıntılara doğru yürüyorlardı, yağmur altında. Yağmur altında harabeler bir bahar bahçesinden farksızdı. İşte manolyalardan damlalar süzülüyordu. İşte gecenin çiğ damlacıkları beyaz mermerlerde parlamaktaydı.

O zamanlar çok gençti. On yedi yaşında var yoktu. Ne acı ki, çirkin kızların gençlikleri, körpelikleri, tazelikleri bile etkileyici değildir. Çirkindi tabii, **Baharı Beklerken**'i yazdığı o on yedi yaş yıllarında da çirkindi. O zamanlar Moda'daki köşkte otururlardı. Annesini çok küçükken yitirmişti : verem almıştı elinden. Zavallı küçük Süha, köşk bahçesinden, manolya ağaçları altından tabutun eller üstünde taşınarak çıkarılışını şimşekli bir sanrıyla anımsardı. Verem, bu evde, o köşkte inleyen bir ut nağmesinden ayırt edilemezdi. Annesinin ölüsünü Süha'ya göstermemişlerdi. Ama o, tabutun bahçeden çıkartılışını ve cenaze arabasına bindirilişini, beybabasının bitkin halini, hıçkırıklarını, hizmetkârların çığlıklarını, pek ufak Nimet'in evden kaçırılışını her zaman yaşamıştı. Ölünün odasındaki âvize, gecelerce yanık bırakılmıştı. Yine bahar gelmişti tabii, yine ilkyaz; yine çiçekler açmıştı. Süha Rikkat anılarla, imgelerle, düşlerle yıllar son-

rc, gencecik bir kızken **Baharı Beklerken**'i kaleme almıştı.

Bir piyano sesinin, uçuşan tül perdelerin, leylâk ve manolya kokularının esiriydi o sıralar. Maddî hayatın katı, acımasız burgacından kurtulmak istiyordu. Ruhunun, ülkülere adanmışlığını ancak yazarak, eserler yaratarak kavramıştı. Hatırlayacaktı Sarp; Halûk da veremden ölür. Verem, bir saplantıymışçasına yıllar yılı romancının düşlemini işgal etmişti.

... Gecede örenler gerçekten olağanüstü güzeldi.

Verem
veba
kolera

sıtma ve bütün öldürücü salgın hastalıklar, hatıralar tarih sahnesinde belirip-belirip kayboluyordu. Süha Rikkat, bir bakıma bu salgın hastalıklara gönül verdiğini hissediyordu.

«Hastalığa... yalnızca hastalığa!» diyerek onaylıyordu Sarp.

Ama kimdi?
Bir serseri
bir rüya

bir şiir... Hangisiydi? Donuk muydu güzelliği şimdi? Mermerler arasında gezinirken, genç adam, sanki yurduna, öz'üne geri dönmüş gibiydi. Artık canlılığı silinmiş, maddeyle ilintisini bütün bütüne yitirmişti.

Şimdi anlıyor muydu Süha Rikkat, aralarındaki ilişkinin gizlerini?

Romancı, «Nasıl?» diye sormaktan kendini alamadı.

«Hastalıklı, cüzzamlı şeylerde...»

Hayır; kendisi sağlıklı bir insandı.

Ama burada ölüm var yalnızca

ölüm

ateş

sıtma.

Beyaz pantolonu, uçuk renkli gömleği, o sırılsıklam, saçları kıvrım kıvrım delikanlı giderek uzaklaşıyordu sanki. Yerini, siyahlar giymiş bir tragedya oyuncusu alıyordu. Siyahlar

siyah kadifeler

—başı dönüyor, midesi bulanıyordu Süha Rıkkat'in—

siyah ipekler

siyah organzeler

böyle her şeyi

duygularını

zaaflarını

içindeki sayrılı tutkuyu derleyip toparlamışken, sandık lekeli anılar arasına devşirmişken

siyahlar

siyah gül

siyah kamelya

siyah gece

siyahlar, siyahlıklar... Sonra, ne zamansa işte, o şiddetli yağmur da başladığı gibi duruvermişti. Yağmur durmuştu. Siyah geceyi aydınlatan büyük lambalar, mermerlerdeki su birikintilerini billûra dönüştürüyordu. Tapınak kalıntısının eşiğine oturdular.

Süha Rikkat, sözcüklerinin giderek dağıldığını, hattâ yok olduğunu düşünüyordu. Ama başka bir hakikatle ödeşebilirdi: yalnızca bir kötülüktü genç adam

Siyah, simsiyah bir kötülük.

«Siyah bir kötülük gibisin,» dedi ve güldü.

Genç adam da güldü; «Siyah bir kötülük gibiyim,» diye yankıladı.

Romancı, kendi kendine söyledi: «Beyaz gelinlikler düşünmüştüm senin için... tül duvaklar... elmas ışıltılı gelin tacı...»

«Adımın Halûk olmasını ister miydin?» diye sordu delikanlı. Yerinden kalkmış, Süha Rikkat'in karşısına gecmişti.

Ona bakıyordu. Gömleği ne kadar ıslaktı; âdeta saydamlaşmıştı ve bu yarı saydamlıktan ten, genç adamın göğsü, siyah inciler gibi meme uçları görünüyordu. «Halûk?»

«Baharı Beklerken'in Halûk'u...»

«Çoktan öldü Halûk.»

«Ne biliyorsun? Belki hâlâ yaşıyor.»

«Karacaahmet'de gömülü. Çoktan bir avuç toprak oldu.»

Ay, bulutlar arasından sıyrılıyordu. Demek bir zamanlar buralardan ızdıraplı ruhlar geçip gitmişti. Ayışığı.mıydı mermerlere vuran?

«Üşüyorum,» diye mırıldandı. Uykusu da gelmişti Süha Rikkat'in.

«Beyaz gelinliği sen mi, yoksa ben mi giyeceğim?»

«Bilmiyorum Sorp.»

«Sen giyecektin herhalde. Ama sana yakışacak mı?»

«Önemi yok artık. Geçti gitti, bitti hepsi.»

«Beyaz tüller...»

«Yalvarırım sus!»

«İstemiyor musun; ölüm ışıltılı gelin tacı...»

«Allah aşkına sus!»

«Halûk can verirken de gelinliği, duvağını, düğününü yaşamıyor muydun?»

Sarsılarak, ıslak bir sıçan gibi titreyerek ayağa kalktı romancı. Bulanıktı dörtbir yanı; ölümse, az ötesinde parlıyordu.

«Akasyalar altında mı ölmek isterdi Halûk?»

«Unuttum.»

«Nasıl unutabilirsin? Çok gençti, baharı bekliyordu, belki ölmemek için yalvarmıştı.»

«Merhamet yok mu sende!»

İleriye atılmak istedi. Genç adam kıskıvrak yakalamıştı. Onun ölüm olduğundan asla kuşku duymadı şimdi. Beyaz mermerlere yaslanmışlar, birbirlerini süzüyorlardı. Şimşek çakımında gazetelerin cinayet haberlerini anımsadı gezgin. Yaşlı kadınlara musallat olan sapıklar, yine ortalarda görünmeye başlamışlardı. Aman Alah'ım! Rezil olacaktı; Nimet, eniştesi, Mükerrem Bey... okurları... bütün okurları korkunç cinayeti gazetelerden okuyacaklardı; Narlık harabelerinde boğularak öldürülmüş tanınmış romancı!

Fakat o, sadece, «Düşecektiniz,» diyordu.

Ya demin söylenenler?

Şakaymış.

Ne korkunç, ne acımasız bir şaka bu böyle!

Beyaz gelinliğiyle kimsenin alay etmesine izin vermemişti bugüne kadar, ama kimsenin!

Hâlâ kolları arasındaydı genç adamın. Fakat şimdi o kadar özlediği ten, sönmüş ateşler, küller arasına karışmıştı. «Bırakın beni,» dedi.

Genç adam kollarını gevşetti. Süha Rikkat vücudunun olanca hantallığını duyumsayarak ayrıldı.

Çoktan bitmişti gece

şiir

aşk. Çoktan incinmişti ruhu. Çoktan parçalanmıştı kalbi.

Bir an önce buradan ayrılmalı, yola çıkmalı ve yardım istemeliydi. Geri geri yürüdü. Adımları sarsakcaydı.

Sarp, beyaz, bembeyaz mermerlere karışmıştı. Büyük lambadan akan ışık, onu, yıkıntıları ve öbek öbek açmış ateşçiçeklerini aydınlatıyordu. Mermerlerle, insan elinin taşta yarattığı ucsuz bucaksız güzellikle, doğa'nın son kez yaz kırmızıları savurduğu ateşçicekleriyle orada, karşısında duran... —onu sevmiş, ona âşık olmuş, çocuğu sanmıştı onu...

Bu onur kırıklığıyla nasıl yaşayabilirdi? Nasıl yaşayacaktı?

Beyazlar
mermerler
ateşçiçekleri ortasında!
Beyazlar
mermerler
sonbaharın ateşçiçekleri.
Onlarda saklıydı romans

onlarda saklıydı güzellik.
Şimdi külleri kaldı geriye.
Yazdı ve bir ateşte kavruldu
ateşçiçeklerine uzanmış, olanca güzelliğini gözler önüne sererek gülümsüyor, gülümseyişinde öncesiz sonrasız aşk okunmakta
oysa mermerler
ama ateş
yangın
her şey
her şey
kül oldu
kül oldu!
Beyaz gelinliğin küllerini rüzgâr savuruyor...
«Rüzgâr savuruyor,» diye inledi.
Gözleri kapanıyordu.
«Beni bırakma!» diye inledi.
Gözleri kapanınca, fır fır dönüyordu her şey.
Gözlerini açıyor ve onu, sevdiği adamı dönen-dönen, durmaksızın dönen ateşçiçekleriyle, oymalı sütunlarla, yakarışları kazılmış yazıtlarla iç içe, ateşçiçeklerine, oymalı sütunlara, yakarışlar kazılı yazıtlara karışmış görüyordu.
Beni bırakma
beni sakın bırakma...
İçindeki terk edilmişlik, bırakılmışlık acısından gözleri yaşarıyordu. Alay edilmişti kendisiyle; istenmemişti, asla istenmemişti, hiçbir zaman istenmemişti.
Fakat kendisine yardım ediliyordu. Kimdi? Kim olduğunu belki de hiçbir zaman öğrenemeyecekti. Bi-

ri, yardım ediyordu. Güçlükle tanıdı : bu, mezarlıkların, harabelerin iblis ruhlu meleğiydi. Kolundan tutuyor, ayağa kalkmasını sağlıyor, örenler arasından geçirerek yola, caddeye çıkarıyordu. Rüzgâr, onları sanki kovalıyordu. «Niçin?» diye kekeliyordu Süha Rikkat; «Niçin? Benden ne istediniz?» Niye kendisini seçmişti; onun sapkın istekleri için Prenses Cemile mi ne, o şatafatlı, görmüş geçirmiş kadın daha yatkın değil miydi? İçimde bir çocuk arınmışlığı vardı, o kadar saf, o kadar dokunulmamış, bir o kalmıştı... —kirlenmişti. Bu, bir cehennem gecesidir. «... Belki yazarım size,» diyordu melek görünüşlü, melek yüzlü iblis. Cehennemden geçiyorlardı. Gecenin karanlığında ateşçiçeklerinin kıpkırmızılığı, beyaz mermerlerde yalazlar, yalımlar oluşturuyordu. Demek kirlenmek böyleydi. Ne yazacaktı? Yazmasını istemiyordu. İstediği tek şey, unutmaktı. Eskiden kolayca unuturdu.

«Bana araba bulun,» diyordu, «hemen bulun. Sizi görmek istemiyorum artık.» Sözcüklerin böyle akar gibi, hattâ korkusuzca, istenç ve bilinç dışı bir çabuklukla dökülüvermesine ayrıca şaşıyordu. Ama derhal bir taksi bulunmalıydı. Narlık harabelerinde kimseler tanınmış romancıyı öldüremeyecekti.

Ölmekten daha ürkünç şeyler yaşadığını, yaşamış olduğunu kabul ediyordu. «Benden ne istediniz?» Ama unutabilirdi. Unutmak, hayatın onmaz depremine karşı tek direnç imkânıydı. Unutmuştu şimdiye kadar, her şeyi unutabilmişti. Oysa genç adam, «... Ödememi istememiş miydiniz?» diye soruyordu. Hayır, hiçbir şey istememişti. İnsan sıcaklığı mı? Hayır, asla! İnsan sıcaklığı konusunda zaten bilgisizdi za-

vallı Süha Rikkat, zaten habersizdi, insan sıcaklığı böyle cehennem yangınlarıyla kavuracaksa hele. «Öderim, öderim...» diye diretiliyordu. «Güzelliğimin bedelini size de öderim... Güzelliğin bedelini ödemek istedim ben!» O zaman, örenlere, yıkıntılara bir de şu sözcük karışıyordu: 'bedel'.

Sözcükler

sözcükler uçuşuyordu aralarında. Rüzgâr, ateşçiçeklerini savuruyor; o rüzgâr, duyarlıklara

inceliklere

anılara

ölümsüz aşklara saldırıyordu. Bağışlanmayı istiyordu galiba delikanlı. Adı neydi? Ferit? Ferit, eski bir hayaldir. «Adım, Halûk,» demişti galiba. Halûk, solgun bir roman kahramanıdır. Neyin bedeli? Güzellik, ille ödenmesi gereken bir şeyse, ille çirkinliğe mi ödenmelidir? Görüyordu; görüyordu ki, görkemin derinlerinde yatan, karanlık, kuytu, kokuşmuş bir şeydir. Bir zamanlar hayran olduğu kadife siyah tuvaletler, muhabbetçiçekleri, sonra şu ateşçiçekleri, cam kırıklarının, minelerin oynaştığı lâcivert gözbebekleri, alınları süsleyen bal sarısı, yumuşacık perçemler, saçlara takılmış şenlik fişeği kordelâlar, fiyongalar... tümü, dökümlü kumaşlar, ağır püsküller, kıvrımlar, biblolar, dantelâlar, kristal ışıltılar ardında yoksa bir gösteriş maskesinden mi ibaretti? Adını unuttuğu güzellik, bunları mı söylemek istiyordu?

«Ihtiras, tutku, şu yükseliş farsı ne için?» diye soruyordu. Sadece bunları anlatmak istemiş. Hele böyle karşıtlıklarla yoğrulmuşken... bir tarafta süzülmüş incelik, süslü, yapay, içtenliksiz duyarlık; öbür

yanda adi kazanma hırsı, ruhu boşalmış insanın kasabada, hattâ kanlı, gözü dönmüş girişimleri... O kanlı tiyatronun ortasında kavramak imkânsızmış; ama geriye çekilince, ödemeye başlayınca, uzaktan, çok uzaktan, kuşbakışı hepsi ne kadar acıklı, ne kadar ilkel ve gülünçmüş.

Nasıl olup da, görmüyordu ki; Süha Rikkat, beli bükülmüş, midesi bulanarak, başı dönerek, yine de ağır romatizma sızılarını duyumsayarak, yaşamak gücünü, ayakta durmak direncini yitirmiştir.

Derinlikli bir amaca yöneltilmemiş, bundan sonra da kolay kolay yöneltilemeyecek o rahat görünümlü, gerçekteyse kof, bomboş yaşamı, ereksiz yaşamı sözcüklerle, çağrışımlarla, duyarlıklarla bezemek de bir gün ödenmesi zorunlu bir girişimmiş.

«Ayağa kalkabilecek misiniz?» diye sorulduğunda, yürümediklerini algılıyor Süha Rikkat.

«... kalkabilecek misiniz?»

«Bilmiyorum. Hastayım. Midem bulanıyor.»

«Kussanız; belki açılırsınız.»

Yeniden iğrenç, duyulmaması o kadar gerekli ayakyolu kokusu, yeniden-yeniden! Bütün bunlar ne zaman birbirine karışıyor:

gençlik
güzel erillik
zavallı yaşlılığı
kızkurusu Süha Rikkat
garip, hattâ kaba bir erkek elinin ojeli tırnakları
taşkın hıçkırıklar
o ayakyolu kokusunda pantalon fermuarının...
... bir kusabilse!

Fakat bu, bir romans değil miydi? Bir romanstı ve henüz yazılmamıştı ve bir duygu fırtınasında belirmiş, yıllara, geçip gitmiş zamana meydan okumuş; bu romansı, sanatkâr kaleme getirmek, sözcüklere dökmek istiyordu.

Kendisine uzatılan eli tuttu (nedense Rigoletto'nun hıçkırıklı şarkısını işitiyordu). Ayağa kalkabilecek miydi?

Bu romans, onun için, onun güzelliği için yazılacaktı. Belki de salt bu güzellik için yaşamıştı sanatkâr. Fakat şimdi büyüleyici olanağı, yazmak edimi elinden alınıyor; ansızın güzellik boşlukla yer değiştiriveriyordu. Böyle bir işkenceye katlanamazdı kimse.

Bulantı biraz azalmıştı.

Gülüyordu, yoo, sanıldığınca güçsüz değildi, hiçbir zaman güçsüz olmamıştı. Kimse kendisini yok etmeye, unufak etmeye... —yapamayacaklardı. Ölümle çoktan ödeşmişti Süha Rikkat; daha gencecik bir kızken, ilk esinler ruhunda uçuşmaya başlamışken ödeşmişti.

Silâhı vardı
ışıklara
bir aynaya yansımış ışıklara âşıktı.

Bu ayna, Aristo'nun yaptığı söylenen, İskenderiye şehrine asılmış, yükseklerde
çok yükseklerde
ışıkların vurduğu
ışıkların toplandığı
ışıkların aktığı
bir aynaydı. Gülüyordu; onu, genç adamı, güneş

ışığının kavurucu yansısıyla yakacaktı. İskenderiyeli şair, barbarları bekleyen adam da kurtaramayacaktı. Aristo'ya hayrandı. İşte bu İskenderiye aynasında, güneş ışığı vurdurularak, millerce ötedeki gemiler, açıklıklardaki düşman, yangınlarla, ateşe verilerek yok edilirdi. Gülüyordu; kendisi uyanıktı; gülüyordu; kimseler aynasını çalıp sulara, engin denizlere atamayacaktı bu kez.

Gelgelelim Verdi'nin acıklı ezgileri, ruhun bu son isyanı, inildeyiş, çalgılarla, insan sesinin ayırtılarıyla, hattâ görkemli dekorlar, ağır giysiler, göz kamaştırıcı perukalarla baştan çıkarttıkça; aynadaki güneş ışığı soluyordu. Solmuştu. İşte akşamdı, günbatımıydı. Güneş ışığı çekildikçe çekiliyordu ve güzellik, o yükseklere yerleştirilmiş, olağanüstü büyük, İskenderiye aynasında olanca imkânsızlığıyla yansımaya koyulacaktı; koyuluyordu. Ne tuhaf, Süha Rikkat, bu çok büyük, uçsuz bucaksız yansıda genç adamın yüzünü görmekteydi. Denizlerden çıkagelmişti; bir oria söylüyordu, söylediği aria işitilmiyordu ya, yine de ağzın açılıp kapanmasından, dudakların değişik devinimlerinden insan alımlayabiliyordu. Denizler mavi, masmaviydi. Genç adamın arkasında bir opera güneşi, kanaya kanaya, yürekleri de kanatarak, delik deşik ederek sulara gömülüyordu. «Sizin yüzünüz müydü o panoda işlenmiş olan?» diye soruyordu romancı. Gülüyor ve delikanlıya tutunuyordu. Camurlar içinde kalmışlardı. «Uzun sarı saçları vardı hani... yusufçuklar uçuşuyordu, göl kenarında, nilüferler falan...»

Nilüferler açıyordu aynada. Yakamoz mu, gü-

müşservi mi ne, göllerden, iç denizlerden, daracık boğazlardan aynaya da vuruyordu. Gecenin de kendine özgü bir ışığı vardır. Nilüferler bu ışıkta yıkanıyordu, bu ışıkta ve bu ışıkla.

Nilüferler beziyordu genç adamın, Helios'unkinden ayırt edilemez ışıltılı, yalazların tutuştuğu, yıldız yıldız saçlarını. O, nilüferlerden birisini saçları arasından alarak, lâcivert mi, menekşe moru mu, yoksa zümrüt yeşili mi belirsiz, bellisiz güzelim gözlerien bir de sevecen bakış ekleyerek, sevecen bakışlar kondurarak; Süha Rikkat'a armağan ediyordu.

Mucize asla sona ermiyordu. Süha Rikkat, bir de bakıyordu ki, aynadaki yansı, yansıdaki güzelim gözler, o güzelim gözlerde belirivermiş yeni bir yansı, kendi kara talihini, çirkin varlığını öncesiz sonrasız silmektedir... Bu da gerçekleşiyordu: kuzgunî siyah saçlarını, beyaz tül geceliğinin üzerinden omuzlarına bırakmış, eli yüzü düzgün, zavallı genckız Süha Rikkat, ayakları ucuna basıp, hafifçe uzanıyor ve genç adamı ateşler içinde, dudaklarından öpüyordu.

Örenler

yıkıntılar

tapınak kalıntıları arkalarında kalıyordu. Öpüyordu. Öpüyordu Süha Rikkat, kumral kirpikleri, nilüferler içindeki saçları, Aristo'nun aynasındaki yansıyı, öpüyordu, sonsuza dek öpüyordu...

III

Ah o sürüp giden, süreceğe de benzer yağmur...

Romancı seslerle altüsttü.

Bununla birlikte, nice zamanlar, özlemler, bekleyişler, kavruluşlar içinde geçen hayli üzücü zamanlar sonra eserine... bu uçsuz bucaksız gönül ülkesine geri dönebildiğine seviniyordu. Çok şükür; maddî yaşam, kir, pislik, hastalıklar, sıradan insanoğlunu mahvedebilecek her türlü zaaf ve tutku, eserini yazmaya başladığından beri, gönül ülkesinden... gönlün ülkesinden öncesiz sonrasız kovulmuştu. Maddî olan her şeyle ilişkisini kesen, ilintisini koparan sanatkâr, hekiminin sessizlik, dingilik ve iç huzuru tavsiyelerinde ne kadar isabetli davrandığını ayrımsıyordu.

Yalnız yağmur, gerçekten sinir bozucuydu: yağıyor-yağıyordu. Sanatkâr, açık, aydınlık yaz sonu, güz başlangıcı günlerinden söz açmaya çalıştıkça o tekdüze, tıpırtılı, kimileyin şakırtılarla üşüşen ses, o kulak tırmalayıcı kış şarkısı, ne yazık ki akıl karıştırı-

yor ve somut gerçekliğin çağrışımlarını göz açıp kapayana yineliyordu.

Oysa Nimet'i telefonla aramış ve burada, Narlık'da dördüncü haftasını da doldurmasına karşın, bir süre daha kalacağını... daha doğrusu, kalmak zorunda olduğunu bildirmişti. Bir süre daha. Ne kadar süreceğini kestiremiyordu.

Yağmur şakır şakır yağıyordu.

Kalmak zorundaydı. Çünkü; kızkardeşi anlayamazdı, sanatla uğraşmamış hiç kimse anlayamazdı; yılların, acımasız ömrün (gümüş el aynasında yüzüne baktı) daima tutuklaştırdığı, isteksizleştirdiği kalem, son bir atılımla, birdenbire güç kazanmış, Narlık ilçesinde, evet burada, bu yabancı yerde, güz sonu günleriyle ak kâğıtlar üstünde hızlı hızlı akmaya koyulmuştu. Çağlayanı durdurmaya kalkışmak, bağışlanmaz bir yanlış olurdu.

«Elveda Sarp!» diyordu için için. Bu kez sahiden diyordu.

Aynadaki yansı da onaylıyordu. Yıpranmıştı yüzü yıpranmasına; sürekli, aralıksız çalışmaktan zaten yorgun olan gözleri büsbütün çökmüştü: eski bir oyuncak ayının kırık boncuk gözleri gibiydi. Mor halkalar ürkütücüydü. O çatlak çatlak dudaklar, kırış kırış ten, zamanın sertleştirdiği, fırçamsı kaşlar Süha Rikkat'i artık tedirgin edemiyordu: madem yazıyordu, başka her şey anlamsızdı.

Şimdi, yükseklerde bir yerdeydi; dorukta. Böyle herkeslerden uzakta, sanatın tahtına sığınmış, maddî olguları, somut gerçeklikleri istediği gibi evirip çeviriyor; adi işporta mallarından, yalan ışıltılı Beyoğ-

lu taşlarından usta elin işlediği hakikî mücevherler yaratıyordu.

Aynayı bıraktı.

Işte, gümüş sırlara yansıyan o yaşlı yüz; belleğinde yeniden görüyordu; canlanmış, bu yüze sanatın soluğu değdiğinden, çizgiler dirimle donanmıştı. Sanatkâr, yaratısının başında ölümsüzlüğe nihayet erişir. Gülümsüyordu.

Şimdi yazmak sırasıydı ve başka bir şey düşünülemezdi. (Nimet çiçekleri düzenli biçimde sulamış, evi göz altında tutmuş muydu? Neyse; tutmuştu.)

Dolmakaleminin kapağını açtı.

Çalışmaya koyulmak, tabiî kolay olmamıştı; hele ilk cümleler, ilk satırlar... Romancı, yabancı bir yerdeydi. Eserine başlamazdan önce her zaman şöyle bir göz attığı büyük bestecilerin yaşamöykülerinden yoksundu. Opera tarihlerinin üslûbuna olan tutkusunu ne yazık ki burada dindiremeyecekti. Dindirememişti.

Defteri önündeydi. (Sayfalar, sayfalarca yazmıştı.)

İlçedeki tek kitapçıda maalesef aradığı hiçbir şeyi bulamadı, sayılır: Gözlüklü, sümsük ve geveze kitapçı —nasılsa— tanımıştı Süha Rikkat'i: eski, geçmiş yıllarda eserlerini çok satmıştı da... Sözkonusu opera tarihlerini İstanbul'dan getirtebilirdi; belki ancak oradan. Devlet operasının yayınladığı libretto'lardan zaten habersizdi adam. «Gereksiz,» diyerek kesip atmıştı Süha Rikkat. Bu kitaplardaki ölmez yaşamöykülerini, sanatkârın ıstırabını zaten ezbere bi-

liyordu; belleğine güvenmekteydi; yine de gözün algılayışı bambaşkadır... İstanbul'dan getirtmek uzun sürebilirdi.

Kitapçı

Süha Rikkat, Müsyü Kevork'u özlemle anımsıyordu. Babacan yayıncısı, bir gün kitapların, ölmez aşk ve sevda romanlarının yüz binlerce satacağına yürekten inanırdı...

kitapçı, burada, şu karanlık, kuytu ilçede, ne yazık ki, kimselerin kitap okumadığını ifade ediyor ve bu yüzden, kitapçılığı kırtasiyeciliğe döktüğünden yakınıyordu. Dizi dizi defterleri, mektup kâğıtlarını, renkleri basılırken kaymış, iğrenç Narlık kartpostallarını göstermişti. Süha Rikkat adamı dalgın bir gülümseyişle dinledi (geçmişin aşk kartpostallarını, sonra, yılbaşları için hazırlanmış gümüş tozanlı öteki kartpostalları anımsamıştı). Kitapçı da, ilçenin yerlisiyken, ne kadar yükseklerde geziniyordu: herhalde yaranmak amacındaydı Süha Rikkat'e. Gelgelelim zırvalıklarını dinleyecek hali yoktu. Eser boyuna çağırıyordu.

Dışarıda sel suları ağlaşıyordu.
Gelişigüzel sayfaları karıştırıyordu.

İstırap çekmiş ruhları sarsan, kalbin sırlarına işleyen bir sonbahar akşamıydı.

Bu ilk cümle için ne kadar uğraşmıştı. Fakat bu ilk cümle, edebiyat tarihinin, roman sanatının altın satırları arasına karışmamış mıydı?

sonbahar akşamıydı. Acımasız mevsim hükmünü yerine getiriyordu. Yalnız yorgun ruhların yitik hulya bahçelerinde değil; dörtbir yanda güz sarartısı gezinmeye koyulmuştu. O yorgun ruhlar gibi, doğa'nın bütün koruları, bütün bahçeleri de sapsarıdır şimdi. Sarı, yalnızca sarı, her şey sapsarı! Yaz güneşinin bir ok kadar delici ışınları o bahçelere, o korulara son bir şölen çekiyordu. İşte şu bahçede yürekteki yangınları anımsatan ateşçiçekleri açmıştı.

Defalarca yazılmıştı ilk paragraf. Sözcüklerin yan yana gelmesinden bir ışık ve renk uyumu göz kamaştırsın istiyordu Süha Rikkat. Defalarca yazmasına karşın yılmamıştı.

Evet, eser boyuna çağırıyordu. Boyuna çağırmıştı. Uzun yıllar sürmüş bir hasretin çağrısıydı bu, bir yurtsamanın, çok acı bir gurbetin. Fakat önce esinlerle, o esin perisiyle ödeşmek gerekiyordu. Esin perisiyle ödeşmeyi denemişti. Bunu göze almak, gerçekleştirmek, yapmak zorundaydı. Birtakım hayaller, sanrılar görmüştü...

... Geçmişte de görmemiş miydi? Yıllardan 1940 mı, 1941 mi ne, buyrun, bir yaz gecesi, henüz Ferit falan yok ortalarda, avuçları yumruk olup çıkmış, heyecanla, önleyemediği coşkunluklarla köşkün balkonunda gezinmektedir. Yıldız yağmurları hem ne kadar şaşırtıcıdır. Şakakları zonkluyor, yumruk olup çıkmış elleri titriyordu. Yazmak sonsuz bir tutkuydu içinde. Evet; o güne dek tektük esinler terennüm etmişti, ama şimdi daha soluklu, daha gizemli, daha

musikili, aşkla dolup taşan şeyler kaleme almak istiyordu. Yaz gecesine manolya kokuları karışmaktadır. Baygın çiçek kokusu, hayatın henüz incetmediği gençkıza bir aşk fısıltısından farksız geliyordu. Balkon parmaklığını sımsıkı kavramaktan kendini alamamıştı. Gece, yaz ve baygın manolya kokusu; işte romancılığının güzelduyusunu usul usul örmekteydi. İşte o erden, dokunulmamış gençkız, böyle esinlerle, ürperişlerle, yazı öncesindeki şiddetli esrimeyle, az sonra, birkaç saniye sonra Halûk'un sesini işitecektir. Halûk'un sesini işitmişti. Bu sese, annesinin zavallı boğuk, kanlı öksürüklerle kesilen sesi de bir beste gibi karışıyordu. Şimdiyse...

... insan, ömrüne bir kasvet bulutu çökmüşse, ondan kurtulmanın yollarını aramalıdır.

Fakat akşam güneşi, ateşçiçeklerinin kızıl alacasını günbatımının kararlarıyla solduruyordu. Birkaç günden beri zümrüt yeşili çimenler solmuştu. Ateşçiçeklerinin kızıllığını da böyle çok geçmeden solacaktı.

Güneşli akşam sona eriyordu. Ne bir ses, ne bir çığlık işitilmekteydi. Kimbilir hangi aşk yıkımlarına tanıklık etmiş yazdan —acı bir alay gibi— kalma son ağustosböceklerinin cırlayışı da dinmişti artık. Sessizlik, ruhlardaki ıstırabı çoğaltıyordu.

Istırabı ruhunda duymuştu. Bunu yadsıyacak değildi. Kendi ömrünü pek sefil, pek rezilce bir aşkla

Allah'ım nasıl kapılmış, nasıl sevmişti!

noktalayacağını asla düşünemezdi. Fakat bu

yersiz, bu beyhude aşk rüyası, bir faciaya adım kala romancı tarafından durdurulmuştu. Esin, yine, ruhun duyduğu ıstıraptı.

... Sarı, yalnızca sarı, her şey sapsarı!...

Genç adamın saçları da sarı, sapsarı, bal sarısıydı. Bunu, ürpermeden anımsamasına imkân yoktu. Yoo; görüşmüyorlar. Bitti, sona erdi ömrün en acı öyküsü, o yaralanmışlık, o düşüş, uçurum, La Traviata parodisi! Taşkın bir hıçkırık olduğu belirtilen aşk, mezarlara gömülmüştü.

Yağmur camlara çarpıyordu.

Bu ikindi vakti yorgundu romancı. Günlerce süren aralıksız çalışma, nihayet zorunlu bir dinlenişi gereksiniyordu. Belki bir kahve daha içse, iyi gelirdi. Yerinden kalkarak telefona gitti; 304 numaraya şekersiz bir kahve istiyordu, evet, sade.

Seni Ferit'den de çok sevmiştim!

Yatağa uzandı.

Sen de sevdin mi? Aşkımıza açmıştı ateşçicekleri; bizim için açmıştı.

«Elveda Ferit!»

«Elveda Sarp!»

Aldanışlarla geçmiş ömür, romancının yalnız, tek kişilik, ancak çöllerin kuruluğuyla tanımlanabilecek mutsuz ömrü son bir defa ateşçiçeklerinin rengine bulanmıştı: başka hiçbir şey değildi. Bunun bir romana yansıması doğaldı. İhtiras, çılgınlık eserin çıkış noktasıdır zaten.

Fakat çok tuhaf, anlaşılamaz, çözümlenemez bir

şey oluyordu ve Süha Rikkat, Ferit'le Sarp'ın birbirine karıştığını, birbirleriyle sarmaştıklarını alımlıyordu. Tertemiz Halûk, onlardan o kadar ayrı, o kadar uzakken; diğer ikisi, şu etli canlı genç erkekler, düşlemi yırtarak, kaba gerçeklikte birleşiyorlardı. Kalem uzun süre tereddüt etti.

Kalemin duraksayışına yol açan, biraz da geçmişin bulanık anılarıydı. Süha Rikkat, orada, geçmişte bir yığın hayal... hattâ hayalet görüyordu. Ziyan edilmiş bir ömre ağlamak kaç para eder! Bu yüzden, hayaletlere de katlanmak gerekiyordu.

Şimdi, handiyse sabahsız uykularla kavrulduğu yatağına uzanmış, kalorifere rağmen azıcık üşüyerek, hayli ağır geçmiş bir soğukalgınlığının tekrarlamasından enikonu çekinerek, gözleri yarı kapalı; o hayaletlere katlanıyordu.

Niye saklamalı
madem kendi kendinedir
madem çalmayan operaların şiddetli sağanağı kulaklarında uğuldamaktadır.
madem okur
Müsyü Kevork ve varisleri
çoktan ölmüş beybabası
ama yaşlı başlı Müsyü Kevork, «Yaz'ın kızım,» demişti; «içinizden geçiyorsa onları da yaz'ın. Okur da yatıp kalkar, değil mi?»
hepsi kendisinden uzaktır
madem kimi ölmüş
Allah rahmet eylesin
toprağı bol olsun

kimi öncesiz sonrasız Süha Rikkat'den el ayak çekmiştir.

madem artık saklanacak
gizlenecek
örtbas
hasıraltı edilecek bir şey kalmamıştır; bu hayaller... kapkara hayaletler, ömrü boyunca romancıyı sarstı, sarsaladı, yerle bir etti. Düşlerinde, rüyalarında onlarla sevişti.

Bir gece; eniştesi Avni Bey, bitişikteki odada Nimet'e avaz avaz, haykıra haykıra bağırıyor, sarhoş, adamakıllı sarhoş; bir gece; diyor ki, «... Senin evde kalmış ablan için zevklerimden mahrum edemezsin beni! Evim, değil mi? İster donla dolaşırım, ister anadan doğma!» İç güveysi, hayırsız eniştel Aşağılık herif! Bir gece; Süha Rik'kat, düşlerin en kızılında, en cehennemlik olanında, günahlara bulanmış, yan odada yankılanmış erkek sesiyle beyni uğuldayarak, büyük, yaldız çerçeveli tuvalet aynasının karşısına geçip...

... o zamanlar da pazen gecelikler giyerdi yaz kış, küçük çiçeklerin bezediği...

... pazen geceliğini sıyırmış, elleri, kendi lekeli, korkunç, durdurulamaz, denetlenemez elleri oyluklarında, bacaklarında, çılgıncasına fırlayarak göğüslerinde, meme uçlarında...

... yağmurun ıslattığı gömlek yarı saydamdır şimdi ve o yarı saydamlıktan, geniş göğüste, siyah incilerden ayırt edilemez...

... bu kadarla kalsa iyi, oda kapısı açılıp şiddetle kapanıyor, bir erkek sesi hâlâ bağırıyor, gali-

ba küfrediyor, korkunç sövgülerle, köşkteki sığıntının, zavallı Süha Rikkat'in ırzına geçmeyi tasarlıyor, umutsuz, umarsız beklentilerin çorak yüreği daha hızlı atıyor, eller daha çılgıncasına deviniyor, beyin daha çok zonkluyor, atardamar daha belirgin şişiyor ve ayna bütün bunları yansıtarak ve kristal avize bütün bunları aydınlatarak...

... oysa sona ermiyor, hem de hiç sona ermiyor, yüklüğü açıp küçük lavaboda yüzünü yıkayan artık otuzunu bulmuş gençkız, erden, dokunulmamış, ama genç olmayan kızcağız, kendisi, ipek örtülü yataklara seriliyor ve hemencek uykuya dalacağını, çünkü gövde titremiş, ete tırnaklar geçirilmiştir, uyuyabileceğini umarken ve uyuyor da, ama ne korkunç bir rüyada!

Eniştesi Avni Bey, her gece kilitlediği yatakodasının kapısını maymuncukla açıyormuş. Süha Rikkat, içeriye süzülen loş ışıkta, bu esmer ve vahşi adamın inci dişlerle kendisine gülümsediğini, köpekçe sırıttığını görüyormuş. Nimet! diye haykırmak istiyormuş istemesine, gelgelelim sesi çıkmıyormuş. Eniştesi, Süha Rikkat'in o gün «Böyle dolaşmasın; söyle...» diye kızkardeşine şikâyet ettiği çizgili pijamaları sırtında, göğüs bağır açık, Sus! diyormuş. Sus güzelim! Ya Nimet? Nimet işitirse... Ama birbirlerini durmaksızın soyuyorlarmış; o çizgili pijamalar, o pazen gecelikler, o ter kokulu iç çamaşırları, o, teni örten, isteği gizleyen her şey...

... bir gece; dişlerini keskin bıçaklar gibi, Avni Bey'in etine, omuzlarına saplayarak; bir gece; bitişik

odada talihsiz kızkardeşi uyurken, iki hayvan gibi; bir gece; birbirlerinin oluyorlar...

... birbirlerinin oluyorlar
Avni
Avni, sevgilim!
Süha, hayatımın kadını!
Yağmur durma yağıyor.

Ertesi sabah, ilk kırların belirdiği saçlarını limon kolonyasıyla ıslatmış, zenci kıvırcıklığını elden geldiğince gidererek ortadan ikiye ayırmış, taramış taramış; kahverengi roplar giydikten sonra aşağıya, kahvaltıya inmişti. Tabiî bakmamıştı eniştesi Avni Bey'in yüzüne.

Avni
Avni, sevgilim!

Nimet kısırdı. Çocukları olmadı...

Yağmurun sesini dinledi; ola ki, içindeki acı diner. Ama dinmiyordu. O acı hiç dinmedi. Bütün aşklarını siyah bir tül örttü.

Heyhat Alfredo! Aşkımızın sonu siyah tülle örtülü!

Violetta'nın şarkısıyla, sanat eseri varlığını duyumsattı. (Dolmakalemini açık bırakmıştı. Mürekkebi fışkırtmak gerekecek.)

Masanın başına geçti.

İnsanı daha çok ruhla ilintisiz, ruhun girdaplarından uzak, hayatın isteklerine, vücudun

arzularına sürükleyen yaz güneşi, o kızgın ve kızgınlığıyla gövdeyi yakıp tutuşturan güneş; bir süreden beri, coşkunluğundan, canlılığından, oynak, hoppa yaşantısından yorularak inziva köşesine çekilmişti. Bu inziva köşesinden ruhun yakınmalarını, gönlün sayıklayışını, çığlık yerine inildeyişi hissetmek mümkündür. Zaten korulara, bahçelere uçuşmuş güz yaprakları da, geçmişten, anılardan bir sayfa gibi bizi kendi girdaplarına alıp çeker.

İşte, akşamla büsbütün içine kapanmış sonbahar güneşi; iki yanı ağaçlıklı yolda yürüyen...

Sayfaları çevirdi-çevirdi. Başlangıç yine biraz ağdalı mıydı? Fakat bu son roman, okurları için, yıllar öncesinden son bir besteyi musikinin ezgilerine geçirecekti. Bu bakımdan, üslûbun ağdası yerindeydi.

Önünde boş, bomboş sayfa!
Dudakları açılıp kapandı.
Bu isteksizlik niye?

Heyhat Alfredo! Aşkımızın sonu siyah tülle örtülü!

Bütün yaşamının yoğun bir ödeşmesine giriştiğinde, romanı kaleme getirmek, hemen hemen imkânsızlaşıyordu. Bu yüzden anılarını yazmayı düşünmüştü. Ama o anılara da nereden başlayacağını kestiremiyordu. Edebiyata altın tozanların serpişmiş olduğu sayfalar armağan etmekten başka bir ereği

yoktu. Bu yüzden yazmıştı romanlarını. Engin hayal dünyasında sevgililer için ağlamış ve ağlatmıştı. Şimdiyse, çok yakın bir geçmişte yaşanmış bir aşk serüveni, Süha Rikkat'e —bir kez daha— gerçeklikler çerçevesinde yazılamayacağını duyumsatıyordu. Gerçekçilik vadisinde yine bir eser yaratamayacaktı. Hem, buna eskisi kadar ihtiyaç duymuyordu da.

Geriye, yazmış olduğu sayfalara döndü:

Göl kıyısında yürüyorlardı. Akşam, meltemli bir serinlik gibi üstlerine çöküyordu. Genç prenses üşüdüğünü hissediyor, fakat bir türlü yenemediği utanç ve çekingenlikle, sevdiği adama ürperişini söyleyemiyordu.

— Gölde açılmak ister misiniz? diye sordu Tunç Bey.

Genç prenses, çalılara takılan organze eteklerini toplayarak gülümsedi.

— Hayır, bu akşam açılmayalım. Bu akşam hava biraz serin.

— Yoksa üşüyor musunuz?

Erkeğin sesi alâkadar ve dürüsttü.

— Bilmem; pek farkında değilim Tunç Bey...

— Evet; bu akşam dalgınsınız.

— Siz de pek konuşmuyorsunuz.

— Sizi seyrediyorum. Füsunlu güzelliğiniz, bende konuşma gücü bırakmıyor.

Gençkızın yüzünde kızıl ve pembe renkler gezindi. Güzelliğinden söz açılması, Prenses Vicdan'ı daima tedirgin eder ve utandırırdı.

Kır saçlı, yakışıklı adamsa söze dökülemez bir sinirlilik içindeydi. Prenses Vıcdan'ın masumiyeti yanında, kendini busbütün yorgun, bitkin, fazla yaşamış hissediyordu.

— Arkadaşlığınız, benim için gerçek bir saadet oldu Prenses'im; diye mırıldandı.

Genckız ne cevap vermesi gerektiğini kestiremiyordu. Gülümsemekle yetindi.

Lâkin Tunç Bey kendini tutamayarak devam ediyordu:

— Sizi daima düşünüyorum; birlikte olmadığımız hasret saatlerinde de... O zaman alnım yanıyor, ellerim buz kesmişken, vücudum ateşle ürperiyor. Beni affedin Vicdan! Fakat yokluğunuz benim için dayanılmaz bir acı...

Akşam güneşi, göl kıyısında mineli bir esmerlik içinde batıyordu. Rüzgâr, suyun menekşe renkli yüzeyini kırıştırıyor; beyaz kanatlı büyük göl kuşları, o menekşe sularda yıkanıyordu.

Prenses Vicdan, Tunç Bey'in kuvvetli, dürüst bir kişiliğin en açık ifadesi olan kemikli ellerini tuttu.

— Susun, susun lütfen! dedi. Hislerimiz karşılıklıdır. Fakat ne olur, susun...

Kır saçlı, yakışıklı erkek, avuçlarına teslim edilmiş bu narin, kadife yumuşaklığındaki elleri asla bırakmak istemiyordu.

— Evet; siz üşüyorsunuz, diye atıldı.

Telâşlı bir hareketle, ceketini çıkardı ve genckızın omuzlarına bıraktı. Beyaz organze

kumaş üstünde lâcivert ceket...

Olmamış, diye düşünüyordu Süha Rikkat; bir şey eksik. Duygu? Duygunun sahiciliği? Olmamıştı. İçtenlik eksikti. Büyük hislerle yola çıkmıştı. Her zaman büyük hislerin, coşumların esiri olmuştu; ama şimdi bir şey eksikti. Prenses Vicdan'la Tunç Bey'in serüvenini öteki romanlarındaki gibi yazmak istemiyordu.

Kapı vuruluyordu: herhalde kahvesi gönderilmişti. Canı sıkkın, yerinden kalktı. Bir şey eksikti. O eksiklik belki daima sözkonusuydu. Fakat olgunluk çağındaki bir romancı, son eserini yazdığının bilincindeyse, ne yapıp yapmalı ve eksikliği gidermelidir. Kapıyı açarak, çocuğa yol verdi. Danışmadaki oğlandı: gülümsüyordu. Gözlerini başka yana kaçırdı Süha Rikkat: torlak oğlanın gülümseyişleri, son sıralar hayli artmıştı. Bir şeyler söylüyordu; «Ben kendim getirdim size...» diyordu, «... Başka bir ihtiyacınız olursa...» Kahvenin masaya bırakılmasını soğukkanlılıkla bekledi. Çocuk hâlâ duruyordu. Sesini sertleştirerek, «Gidebilirsiniz,» dedi. Aklı yine darmadağınık olmuştu. Ojeli tırnaklı delikanlı defoldu.

Kahvesini yudumlarken, düşünüyordu ki, eksiklik, doğrudan doğruya romancının anlatmasındadır. Romancının araya girdiği eserler, her zaman biraz içtenlikten yoksundur. Baharı Beklerken'i Halûk'un ağzından yazmamış mıydı? Kahveye mutlaka şeker koymuşlardı; buruk, acı tadı hissedemiyordu bir türlü.

İşin gizi buradaydı: birinci tekil şahısta! Kolları

sıvamalı... İlk sayfaları yırtarak, sol yanına yerleştirdi.

İstırap çekmiş ruhları sarsan, kalbin sırlarına işleyen bir sonbahar akşamıydı.

Hayır, değiştirmeyecekti. Tekrar yazdı.

İstırap çekmiş ruhları sarsan, kalbın sırlarına işleyen, melâl dolu bir sonbahar akşamıydı. Hükmünü yerine getiren mevsime tarifsiz acılar içinde bakıyordum. Yalnız yorgun ruhların yitik hulya bahçelerinde değil; her yerde, her şeyde güz sarartısı egemenliğini kurmuştu. Yorgun ruhum gibi, doğa'nın bütün koruları, bütün bahçeleri de sapsarıdır şimdi. Sarı, yalnızca sarı, her şey sapsarı!

Lâkin yaz güneşinin bir ok kadar delici ışınları o bahçelere, o korulara son bir şölen çekiyordu. İşte çoktan siyah tüllerle örttüğüm acı aşkımızı düşünerek, şu terk edilmiş görkemli köşk bahçesinde açmış, yürekteki yangınları anımsatan ateşçiçeklerinden gözlerimi ayıramıyordum.

Fakat kır saçlarımı okşayan akşam güneşi, ateşçiçeklerinin kızıl alacasını günbatımının kararlarıyla solduruyordu.

Otel odası ne kadar küçüktü! Âdeta boğuluyordu. Eseri paramparçaydı. Böyle birden umutsuzluğa kapılırdı. Operaların çılgın musikisi ansızın aradan çekilir; Süha Rikkat de sonsuz bir boşlukta düşmeye koyuluyordu, aşağılara, daha da aşağılara. Ama Puccini haykırır, Verdi inler, kalıcı güzellik, hakikî

pırlanta, kalbin gizlilik köşesinde öncesiz sonrasız parlamaktadır. Sanki kafası boşalmıştı. Zaten Süha Rikkat'e öyle geliyordu ki, bu son aşk ve acılar macerasından sonra, yalnız o serüvenin etkileri değil, bütün bir yaşamın içe o kadar işleyici, esinlendiren ıstırap ve gözyaşları da hiç tadılmamışcasına silinmişti. Oda küçüktü, hem de zevksiz döşenmişti. Tek etkileyici şey, dışarısı, karşıki kumsaldı. Camları döven yağmur damlaları, şimdi orayı da silmişti.

Cam kenarına sarsak adımlarla yöneldi. Yağmur yağıyor-yağıyordu. İri kırbaç şaklayışından farksız damlalar camlardan yol yol akıyordu. Ne kadar kasvetli, ne kadar iç karartıcı bir gündü!

Kumsala bakıyordu, palmiyeli yolun öte yakasındaki. Şemsiyeler vardı bir zamanlar altın kumsalda, alacalı bulacalı güneş şemsiyeleri; daha bir iki hafta önce. Alacalı bulacalı güneş şemsiyelerinin altında gölgeye sığınmışlar vardı. Güneş şemsiyelerini de topladılar. Kumlar kızgındı. Beton zeminli plaj gazinosunda oturmuş ve şekersiz limonatasını usul usul yudumlayarak, hem kalbinin, hem arzusunun iğrenç gizlerini oracıkta yaşamıştı. Yazdan kalma bir gündü. O yaz, o güz başlangıcı ya da kasımda yaz sonu, şimdi Süha Rikkat'i kahrediyordu. Güneş insanın sızılarını sanki yalayıp yutuyordu. Bedeni sızılı, bedeni yorgun argın, bedeni çöküktü. Ama yüreğinin gençliği, o gençlik rüzgârı hiç mi hiç dinmemişti. Bu nasıl şey Mükerrem Bey, diye söyleniyordu; böyle, yıllar sonra... Ferit'den sonra... Bununla birlikte görünüm oyalayıcı, enikonu eğlendiriciydi. Bütün gözlerden uzak kalıp, kendi kendine arzularını

açıyordu. Kumlara atılıvermiş bir magazine kaymıştı bir ara bakışları Süha Rikkat'in: **Müslim Efkâr Yaz Tatilin.de**. Oylesine utangaç, öylesine yıkık, öylesine mutsuz; ama yine de önlenememiş, dizginlenememiş, kudurgan merakla. Hemen her akşam, geceyarıları yolunu gözlediği Müslim Efkâr, bir fotoğrafta handiyse çırılçıplak karşısındaydı, mavi, masmavi sulardan çıkarken. Sayrıl ruhu titriyordu âdeta. Sonbahar deniziyse limonküfü ve bozdu. O gün. Şimdiyse, damlalar akıp giderken, kıpkısa bir anda deniz görünüyor, siyah görünüyor, mor görünüyor, açıklıklarda, adaların oralarda her şey külrengi görünüyordu, adalar da. Gökyüzü külrengiydi. Bir zamanlar altın ışıltılar saçmış kumsallar külrengiydi. Yürek yakıcı anı külrengiydi. Müslim Efkâr, merdiven aralığında dapdar mayosunun orasını burasını çekiştirerek, yılların ağırbaşlı romancısını kadınlar matinesine çağırıyormuş. Efendice yaşanmış bir ömrün nihayetindeki ağırbaşlı romancıysa, böyle bir kadınlar matinesinde, sahneye fırlayıp, şakır şakır oynayarak, soluk soluğa kalıp, Müslim Efkâr'ın altın bilezikli ayak bileklerine yığılıveriyormuş. Öpüşüyormuş-öpüyormuş o taraklı ayakları... Sonra uzakta, ötelerde, kumsala pervasızca uzanmış bir delikanlı; yaşı otuz var yok, başka bir genç adam, öylece, sereserpe, kumlara bırakmış kendini ve Akdeniz güneşiyle sanki sevişerek, sanki o güneşin yeryüzüne kadar ulaşmış sivri oklarıyla hazlara gömülmüş ve sarışınlığının okşanmasına hiç ses etmiyordu. Gözlerini magazinin renkli, karanlık sayfasından kaldıran romancı, baskılara romantizmin yağmurunu içirmek istemiş

kızkurusu, pörsümüş Süha Rikkat o sarışın güzellikte eriyip bitmişti bu kez. Şimdi hem Müslim Efkâr'ın taraklı ayaklarını öpüyormuş, hem de sarışın delikanlının kız güzelliğini içiyormuş; şekersiz limonatasını yudumlarken. Fakat onların ortasında sağa sola savruldukça, tenler üstünde kayıp giderken, gitgide bir çırpınış sarıyormuş benliğini; hem öyle bir çırpınış ki, ahlâk, yangınlı utanç, hayatın bütün ilençleri yakasına yapışıyor, hesap soruyor, yüzüne tükürüyor, kepazeliğini haykırıyor, onmaz yarasını boş yere deşiyor... Güneş şemsiyeleri toplanmıştı. Yağmur yağıyor-yağıyordu. Camlardan akan sel suları, kumsalın görünümünü lekelemekteydi. İşte böyle, kalbinin gizleri de lekeliydi.

Melankolik yaralanmışlık, diye sayıkladı.

melankolik ilenç

melankolik cehennem. Dua ediyordu; dua ediyordu ki, otuz dokuz yıllık romancılığındaki esin perisi sarsıntılarını, o görkemli fakat kaldırım yosması, kötülük perisinin sanatkârda bıraktığı derin, kanların sızdığı, sık sık yeniden işlemeye koyulan yaraları sıradan insan bilemez. Bilmemektedir. Bilmesine de olanak yoktur. Sanatkâr bütün bu bayağılıkları ruhunda hisseder, sözkonusu bayağılıklara bütün kalbiyle bağlanır, mahva sürükleyen 'mavi melek'in ardı sıra koşuşur, gözyaşları döker ve sonra, ancak ruh erince kavuşunca, ancak tutku şiddetleri azalıp ateş soğuyunca, ancak beden hicbir zaman yaşamayı göze alamadığı kudurgan isteklerden harap düşünce... İşte o zaman sanatkâr, şahlanışının meyvalarını toplamak üzere harekete geçer, akıllara

durgunluk verici bir serinkanlılıkla, bu dünyanın kösnül arzularına dudak bükerek, az önce yerlere serdiği, ayaklar altında çiğnenmesine gönül verdiği, hırpalanmasına can attığı gururunu kurtarmak ereğiyle eserini örmeye koyulur. Bu, hastalıktan sonraki nekahet dönemidir. Gergin sinir, satırlar arasında çözülür. Bellek, gergin sinirin çözülüşüyle ince bir romantizme, sözsanatlarının olağanüstü güzellikteki bağrına yelken açar. Sanatkârın mucizelerle dolu yanılsamasını kavramak hemen hemen imkânsızdır. Bununla birlikte okur, böylesi bir cehennemle kavrulmuş sanatkârın kaleme getirdiği ince izdüşümleri alımlar, ona hayranlık, saygı duyar, eserini başta cı eder. Şaşılası bir beceriyle okurunu esenliklere, sağlık ülkesine çeken sanatkâr, hak ettiği değeri nasılsa kazanır.

O zaman yanılıyordu. Herhalde yanılmıştı. Çünkü birinci tekil kişi ağzından dile getirilecek aşk serüveni, yalnızca çok genç yaşlara, henüz kirlenmemiş, kirletilmemiş bir romantizmin yordamına özgü edimlerdendir. Süha Rikkat, daha yoğun çalışmasının başlangıcında bu düşündürücü olguyu ayrımsadı.

Prenses olarak yarattığı kişi, başlangıçta kendisiydi. Prenses Vicdan. Orta yaşlı bir hanımefendi. Göl kıyısında bir sayfiye şehrine geliyordu. Yaşamı aşk acıları içinde geçmiş ve bu yüzden, Prenses Vicdan da aşklara tövbe etmişti... Gelgelelim, tıpkı Atlas Perdeler'in somut kaynağında olduğunca işin içinden çıkamamıştı Süha Rikkat: prensesin karşısına çıkan genç adam bir jigolo değilse neydi? Sa-

nat eserinin çirkinlikleri asla yansıtmaması gerektiğini çok iyi bilen edebiyat bilinci hiç vakit kaybetmeden denetimini çalıştırmıştı. O zaman, Süha Rikkat, Prenses Vicdan'ı kuzgunî siyah saçlı, narin, duyarlı bir gençkız hayalinde gördü. Gülünce, yanakları gamzeleniyordu. Ne var ki, kendi ruhunun sarsıntılarını bu gençkız hayaline bir türlü oturtamıyordu. Küçük, önemsiz bir değişiklik daha yapmak gerekecekti. Romancının büyülü değneği, Pamuk Prenses'e, kuzgunî siyah saçlı Prenses Vicdan'a dokunuvermeliydi. Dokundu da. Şimdi Prenses Vicdan, sarı, sapsarı, bal sarısı saçları kardan beyaz omuzlarına dökülü... —karşısındaydı Süha Rikkat'in. Yorucu bir uğraştı doğrusu. Düşünce enikonu yorgun düşmüştü. Fakat bir başeserin yorulmadan, didinmeden, çabalamaksızın yaratılabileceği kimin aklına gelir! Prenses Vicdan, işte Sarp'ın ta kendisiydi (caprazlama, sımsıkı kollarını tuttu Süha Rikkat); onda eski, ama güzelliğinden hiçbir şey yitirmemiş bir pano ifadesini yakalıyordu. Zaten o pano değil miydi, engin denizler yerine sanatkârı göl kıyısına çağıran? Sanatkâr, ufuktaki kanlı güneş batışından bir kez daha ürkmüş, bu âyine yine tahammül edemeyeceğini sezinleyerek, nilüferler açmış havuzundan ancak bir göl işleyebilmişti; fakat gölü de, eser ilerledikçe, bir lac'la noktalayacağı kanısındaydı ve bu yapay göl, eseri için çok daha uygun kaçacaktı. Koruyu andırır bahçedeki lac, Prenses Vicdan'ın sarışın hayalini yansıtmaktaydı. Leylâkların bezediği bu köşede, genç prenses, nilüferli sulara eğilmiş; kır saçlı, kırk, kırk beş yaşlarındaki, şakaklarına ak

düşmüş bir beyefendiyi bekliyordu. Hayatın gamlı sahnelerinde oynamış olan bu kişi, Tunç Bey, Süha Rikkat'den başka kim olabilir! Lac'ın durgun sularında kendi yansısına dalmış olan gençkız, beyaz organze elbisesinin omuzlarını yumuşacık bastıran bir çift erkek elinin varlığını hem temastan, hem de yapay göldeki yansıdan ayrımsıyor; başını kaldırarak, arkasına bakıyor ve olgun erkekle Prenses Vicdan, bir rüya dünyasında birbirlerine öncesiz sonrasız gülümsüyorlar...

Gelgelelim acı, boğuk bir kahkaha fırlattı Süha Rikkat. Gülümsüyorlarmış... Eseri bir türlü kaleme gelmiyordu. O sahneler, o şiir dolu bölümler uğursuz bir rüyanın koyaklarında gezinmekteydi. Bu uğursuz rüyayı, roman defterinin başına geçtiği günden beri görüyor, uğursuz rüyada işkencelerle can veriyor, ve dağeteğindeki küçücük, mahzun, birkaç servinin salındığı, kankırmızı güller açmış köy mezarlığına gömülüyordu.

Kahvesi soğumuştu. Fincanı, yatağın bitişiğindeki komodine bıraktı. Aldanışı açımlamaya uğraşıyordu.

Kuşkusu yoktu: uğursuz, kapkaranlık, gecekuşlarının haykırıştığı bir rüya görmüştü. Fakat bu rüyayı yine operalar seslendirmiş, yine manolya kokuları ilkyaz rüzgârlarıyla esmiş, yine ruh, sonsuz çalkantılarla doruklara-doruklara erişmişti. Sonra, nedense, bir daha sabah olmamış, bir daha tan ağarmamış, kanlı âyinlerin kızgın güneşi doğmamıştı.

Yağmur durmadan yağıyordu.

İskemlesinin yerini değiştirerek, yağmura sırtını döndü.

Büyük bir yürek çöküntüsüyle :

— Niçin üzgünsünüz Vicdan? diye sordum.

Küçük ayağıyla yollara dökülmüş kuru yaprakları eşeliyor, bana cevap vermiyordu.

Ister istemez soru'mu tekrarladım:

— Üzüntünüzü bana anlatmayacak mısınız?

Başını çevirip, yüzüme baktı. Lâcivert gözlerinde yeşil kıvılcımlar uçuşuyordu.

— Sizi bütün kalbimle, seviyorum; dedim. Daha küçücük bir çocukken, beni sarsar; bomboş çapkınlıklarla geçmiş hayatıma bir çocuk masumluğu işlerdin. Baban, seni bana getirdikçe içim açılır, mevsim ne olursa olsun, çiçek kokularını taşıyan ılık bahar rüzgârlarıyla ürperirdim.

Bunları nasıl söylüyordum? Ama artık kendimde değildim. Başım alev alev yanıyor, dudaklarım titriyor, şakaklarım zonkluyordu. Ömrün bu son aşk'ına kaybetmek, sonsuza dek kaybetmek korkusu da karışıyordu. Şüphesiz, aramızdaki yaş farkı, bizi birbirimizin olmaktan engelleyecek başlıca sebeplerden biriydi. Fakat yaşlı gönül; güneşlerin parladığı ateşçiçeği demetleri gibi bir kez tutuşmuştu!

Bir gün ruhlarımızın ıstıraplarını kıyamete kadar dindirecek toprağa eğilerek, o toprağın kutsallığını yüreğimde hissettikten sonra, yerden sararmış bir yaprak aldım.

Vicdan hiç kıpırdamadan beni izliyordu.

Sarı, sapsarı yaprağı uzattım. Titrek bir sesle:

— Bak, sonbahar ne kadar çabuk gelmiş! dedim. Ne vakitsiz bir güz bu.

Sessizce yaprağı aldı. Onun da incecik elleri titriyordu. Bu, sararmış, hattâ kuruyarak sapsarı kesilmiş sonbahar yaprağını tutan el ne kadar gençti!

— Ne acı; her şey çürüyor! dedi.

— Her şey...

— Ama siz hep seveceksiniz, değil mi?

— Bütün varlığımla yemin ederim küçüğüm!

Huzur duyuyordu: yazmıştı, yazabilmişti. Kalemi işlekliğini yitirmemişti... Bununla birlikte sahneyi cansız hissediyordu. Bir yaşanmamışlık...

Evet; hepsi, topu topu birkaç sahne. Ömründen dökülen yapraklar... yığınla yapraklar arasında sadece birkaç aşk ve sevinç sahnesi var. İçi ürperiyor Süha Rikkat'in. İnsan, bunca sevmişken, bunca duyumsamış, bunca paylaşmak, dertleşmek, bir olmak, tek olmak, hattâ anababa, kardeş olmak istemişken... tümünü delicesine istemişken

bütün yaylılar akortsuz

bütün piyanolar akortsuz

hep istemişken; işte kendine, uzun yıllara dayalı fakat deneyimsiz ömrüne topu topu birkaç aşk ve sevinç yaprağı kalmış. O hayat ağacını daima silkelemişler, Süha Rikkat sevmiş-sevmiş, kemanlar piyanolar işıtmiş, şarkılar söylemiş ve dökülen yaprak-

lar arasından ancak birkaç sahne devşirebilmiş. İşte aşka ilişkin fazla mutluluklar, görgü tanıklıkları, fazladan yaşanmışlıklar yok elinde. (Hanende Sevim değil. Onun sereserpe, kucaktan kucağa geçmiş yaşamına belki de saygı duyması gerekli. Şarkıları, sesi hâlâ dillerde, kulaklarda yankılanıyor.) Nasıl huzur duyabilir? Ama yetinmişti. O, birkaç aşk ve sevinç sahnesiyle romanlar, romanslar, uzunöyküler yazmış ve solmuş yapraklardan ibaret bu sahnelerin hem eserine, hem de okuruna yettiğini şaşırarak alımlamıştı. Demek okurları da öylesine mutsuz, sevilmemiş kişilerdi: onlara bütün kalbiyle sevgiler, sevecenlikler, umutlar diliyordu

hele gençseler

hele önlerinde bütün bir yaşam erdenliğiyle uzanıyorsa.

Ne tuhaf; soluk, solmuş, sarı ya da kahverengi-kızıl yapraklara kazınmış aşk ve sevinç sahneleri için, bir ömür, bir 'bedel' ödemişti. Sahte bir başarıdan başka anlam taşımayan ününü de, bedelin karşılığı sanmıştı. Ne tuhaf; gerçek, somut, kıvrandırıcı bir acı, yüreğine saplanmışken, hâlâ alkışlar-alkışlar işitiyordu. Süha Rikkat alkışlanıyordu. Onu sevenler, onu anlayanlar yanına yaklaşıyorlar, kürsünün

evet, kürsünün

çünkü Süha Rikkat kalabalıklara romancılığını anlatıyordu

altında birleşiyorlar; çiçek yağmuruna tutulmuş, ışıkların pırıl pırıl aydınlattığı romancı da artık gözyaşlarını saklamaya gerek duymaksızın hıçkırıyor ve çiçekler-çiçekler yağıyordu. Bu çiçekleri topluyor, ö-

püyor, kendisini alkışlayanlara geri fırlatıyordu. Çiçekler-çiçekler dalgalanıyordu büyük salonda.

Sanki ateşi vardı. Sanki hastaydı. Sanki yağmurlu gecenin ardından kasıp kavurmuş soğukalgınlığı, o şiddetli rahatsızlık, bu kez, bir sanrıda belirmiş ve romancı ayakta, masasının başındayken yatağa düşmüştü.

Gelgelelim kesilmemişti alkış sesleri. Onlara diyordu: yalnız onlar için yazmıştı... Bugün kalemine tutukluk yapışıp kalmışsa, bu, onların şu içten sevgilerine de yoksunluk duyduğundan. Ama artık yazabilecekti: bütün kalbiyle hissediyordu.

Kalemi çiziktirdi; yazmaya koyuldu:

Bir şey vardı, hep engelleyen bir şey. Aramızdaydı. Seninle ikimizin arasında. İnsanlığa yalnızca güzel şeyler, senin kadar güzel şeyler söylemek istemiştim. Ama bir şey vardı. Ne olduğunu hâlâ bilemediğim, adını takamadığım, niteliğini çözemediğim bir şey vardı

bir şey vardı sevgili, biricik Halûk; öyle bir şey ki, seni elimden almış, Karacaahmet'in karanlık, iğrenç, yığışık servileri altına gömmüş ve bir daha da güzelim yüzünü bana göstermemişti. Oysa senin hatıranla yıllar geçti. Şüphe yok; seni bir yaz gecesi yüreğimde yaşatmaya koyulur koyulmaz, işte tam o sıra, uzak korularda öten bülbüleri

ki şimdi şakıyışlarını kimseler işitmemektedir

işittim, ancak o zaman manolyaların bey-

gın kokusu benim için de havada dağıldı. Fakat daha o dakikadan başlayarak, kalem, şu uğursuzluk, yalan söylememi buyurdu. Görmediğim, tanımadığım, sadece yarattığım sana âşıktım Halûk. Ellerin ne kadar ince, yüzün ne kadar anlamlı, hele yeşile çalan

yeşile mi çalıyordu, çoktan unuttum

kısık, ama güzel, sevgi dolu gözlerin ne kadar ışıltılıydı. Belki beni sevecektin. Sevgili Halûk...

Belki de hepsi senin içindi sevgili Ferit. Biricik Ferit. Bendim işte Tepebaşı Dram Tiyatrosu'nun kapısında, bütün vücudu sapır sapır titreyerek, bekçilerin görmemesi için atkestanesi ve akasya ağaçlarının altına saklanmış, bendim, çıkışını, seni bir kez daha görebilmek için bekleyen.

Hep bir şey vardı. Söyleyemediğim, yazıya dökemediğim, yüreğimde bastırmaya zorlandığım, sakladığım-sakladığım müthiş bir şey...

Ancak bir rüyada yaşanabilecek kadar güzel anları olmamış mıydı Halûk'la. On beş yaşın büyük, sayrılı tutkusu. Süha Rikkat; hayır, Süha Rikkat değil o zamanlar, 1939'lar falan, genç bir kız, çirkince tabii; zavallı Süha. Şükûfe teyzesinin akrabası Halûk'a deli gibi âşık oluyor. Bakın, nasıl tanışıyorlar...

... Demek okurları, hayat, töreler, yasalar, her şey bağışlamış Süha Rikkat'i. Demek bir insan olduğu, herkesten başka hissetse de

daima gizlemiş, örtbas etmişti duygularını

bir insancık olduğu kabul edilmişti. Demek, artık

yalan söylemeye zorlanmayacaktı. Demek suçsuzdu!

... Şu komşu hanım, Şükûfe teyze, uzak akrabasından Halûk'u geçiriyor, Süha, günbatımı, köşke dönmekte. Tanışıyorlar. Halûk'un kısık, ama yine de iri gözlerinde bir ışıltı. O gün bu gün, bütün ışıklara, ışıltılara âşıktır Süha Rikkat. Sen hiç ölmedin Halûk!

Masaya kapanarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Halûk'u gizlemişti, hep gizlemişti, bunu kendinden bile gizlemişti. Ömrün en güzel, en ince anısıydı.

Tabiî, keman çalıyordu.

Tabiî, sevmişti.

Hıçkırıyor ve öksürüyordu.

Neden

neden Halûk!

Şükûfe teyzesinden bin dolanla Halûk'un evini öğrenmişti. Düşünün, on beş yaşında bir kız! Bir çocuk! Kapıyı çalmış, başında yün beresi, Halûk'un annesine gülümsemeye çabalamış ve delikanlıyı sormuştu. Demek, Hacı Bekir Pastanesi'nde edebiyatçı arkadaşlarıyla buluşmaya gitmişti genç şair. «Kimsiniz kızım?» diye soruyordu kadıncağız. Ah! Ne diyebilirdi. Tramvaylar ne kadar ağırdı. Halûk ya kalkıp giderse, ya bulamazsa onu bir daha Hacı Bekir Pastane'lerinde falan... Yıllar dökülüşüyordu. Süha Rikkat, Hacı Bekir'den içeriye giriyor, bembeyaz mermer masalar

mermer masalar

masalar ortasında, bir cırpıda Halûk'u görüyor-

du. Şairler, genç hikâyeciler. Bir edebiyat mecmuası çıkaracaklarmış. Korkarak, yürek çarpıntısıyla tam da Halûk'un yanına oturuyordu. Kim sevdi beni Halûk, senden başka! Kimse sevmemişti Halûk'dan başka. Aşkları tertemiz, çocukça, dokunulmamıştı. Belki âşık değildi Halûk; ama sevmişti, «Biz kardeşiz,» demişti Süha Rikkat'e.

Yağmur yağıyordu. Yağmur hep yağıyordu.

Yine öyle Hacı Bekir'in mermer masalarında, billûr şeker kavanozları, meyva şekerlemeleri, güllü fıstıklı lokumlar, macundan gökkuşakları, «Halûk, bir roman yazmaya başladım,» diyordu Süha Rikkat; «**Baharı Beklerken.** Sizi her bahar bekleyeceğim. Beni unutmayın aziz kardeşim. Size duyduğum aşk ebedîdir.» Şubat ortası. Bahara şunun şurasında birkaç hafta kalmış. Tomurcuklar açar. Fırtınalar, kasırgalar, tufanlar hep doğa'nın yeniden doğuşu içindir. Halûk sessizce önüne bakıyor, ucu hep sipsivri kurşunkalemini mermer üstünde gezdiriyordu.

Alnı yanıyor, şakakları yanıyor, ağzı kupkuru, sırtından soğuk ter boşanıyordu.

«Her zaman Halûk... sizi her zaman seveceğim.» Alnı yanmış, elleri yanmış, ağzı kupkuru, ölümcül hastalardan farksız, buz gibi ayazda Hacı Bekir Pastanesi'nden dışarıya fırlamıştı. «Süha!» diye bağırmamıştı Halûk... Hayır, fırlayacak gücü yoktu. «Elveda Halûk!» demişti. Yalan: dememişti. «... Sizi her bahar bekleyeceğim.»

«... her bahar...»

«Evleniyorum Süha. Sevdiğim bir kız vardı.»

Kristal avizenin şıkır şıkır ışıkları altında duruyorlar ve Süha Rikkat

romancılığa sıvanmış bu genckız

«Evleniyorum Süha. Sevdiğim bir kız vardı. Söylemiştim size.»

âşık olduğu ışıklar, bütün kristal yansımaları, bütün gökkuşakları onları, üçünü

siyah kadifeler giymiş Süha Rikkat'i

lâcivert takım elbise giymiş Halûk'u

salt dantel gelinliğiyle o sapsarı saçlı öteki genç-kızı aydınlatıyor-aydınlatıyordu. Halûk'un gözlerinde sahici bir kederi de görüyordu hem, kristal yansımalardan geçmiş.

«Tebrik ederim Halûk. Mesut olun.»

«Mersi Süha.»

Çok geçmeden Şükûfe teyzesi bahriye çiftetellisine kalkıyordu...

Ama Halûk'la

yüzünde sevincin pembelikleri vardı

elleri sıcaktı, elleri...

Halûk'la yürümüşlerdi, tabiî akşamüzeri, Süha Rikkat yüzüne pembeliklerin yansıdığını duyumsamıştı. Halûk kendisine şiirde artık yalın ve gündelik konulara geçildiğini anlatıyordu. O ağda, Yahya Kemal Bey ağzı eskimiş.

Pastanede ayağa kalkmış ve elini uzatmıştı Halûk'a; **Baharı Beklerken**'in Halûk'una: «Hoşça kalın.»

Kurşunkalemini bırakmış, elini sıkmıştı: «Beni affet Süha.»

Seni çoktan affettim!

Nasıl unuturum birlikte yürüdüğümüz Fikirtepe-

si'ni; kestanelerdi açan pembe-beyaz, kandil biçimi çiçeklerle.

Kuşdili'nde çardaklı gazinoda, okuldan kaçtığım gün, bana okuduğunuz şiiri... Yeni şiir. Bu gündelik duygulardan biraz irkilmiştim tabii. Ama ne fark eder; yine benimle birlikte olmuştunuz ya!

Ne kadar yumuşak başlı, ne kadar efendi, ne kadar iyi kalpliydiniz!

Son defa gülümse
son defa inci dişlerini göster
son defa Allah'ım!

Sahil boyunca Mühürdar'a koşuyordu. Eve geç kalmıştı. Babası, ut çalan, utlar çalan beybabası merak edecekti. Bir o kalmıştı! Başka hiç kimse! Ama ona da anlatmasına imkân yoktu ki!

«Belki daha önce tanışsaydık Süha...»

«Daha çok gençsin Süha, çocuk sayılırsın...»

«Beni affet Süha!»

Ellerini cebine sokmuş, yüreği handiyse durmuş, yüreği handiyse kıpkızıl kesilmiş; külrengi gök, külrengi dalgalar, külrengi gemiler, külrengi deniz ve külrengi yaşam; nasıl dayanacak, hattâ sevgili romanını nasıl yazacaktı: Halûk yoktu! Halûk bir daha olmayacaktı! Halûk ölmüştü!

Niye mi kanlar içinde serilirdi romanlarında güneş

niye mi eserinde, modası geçmiş romansında sevinçler birdenbire solar, sönükleşir, dağılır, paramparça, tuzla buz olurdu

niye mi... —dudaklarında yine, yıllar sonra, bunca çırpınışın ardından hâlâ Halûk'un ten sıcaklığı,

akmamış gözyaşlarının acı tadı vardı. Onu hiç öpmemişti. Ona hiç sarılamamıştı. Onunla hiç...

Ölüyorum galiba, diyerek pencereye koştu: hava almaya şiddetle ihtiyacı vardı.

... Bir ikindi saat dörtte ayrıldık

Balkon kapısını açtı. Boğuluyorum, diye sayıklıyordu, boğuluyorum, mutlak öleceğim. Yağmur damlalarına ihtiyacı vardı. İhtiyacı vardı daha çok üşümeye. Yağmur şakır şakır yağıyor ve Süha Rikkat her şeyi, elli sekiz yıllık kapkara ömrünün her acısını, her çıkmazını yeniden yaşamaya boyun eğiyordu; yeter ki hiç bitmesin o sevinç, o aşk, ömrün yapraklarından toprağa karışarak çürümüş, çürüyen birkaç roman sahnesi! Evet; her şeye boyun eğebilirdi: Halûk'un düğününe

kristal avizeler altında Halûk'u kutlayışına
Şükûfe teyzenin bahriye çiftetellisine
sonra
çok sonra
lâcivert gözlü genç adamın bir anda tümünü silen son ışığına
bu son ışık altında yağmura karışmamışlar mıydı
yine yağıyordu yağmur
yine yağacaktı
ama Sarp olmayacaktı.
Halûk olmayacaktı

Dram Tiyatrosu aktörlerinden Ferit Bey olmayacaktı. Bütün anılarını dile getirmek isterdi. İşte, Hacı Bekir Pastanesi'nin beyaz, bembeyaz mermer masalarında oynaşan güneş ışığını

işte sarmaşığın güneşle elenerek bir iki yaprakçık biçiminde masaya ve ellerine yansıyışını

işte o yeni, yepyeni edebiyat mecmuası heyecanını

oysa onlar da gömüldü; bir rüyaya gömüldüler ve bir iki kırıkdökük romanın soğuk, buz gibi sayfaları arasında kaldı ne varsa.

«Bir roman yazıyorum Halûk. Şiirde başaramayacağımı anladım. Sizi de anlatıyorum.»

«Benim için hep bir kardeş, sevgili bir yakın olarak kalacaksınız. Sizi unutmayacağım. Bütün saadetlerin senin olmasını temenni ederim.»

O kadar coşku ve ıstırapla yaşadığı, yılarca hatırlamaktan kaçındığı bu anı, şimdi Süha Rikkat'e musalla taşına yatırılmış gibi geliyordu. Orada, son yolculuğu için bekliyordu kimsesiz ölü.

Yağmur, boyatmadığı için —bir zamanlar— iftihar ettiği kır, bakımsız saçlarından süzülüyordu. Yağmur, boynundan içeriye, buz kesmiş ürkek bedenine sızıyor, daha da-daha da donduruyordu. Yağmur, şu kapkaranlık, alçaldıkça alçalmış gökyüzüne açtığı ellerine yağıyor-yağıyordu.

Bir başka gece, bir başka yalnızlık

bir başka gecede, bir başka yalnızlıkta Sarp'ın avcuna doldurduğu yağmur suyunu ne kadar çok içmek, yüzünü gözünü o arı suyla yıkamak, sadece yıkamak istemişti. Rahmetin ruhundaki bütün kirlenmişlikleri de sileceği inancındaydı. Ama sadece Sarp'ı yitirdi o gece, onu da, öncesiz sonrasız.

Onu öptü mü?

Nasıl döndüler geriye?

Onu galiba öptü. Eğilmişti genç adam; galiba ayağı kayarak, çamurlara düşmüş, çamurlara batmış Süha Rikkat'e yardım etmek istiyordu. Hayal meyal hatırladığına göre, boylu boyunca yattığı yerden ellerini uzatmış ve bu meçhul sevgiliyi kendine çekmiş; artık tamamıyla kendinde olmayarak, onu dudaklarından defalarca öpmüştü. Belki yağmur sularıyla arınmamıştı. Belki büsbütün günaha batmıştı. Belki mahvolmuş, belki özvarlığını rezil etmiş, belki ömrüne son vermeyi akıllara durgunluk verici bir cesaretle göze almış ve güzelim genç adama bir rüyada sahip çıkmıştı. Yaşamı boyunca düşlediği, yaşamı boyunca utandığı, yaşamı boyunca kahrolduğu o buseler, o öpüş, ne zaman, nasıl etkisizleşti ve romancı, eserinin başına geri dönemiyor! Allah'ım ne oldu?

Rüzgâr, palmiyelerin geniş, sert yapraklarını bile savuracak kadar şiddetliydi; işte kuzeyden

daima kuzeyden esiyordu.

İnsan niye yenemezdi bir aşkı ve insan niye hep karşılık göremeyeceği

karşılık görmesi imkânsız

daima karşılıksız kalmaya mahkûm aşkların ardı sıra, o palmiye yapraklarını savuran kuzey yellerine kapılmışcasına sürüklenirdi...

Geçmemişti ağlaması, geçmemişti taşkın hıçkırık. Kim, kimler bayağı bulmuştu romanlarını? Tümü sahici bir aşk ve sevda aria'sından dökülüşüyordu, tümü, yazdığı her satır, her acıklı cümle.

Otele döndüklerinde

düşünün, Büyük Ankara Oteli'ne!

Süha Rikkat sırılsıklam, asansör kapısında, a-

nahtarını bulamıyor, Sarp hâlâ yardım ediyor, üstü başı çamur içinde, çantası açılmış, omuzlarında mechul, bilinemez genç adamın beyaz, bembeyaz keten ceketi... birdenbire merdivenden inen Prenses Cemile'yle burun buruna geliyorlar ve daha o gün, daha o umarları kırılmamış akşamüzeri, üşütmesinden korktuğu Prenses Cemile derli toplu, şahane varlığı, yerle bir eden ağırbaşlılığıyla danışmaya doğru yöneliyor. Danışmada tabiî o yılışık delikanlı (içeriye girerek, kapının kanatlarını örttü), o da süzmüş tepeden tırnağa, gözlerinde alaycılık parlayıp sönmüştü (deminki nöbet geçmişti nihayet). Sonra, anahtarını bulan Süha Rikkat, asansörü çağıran Sarp'a tutunup, sendeleye sendeleye Prenses Cemile'ye yaklaştı —tabiî bir hizmetçi küçüklüğüyle, küçülmüşlüğüyle— ve «Özür dilerim hanımefendi,» dedi; «beni bu halde gördüğünüz için özür dilerim.» Prenses en soylu ifadesiyle hizmetçiyi bağışladı.

«Özür dilerim hanımefendi. Beni bu halde gördüğünüz için özür dilerim.» Başka sesler, başka sözcük kırıntıları, başka gürültüler patırtılar karışıyor konuşmasına; uğultular arasında prensesinden bağış diliyor. Ama prenses, günah dolu gecenin izlerini zavallı romancıda açıkseçik fark ederek yüzünü buruşturuyor. Yüzünü buruşturmuştu. Prenses Cemile yüzünü buruşturunca, Süha Rikkat artık tertemiz ömrün kirlendiğini kavramış ve nihayete kadar suçunun yargılanacağını, hep yargılanacağını, bu suçtan kurtulmanın imkânsız olduğunu apaçık görmüştü. Kimse tarafından affedilmeyecekti, asla affedilmeyecekti. Sonsuza kadar bir başına bırakılmıştı. O yabancı sesler,

o yabancı sözcükler, o yabancı uğultu, yankılarla, kıyamet bildirileriyle kendisine ulaşıyor; solgun ömürlerin daima mahkûm edileceğini, ancak güçlü kuvvetli olanların direnebileceğini, yırtıklığın, duyarsızlığın tek erdem sayıldığını bir kez daha alayla fısıldıyordu. Bunları gezgin de... zavallı romancı da, ölüm yolculuğuna çıkmış kişi de biliyor zaten. Biliyordu. Her zaman da bilmişti.

Odanın ortasında duruyordu; durakalmıştı.

Bildiklerini saklamayı, kendine bile itiraf etmemeyi, insanlığı büyük yıkımlara götürecek toplumsal ya da bireysel acılar karşısında susmayı, hep susmayı, kulaklarını tıkamayı, hattâ hatırlatıldığında bile gelgeç, uydurma, inandırıcılıktan uzak çözümlerle dudak bükmeyi yeğlemedi mi? Şimdiyse romanlarının boş ünüyle baş başa kaldı.

Neydi yaşamak istediği? İskemlesinin başına geçerken, neydi, diye soruyordu. Delikanlının içli sesiyle yinelediği dizeler de üşüşmüştü, neden Gizli Şeyler şiirin adı? Neden gizli? Sonra, hem neden bu karanlık, kuytu, denizine, palmiyeli ağaçlıklı caddelerine, altın kumsallarına karşın insanı alıp alıp kasvetlere götüren kasabada herkes... —hem, herkes birbirinin gözcüsü, birbirinin düşmanı, birbirinin yargılayıcısı. Bu koşullar altında nasıl çalışılır, diye fısıldadı, nasıl yazılır, nasıl dile getirilir. Gizli, daima gizli şeyler!

Daha güzel bir toplumda, ilerde

İşte kitabın ilk şiiri.

O kadar yalnız ki... o kadar olur artık.

Asansöre biniyorlar ve Sarp düğmeye basıyor.

Hiçbir umudun kalmadığını fark ediyor Süha Rikkat. Ayrılacaklar. Onsuz nasıl yaşayacak? Bütün yaşamı boyunca hep onu beklemedi mi? İşte şimdi, birlikte, yan yana dururlarken ayrılacaklar, az kaldı, birkaç saniye. Ayrılacaklar ve delikanlı, lâcivert gözlü genç adam, zavallı bunak romancı, diye düşünecek, çattık belâya; bu sözcüklerle, gururunu çiğneterek. Evet; bir suçluydu. Suçunun bedeliniyse asla ödemek istememişti. Fakat âşık olmak, özgürlüğünü istemek suç mudur?

Oysa küçücük romansları, Sakın üzülme! diye bağrışıyorlardı. Sakın üzülme! Bir gün, ölümle ödediğin anlaşılır elbet. O genckızı görüyordu, hulyalara dalmış; o delikanlıyı, köşe başında coşkuyla bekleyen. Hattâ o mutsuz şiirleri okuyordu. İşte topu topu bir haftalığına ayrılmamış mıydı evinden? İşte eşyası, çiçekleri, canım Edirne çinileri... yok, Kütahya... hepsi, yeni almış olduğu ayna, o ayna ki, yalnızca kendi çirkin varlığını yansıtır, çiçekli çinilerle birlikte, aynası, gündelikçi kadının tozunu almayı daima savsakladığı kitapları, beybabasının çeyiz niyetine satın almış olduğu ceviz kaplama eski gardırop, tuvalet masasının büyük boy aynası, şimdi, şu uğursuz gün; şimdi, bin yıllardır toprak altında kalmışçasına yitik! Dönmeliyim, diye fısıldıyordu, evime dönmeliyim. Narlık'da kalmam için hiçbir sebep yok. Ancak fısıldayarak —çünkü başkaları işitebilir, çünkü başkaları işitti mi suç, suçlar daha da artar; çünkü başkaları güçlü ve hayatın yenemediği, daima saygınlıklarını korumuş kişilerdir—, fısıltısını bile duymak istemeyerek yineliyordu. Musikiler susmuştu. Yalnızca yağ-

murun sesiydi odayı dolduran. Bu yabancı odada, bütün yaşamı kıstırılmış, kuşatılmıştı. Asla terk edemediği sevda, kimbilir neredeydi? Sarp da dönmemişti.

Ve oda kapısında, o müthiş gece, ayrılırlarken

«İyi akşamlar Süha'nım...»

«İyi akşamlar Sarp. İyi uykular. Güzel Rüyalar.»

neden genç olmadığını, neden sevilmeyeceğini, neden yaşayamayacağını kavrulmuşçasına...

Gençkız, odada yalnız olduğunu sanmıştı.

Gençkız, çiçeklerle, buket buket güller ve

Gençkız kristal vazolarda güllerin bezediği odaya girdiğinde Tunç Bey'in kendisini beklediğini görerek şaşırdı.

Tunç Bey ayağa kalktı.

— Gelmeyeceksiniz sanmıştım, dedi.

Prenses Vicdan, acıyla gülümsedi.

— Dönemeyeceğimi anladım.

Gençkız, kristal vazolarda beyaz, bembeyaz güllerin bezediği odaya girdi. Tunç Bey, büyük maroken koltukta oturuyordu.

Prenses Vicdan'la kır saçlı erkek, birbirlerine uzun süre baktılar. İkisinin de gözleri nemliydi.

Tunç Bey, titrek bir sesle:

— Gitmediniz mi? diye sordu.

Sendeleyerek ayağa kalktı.

— Gitmek isterdim.

— Neden gitmediniz?

Prenses Vicdan, başını eğerek önüne baktı. Kiraz kırmızısı dudaklarını ısırıyordu. Tekrar

başını kaldırdığında; uzun ve kıvrık kirpikli lâcivert gözlerinden yaşlar boşandı.

— Çok düşündüm. Sizi yalnız bırakmazdım.

— Bu, bir söz veriş mi Vicdan?

Tunç Bey âdeta titriyordu.

Prenses, bir süre cevap vermedi. Sonra sevdiği adama yaklaştı.

— Bilmiyorum. Hiçbir şey bilmiyorum... Lütfen bana bir şey sormayın Tunç!

— Sizi seviyorum! Bir daha gitme. Yalvarırım bir daha gitme Vicdan! Seninle hayatın bütün mutsuzluklarına katlanabilirim. Ne olur beni sev!

Genç kız, dalgın bir ifadeyle koltuğa oturdu. Beyaz, bembeyaz güllerden birini, avuçları arasına aldı:

— Söz veriyorum: bir daha gitmeyeceğim. Bir daha hiç ayrılmayacağız.

Tunç Bey yaklaştı ve Vicdan'ın ellerini tuttu. Beyaz gül, sımsıkı birleşmiş ellere olanca rayihasını saçıyordu...

Oysa, sonsuz aşktan kurtulmak isteğiyle Sarp'ı da öldürmüş; artık havanın soğumaya başladığı günlerde, kuzey rüzgârlarının yönünü izlemişti. İzlemiş ve görmüştü ki; kuzey rüzgârları, mezarlık yönüne doğru esiyorlardı.

İşte bazı aydınlık, fakat adamakıllı ayazlı günlerde —yalnız kuzey yellerinin değil; handiyse hayaletlerin çağrısına uyarak— ziyaret ettiği Narlık mezarlı-

ğı, ilçe sınırında bir sırta kurulmuştur. Sırttaki, o, bir türlü göverememiş, serpilip boy atamamış, içlerindeyse gitgide yoğunlaşan serviler; uğultulu kuzey rüzgârlarının yönünde eğilerek, bükülerek, bir tür yaşam mücadelesi verirler. Böyle soğuk güz sonu kış başlangıcı günlerinde, ayazlı havalarda mezarlıktan geçip giderken, yazıları neredeyse silinmiş, okunaksız bütün taşların da rüzgârların yönünde devrilmiş olduğunu görürsünüz. Hemen her taşın üstünde **Allah Bâki** yazılıdır. **Yolcu, Yolun Sonu Burası!** Işitti: kimileyin bir ardıç kuşu uzun uzadıya öter ve dinmez uğultu yanıtlar. Gördü: çocukların ufacık mezar taşları... Çocukcağızların ufacık mezarları daima iç burkar. Sonra ardıç kuşu yine öter; uğultu yine yanıtlar. Servilerin karşılıklı, yığışık, koyu yeşil yaprakları, baharla birlikte geniz yakıcı kokular salar. Ama beyaz, bembeyaz güller, mor ve renkleri buğulanmış salkımlar açmaz, hiç açmaz! Plastik ya da cam şişeler atılı durur mezarlarda: ölülere gülsuyu serperler. Gerçek çiçekler yerine, plastik güllere, eflâtun leylâklara, masmavi karanfillere rastlanır.

Gönül ülkesinde
bütün ülkede

gönlün ülkesinde, son umut, ölüm kalmışsa... artık tek umut ölümse, bir romans yaratmak önemsizdir. Korkular, yaşamayı her an durduracak içsel baskınlar, baskılar değil, sadece baskınlar, kuşatılmışlıklar, yıkılış, çözülüş kalmışsa geriye, buysa, zaman geçmek bilmiyor, Sarp, sevgili Sarp dönmüyor, tıpkı Halûk gibi, tıpkı Ferit gibi gidiyor-gidiyor, yalnızca gidiyorsa; nerede olursa olsun, nereye dönerse

dönsün, nereye sığınmak isterse istesin, nereye koşarsa koşsun... —değişmez! Değişmeyecek.

Değişmeyecekti. Zaafları, tutkusu suçtu! Suçunun bedelini... korkuyor, çok korkuyor, öyle korkuyor ki, canına kıyabilir. Yaşayacak ne kaldı? Hiç! Zaten sevilmedi. Zaten sevilmeyecek yarın da, öbür gün de. İnsanoğlunun en büyük mutluluğu sevilmek, ona hiç uğramadı.

Korkular içinde bastırıyordu istek; soğumuş etin isteği! Yaz gecesi: ten sıcaklığı. Kimdi? Belki de Avni Bey; yine Avni Bey. Onun teni hiç de manolya beyazı değildir. Ama işte hayatın yenemediği o güçlü kuvvetli, hiç de çıtkırıldım olmayan, adamakıllı kabasaba kişilerdeki görkemli çekicilik; incelikleri, yumuşacık duyguları, hep de akşamüzerleri hissedilen o kadar narin yürek sızılarını, kalbin aşkla burkuluşunu alt ederek, çiğneyerek gözüküyor. Süha Rikkat yere eğilmiş. Yere eğil, diyor Avni Bey, çök! Eniştesi Avni Bey ayakta duruyor. Çömel iyice. Emredersin, diyor Süha Rikkat. Yere çömeliyor. Avni Bey gülüyor. Bir dişi altın kaplama. Bıyıkları daha da gürleşiyor sanki gülümseyince. Bacaklarını tutuyor Avni Bey'in. Fakat Avni Bey o kadar gençken, yıllar öncesinden kalmışken, kendisi, saygıdeğer romancı Süha Rikkat, göğüsleri sarkmış... tutuyor bacaklarını Avni Bey'in. Daha yaklaş! Daha yaklaşıyor. Şimdi!

Şimdi!

Şimdi!

Ses giderek eriyor, ama boyuna yineliyor. Tek bir sözcük: şimdi! Buyruk Süha Rikkat'i deliye çeviriyor. Hep böyle midir insanlığın ten ilişkileri? Ses tit-

riyor. Bacaklar titriyor. Avni Bey'in nasırlı parmak uçları kâh sırtında geziniyor, kâh bastırıyor, kâh soğumuş, pörsümüş eti, istekle değil, arzuyla değil, nedeni o kadar açık, tek kişilik bir kendinden geçişle, bilinçsizce sıkıştırıyor parmaklar, parmak uçları, kocaman eller. Süha Rikkat yetinemiyor. Ama Avni Bey son bir titreyişle baldızını itiyor ve sarsıla sarsıla duvara yaslanıyor. Süha Rikkat yerlere kapanıyor. Sürünerek yaklaşmayı deniyor ve eniştesi, kendisini beybabasından kalma köşkten kovmuş hayırsız enıştesi tarafından şiddetle tekmeleniyor. Öylece, dudaklarından kanlar sızarken, başını güçlükle kaldırıp Avni Bey'in çıplaklığına...

... Soğumuş etin iğrenç arzusu, işte en büyuk günahtır. Bastıramayan, elbette yargılanır. Yargılanmalı.

Kapı vuruluyordu. Dehşetle ayağa fırladı. Geldiler mi? Götürecekler mi? Onlara ne diyecek? Pişmanım

yalvarırım
bir deliyim ben
bir ruh hastası
beni bırakın

yapamam-yapamam! İnanmayacaklardı. Onlara istediği kadar masum olduğunu söylesin, inanmayacaklardı. Hepsi de evli barklı, namuslu, tertemiz ahlâklı, çolukçocuk sahibi, dürüst kişilerdi. Hepsi de Süha Rikkat'in aşk ve sevda romanlarını okumuştur, o tertemiz hislerle yaşamışlardı. Ama öteki Süha Rikkat

belki de
ne yazık ki

asıl Süha Rikkat'den elbette hesap sormaları gerekiyordu. Bunları, bu aşağılık, sefil şehveti yaşamasa bile, duyumsadığı için. Duyumsadığı için! Zaafları tutuklanacak mıydı? Dionysos kendisini de aldatmıştı. İskender'in ordularla kovaladığı sarhoş tanrı...

Kapı hâlâ vuruluyordu.

Dışarıda şakır şakır yağmur yağıyor, palmiyeli caddede seller akıyordu ve her şey siyah, simsiyahtı, külrengi bile değil.

Sımsıkı tutunduğu masadan uzaklaşarak, kapıya gitti. Kalbi âdeta gümbürdüyordu.

Biz zamanlar
çok değil
birkaç hafta önce

şehrin caddelerinden, rıhtım caddesinden bandolar geçmiş, trompetalar çalmış, gezgin çiçek yağmuruna tutulmuştu. Ama şimdi, o kırmızı ve bordo yol halılarına güvençli adımlarla basmış gezginin kimliği ortaya çıkmış, bağışlanamaz suçu anlaşılmış, işte büyük günahı saptanmış ve her şey bitmişti. Bütün kurtuluş imkânlarından yoksundu. Teslim olmak üzere kapıyı açtı.

Gözleri sımsıkı yumulu; «Buyrun; benim,» dedi. «Süha Rikkat. Bekliyordum.»

«Biliyorum sizin Süha Rikkat olduğunuzu,» dedi savcı...

... kadın... Tanımadığı kadın... Tanımadığı bir kadın...

Tanımadığı bir kadın vardı karşısında (gözü ısı-

rıyordu). Beyaz vizon mantosunun yakalarını kaldırmıştı (demek aralık ay'ı).

«Rahatsız ettim galiba.» Sesi kalıncaydı.

«Evet... Değil...» Süha Rikkat toparlanmaya çabaladı. «Buyrun. Rica ederim. Buyrun, girin.»

Orta yaşı aşkın peri gülümsedi. «Dönüyorum artık. Size veda etmeye geldim.»

İçeriye girmiş, odanın ortasına doğru yürümüştü. (Kimdi?)

Süha Rikkat, açık bırakılmış kapı önünde duruyordu hâlâ; böyle odası dağınıkken; yarısına kadar içilmiş kahvenin fincanı, yerlerde kâğıtlar, defterden kopartılmış sayfalar, hattâ dağınıkca yatak, ortalığa serilmiş gizli şeyler

'gizli şeyler', tutkular, zaaflar falan. Savcılık gerçekten işini biliyordu.

«Çalışıyor muydunuz?»

«Evet,» diye kekeledi. (Fakat yanılmıyordu. Tanımıştı: Prenses Cemile'nin ta kendisiydi.)

«Sakın alınmayın ama, sizi hiç okumadım.»

Prenses ayağına gelmişti; bir prenses! Savcıyı beklerken, Prenses Cemile veda etmeye gelmişti. Gidiyordu, ayrılıyordu Büyük Ankara Oteli'nden : demek yaz bitmişti, güz bitmişti. Prenses evine barkına dönüyordu. Onu kimseler suçlamıyordu. Suçlanmayacak ve yakalanmayacaktı! Hem, kimbilir evinde her bir şeyler ne kadar düzenli korunmuş, yönetilmişti. Hizmetçiler, uşaklar özenle sulamışlardır süs bitkilerini, çiçek açmış kaktüsleri falan; toz alınmış, eşya her zaman bakım görmüştür. Prenses de günü geldiğin-

de karar verdi ve dönüyor! Uşakları, hizmetçileri büyük köşkünün kapısında karşılayacaklar onu.

«Buyrun; oturun lütfen,» diye atıldı, hanımefendiyi ayakta beklettiğini fark ederek; telâşla yer gösteriyordu.

«Fazla vaktim kalmadı. Aşağıda taksi bekliyor.» Kürkünü usul usul okşuyordu. «Siz daha çok kalacak mısınız?»

(Kürkü ne kadar güzeldi. Pahalı bir şey. Süha Rikkat bu kürklerden, bu şahane tuvaletlerden hiçbir zaman giymedi. Parasızlıktan değil; yakışmayacağını, üstünde iğreti kalacağını bildiğinden. Ama o vizon kürkler, ipek tuvaletler, görkemli zümrüt gerdanlıklar hep romanlarında uçuştu. Tümüne içi giderdi.)

«Dönemiyorum hanımefendi.»

Prenses, hakikî prenses anlayışla gülümsedi; «Anlıyorum,» diye mırıldandı.

Neyi anlamıştı? Süha Rikkat ivecenlikle ekledi: «Şimdilik. Yakında döneceğim tabiî.» Dönecekti. Elbet bir evi vardı. Elbet toplumda saygın bir yeri. Otel köşelerinde kalacak değildi ya...

Prenses Cemile otel odasına göz atıyordu. Sonra, başka bir şey söylemek isterken, caymışcasına, «Yağmur ne kadar kötü yağıyor, değil mi?» diye sordu.

«Evet, sabahtan beri.»

Pencereden dışarıya bakıyordu şimdi. Süha Rikkat'e dönmeksizin konuştu: «Bana kızgın mısınız?»

«Neden efendim? Size sadece hayranlık duyabilirim.»

«Çok naziksiniz.» (Bir an duraksamış mıydı ne?)

«Bir kapristi benimkisi. Elde etmek kaprisi. Çok gençtik. Gençlik, acımasızlıkla aynı şey galiba.»

Anlayamıyordu, bulanık, o hep aynı külrengi bulanıklık, bulanık... bulanık bilincini derleyememiş, toparlayamamış eskipüskü romancı, maalesef değerlendirme yetisini kaybetmiş, hiçbirf şey anlayamıyordu. Bir, prenses, koskoca, Mısır hanedanından Prenses Cemile kendisinden, şu günahkârdan özür dilesin!...

«Onu size bırakabilirdim.» (Birden dönmüş ve gözlerini dikmişti.) «Önemli değildi benim için.»

Süha Rikkat çökercesine o tek koltuğa oturdu. Azçok kavramıştı: Sarp'dan söz açılıyordu. Prensesin sevgilisiydi delikanlı; beyaz keten takımlar falan, ipek mipek gömlekler. O da ayrılıyor muydu otelden? Besbelli şimdi aşağıda, taksideydi. Eşyalar taşınmış, İskender'in orduları alt edilmiş, Dionysos siyah üzümlerden fışkırttığı şarabıyla zavallı sanatkârın elinden son parıltıları da çalmış, altın tozanları silmiş, pas tekeleri, bırakmış, periler kadar hoş, tanrıçalar kadar korunaklı sevgilisiyle, hanımefendisiyle kaçıyordu. Dudakları açılıp kapandı. Niye kaçsın? Göğsünü gere gere gidiyordu küçük beyefendi!

Yabancı kadın mırıl mırıl anlatıyordu. (Hayır, onu kimseler suçlayamayacaktı. İçindeki zaafı, bitmeyen gençlik rüyasını sosyete daima hoş görecek, hattâ bunun bir yaşam belirtisi olduğunu ileri sürecekti.) Evet; mırıl mırıl, büyük çini sobalara sığınmış ev kedileri gibi, lüks ve ihtişam içinde anlatıyordu.

Neler mi söylüyordu? İyi işitemiyordu Süha Rikkat. Geçmişten, çok eskilerden konuşuyordu galiba.

Demek her şeyi biliyordu. Demek Sarp anlatmıştı, geçmişini, çaresizliklerini, umarsızlığını... —Sarp'a anlatmış mıydı? Öyle Dram Tiyatroları, Başkuş piyesleri falan.

Derken siliniyordu külrengi bulanıklık.

«... Ferit'e hiçbir zaman âşık olmadım. Gelgeç bir hevesti benimkisi. Sizi merak ederdim. Çok âşık olduğunuzu söylemişti de... Sahi, âşık mıydınız?»

Güçlükle doğrularak, ama yine de bir türlü ayağa kalkamayarak, «Büyükada'da köşkünüz var mıydı hanımefendi?» diye sordu. «Bahçesinde çarkıfelekler falan.»

Prenses bir an, kıpkısa bir an aşağılık hizmetçiyi, kiler düşmanı beslemeyi süzdü.

Şimdi elleri titriyordu, koltuğun kenarlarına yapışıp kalmış, karaciğer bozukluğuna işaret eden, lekelerin bastığı, cennet beneklerinin yürüdüğü çarpık çurpuk elleri. Alnında boncuk boncuk terler birikmiş olmalıydı. Midesi ne kadar fena bulanıyordu. Boğulurcasına, «Arada Sevim yok muydu...» diye haykırdı: sesi cılızlı oysa, iyice pes perdeden.

«Ada'daki köşkü epey önce sattım.»

«Ferit'i hâlâ görüyor musunuz?»

«Yok canım. Eski bir macera. Ben, barışık ayrılalım istedim.»

Oydu işte! Prenses Cemile; **Atlas Perdeler**'de seviciliğini falan sakladığı, hasırlatı ettiği kadın; onu da süsleyip püsleyerek kaleme getirmişti.

Hanımefendiyse, baygınlıklar geçirdiği koltuğa yaklaşıyor

eğiliyor

yarı baygın Süha Rikkat'i kollarından tutuyor

beyaz, bembeyaz vizon manto, canım kürk pörsük yanaklara usulca değiyor

hanımefendi öylece sarılarak, sarılmış gibi yaparak

«Hoşça kalın,» diyor; «barıştık, değil mi? Eski bir maceraydı; siz de mutlaka unutmuşsunuzdur. İstanbul'da beklerim.»

Unutmuş muydu?

Ah taşbebekler!

«Gidiyorum. Onu ve geçmişi size bırakıyorum.»

«Her şeyi aldınız elimden!»

Sarp'a âşık olmuştu. Sarp'ı alıp gidiyordu şimdi elinden hanımefendi. Aşağıda bavullar, valizler taşınıyor, Anna Karenina'yla —o ahlâksız kadınla— genç sevgilisi —rezil Vronski— Narlık'dan, Büyük Ankara Oteli'nden ayrılıyorlar, başka büyük otellere, başka büyük ve pembe kadifelerle kaplı salonlara, kristal âvizelere, görkemli operalara karışıyorlardı.

Onu ve geçmişi size bırakıyorum!

Geçmiş bir daha ele geçirilemez ki!

Ama Prenses'i iteleyerek, elleriyle yüzünü örtüyor, bir çocuk arınmışlığı içinde, nihayet bir çocuk arınmışlığı, ama belki de, daha çok, kuşkusuz, hiç kuşkusuz bir çocuk çaresizliğiyle bu dünyadan, hayat denen acımasız canavardan, işte yer sarsıntılarıyla yıkılan kendi hulya... —«Sarp'ı bırakın!» diye yalvardı. O son aşktı. Onu yalvarırım bana bırakın.

Elveda Süha Rikkat

elveda zavallı romancı

elveda kendisi için bandoların çalmayacağı
trampetaların inlemeyeceği
yollarına kırmızı, bordo halıların serilmeyeceği
bedbaht gezgin, elveda
elveda çiçeksiz bırakılacak kızkurusu!

Hanımefendi, geri çekilmiş, Sarp'ı tanımadığını belirtiyordu. «Sarp kim allahaşkınıza? O sarışın çocuk mu?»

«Oğlumu bırakın!»

«Oğlunuz mu?»

Oğluydu elbet.

İşte uzun, çok uzun, elbet kırmızı, bordo yol halılarının serildiği koridorlardan geçiyorlar ve romancı, Dionysos'un içkisiyle esrimiş, artık oğlu mu, sevgilisi mi, âşık olduğu kişi mi, kimse kim, ona, genç adama ve hayata bütün bir isyanını haykırıyor:

Beni bırakın!

Geçmiş senin olsun Süha Rikkat!

Hanımefendi süzülerek kapıdan çıkmıştı.

Prenses gitmiş ve geriye yalnızca yağmurun şakırtısı kalmıştı: yağıyor-yağıyordu.

Oysa o yaz gecesi, Ferit'in Mısırlı bir prensesle yatlarda, Büyükada'da köşklerde seviştiğini bilerek, o son gece, çünkü ertesi gün bir kamyon kapıya dayanacak, zavallı eşya meçhul bir semte taşınacak, mahkeme kararları, duruşmalar, köşk satışa çıkarılmış, Nimet'le dargın, Avni Bey'le, altın dişli kaba erkekle dargın, son gece, ölüm döşeğinden farksız yatağından fırlayarak, burada, koca köşkte kimsesiz, herkes tarafından unutulmuş, bahçede uzayıp gider gölgeler, köşkse odalardan taşan

gıcırtılarla, geçmişin inildeyişleriyle sarsılmaktadır. işte annesi, biricik annesi şurada ciğerlerini kusarak, şu dünyaya iki yavrucak bırakarak ölmüş, beyaz, bembeyaz kirlentiler, o, kıpkızıl kan lekelerinin kapladığı kirlentiler, hamamda yakılmış, ölünün anısı silinmiş, bir daha da ölümden, veremden, kızılla pembe karışımı balgamlardan hiç söz açılmamış, babası bir daha asla ut çalmamış, o ut bir köşede öncesiz sonrasız unutulmuş... evet, yatağından fırlayarak, böyle bir geceye, ömrümün bundan sonrasına nasıl katlanacağım diyerek, merdivenler, sofalardan gelen biteviye gıcırtı, yukarıya, denizin, uçsuz bucaksız, engin denizlerin göründüğü... kepenkler kapatılır, su, gümüşservinin oynaştığı sular o kepenkler arasından görünür ve deniz, ayışığında, ağustoslara özgü ayışığında boyuna akar, deniz akar, yarın burdan taşınacağım ve bir daha da... nasıl bir gurbetse, otuz küsur yıl sürdü, nasıl bir sürgünse, şimdi kış gelmişken...

dönmeyecek misin Holûk!

Beyaz vizon manto süzülüp gitmişti!

Yazmak istiyorum, diye sayıkladı; yeniden yazmak istiyorum!

Lâcivert gözleriyle, bir sonrıda ona bakıyordu, Süha Rikkat'e, arkasında serviler, beyazı da solmuş mezar taşları.

Biri ötekinden azıcık küçük sarı ve elâ karışımı gözleriyle ona bakıyordu, Süha Rikkat'e, arkasında çoktan yanmış Dram Tiyatrosu, atkestanesi ağacı. Yok; akasya ağacı.

Yeşil cam kırıklı gözleriyle, sevgi, sevecenlik ışıltıları saçarak ona bakıyordu, Süha Rikkat'e; hiçbir

şey çürümedi, hatıralar çürümedi, hiçbir zaman çürümedi, diyordu... şiir kitaplarına eğilmişti.

Dalları gökyüzüne açılmış bir ağacın altında duruyordu. Yaşlı romancıysa ötelerden bakıyordu ona.

Baharlar bir yağmur gibi, üstüne yağıyordu. Hep beyazdı bu baharlar. Delikanlı ağaca yaslanmıştı. Adı Ilkyaz'dı. Öyle güzeldi ki, romancı baştan çıkarıldığını fark ediyor, fakat kendisini koruyamıyordu.

Biraz uzunca, bal sarısı saçlarına dökülüp kalmıştı baharlar. Kendi kendine dalmış, âdeta gülümsüyordu. Yoo, iki eliyle tuttuğu lir'e takılı kalmıştı gözleri.

— Benim için çal, dedi romancı.

Delikanlı işitmedi.

Beş küçük serçe, sonsuz gökyüzünün maviliklerinden süzülerek, gelip lir'in tellerine konuverdiler.

Delikanlı sol bacağını, hafifçe büktü.

Her şey, suda cam yeşiliydi.

Romancı, biraz daha yürüdü. Demek orman, göl kıyısına açılıyordu. Hem, hava da adamakıllı ısınmıştı.

Başka bir genç adamsa, suya ayaklarını sokmuştu. Bir kayaya oturmuş; başını göle eğik, mor çiçekler açmış bir ağaca yaslamıştı.

Romancı büyülenmişcesine baktı. Genç adamın saçlarında, kumrallıkla o kadar uyuşan ve romancının o güne kadar görmediği irilikte gelincikler açmıştı.

Ama daha ötede, bu kez de saçlarında iri mi iri kasımpatılar açmış ve mor üzüm salkımları koparan öteki, üçüncü genç adam...

Yırtmaya koyuldu. Defterini
kopardığı sayfaları
başka sayfaları
yerlere saçılmış öteki sayfaları
kırk küsür aşk ve sevda romanını
büyük eserini
kırık aşk hikâyesini
—güzelduyu bir kez ışıyıp sönmüştü—
musikiyi
sonsuz operayı...

Eskisi kadar pişmanlık duymuyordu; belki de hiçbir şey için pişmanlık duymaması gerekliydi ve bundan böyle duymayacaktı, duymayabilecekti. Odanın ortasındaydı, tek başına, hemen herkes tarafından unutulmuş, bitmiş, tükenmiş, «... kitaplarınız hanımefendi...» —öylece, eskisi kadar 'satmayan' romansıyla, şu karanlık ilçe hanımefendi, bir yazar için ne kadar üzücü... Yoo, gülüyordu, artık hep gülecekti, bundan böyle gülümseyişine, hıçkırıktan, taşkın bir hıçkırıktan farksız kahkahasına hem neler-neler sızmayacaktı; bülbüllerin şakıyışını işitirken gece-kuşlarının, yarasaların ürkünç kanat çırpışlarıyla bir mağaraya karışacak, maviler, yeşiller, camgöbekleri, ille kırık cam yeşili gölgelerle, sanrılarla ölüme yaklaşacaktı. İster genç ve yakışıklı bir erkek görünümüyle karşısına çıksın; ister bir yaz sonu akşamı, başına fiyongalar ya da renkli kordelâlar takıştıra-

rak gençkızların en alımlısı olduğunu o kadar edepsizce haykırsın şu ölüm, bu kez, niye yıllardan, yıkılışlardan sonra Süha Rikkat'e erişemeyecekti. Yatağının, gurbetteki, sürgündeki döşeğinin

elbet ölüm döşeğiydi

köşesine ilişerek döşemeye baktı; mağaranın ağzından içeriye; oradaydı gecekuşları, yağmurlu, kasvetli havanın soluk ışığına aldanmışlar ve geceymişcesine harekete geçmişlerdi. Onlarla birlikte pelerinlerine, siyah; simsiyah pelerinlerine bürünüyordu Süha Rikkat. İşitiyordu mağaradaki yalnızlık uğultusunu, önüne geçilemezdi sesin, çünkü bu ses ömrün kendi sesiydi ve insanoğluna hâlâ çözülememiş hakikati açıkça söylüyordu, çaresizsin-çaresizsin, senin dışındaydı hepsi, seninle oynamak, seninle alay etmek, seni küçük düşürmek, seni yok etmek, seni ufalamak, seni ayakları altında acımasızca çiğnemek için vardılar. Ama, diyordu, kimse yoktu tabiî, kendi kendine diyordu, ama işte yaralı, yaralanmış insan bir kez göze alırsa, kaçmak, gitmek, her yerde ve her yere sürgün olmak bir kez göze alınabilirse, mağara da, yarasalar da, siyah simsiyah pelerin de ürkünçlüğünü yitirir; yitirmişti; elini döşemede, cam kırığı keskin yeşilde gezdirdi ve suyun, mağarayı rutubetlere gömmüş kirli, çirkef suyun ayaklarına değmesine aldırış etmedi. Bu suda yüzüyordu işte olağanüstü irilikteki, Süha Rikkat'in doğada bir örneğini görmediği kıpkızıl, kan pıhtısı gelincikler, sonra kurumaya yüz tutmuş, fakat hâlâ yeşille sarı karışımı gül yaprakları vardı ve zaman geçecek, çamur olarak kaybolacaklar. Şimdi yattığı, uzandığı yerden

basmakta olduğu çamur, kimbilir, herhalde o gül yapraklarından kalmadır. Yoo; eskisi kadar korkmuyordu, zaafları ve tutkuları yüzünden mahkûm edilen insanları anlamıştı, gönlündeydi tümü. Hem, dekanlılar da ölmüştü. Yine o çamur, o kirli su onların güzelim gövdeleriydi; çamur olmuşlardı. Yarasalar da kan pıhtılarını emecekti. Bir kez tökezlemişti, ömür boyunca süren tökezleyişine insanlık gülmüşse gülmüştü ve şimdi kendisi, Süha Rikkat insanlığa gülmekteydi. Yaşlı bir insanın ağladığını görmek, insanlığa acı vermiyorsa; elinden bir şey gelmeyecekti. Yazı masasına uydurduğu dermeçatma bir sehpayla, dalgalı aynayla, Prenses Cemile'den artakalmış ağır parfüm kokusuyla tek kişilik yaşamına son veriyordu. Korkulacak ne vardı; gün batmamıştı daha, yağmur yağıyordu yağmasına, ama külrengi bir ışık odaya, mağaraya süzülüyordu; yapışıp kalmıştı külrengi ışık, demek güllerin kasımpatıların gelinciklerin üstüne yapışmıştı, yapraklar da aydınlıktı —ama içinden geçen her şey kapkaranlıktı ve külrengi ışık, içinden geçenlere akamıyordu. Yoo; bunları yazmayınız kızım, diyecekti Müsyü Kevork, sağ olsaydı; ölmüş ve yayınevini mirasçıları ele geçirmişti. Sizden saadet dilenen okurlarınızı düşünün, aşk ve sevgi, aşk'ın acıları, bunları yazınız ama karanlığı, siyah tülü... asla. Her şey sahiciyken, odayı eşyayı yırtılıp savrulmuş kâğıtları böylesine seçik görüyorken, nasıl olup da anılar sesleniyor, anıların sesleri ve izleri çiçekdürbünlerinden belleğine katılıveriyordu; o anılarda görmüştü görkemli gezileri, içinizi açan, içinizi sevinçlere boğan yolculuğu, otel-

ler falan. Şimdi yağmuru dinliyordu. Bitmişti. Kendisi bitmişti.

Belvü Gazinosu'nun tam karşısında yürüyorlar, köşkün ön yüzündeki güzelim panolara bakıyor, Halûk'u dinlemiyor ve en çok kış mevsiminde geleceğini yakalıyordu. Kış mevsimi, hep cam kırığı, kırık cam yeşili şifonlara bürünmüş o kadındı, güzel bir kadın. Yeni bir şiir, yeni edebiyat, her şeyin yalın ifadeyle anlatılacağı bir edebiyat mı diyordu Halûk; sonra işadamı oldu; yalnızca işadamıydı; yalındı doğrusu her şey, işadamı olabilmek de. Fakat insan elinden çıkma güzelliğin sonrasız kalıcılığına niye güvensin? Halûk, **Baharı Beklerken**'i okumamıştır bile: tabii göndermişti, yıllar önce otuz dokuz yıl önce, imzalayıp, **Kıymetli şair Kardeşim Halûk Beyefendiye**, ama bir yanıt alamadı. Okumamıştı. Onlar gibi yazamamıştı, hiçbir zaman yazamamıştı, yeni edebiyat falan Süha Rikkat'in ilgisini çekmiyordu. Kırık kalbinin ezgileriniyse büyük bir kalabalık satır satır izleyecekti (Müsyü Kevork burnundaki büyük ve kahverengi et beninî ovuşturuyordu: «Siz daima hicran ülkesine yelken açacaksınız Bayan Süha...»); izlemişti. Hayır, çoktan eskimiştir köşkteki panolar, güzellik korunamamış ve eskimiştir. Bir zamanlar gözler kamaştıran o dört mevsim panosu, hele kış, bütün kışlar eskimiştir. Süha Rikkat acı gerçekliği daha o akşamüzeri görmüştü. Küçücük, liseli kız, yaşlandığını, gitgide çöktüğünü görüyordu buz yanlısı elbisesiyle genç ve güzel kadının; meleksi ifadesinin yerinde yeller esiyor, yaşamsa çabucak soluyordu. Halûk'a göstermiş ve yıllar sonra gerçekleşecek çok acı so-

nu dile getirmişti. Yürüyorlardı; akşamüzeriydi; Süha Rikkat, küçük bir kız çocuğunun koşarak köşkün bahçesinden çıktığını da anımsıyor, belki de bahriyeli kılığında bir oğlancık, ama küçük bir çocuktu, yanılmasına olanak yok; hava, günlerce süren soğuklardan sonra birdenbire ısınmış ve ağaçlar tomurcuklanmıştı. Biraz telâşlıydı roman kahramanı genç adam; fazla vakti yoktu, yeni şiiri anlatıyor, bir yandan da Zenith marka saatine bakıp duruyordu; birisiyle mi buluşacaktı, evet, bir arkadaşı, bir kız arkadaşı bekliyordu, saygı değer bir aileye akşam yemeğine çağrılıydı, giderken çiçek almayı düşünüyordu, ne alsındı; mevsim kış sonu ilkyaz ortası yaz başlangıcı, kız çocuğunun yün eldivenleri, ama oğlan bahriyeli kılığında, Halûk'sa beş yağmurluğunu giymiş; ne alabilirdi, Süha Rikkat daima gül severdi, beyaz güller, leylâklara âşıktı, fakat en güzeli o ponpon ponpon mimozalardı, mimoza alabilirdi.

Mutlaka mimoza alsındı; çünkü çiçeğin baygın kokusu da, düşlemli sarısı da, gencecik ve sevilen, daima sevilecek olan bir kızı hulyaya çağıracaktı; madem akşam yemeğine çağrılmıştı Halûk, gönül okşayan bir çiçek götürmeliydi, mimoza. Ve Süha Rikkat, orta yaşlı bir annenin gururlar duyarak mimoza demetlerini alışını, kabul edişini de görüyordu. Fakat Halûk, kışı betimleyen panodaki güzel, alımlı, yeşil şifonlara sarınmış, karlar altında duran kadınla ilgilenmemişti; sadece çağrıldığı akşam yemeğini düşünüyor, boyuna saatine, uğursuz, hep hareket halindeki akrepleyelkovana bakıyor ve hangi çiçeği

olması gerektiğini soruyordu. Belvü'de dans vardı; müzik dışarıya taşmıştı. Hattâ Süha Rikkat, ağır perdelerin aralığından bazı bol, geniş, jüponlu ve rengârenk etekler görmüş gibiydi; öyle anımsıyordu. Ama şimdi yapayalnız kalacaktı. Liseli gencecik kızı ne mi bekliyordu? Ayrılık, sadece ayrılık. Acaba ötekine, ona da yeni şiirden söz açıyor mu, diye düşünüyordu, paylaşabiliyorlar mı yaşamı ve sanatı, paylaşabilmişler miydi? Şükûfe teyze çok mutlu olduklarını Süha Rikkat'in kulağına fısıldamıştı. Halûk için demet demet mimozalar seçmişti.

«Anılar, geçmiş yasak,» diyordu Mükerrem Bey. «Cahil insan değilsiniz. Okumuş, romanlar yazmış biri...» Herhalde, bir sanatkâr, demeye dili varmamıştı. Özdenetimden, istenç gücünden söz açıyordu.

Süha Rikkat, «Gayret edeceğim,» diye yanıtladı. O baş dönmesinden, o gümbür gümbür çarpıntıdan bayağı yılmıştı. İlâç verecek miydi?

Yolculuk düşüncesini onaylıyordu aile hekimi. «... Hele bu mevsim! Her yer tenhadır. Tam bir dinlenme. Yazmak, okumak, düşünmek yok. Perhizinize de dikkat edeceksiniz. İşte yaşlı doktorunuzun tavsiyeleri Süha Hanım.»

Gelgelelim şu uzandığı ölüm döşeğinde anılar, geçmiş, her şey etkimeye koyuluyordu. Mükerrem Bey, «Dikkat etmelisiniz,» diye söze girmiş ve «artık pek genç sayılmazsınız,» diyerek noktalamıştı. Onun öğütlerini dinlemeyi ne kadar isterdi. İyileşebilecek miydi? Çok hastaydı; yüreği kanıyordu.

Gerçekten çok hastaydı. Hayaletlerin çığlığını, meleklerin korosu sanmıştı. Bu bile ne kadar ölçü-

süz kaldığını, ölçüsüz ölçütsüz yaşamakta olduğunu kanıtlamaya yeterdi. Oteldeki yabancı çocuğun, bal sarısı saçlı delikanlının arkadaşlığıyla toparlanır gibi olmuştu: büyük aldanış! Çocuk, Prenses Cemile'yle kaçıverdi. Ama bu aldanış, ömrün bu son kanışı, öncesiz sonrasız hakikati de vurgulamıştı: yalnızca sevecenlik iyileştirir ruh hastalarını, onlar için bir sevecenlik yurdu açmak gerekir aslında. Hekimlerin bu kesin gerçeği bugüne kadar algılayamamış olmalarına şaşıyordu. Parası yetseydi, mutlaka bir sevecenlik yurdu açardı. İnsan teninin sıcaklığıyla iyileştirecekti hastalarını. Şimdiyse yarasalarla, gecekuşlarıyla tek başına bırakılmıştı.

Neydi göremediği? Ömrün bütün gizlerini çözmüştü de, gözünü bağlayan saydam perdeyi bir türlü açamamıştı. Sevmekti ömrün tek ereği (bülbülün inleyişini işitiyordu). Ya sevilmeyenler? Onlar için örgütlenilmeyecek miydi? Örgüt (Kadıköy çarşısındaki Ermeni kilisesinin çanları çalınıyordu; irkilivermişti)? Evet; bir tür örgütleniş. (İki adım ötede Hacı Bekir Pastanesi; Halûk arka bahçedeki leylâk ağacına bakıyor.) Sonra, kendisine söylenmemiş miydi, bağışlanmıştı, bundan böyle suçlanmayacak, yargılanmayacak, mechul davadan daima-daima kaçmak zorunda kalmayacaktı. Yeniden iblis kıpırdamış; sevecenlik örgütlerine kışkırtıyordu. Belki bu bile gözbağının çözülmesini sağlayamayacaktı, sevecenlik yurdu da. (Halûk'a koşuyordu; ellerinde mimoza demetleri; beni bırakmayın, ben siz olmadan nasıl yaşarım!) Çünkü sevginin, sevecenliğin de karşısına çıkarlar; daima yasaklanmış bir hayat için, kurtuluş

imkânları kısıtlıdır; vazoda solmuş bir gülden, yaprakları sessizce masaya dökülür ve aşk, o beyaz güller gibi kaskatı kalır. Sevmek de boşunadır, diyordu Süha Rikkat. Gözbağının gitgide açıldığı kanısındaydı. İnsan daima özgürlüksüzlük duygusuyla baş başa yaşayacağını bilmişse

çoktan eşyası toz içinde kalmış bir çatı katının dört duvarı arasında ürküntülü bekleyişlerle, yalnızlıkla, çaresizlikle

nedeni pek de belli olmayan bir güvensizlikle çırpınarak, geceleri, hele geceleri

korkmuştu tabiî; ama o korku bir türlü geçmiyordu, asla geçmemişti, bundan sonrasını düşünüyor ve daha da çok korkuyordu

kargaşa ortasında akılla, bilinçle, sağduyuyla değerlendirmeye imkân mı kalır

İyi kötü bir yol yordam bulmuş, otuz dokuz yıl sürdürmüştü, aşk ve sevda romanları falan; gelgelelim kof bir dünyada hep kofluklarla çevrildiğini, kimileyin o kofluklara bir uşak ruhuyla bağlandığını, öfkesinin işlevsizliğini, duyarlığının hiçliğini... artık tümünü, ne varsa, tümünü görüyordu. Yitik bir yaşamdı. Sarp galiba ağlamış; heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatmıştı: galiba eski zamanlarda aşklara-aşklara, sevdalara sahne olmuş bir odayı betimliyordu. Adı Sarp mıydı? Evet, bir odaydı, küçük, sıcacık, öğle güneşinin yaz kış vurduğu, sonra yaldızlı mı yaldızsız mı vazolar duruyordu, aşk sıcaklığı bir sedirde yaşanmıştı, öylesine sonsuz bir aşktı ki, bir haftalığına başlayan ayrılık yaşam boyu sürmüş, yaşlı gönülse o sediri, o vazoyu acentaların, tecimevle-

rinin kiraladığı, belki de satın aldığı güzelim odada gözyaşlarıyla anımsıyor ve hayatın acımasızlığına ilenip duruyordu. Aşk nedir ki yaşamda! (Gülüyordu.) Sarp ağlıyordu; ve Süha Rikkat, genç adama şaşkınlıkla bakmış, hiçbir şey duyamamıştı. Oysa duyumsamadığını sanmakla aldanmıştı.

Aldanmıştı; çünkü Körfez Lokantası'na bir kez daha uğradı gezgin. Satırları arasına sinsin istiyordu mekân. Oradaydı solgun gök mavisi, eprimiş kadife perdeler, sırması kararmış, püsküllü kordonlar. Oradaydı aşk illeti; orada bırakılmıştı. Sonra, fark ediyordu ki, ruh özgürlüğünün olmadığı yerde, aşk bir hastalık, arzu bir illet, yaşamaksa sadece cinnet nöbetlerine katlanmaktır. (Acaba gerçekçi yazarlar, kendisini edebiyat dışı sayan kalemler bu sorunlara mı değinmişlerdi? Değindiler de, ne oldu?)

Aldanmıştı; çünkü aşk, duygu, sevda ve ince duyarlık sandığı şeyler, bir emirle durdurulmuş, hattâ yaşam dışı bırakılmıştı. Bütün bir dünyayı; çoktan unuttuğu, ama hâlâ özlediği tek kişilik, zavallı, pirinç karyolasının gitgide kararmış parmaklıkları arasından görebiliyordu, ancak oralardan. Özgür değildin, hiçbir zaman olmadın, diye haykırıyordu kendine (oda, gitgide soğuyan, buz kesen, yağmurların, kuzey yellerinin, hattâ çatlayıp kırılan, alçalıp yükselen, kıyılara varıp, altın tozanlı kumsalları yaladıktan sonra geri çekilen dalgaların, yaban dalgaların üşüştüğü otel odası alabildiğine sessizdi); yaşamak, ölünceye kadar doğayla, hayatla didişmek, eserlerine geri dönmek isteği tam ağır basarken, basacakken, birden uçurum gözüküyor, hiçlik çekiyor, yüksekliklerden

aşağılara kendini bırakmak çağırıyordu. Süha Rikkat'e kalan ıssızlıktı.

Bu ıssızlık varlığını öncesiz sonrasız sürdürürken; yaşamın elinden almış olduklarına şöyle bir, âdeta gelişigüzel, önemsemezmişcesine, hiç de önemsenecek şeyler değilmişcesine göz atıyordu:

Rıhtımdan Mühürdar'a çıkan yolda yine dalgalar çatlıyor, terk edilmiş beyaz mı, uçuk sarı mı bir kayık, denizle tek başına mücadele ediyordu. Süha Rikkat durmuş ve bakmıştı. Son ve çok şiddetli bir dalga gelecek, kıyılara vurduktan sonra, arzusu dinmişcesine geri çekilirken, kayığı da bağrında götürecekti; ama zavallı kayık, yaşamın gözü önündeki Süha Rikkat'i andırırcasına, direniyordu. (Lodos artıklarını toplayanlara yalvarmıştı, kayığı kurtarsınlar diye.)

Hanende Sevim, denizkızı tuvaletiyle tangolar söylüyor, Süha Rikkat orada, besleme haliyle masaya sığınmış otururken, heykeltraşlar Sevim'i gecenin tanrıçası ilân ediyorlar ve karanlık tanrıça da güzelliğinin ölümsüzleştirilmesi için mermerlerin yontulmasını buyuruyordu. Buna benzer birtakım sözler geçmişti masada. Süha Rikkat buğulu gözlerle dinlemişti. Hanende Sevim usul usul Ferit'in bacağını okşuyordu. Ömrün en büyük rüyası aşk, aslında çok aşağılık bir fingirdeyişten ibarettir.

Dudakları titriyordu.

Yerin dibine batsın Ferit, diyordu. Fakat son bir sarsıntıyla Ferit'e koşuyor, onunla yine yağmurlardan sonraki sonbahar korusunda buluşuyorlar ve Süha, genç aktöre yalnızlığını söylüyordu. Ne tuhaf şey-

di sanat! Sahnede yalnızlığın ıstıraplarını ustalıkla canlandıran aktör, yağmurlardan sonraki, o kahverengi yapraklı güz korusunda, alabildiğine hissiz, insanlıktan çıkmış, kaya sertliğiyle dinliyor, hattâ dinlemiyor, sigarasını yakıyordu. Kulüp paketini buruşturup

Süha Rikkat'i buruşturup

korulara atarak.

«Senin esirin değilim Süha.»

«Ferit sana muhtacım. Sen yoksan, her şey yok olsun!»

«Bu ne mübalâğa güzelim...»

«Başka hiç kimsem... hiç kimsem...»

Ona sarılıyor, göğsüne başını dayıyor, ağlıyor, taşkın hıçkırıklarla boğuluyor ve tek bir yanıt alıyordu: «Fularımı ıslatma!»

Başka hiç kimsesi

hiç kimsesi

kimsesi... —güçlükle çıktı mağaranın daracık ağzından (ayağa kalktı).

Yerlere fırlattığı, yırtıp yırtıp dörtbir yana saçtığı kâğıtları toplayacaktı. Yoksa hâlâ söylenecek bir söz kaldı mı? Birkaç cümle, birkaç satır ve...

... «Sana hiçbir konuda söz vermedim ki!»

«Nişanlandık.»

«Geçersiz akitlerdendir.»

«Ellerimi tutmuştun.»

«Sülükten farksızsınız ünlü romancı Süha Rikkat!»

«Biraz birikmiş param...»

«Sevim'e âşığım ben. Hayatımın kadını Sevim'dir.»

Bilmez mi; bliyor elbet (sinsi bir ifadeyle gülüyordu). Her şeyi biliyordu. Sözgelimi Hanende Sevim yeşil pullu, dapdar tuvaletinin içine sığamamış ya da özellikle sığmak istememiş, göğüslerini dekoltesinden taşıra taşıra tangoyu baygınlaştırıyor, masadaki erkeklerin hepsine uzun uzun göz süzdükten sonra, o aç, o doymak bilmez, parıl parıl, arzu ateleri fışkırtan gözleriyle Ferit'de karar kılıveriyordu. O kadar uzaktaydı ki Ferit kendisinden! Hanende Sevim kadehini kaldırmış, Ferit'e uzatmış, kadeh tokuşturmuşlar; Hanende Sevim kızıl dudaklarını iyice yalayıp ıslatıp gülümsemiş, tekrar gülümsemiş, hattâ acıkça göz kırpmış, sonra bıraktığı yerden meşhur tangoya devam edivermişti. Zavallı Bahan Beklerken yazarıysa, nişanlısı, Tepebaşı Dram Tiyatrosu aktörlerinden Yakışıklı Ferit Bey'i, o erkek kalabalığıyla donanmış masada bir türlü yüzbeyüz göremiyordu. başlar-başlar girmişti aralarına. O gece kapıda gırtlak gırtlağa kavga edinceye kadar da göremeyecekti Ferit'in güzel yüzünü.

Ama bu yüzü başka zamanlar iyice inceledi. Örnek mi vermek gerekiyor (gülümseyişi, yaban bir kahkahayla noktalanabilirdi her an)? Buyrun; Baykuş piyesinin galasında Yakışıklı Ferit, bir mevsim önce Shakespeare oynayıp gözler kamaştırmış, apartopar yıldızlığa yükselmiş Macide Hanımefendi tarafından alkış kıyamet kutlanıyor, el sıkışıyorlar ikisi, ikisi göz göze geliyorlar, Ferit bu kez Macide Hanımefendi'ye bir gül sunuyor, beyaz gül tabiî, Macide Ha-

nımefendi kırılıp dökülerek beyaz gülünü alıveriyor, birleşen eller ayrılmak bilmiyor ve Ferit bakıyor-bakıyor —o gözler! Biraz kısıkça olan sağ mı, sol mu ne, o göz de irileşivermiş şimdi. Arzu kıvılcımları uçuşuyor sarıyla elâ karışımı sırtlan gözlerde. Yanı başımda kırıştırmışlardı. Ben zavallı... evet; kendisi, alınyazısı daha o zamandan besbelli romancı parçası da, Macide Hanımefendi'ye sunulmuş beyaz güllerden aşırarak, çantasında saklamıştı. Yaa; hâlâ duruyor. Ferit'in gözleri hiçbir zaman Süha Rikkat'e öyle bakmamıştır.

O gözler, Zafer Bayramı donanmasında, öyle havaî fişekler atılıp dururken, havaî fişek aydınlıklarında, salına salına Moda burnuna çıkmış güzelce bir kıza da takılıp kalmış; Süha Rikkat ürpertiler içinde, bütün gece sabaha dek gözyaşları dökmüştü. Evet; gemiler, uzakta donanma, elmas ışıltılarla denize yansırken, apaçık, çığlık çığlığa, ama tabiî gözyaşlarını içine akıtarak görmüştü Süha Rikkat, akça pakça gençkız da Ferit'e bakıvermişti —ne de olsa istikbali parlak bir aktördü! Bakışmalar sürüp gitmişti, sarılı yeşilli tozpembeli mavili havaî fişek aydınlığında. Tabiî gururunu çiğneyerek soramazdı, bana niye öyle bakmıyorsun, diye; aynı aşk, aynı şiddet, tutku, kösnü pırıltısı!

Elbette kösnü pırıltısı! Vazgeçememişti ya, bir türlü Ferit'den; bir kez de kurbanlık koyunlardan farksız, Ferit'in bekâr evine koşmuştu, Asmalımescit'in oralara, meyhaneler falan, Beyaz Rus lokantaları. Ferit de kapıyı açmış, Süha Rikkat'i buyur etmiş,

sonra da canavarlıktan ayırt edilemez bir soğukkanlılıkla

şimdi çok seçik anımsıyordu
Prenses Cemile'nin
demek Cemile'ymiş adı

Mısırlı prensesin en yeni fotoğrafını göstermişti. Ev dağınık, oturmaodasında kirli çoraplar, fırlatılıp atılmış, biri de koltuğun kenarına takılı vermiş erkek iç çamaşırları, büyük taş plaklar orda burda, perdeler çekili, ortalıkta kadehler, boş şarap şişeleri, likörü beyoz mı, şambre kırmızı mı; Ferit'de saçbaş dağınık, gözler hafiften şiş, kimonosu yarım, önü yarı açık, pijamasının altını zaten giymemiş, «Hoş geldin Süha,» diye yol vererek, «Nerden buldun burasını allahaşkına!» Derken Mısırlı prenses hazretleri bir fotoğrafta mahzun bakınıyor. «İşte yeni sevgilim. Hayatımın kadını.» Hayatının kadınıysa, hakikaten

asla gözünün önünden gitmez

soylulara, doğuştan, dölden döle geçmiş beysoylulara yaraşır bir zerafetle poz vermiş. Arkada, yarı bağlanmış, herhalde sırma püsküllü kordonla tutturulmuş, yarı açık yelpaze biçimli ağır atlas perde. Hanımefendi gül öbeklerinin oyulduğu bir iskemleye oturmuş bulunmaktadırlar. Böyle göğüs ayrığına kadar dekolte bir tuvalet

muare tafta

giymiş olmalarına karşın, hal ve tavırları, yüzlerindeki ifade pırıl pırıl, erden, dokunulmamış bir masumiyetle donanmış. Muare taftaya —herhalde— aynı renkten düz tafta koskoca bir fiyonga iliştirilmiş; fi-

yonga, göğüs ayrığının azıcık daha açılıp saçılabilmesi için sanki aşağılara çekecek ağırlıkta...

... Eğilip kalkarak topluyordu kâğıt parçalarını, hırsla, öfkeden içi morarmış, mırıl mırıl söylenerek.

... Lâkin bukleli, buklelerin çıplak omuzlara aktığı, ondüle saçlarla, kulaktaki —tek kulak açıktaydı, hafif profil durulduğundan— büyük olasılıkla zümrüt küpeyle, sürmeler çekilmiş, —herhalde zümrüt yeşili— iri gözlerle o ne soyluluktur! Burun kanadı titreyişle saptanmış. Dudaklarsa hiç de Hanende Sevim'inkine benzemez bir aralanmışlık içinde. (Hayran olmuştu Süha Rikkat. Güzellik karşısında daima tarafsız kalmıştı.) «İşte yeni sevgilim,» diyordu Ferit; sözlerinde, sesinin tınısında görkemli bir övünç okunuyordu. Evet, yeni sevgilisi. Süha Rikkat sadece eski nişanlısıydı. Hanımefendi ellerini birleştirmiş, sanki bir başkasının elini sıkıyor: o ne kendini beğenmişlik!

«Ferit'i ve geçmişi size bırakıyorum.»

«Belki kızacaksınız ama, romanlarınızı hiç okumadım.»

«Sarp o sarışın delikanlı mı?»

Evet; o sarışın delikanlı! O, işte! Sarp'ı da mı elimden alacaksınız?

«Geçmiş sizin olsun.» (Böyle mi dedi?) Geçmiş sizin olsun; ben yaşarken, korunaklı, güvençli yaşamaya devam ederken, siz geçmişin sırları dökülmüş karanlık aynasına eğilin ve bir iki değersiz roman daha karalayın.

Ferit'in gözleriyse ıpışık kesilmiş, Süha'yı unutmuşcasına hanımefendinin fotoğrafıyla meşgul; er-

kekle fotoğraftaki kadın, ansızın, böyle darmadağınık bekâr evinde ve Süha Rikkat'in, Baharı Beklerken yazarının varlığını yok sayarak, pervasızca sevişmeye koyuluyorlar. «Ama,» diye kekelemişti; «prenses için iyi şeyler anlatmıyorlar.» Kendisini dinleyen kalmamıştı. Masum prenses, Ferit'i yakalamış, hattâ yüzü koyun çevirmiş ve...

Yeniden açtı balkon kapısını
ufacık
sarı sarı
kirli beyaz
hiç de donanma gecelerinin havaî fişeklerine benzemeyen
kâğıt parçaları
balkondaydı
yağmur altında
savuruyordu
palmiyeler
taşıtların geçmediği cadde
kumsal
uçuşuyorlardı
sanki canlıydılar
merhamet dilenerek
yağmura
kuzey yeline
ruhun çölüne

hayatın acımasızlığına karışıyorlardı. Suçu ben değilim, diye fısıldadı onlara; uçuşmaları gerçekten yürek burkuyordu; keşke yırtmasa, keşke rüzgâra ve bastıran akşamüzerine terk etmeseydi. Kimileri palmiyelere değin uçmuş ve ıslak, kalın dokulu yap-

raklara yapışıp kalmıştı. Yağmur, üstlerindeki yeşil mürekkebi akıtacak ve şu zalim dünyada bundan sonra Süha Rikkat'den geriye hiçbir şey kalmayacaktı. «Müsyü Kevork nerdesiniz! Beni niye yalnız bıraktınız!» diye haykırdı.

Hiç de çuhaçiçeklerine, buğulu mor lavanta çiçeklerine, gelincik kırmızılarına, kasımpatı turunculanına bürünmeden gelmişti akşamüzeri. Hâlâ külrengiydi. Sonra gece bastıracak, ölüm sürgünündeki romancı, karşı adaların ışıklarını bile göremeyecekti, yağmur yüzünden, öncesiz sonrasız karanlık yüzünden.

İleride, sağdaki kayalıklara bakıyordu. Yüreği burkan, yüreği son bir ateşle tutuşturduktan sonra ardında nice yazlar, nice güzler, nice ayrılıklar bırakan geceyi anımsıyordu. Üç gün soğukalgınlığının maddî ateşiyle yatağa serilmişti. Ama yakınmıyordu bundan; yakınmamıştı. Ve daha umarlıydı o günlerde: henüz ayrımsamamıştı yazamayacağını, büyülü edimin öncesiz sonrasız durdurulduğunu. İyileşir iyileşmez, hemen o gece, kayalıklara gitmişti. Tabiî tek başınaydı. İnandırmak istiyordu, daima ayrı bir kişi gibi yaşamış özvarlığına: kimse yoktur

o çocuk yoktur

lâcivert gözler yoktur

bütün bunlar, sabuklayan, sabuklamış bir imgelemin kırık dökük resimleridir, panolarla, mevsimleri betimleyen, mevsimlerle çıkagelmiş o çatlak panolarda. Çünkü kayalıkların ıssızlığı şifa getirecekti. Gündüzün böyle yine küçücük balkonuna çıkmış, yağmurlardan sonraki güneşte durmuş ve ışıkların oyununu

izlemişti. Sağdan, sulardan yükselmiş güneş ortalıyordu o zaman. Güneş şurada, Akdeniz'in bağrında. Narlık ilçesinde coşumların geçiciliğini aydınlatıyordu sanki. Bu saatlerde daima gerçekliği delici ışınlarla törpüleyen aydınlık, yaşlı, kimsesiz gezgine bir giz açıklayıvermişti: duygularımız yalandır. Gezgin denize yöneltmişti bakışlarını: çok parlaktı sular. Sıcak bir gündü hâlâ. Fakat bir hastalık gibi kışın yaklaştığını da kavrıyordu. Kış, onmaz, cerahatli bir yaradan farksız, işleyecekti gövdesinde. İşlemeye koyulmuştu. Yalanla, sabuklamayla titreşen ömür, nihayet, çiğ ışıkların körelticiliğini yenerek, gerçekliğe yaklaşıyordu: aşk aldanıştır.

Çok ıslanmıştı. Azıcık geriye çekildi.

Aşk aldanıştır.

Dudakları açılıp kapandı.

Bununla birlikte, ömür boyu süren o müthiş aldanış, yaşamını, yaşamasını yönlendirmiş ve Süha Rikkat'i çoğun, şiddetli tutkuların önüne geçilemez atılımlarından korumuştu. Ne zaman düşlere, yok-kişilere âşık olsa, maddî istek donup kalırdı. Aşkla gelen dinginlik, ancak, pek olağandışı durumlarda, sözgelimi kösnül imgeleri zorunlulukla yansıtmazsa, hasta iyileştiğini sanır ve yazmaya koyulurdu. Yine yazacaktı. Gecelcyin, geç saat aşağıya indi. Oraya kayalıklara gitti. Nedense Karanfilsiz Geçit adı verilmiş çıkmaz sokak önündeki —Çıkmaz bir sokak mıydı?— durakalışını, günün batışından ürkmeyişini ve sonuçsuz, nedensiz bekleyişini anımsadı. Anımsamıştı. Galiba Büyük Ankara Oteli'ndeki son gezginler, son konuklar da o gece, ya da ertesi sabah ayrılıyorlardı.

Otesinde, yolun öteyakasında otel ışıl ışıldı. Büyük salonda son bir eğlence düzenlenmişti. Kasabanın karanlık, kuytu, gölgelerin Ortaçağ'dan kalma korkularmışçasına dehşetle uzadığı, yayıldığı, dönemeçlerde daralıp kısalıverdiği sokaklarını da anımsadı. Gezgin anımsamıştı. Bu akıllara durgunluk verici karşıtlık, yıllar yılı dış dünyaya açılmamakla ne kadar isabetli davranmış olduğunu da söylüyordu. Karşıtlık ürkütücüydü. Galiba dans vardı büyük salonda. Deniz çok durgundu. Sonra, daha garibi, bir türlü kararmamıştı hava. Âdeta gece gibi değildi. Batıda —başını çevirmişti—, günün battığı çevrende handiyse kavuniçi bir aydınlık egemenliğini sürdürüyordu. Ve ışığın, kavuniçi aydınlığın buyurganca göz alışından tedirginlik duymuştu. Âşık olmak, sürüklenmektir. Böyle demişti. Aşk, yaşamına hep tek yanlı etkimişti. Oysa sevdiği kişilerin, ayaklarına kapanmasını da özlemişti. Kimse ayağına kapanmamıştı. Süha Rikkat acı bir kahkaha savurmuştu. Sonbaharın bitti bitecek günlerine karşın, kıyıdaki kayalıklar ılık denizle yalanıyor ve bir türlü soğumuyordu.

İşte, kapkaranlık bir gündü. Yağmur yağıyordu.

Başını sola çevirdiğinde, şaşırtıcı bir görünümle karşılaştı. Yağmura ve akşamüzerine karşın, ta uzaktaki balıkçı iskelesi —günün battığı yer— kalabalıktı. Belli belirsiz görünüyordu ama, oradaki insan topluluğunu seçebilmişti. Oradan aşkla, hayalle geçmişlerdi; başka bir akşamüzeriydi. Evet; henüz böyle soğumamıştı havalar, henüz günler bu kadar kısa, aydınlık bu kadar külrengi değildi. Henüz yürek, sonsuz aldanış uğruna çarpıyordu. Şimdi... —yağmura,

akşam serinliğine, serinlik mi, ayaz, ayaza aldırmıyordu.) Hava hafif serindi; ince bir yel esiyordu. Zaten Süha Rikkat, Sarp'ın kendisini çay salonunun kapısından aldığı an, ince giysisiyle üşüyeceğini düşünmüştü. Doğaldı. Çünkü henüz yaşamla bağlarını koparmamıştı. Gelecek ilkyazı da mı düşünmüştü? Belki bunu kesin bir değerlendirişle algılayamamıştı; ama çok derinlerde, yepyeni bir umut varlığını sürdürüyordu. İlk ve son mutluluk an'ı gelecek ilkyazı çağrıştırmış olmalıydı.

İçindeki sızıyı, ruhun bu, son ve yapmacıksız cenginı, kimselere asla anlatılamaz işkenceyi tanımlayamıyordu artık; kendine bile tanımlayamıyordu. Yağmur, rüzgâr, akşamüzeri umurunda değildi; hattâ hepsi şifa verici geliyordu : üşümek de, ıslanmak da, gecenin baskını da. Uyumaya ihtiyacım var, diye söyleniyordu; uyumaya

günlerce uyumaya —unutabilecekti, yalnızlık, korku geçebilirdi

Demek balıkçılar denizden dönüyorlardı; belki de balığa çıkacaklardı, hazırlanıyorlardı. Mutlaka balığa çıkıyorlardı, lambalarıyla, kalın muşambalarıyla. Gecenin koyu karanlığında ışıkları parlayacaktı. Süha Rikkat acıyla gülümsüyordu : bir zamanlar bütün ışıklara âşık olmuştu. Işıklar, bütün ışıklar balıkçılarındı. Onlardan biri olarak doğmak isterdi. Kendi alınyazısından tiksiniyor, ille yeniden, ama başka biri olarak doğmayı özlüyordu. Ne kadar geç kalmıştı bir geziye, insanı geniş, daha da geniş çevrenlere açabilecek bir yolculuğa çıkmak için. Narlık'daydı, Akdeniz'in ucunda; fakat susadığı ruh özgürlüğüne kavuşmak şöyle

dursun, büsbütün içine kapanmıştı. Balıkçılar da denize, geniş, daha da geniş, uçsuz bucaksız evrenlere, bilinemez limanlara açılıyorlardı. Onlardan biri değildi.

Mutluluğun usulca oralandığı akşamı anımsamaya çabalıyordu. Tektük ayrıntılar, ayırtılar kalmıştı aklında, sonbahar hanidir yaşanıyordu. Otelden çıkıp yürümüşlerdi. Aşk, zaaf, tutku yanındaydı: bir insan, genç bir adam görüntüsüne bürünmüştü. Lâcivert gözlü hayal, bir şeyler anlatmıştı boyuna : neydi? Şiirler, güzelduyu, dünyanın acımasızlığı, insanoğlunun tek kişilik kavgasının hiçliği ve yenilgi... Böyle bir şeylerdi. Yenilmiş miydi? Yok; kirletmek istedim, diyordu galiba

yoksa, kirlenmek mi? Söylenenleri çıkaramamıştı. Oysa kavramak istiyordu. Bu yüzden Körfez Lokantası'na ikinci kez gittiğinde, Sarp'ın sözcükleri yankılarla uğuldasın diye boş yere beklemişti. Hiçbir şey işitemedi. O zaman Süha Rikkat kuşkuya kapıldı. Yankılanmamış sözcükler de, o genç adam gibi birer sanrıydı herhalde. Daima boş yere sözcüklerin uğuldamasını beklemiş ve karşılıksız kaldıkça, düşleminde türetivermişti konuşmaları. Yaşamış, içe çekilmiş, sıcaklığıyla ısınılmış, o kadar güzel birkaç ân'ı —evet, yalnızca birkaç andı— durduramamak, hemen oracıkta

sonsuzluğa kadar, demeyecekti

sadece ömrün nihayetine kadar saptayamamak katlanılamaz bir yazgıydı. Yeryüzüne niye gelmiştik? Unutmak, boyuna unutmaksa yazgı... Felsefelik görüşleri enikonu kısıtlıydı: itiraf edebilirdi. Fakat deniz

gözlerini oyıramıyordu

deniz, balığa çıkanlar, sahildeki şu şenlik bütün felsefeleri aşıyor, bir konuk gibi uğradığımız gelgeç yaşam müsameresinin dayanılmaz güzelliğini yeniden, silbaştan vurguluyordu. Sözün bayağılığını... bayatlığını —oysa her zaman yinelerdi— açıkça duyumsayarak, yaşamak, yaşamak istiyorum, dedi; yaşamak, biraz daha yaşamak. O kadar yaşlı değildi. Ciddî bir soğukalgınlığını kolayca atlatabilmişti. Belleğindeki ve bilincindeki külrengi bulanıklığı —en azından— ilâçlarla yenebileceğini sanıyordu. Dönüşte —elbet dönecekti—, Mükerrem Bey'e uğrayacak, hattâ gerekirse tam donatımlı bir hastaneye baş vuracaktı : gereksiniyordu. Dağınık, kopuk kopuk, bölük pörçük sözleri, imgeleri, hayaletleri andırır özgeçmişini sonsuz çabalarla derleyip toparlayabilirdi. İstedikleri kadar beğenmesinler, istedikleri kadar yok saymaya çabalasınlar; yazmıştı; şimdi Sonbahar Rapsodisi'nden bir iki cümle, Süha Rikkat'e umut veriyordu : **Ateş son bir defa benliğimi sardı. Bir daha âşık olamayacağımı hissediyordum. Gençliğimi boş yere rüzgârlara savurmuştum. Şimdiyse, sonbaharın rapsodisini dinliyor ve ömrümün acılar kadar sevinçleri de barındırmış olduğunu düşünüyordum.** Sevinçler çok eksikti tabii; gelgelelim hiç de yaşanmamış sayılamazdı.

Yaşamdan öç almaya kalkışmıştı. Oysa Prenses Cemile kapısına dayanmış ve kendisiyle barışmak istemişti. Süha Rikkat isyanla gülüyordu. Prensesin tuzu kuruydu. Ama hiçbir insan yalnızca kötülüklerle donanmış olamaz. Prenses Cemile'nin de kuşkusuz

insanca tarafları kalmıştı; kalmış olmalıydı. Böyle bir aya yakın Süha Rikkat'i gözlemiş ve sonunda barışık ayrılmaya karar vermişti. Ikisi de ömrün son durağına yaklaşmışlardı. Süha Rikkat onu bağışlıyordu. Dünyayla, gençlik ateşiyle, yaşamla ödeşmesinde

Şimdiyse, sonbaharın rapsodisini dinliyor ve

yenilgilerini, yanlışlarını, yanılgılarını ağırbaşlılıkla, uslu uslu kabul ediyordu. Maddî hayattan kaçabilirim sanmıştı; somut, ayakları üstüne oturtulmuş gerçekliği yok sayabilirim; başımı kumlara sokarsam, durdurabilirim yıkımı, yaşam ve olup bitenler bana ilişmez! (Sadece yağmur altında duruyordu, sağanak altında.) Varlığı kuşku götürür delikanlı, artık işitilmeyen sözleriyle şu alimsatım dünyasında... mı, demişti? Olabilir. Alımsatım dünyası. Süha Rikkat böyle konulardan her zaman uzak durdu. (Sadece bütün gün yağmur yağmıştı.)

Demek balığa çıkıyorlardı: bu da somut bir gerçeklikti işte. Hiçbir şeye aldırmayacak ve onların arasına karışacaktı. Romantizmin hep de denizlerden, uzak, egzotik limanlardan söz açmış, çevrenlere gönül vermiş en müthiş şiirlerini anımsıyordu. Gitmek gerekir; daima yol almak. Ikilemler, çelişkiler o sonsuz, asla ömürle noktalanamayacak yolculukta gitgide yeni imkânlara, bambaşka dönemeçlere açılabilir. Karanlığımız geçicidir. Sarp'ı bir daha görecek. Sarp gitmedi. Prenses Cemile almadı onu elinden. Sarp'ı bir daha görecek. Sevgi, bir romansın sayfalarında parlayamasa bile, insanlığın kalbinde duyarlık sona erinceye kadar varlığını sürdürecek. Şimdi, Sarp'ı görüp görmemesinin önemli olduğunu sanmıyor. Çünkü

sözkonusu olan aşk ve sevgidir, ve hiç kimse sevgiyi ortadan kaldıramaz. Hem, sevginin yasaklandığını henüz işitmedi. Seviyorum, diyordu. Sevmişti. Sevdiği için de her şeye katlanmaya hazırdı (çok korkuyordu.) Inanmak, ne yazık ki kanmak istercesine yineliyordu: karanlık geçicidir. Kendi iç karanlığı da mı? Fakat bundan insanlığa ne! Acılarını, ıstıraplarını insanlıkla paylaşamayacaksa, kimle ve neyle paylaşacak? Balığa çıkıyorlardı...

Dinlediğim sonbahar rapsodisi, bana ummadan yaşamının imkânsızlığını söylüyordu. Sessizce ağlamaya başladım. Evet, hiç olmazsa ummak kalmıştı; gençliğimi ve bütün sevdiklerimi yitirmiştim. Ama ummak, yüreğimde çarpıp duruyordu. Kalbimin şarkısına güvenmeliydim. Son satırlarıydı romanın (ezbere bilirdi elbet). Onca acıdan, onca hüzünden sonra ilk kez yüreğinin serinlediğini hissetmişti. Ummak!

Balkon kapısını örtmeye gerek duymayarak, otel odasına girdi. Oda, Süha Rikkat'e küçücük geliyordu.

Küçücük geliyordu odalarını, eşyasını, rengini ve kokusunu unuttuğu evi. Şurda bir ayna asılıydı; galiba kapı önünde; yansıya bakmış ve galiba eşarbını düzeltmişti. Çalışma odasında o sabah yıkamaya üşendiği kahve fincanı hâlâ duruyor olmalıydı. O sabahtan bugüne sanki bir yaşam...

... Enginler, daima enginler diye geçiriyordu içinden; yersiz duygulanışlara kapılmamalıydı; açılmak, gitmek, yollar, hep yollar, çemberi kırmak, ömrün açmazlarını yaşayarak, var olarak, direnerek, yalnızca direnerek gidermek, zamanla çözümlemek! Belki, kimbilir...

Sular süzülüyordu saçlarından. İşte, tam karşısında duruyordu Halûk: o ıslanmamıştı. Döndüm, diyordu; yine diyordu. Kusura bakma, diye yanıtladı Süha Rikkat; otuz dokuz yıl sonra, böyle düşkün bir otel odasında karşılaşmak istemezdim seninle. Evini, kitaplarını, eşyasını, o evin, o şimdi terk edilmiş çatı katının ıssızlığını düşünüyordu bir yandan da ve yeniden; kitapları tozlanmıştır, kitaplarını çok özledi. Halûk gülümsüyordu. Süha Rikkat, çok yaşlanmışım değil mi, diye soruyordu ona. Evet, aradan yıllar geçmişti, yaşlanmıştı kimselerin içindeki gurbeti, yurtsamayı bilmediği romancı. Fakat yaşlılığın ne önemi var, diye ekliyordu Baharı Beklerken'in Halûk'u. Ben, maddî olan Süha'ya değil, sana, manevî olana geri döndüm. Ne yazık ki,

aynaya bakıyordu, dalgalanan görüntüsüne

hâlâ güzellik arzusu, güzel görünmek isteği silinmemişti ve Süha Rikkat,

aynadan çekiliyordu, aynadan uzaklaşıyor, aynaya sırtını çeviriyordu

yersiz yurtsuz romancı, unutulamaz aşklarına bir kez

yalnızca bir kez

mevsimlik çiçekler gibi

tek bir kez güzel görünmek istiyordu. Prenses Cemile'nin fotoğrafı, insanoğlunun bu övünülecek soylu güzelliği nasıl yıllar yılı kafasını, belleğini, imgeleme gücünü altüst etmişse, kendisi de son kez öyle derin izler, başkalarını yakıp kavuracak, yalımlarla tutuşturacak izler bırakmak istiyordu. Bir daha unutulmasın... Kalbindeki iyiliği çözmüştü Halûk. Yalnız

o çözmüştü. Fakat neye yarar, otuz dokuz yıl geçmişti. Artık imkânsızdı.

«Biz arkadaşız Süha.»

«Biz kardeştik Halûk. Aşktı. Ben sizi hiç unutmadım.»

Oda kapısını da açık bıraktı : bir daha dönmeyecekti ki buraya, Narlık'a, Büyük Ankara Oteli'ne. Yürüyordu. Koridor sessizdi. Kimseler yaşamıyordu sanki yaz otelinde. Sanki kimseler geçmemişti şu koridorlardan. (Nimet'le Avni Bey, Kaplıcalar'a balayına gitmişlerdi.) Merdivenlerden iniyordu. Belirivermişti baş dönmesi. (Nimet geceliği saklamıştı! Saklamış ve ablasına göstermişti!) Hiçbir yere tutunmayacağım, diye mırıldandı; kendi kendime ayakta kalmalıyım, kendi kendime ayakta durmayı öğrenmeliyim. (Bütün insanlar da bu kadar yalnız mıydı?) Korkulacak, yitirilecek ne kaldı, diye söylendi, öfkesi, isyanı, tek kişilik başkaldırısı ağır basmıyordu, hayır, dinginti, korkmamak gerekir, niye yasak olsun anılar Mükerrem Bey! Merdiven sanki her zamankinden dikti. (Mükerem Bey, Mühürdar'a çıkan ara sokaktaki köşkünde hâlâ hastalarını kabul ediyor, yılların deneyimiyle mağrur, şifalar sunuyordu.) Yoo; anıları yasaklamayın

düşünmem lâzım
tekrar tekrar dönüp bakmalıyım
geçmişe
geçmişteydi bütün yanılgılar
ama düşler de
anıları hâlâ doğmamış çocuklarım gibi koruyabileceksem

bunca arınma isteği
bunca kaçış
bunca yaşanmamışlık elbet bir nedene bağlanmalı. Hiç olmazsa, duygularından bir şey kalacaktı; yarına... Giriş katındaydı. Soğuk, sevimsiz yapı.

Danışmadaki çocuk ayağa kalkıverdi.

Süha Rikkat baktı: dalgındı. Yaşayan varlıklarla bütün ilintisi sanki sona ermişti. Dünyaya ve hayata karşı, ölçülemez bir yabancılık çekiyordu. Oğlanı, torlak yüzünü, ayakta duruşunu, boylu boslu halini, sağlık fışkıran gövdesini, hattâ cilâlı tırnaklarını, kalın altın kolyesini hem görüyor hem görmüyordu. Sağlıklı görünümü albeniliydi: bunu ayırmsıyordu. Gelgelelim bir şey vardı; çıplak gözle kavranamayacak bir şey; insan, var olmak, devam etmek güdüsüyle güzelliğin ardına takılmışsa

beylik felsefelerden miydi

öyleyse, tanık şimdi güzelliğin de bozuştuğunu alımlayabilirdi. Delikanlı da, kendisi de bambaşka nedenlerle çirkinliğe yönelmişlerdi. Fakat Süha Rikkat yaralıydı. Çekim alanına girmişcesine duruyordu. Duruyorlardı karşılıklı. Gidecekti buradan; gitmeliydi.

Seni ve beni bu hale düşüren nedir, diye düşünüyordu şimşek çakımında. Duygularımızı, içimizden geçenleri paylaşmamak mı? Yoksa paylaşmayı deneyiyip

hattâ göze alıp
her defasında yıkılmak, yürekleri kararmış
yürekleri donmuş
yürekleri çürümüş kişiler tarafından kapı dışarı edilmek mi? Birbirimize yardım edemez miydik? Aynı

dili konuşmuyor muyuz? Aynı toprakta yaşamıyor muyuz? Hiç kimsenin —benden başka— yardıma ihtiyacı kalmadı mı? Belki de aşk ve kösnü diye ardında sürüklendiği duygu, müthiş içsel fırtına, sadece yardım görmek, yardım etmek güdüsünden ibaretti. Bu kadar mı insanlığımızı yitirdik?

Ne söylüyordu
delikanlı ne soruyordu?
«... mışınız. Bir şey...»
«... sıklamsınız. Rahatsız...»
«... riyorsunuz. Hasta...»

Süha Rikkat, sonbahar rapsodisini tutuşturan ateşe istekle boyun eğerek gülümsedi. Yitirilmiş hiçbir şey yoktur. İnsanlık yerli yerindedir —gidilemez limanlarda. Ama kendisi az sonra açılacaktı. Yitirdiğimizi sanmak, hayat denen şu cehennemlik güldürüye, acıklı güldürüye, büyük depreme boyun eğmektir. Oysa insanoğlu, hayatı değiştirmek, güzel kılmak için var olmuştur. «Çıkıyorum,» diye yanıtladı —anlamamıştı delikanlının sözlerini. Prenses Cemile'nin kararlılığıyla, «Gidiyorum artık,» diye ekledi.

«Nasıl olur hanımefendi? Eşyalarınız...»

İşitmiyordu. Onu fazla ciddiye almıştı. Önünde sonunda keman çalmasını bilmeyen, kemanların olağanüstü musikisini dinlememiş bir delikanlıydı. Delikanlıdan çok şey esirgenmişti doğrusu.

«... Eşyalarınız yukarıda.»

Eşyalar? Anımsıyordu; giysiler, pardesüler, çantalar, iç çamaşırları, pazen gecelik, bir şeyler işte... Onları bırakıyordu. Her şeyini bırakıyordu. Sadece balıkçılara gidiyordu, denizlere, engine, topraktan

sonrasına, ruh özgürlüğüne. Başka türlü ayakta kalamayacağını açıkseçik kavramıştı. Bu yüzden topraktan sonrasına gidiyordu.

«... Haftalık...»

«... otelimize olan...»

«... ödeyeceğiniz...»

«... Borcunuzu ödemeden...»

Hem, ne kadar şaşkındı oğlancık. Tahta perdeyi açmış, dışarı çıkmıştı; alık alık bakınıyordu. Müslim Efkâr'ın falan türküleri mi zehirliyordu bunları?

Borcu mu vardı? Ne borcu? Şu alımsatım dünyasında mı, demişti aşk ve o tutku, o zaaf, o lâcivert gözlü, o... —kimseye ödenecek borcu kalmamıştı.

Ama çocuk konuşmaya devam ediyor, geri dönüyor, dizi dizi raflardan bir zarf alıp Süha Rikkat'e uzatıyordu. Zarfın üstünde adı yazılıydı.

Evet, dizi dizi raflardan bir zarf alıp, Süha Rikkat'e uzatıyor.

zarfın üstünde kendi adı, okunaklı elyazısıyla

Süha Rikkat yırtarak açıyor

Sevgili Süha Rikkat,

Bu mektubu olup olmadığı bellisiz bir otel odasından

söylemiştim size

bir gün insan, yaşadıklarının

bedelin ödenmesi gerekiyordu

hızlı hızlı göz gezdiriyor

baş dönmesi artmış

yazı, eskisi kadar okunaklı değil

yürekteki çarpıntı artmış

vahşetler gelip geçecek üstümüzden. Bizler, o

vahşetleri çağıran kişilerdik. Şimdiyse pişmanlık duyuyoruz ve yeniden geçmişe dönmek istiyoruz. Buna imkân kaldığını sanmıyo...

bedelin bu kadar pahalı olabileceğini bilemezdim; güzelliğimden yalnızca tiksiniyorum artık. Çünkü güzelliğin anlamı, ancak

sizi de, beni de saran korku, elbet alt edilebilir bir korkuydu. Ama o gücün

bu korkuyu, tiranların

nedir bu

kim yazmış

korkuyu ne siz, ne ben yenebilirdik. Korku, hüküm süren...

Sizi sevdiğimi de belirtmeliyim. Sizi sahiden, içtenlikle sevdim. Siz de kirlenmemiş, kirletilemeyecek bir şey

eseriniz elbet bir romanstı benim için, bütün çocukluğumun, ilkgençliğimin romansı

hayat gerçekten bir romans olsa, olabilseydi

tuhaf bir ürküyle

sıtmayla, sıtmaya tutulmuşcasına sordu. Kim yazmıştı? «Nedir bu?» diyordu; «Neden verdiniz bana?»

Çocuksa, bir kâğıt parçası üstüne eğilmiş, ivecenlikle bir şeyler karalıyordu. Ağzında gevelediklerini işitmek olanaksızdı.

Sevmek, inanın, aşkla ve pişman olmaksızın sevmek istiyordum. Romantizmin gönlümü en çok çelen yanı da, başka bir şey değildi. İnsan duygusuyla ilintili her şeye açılmak, mutluluğun ancak

Sevdim de. Ama anlatmak istediğim
çünkü asıl sevgi
sizin romanslarınızdaki dünyaya elbette saygı duyuyorum; belki de öyle bir hayatın
biliyorum, benimle değildiniz, size o şiirin
şiiri sevecektiniz, çünkü siz
ne olur, o şiiri hep hatırlayın
«... Sarp Bey bıraktı.»
o şiiri hep hatırlayın
hayatı bir romans olarak gösterdiğiniz için, hayatın bir romans olabileceğini duyumsattığınız için size gönül borcu

şiiri hatırlayın
biz yalnızca duyarlığın ardındaki
«... getirecektim. Ama çalışıyordunuz. Kahvenizi getirdiğimde...»
sizde kirletilemeyecek bir içtenlik gördüm ve âşık oldum. Bunu bana açtığınız için nasıl teşekkür edebileceğimi
elleri titriyor
satırlar kayıyor
sesi, bir çocuk sesi
yalvarışı, bir çocuk yalvarışı
«Tanıyor musunuz?» diye sordu. «Kimdi?»
«En iyi müşterilerimizdendir.»
«Kimdi?» diye tekrarladı.

Çocuk, başını önüne eğerek —ama kâğıda, galiba faturaya bakmayarak— yanıtladı. Düşünceli bir ifadesi vardı. «Bilmem ki...»
Süha Rikkat, «Söyle bana,» diye diretti.

«Bu sonbahar yalnız geldi. Her yaz gelirdi. Yanında biri olurdu; birileri işte...»

«Kimler?» diye sordu gezgin.

«Sormayın bana bir şey. Anlayın; size göre değildi.»

Algı ayaklanmıştı: Süha Rikkat kızardı. Fakat dayanamayarak, «Gitti mi?» diye sordu. Prenses Cemile, Ferit, ötekiler... — gitmişlerdi. Ama Sarp! Sevdim, diyordu; sizi sevdim.

«Bu sabah ayrıldı,» diye yanıtladı torlak delikanlı.

Sabah?

Bu sabah ayrılmış
Prenses Cemile öğledensonra uğradı
gitmiş
sevdiğini yazmış ve gitmişti
onu bir daha göremeyecek
ne olur, o şiiri hep hatırlayın
onu bir daha göremeyecek
nerde yaşıyordu
çocuğun anlattıklarını
«... o da öyle bulmuş...»

dinlemeyerek, zarfı ve mektubu fırlatarak, koşmaya başlıyor, gücü yettiğince, ağır, hantal gövdesi, koşabildiğince, cam kapıdan çıkıyor, caddeye, güz yağmurlarına karışıyor, bir daha görememek

görüşememek korkusuyla. Gitmişti. Onu bir daha göremeyecekti. Ama onu bir daha göremezse

Erenköy tren istasyonunda sevgili Halûk'u bekliyor ve Halûk gelmiyor

Dram Tiyatrosu'nun kapısında hayırsız Ferit'i

bekliyor, Yakışıklı Ferit Bey'i; Ferit çıkıyor ve Süha Rikkat'i görmezden geliyor

Sarp'ı göremezse, yaşayamayacaktır. Yaşamasına imkân kalmamıştır. Koşuyor, koşmaya çalışıyordu. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Nereye gidebilir, Sarp'ı kimden sorabilirdi? Ağlamaya başladı. Elbet, danışmadaki çocuk adresini bilir. Hem, mektubu doğru düzgün okumadı ki; belki bir şey yazılıydı, adres, ipucu... (Önsezileri bambaşka şeyler söylemekteydi. Ruh hastalarında önsezilerin çok gelişmiş olduğunu bir yerlerde okumuştu.) Fakat böyle bir niyeti olsa, veda etmeden gider miydi? Hem, günlerce uğramadı. Zavallı gezgin, şaşkın romancı, onu da yüreğinin gizleri arasına katarak sustu ve unuttu. Şimdi bir mektupla çıkageliyor, şöyle bir kendini anımsatıyor, sevdiğini söylüyor ve sonra, hemen ayrılıyor, gizlere, gizemlere karışıyor. Ama balıkçıların iskelesine doğru koşarken,

kalabalık
şemsiyeli insanlar
kıyıda
iskelenin önünde, orda

koşmaya çalışırken, onu bulasam bile, diyordu, onu kimbilir ne kadar zaman sonra bulabileceğim, şimdi kilometrelerce ötede benden, o kadar uzak ve hemen şimdi göremezsem, bu gece, bu akşam, karanlık

siyah
simsiyah

bastırmadan göremezsem, daha demin bütün

umutsuzluğumla, ama şimdi yeni bir umar belirmişken, onsuz bir geceye, karanlığa

siyah

simsiyah

nasıl katlanabilirim! Ünlemlerle haykırıyordu. Sarp'ı öncesiz sonrasız yitirmişti. Bu, ömrün sonu demektir ve yaşamak güdüsü, daima ağır basar. Hayır, Ferit'i yitirmemişti: yakında emekli olacakmış. Hayır, Halûk sapasağlamdı: işinin başındaydı. Süha Rikkat'se...

... Karşıya geçti.

Tam buralardan geçmişlerdi işte karşıya. Süha Rikkat, uzaktan, balıkçı teknelerinin gelişini izlemişti. Akşamdı ve hava hafif serindi. Güneş batıyordu. Ama şimdi yağmur yağıyor: kış güneşi bile batmayacak! Balıkçıların ağları tozpembe, mimoza sarısı ve firuze mavisiydi. Kasvetli, külrengi havada yine tozpembe

mimoza sarısı

ve firuze mavisi balıkçıların ağları; yerlere atılı, üst üste yığılmış, renkler iç içe, renkler adamakıllı soluk. Sonra o kalabalık, şemşiyeli, paltolu insanlar

kimdiler

kış insanları, nereye bakıyorlardı. Kendisi böyle sersefil kıyılara, balıkçı iskelelerine koşarken, koşmuşken, koşmaya çabalamış, soluğu tıkanmışken

boğuluyordu

durakaldı

neden yardımına gelmiyor da, öyle kıyıya, kıyıdaki

neydi

sorularımız hiç sona ermeyecekti. Düşünüyordu. Bu dünyanın tek bir anlamı olabilirdi; sevmekti dünyanın tek gizi. Karşıya geçtiler. Sarp'ın saçlarını rüzgâr uçuruyordu. Gezgin ince robuyla üşüyeceğini hissetti. Delikanlı da ince giyinmişti. Usta terzi elinden çıkma beyaz keten takımlar, üstünde pek güzel duruyordu. Süha Rikkat, o alımlı genç adamın oğlu olmasını dilerdi. Oğlunu kucaklıyor, oğluna sarılıyor ve oğluyla övünüyordu. Birden kavga sona ermişti. Oğluydu ve dünyaya böyle bir insan armağan ettiği için göğsünü gerebilirdi.

Fakat ne tuhaf; oğlu isyankârdı, daima ikindi güneşlerinden, tüccar yazıhanelerinden, alımsatım dünyasından söz açıyordu. Ruhunun kıstırılmışlığını, kuşatılmışlığını, tiranların eline düşmüşlüğünü bir tragedya gibi dile getiriyordu. Oğlunun bunca güzelken mesut olamaması, Süha Rikkat'i hem şaşırtıyor hem de irkiltiyordu. Fakat onun bal sarısı saçlarını, tanrıların tanrıçaların altın tozlar üflediği yüzünü, akşam denizinden de koyu lâcivert gözbebeklerini öperse; isyankârlık dinecek, ruh şifa bulacak, gönül yakınıştan cayacaktı. Çünkü —Süha Rikkat duyumsuyordu— bu öpüş, var edenle var edilenin bu kucaklaşması, gerçekte olağanla olağanüstünün de barışması anlamına gelebilirdi.

Yüreğin erincine güvenerek yol aldı. Kalabalığa yaklaştı. Bununla birlikte kalabalığı yaramıyordu. «Ölmüş!» deniliyordu. (Iflâs eden ne olabilirdi?)

«... ölmüş!» —Herhalde uğultuydu.— «Denize atmış kendini!» Evet; uğultuydu. Elbet hâlâ çığlıklar değil, musikileri dinlenebilecek şeytanmineareleri a-

ranmalıdır kumsallarda. Hâlâ bir yerlerde aria'lar söyleniyordu. «Yardım edin! Yardım etmelisiniz!» diyordu; fakat kendisine aldırış edilmiyordu. Demek aria'lar da susturulmuştu. Hem, kumsalda tek bir şeytan minaresi kalmamıştı.

İnsan duvarını ister istemez yumruklamaya koyuldu (yumrukları çaresizdi). Çözülerek, yol verdiler. Açılan geçitten yürüdü. İki yanında duruyordu insanlar. Onların yüzünden mi bu kadar acı çekmişti. Oysa görünümleri, yürek paralayıcıydı. Uzaktan daha derlitopluydular; şimdiyse, yoksullukları, yoksunlukları apaçık ortadaydı. Kendisini niye yadırgamışlardı; daima ölçülü, daima titiz, daima sıkıdenetimli olduğundan mı? Bir siren sesi ortalığı kaplamıştı. Yürüyor, aralarından geçiyordu. Yılmamıştı; hiçbir zaman yılmamış, kendisine verilenden fazlasını istememiş, ya da ruhu istemişse, istemeye kalkışmışsa bastırıvermişti; indirgemişti hemencek. Oysa kalabalık, iskeleye

iskelenin üstünde tek başına
tek başına
tek başına
yapayalnız
kimsesiz
kimdi
ıslak
şişmiş

tanınamaz gövde! Kalabalık, iskeleye dikmişti bakışlarını. Besbelli ilçenin yerli halkıydı. Üstleri başları kirpas içinde, handiyse yırtık pırtık, kumaşlar eprimiş, saçlar uzamış... —yolunu kesmek istedi bir

balıkçı. Süha Rikkat, olanca cesaretini toplayarak, «Bırakın beni!» dedi; «Dokunamazsınız bana!» Ama o balıkçı, «Çok da genç...» diye fısıldamış, sanki acı bir şeyi görmesine engel olmak istemişti; şu adam, karşısındaki, elörgüsü yün takkesini boğazına kadar indirmiş. Gelgelelim sözcükleri anlaşılamıyor; genç miş, cok gençmiş —genç değildi. Mükerrem Bey artık genç olmadığını belirtmişti. Gençliği görüyordu. O gençlik! Şişmişti; sularla, dalgalarla, fırtınaların ak köpüklü deniziyle şişmişti. Denizi betimleyen büyük romantik edebiyatçılar, yalnızca vahşeti dile getirmemişler miydi. Deniz böyleydi. Akşam olmuştu; yine de rüzgâr, denizin dinmez uğultusunu, gelgite kapılmış, kıyılarda catlayıp geri çekilen dalgaların dinmez uğultusunu, bir zamanlar cehennemiyle kavrulduğu altın tozanlı kumsallara taşıyordu hâlâ. Niye oraya yatırmışlardı? Bir şeyler mi örtülmüştü üstüne? Sulara batmış, sulardan fışkırarak... çınar ağaçları, cılız çınar ağaçları... Kleopatra'nın oradan, çınar ağaçlarının arasından geçerek, yüzyıllar ve yüzyıllar önce, Narlık kıyılarına... köleleriyle, köle kıldığı sevgilisiyle... çınar ağaçları yapraksız, kuru dallardı bu akşam. Hâlâ sular yalıyordu gövdeyi. Sular çarpıyor, sular üstünden geciyor, sular her an

Süha Rikkat sandalı kurtarsınlar diye İodosculara yalvarmıştı

sular her an alıp götürebilir. Ama işte, ta uzaklarda, külrengi gökyüzü, denizle birleştiği o çok uzak

o mutlaka limansız, gemilerin uğramadığı çevrende sanki yırtılmış ve günbatımı sonsuz, değişken,

elmas ve altın yansımalı alacalarla parlayıvermişti. Herkes gerisine çekiliyor, Süha Rikkat de iskeleye yürüyordu. Elbette gerisine çekileceklerdi: onları aşağılıyordu. Gelgelelim yine önsezileri harekete geçmiş, hattâ külrengi bulanıklık yapışıvermiş ve aşağıladıklarının savunusuna başlamıştı: kemanların sesini dinlememişlerdi ki! «Onlar durabilirler; ben yürümeliyim!» dedi. Kimse yanıtlamadı. Acaba yine yanlış bir yolda mıydı? Kayıklar, tekneler şiddetli dalgalarla iskeleye çarpıyordu. Daima uzağa, engine, gökyüzünün günbatımı alacasıyla yırtıldığı görkemli peyzaja bakmaya çalışıyordu. Oysa kreşendoyu durdurmasına imkân kalmamıştı. Alnı, şakakları yanıyordu; ölümcül, pembe köpüklü bir susuzluk duymaya başlamıştı. Biri ölmüştü. Galiba biri ölmüştü. Sağlık yurdunun kapısında bir cankurtaran duruyordu: ölünün yüzü mutlaka örtülü olacaktı. Süha Rikkat iki delikanlının

sarışını sakallıydı

esmeri...

... kendisine güldüklerini ayırt etti. Niye gülüyorlardı? Hayır; hiç kimsenin güldüğü falan yoktu. Ne yazık ki, alacalarla yırtılmış gökyüzü de kandıramıyordu. Buradan bir an önce uzaklaşmalıydı: biri ölmüştü. Görüyordu: tanımadığı bir genç adam. Gençmiş: öyle diyorlar. «Çok da genç!» Ölümün sıra tanımadığını beybabası hep söylemez miydi? Kızkardeşini, tafta kordelâlı küçük Nimet'i, köşkün bahçesinden annesinin tabutu çıkarılırken... —«Nimet!» dedi, «Nimet neden yanımda değilsin!» Kimdi: biri ölmüştü. Siren sesleri giderek yaklaşıyordu. Zaafları,

gizli duyguları tutuklanacak mıydı? Ruhunun özgürlüğe susamışlığını daima saklamıştı ama; sucsuzdu. Her şey, içinde, yüreğinin gizlerinde yaşanmıştı: yaşanmamıştı hiçbir şey. Ama işte, ölüm geri veriyordu. Bir mektup almıştı: ne zamandı? Mektup, tıpkı bir aşk mektubu, tıpkı bir ayrılık mektubuydu. Manolya kokusu dayanılmazdır. Her ilkyaz yine açtı leylâklar. Haziran olmayagörsün, erguvanlar o kadar düşlemli renkleriyle... Prenses Cemile, «Onu ve geçmişi size bırakıyorum,» demişti. «Bu sabah ayrıldı efendim.» Kemanların duygulu ezgilerini dinleseydi; dinlememişti, kendisine dinletilmemişti. Demek romantizmle, karanlık bir lirizm arasında kılpayı ayrım sözkonusuydu. Yoo; ayrılmalı, daima enginlere, uzaktaki, aydınlıklardaki, ışıklara... —iskeleye çıktı. Rüzgâr yüzüne, göğsüne çarpıyordu. Ayaktaydı. Ama işte sereserpe yatıyordu. Suların koyu gölgesi, saçlarının bal sarısını... üşümüyor mu... üşüyecek...— yağmurluğu, pardesüsü de yok ki, şimdi üstüne örtebilsin! Bir daha göremezsem ve onu bu akşam

karanlık bastırmadan bu akşam mutlaka
siyah
bulamazsam, bir daha görüşemezsek —şişmişti. Yoo; olamaz, diyordu. Uzaktaki alaca
daha demin
firuze mavisi
mimoza sarısı
tozpembe ağları görüp de, karşıya geçişlerini
karşıya geçmişlerdi. Süha Rikkat'e Sarp kendisini unuttu gibi geliyordu, genç adam dalgındı
oysa rodosçiçeklerinden bir demet uzatıyordu.

rodosçiçeklerinden bir demeti alıyordu kendisi de, o genç, alımlı kadın, iyi kalpli peri

tabii yine akşamüzeriydi

lâcivert gözlerine vurulmuş

yıllarca

yeşile çalan gözlerindeki sevecenliği, romanslarının tek pınarıymışcasına

«Size dönüyordum Sarp! Size geri dönüyordum!»

«Evleniyorum Süha!»

«Saadetler dilerim Halûk!»

sevgiler

geçmiş zamanlar

taşbebekler

beybabası yine ut çalmaya başladı

mavi tilkisini öpüyor, öpüp okşuyor, omuzlarına aldığı

ya Ferit beklemezse, ya giderse Ferit

neden korkmuyordu

hayır, korkmuyordu

bunca ürpermesine karşın gözyaşları

pınar

ruhunun susadığı

o şiiri

hatırlarım, nasıl unutabilirim, unutmama imkân mı var! Hanende Sevim tangoyu ikimiz için söylemiyor mu, mendilini ve hançeresini paralayarak. Fakat nasıl hemen böyle şişmiş, yüz, güzelim elmacık kemikleri, dudaklarının ateşi... —kimdi? Duruyordu. Kıpırdayamıyordu. Büyük bestekârların yaşamlarında da aynı acı sahnelere rastlanılırdı. Büyük opera bestecilerini anlatan kitapları sonsuz bir hayranlıkla, a-

çıkça içi giderek okurdu. Gökyüzünün yırtıldığı yerde, günbatımının ışıkları çekilmemişti; çekilmeyecekti. Siren sesi çok yaklaştı. Sonra o da durdu. «Zavallı... zavallı genç adam!» dedi (asla yüzüne bakmayacaktı... asla yüzüne bakamazdı). Koluna giriyorlar, uzaklaştırıyorlardı. Genç bir adam olduğunu hayal meyal görmüştü. «... zavallı genç adam!» O 'genç adam' sözü bütün romanslarında geçmiş; Süha Rikkat da yüreği titreyerek yazmıştı.

Yanağındaki bu ilk sıcaklık
yanaklarındaki ilk sıcaklıklar
yağmurun
rüzgârın
kış soğuklarının dondurucu lekelerine hiç de benzemeyen ilk sıcaklıklar
—yüreği kanıyordu Süha Rikkat'in—
hissediyordu

oysa gözleri kupkuruydu. Sedyeyi getiriyorlardı. Kalabalık galiba çoğalmıştı. Siren sesi işitilmemekle birlikte, kırmızı mı lâcivert mi bir ışık, dönerek, durmaksızın dönerek kalabalığa yansıyordu. Sedyenin taşınışına bakıyordu Süha Rikkat: demek, ölünün odasındaydı. (Nimet çiçekleri sulamayı unutmamıştır herhalde.) Kaldırıyorlardı. «... zavallı genç adam!» Balıkçılar da gençti.

Balıkçılar da gençti. Ölüyü, omuzlarında taşıyorlardı. Süha Rikkat'i durdurmak... yolunu kesmek isteyen yaşlı adam, yardım ediyordu genç balıkçılara. Niye sedyeye koymadılar? Cankurtaran gitti mi?

Görmüştü işte; görmek istemiş, bu akşam mutlaka

onsuz
o gitmişse, ben ne yaparım

ve görmüştü. Taşıyorlardı. İnanmıyordu ki! Güzelliğin sona erebileceğine, güzelliğin hayatımızdan öncesiz sonrasız el ayak çekebileceğine, çamurlara batacağımıza, daima aşağılara, geri dönülemez derinliklere çeken bataklıkta boğulacağımıza nasıl

hem nasıl inanabilirdi ki! Omuzlar üstünde taşınıyor; giderek bastıran gecenin kuzguni siyah karanlığını meşaleler deliyor; büyük alevler, büyük yalımlar, yalazlar o yitip gitmiş ömrün olağanüstü güzelliğine son kez parlayışlarını sunuyor; yağmur, şakır şakır şakır yağmasına karşın ışıkları, ateşi bir türlü söndüremiyordu. Zavallı gezgin, çıktığı, geri dönemediği, geri dönmesine asla imkân kalmamış yolculuğunda

şu iç gezisinde
bir uyanabilsem
bir sona erse rüya

yalvarıp yakararak; ölüyü götürmemelerini rica ediyordu. Onu götürürlerse, onu dağ eteklerindeki alçakgönüllü köy mezarlıklarına gömerlerse, onu böyle kendisinden sonsuza kadar uzaklaştırırlarsa; yaşam da biter.

«Hayır, tanımıyorum,» dedi. Tanımıyordu.

Evet, otelde kalıyordu; «... Büyük Ankara Oteli'nde.»

Niye soruyorlardı?

«Romancıyım ben,» dedi; «romancı Süha Rikkat.»

Kalabalığın dalgalanmasını izliyor; bir adam ken-

disine yaklaşmış; o çocuk, kumral olanı, danışmadaki değil mi, altın zinciriyle oynuyor, öteki eliyle bir kâğıt mı uzatmakta; «... ifadenizi almak zorundayız...» —ne ifadesi? «Hanımefendi yağmur yağıyor!» Yeniden koluna giriyorlar. Ama Süha Rikkat gözlerini kapıyor. Yüzyıllar sonra da ışıldar elmas. Elması karartamazsınız.

Elmasın ışıltısını karartamazlardı. Zaten hiçbiri gerçeklik değildi. Külrengi bulanıklık da ışıldar. Bir duyabilse operalarını. Bir kavuşsa evine. Hemen Nimet'i arayacak ve yarın dönüyorum, diyecekti. Size ineceğim. Çok hastayım Nimet. Enişte min ellerinden öperim. Danışmadaki çocuk ivedilikle yer ayırtmalıydı otobüste. «... sadece formalite gereği...» Güzelliğimin bedelini ödemek istedim ben... sizin romanlarınızdaki duyarlık... kan içindeki dudakları öpmek... bedelin bu kadar pahalı... kanlar içindeki... Silkinerek, «Onu nereye götürüyorsunuz?» diye sordu. Şiiri anımsamaya çabalıyordu.

Bu şiir galiba hayatın kırık yanına düşmandı. Şimdi Süha Rikkat'e öyle geliyordu.

Belki de sözkonusu şiir bir yakarıştı. O yakarışı tekrarlıyor ve ömrünün bütün kırıklıklarından arınıyordu, bir akşam vakti, kırlarda, açıklıklarda, günbatımı alacasıyla yıkanarak, dörtbir yanında kocaman taşbebekler.

Unutacak. Öncelikle karar verişin değerini anlamalı insan. Karar verecek ve unutacak. Bunu bir yaşam ilkesi edinmedi mi? Geçer, bu da geçer. Gülümsemeye uğraşıyor; yine de sıpsıcak yanakları.

Işık kırmızıymış, lâcivertmiş, durmaksızın dönen.

Çay salonunda hafif, gelgeç bir musiki çalıyordu, 'sevilen parçalar'. Tekrar salona girdi. Sarp'ı bekleyecekti. Salon kalabalıktı. Soylu, seçkin beyefendilerle hanımefendiler çay içiyorlardı. Süha Rikkat yerine oturdu.

İşte akşam arkasında kalmaya başlamıştı bile, o çok sevdiği akşamüzerleri. Süha Rikkat, kızkardeşinin uzun süren telefon konuşmasına azıcık sinirlenmiş; ne yapsın, Nimet de dertli, Nimet'in de sorunları ağır; yürüyüşe çıkıyordu. Her şey uyarında, her şey olması gerektiği gibi. Yurdun bu güzel köşesi, sonbaharda bir akşama hazırlanıyor. Kırmızı ipek eşarbını düzelterek, cuhaciçeğine, turuncuya, akşam moruna gülümseyiverdi.

Fakat balkon kapısını açık bırakmıştı: valizi oralarda, ıslanabilir. Oda kapısını da açık bıraktı: parası, eşyası... Neden yaptı bunu? İnsan eşyasına sahip olmalı...

Gelgeleli̇m tanımadığı bir genç adam ölmüştü. Neden yapmıştı bunu (Süha Rikkat düşünemiyordu)? Tanımadığı bir genç adam canına kıymıştı demek. «Bekletmeyin,» dendiğini işitiyordu. Kimi bekletiyordu? Koluna girenlerden kurtulmak isteyerek, sedyeye yönelmeyi denedi. Sıkı sıkıya tutuyorlardı. Sedyede götürüyorlardı. Yüzünde sarı ve mor, yüzü sarı ve mor, sarıysa ölümün sarısı, morsa acı çekişin... Ölümlerin, cesetlerin, kanlı hayatların üstüne basa basa böyle nereye

nereye Süha Rikkat! diye bağırıyordu. Fakat polis arabasına bindiriyorlar, aldırmıyorlar, sanki çığlığını işitmiyorlardı.

Oradaydı yaz sonu gecesi. Yürüyorlardı. Dans edenlere bakmışlardı. Şurada, kayalıkların orada oturmuşlardı. Romancı yeni eseriyle baş başaydı. «... Hanımefendi böyle karanlık bir ilçede... maalesef işi kırtasiyeciliğe...» Nimet balkonda durmuyor, yıllardan 1940 değil, Ferit nazik bir hareketle, fakat buz gibi soğuk, kendisini itmiyor, aşklarının, tertemiz aşklarının... Nimet gülmüyor, Ferit bir yılbaşı akşamı, rüyasının acı dolu imgesini alaya almıyor, kahkahası oyuncakçı vitrinine çarpıp tuzla buz olmuyor, Süha Rikkat kırılan camlar altında kalmıyor, mavi tilkisi boynundan fırlayıp yerlere düşmüyor, mavi tilkisini rıhtımlar üstünden almıyor, Avni Bey köşkten kovmuyor, Ferit nişanı bozmuyor, Halûk «Evleniyorum Süha, affet,» demiyor, Hacı Bekir Pastanesi'nin mermer masalarında kırık anıları kalmıyor, ağlamamak için kendini güç tutmuyor, akasya ağaçlarının, manolya ağaçlarının, leylâkların, erguvanların, beyaz, bembeyaz güllerin bahçesine güz yürümüyor, yapraklar dökülmüyor, çiçekler solmuyor, romansları küçümsenmiyor, eseri edebiyatın dışında sayılmıyor, o genç çocuk lâcivert gözlerini gökyüzünün de yırtıldığı yere dikmiş ölmüyor, kimse duygularından, zaaflarından dolayı Süha Rikkat'i cezalandırmıyor, anneciğinin siyah tüller inmiş yüzünü, incecik yüzünü, saydam tenini, mavi kılcal damarların uçuştuğu güzelim çehresini verem örtmüyor, kıymıklı tabut... servilikler... dağ eteğindeki köy mezarlığı... Mükerrem Bey, «Çok gençsiniz Süha Hanım,» diyor; «önünüzde bütün bir yaşam var!» O yaşam'a bakıyor! Yalnız Halûk'u sevdi. Yalnız Ferit'i sevdi. Yalnız

Sarp'ı sevdi. Gidiyorlar. Polis arabası, daracık ve yokuşlu sokakların, sönük, ölgün ışıklı lambaların kol gezdiği ilçeye dönüyor. Ama Süha Rikkat, şakır şakır yağmurun ıslatmış olduğu, buz gibi soğuk kayalara, kayalıklara tutunuyor, orada yaz gecesini, sonsuz yaz gecesini, coşumları, taşkın bir sevinç gibi parlayan aşkı, meşalelerin ışığını, güneşin öncesiz sonrasız parlayışını, leylâkların kokusunu, güllerin beyazlığını, yaşamak güdüsünü, ummak isteğini, kordelâları, ipek flamaları, trampetaların sesini, aria'lardaki hıçkırığı, veremin duyarlığını, anneciğinin siyah tüllerle bezenmiş şapkasını, anneciğinin siyah incili eldivenlerini, anneciğinin kızıl dudaklarını, anneciğinin... —yüreğine bastırıyor. Gidiyorlar. Taşbebekler kırılıyor ve gidiyorlar... Halûk elini uzattı. Halûk'un elini tuttu. Ferit elini uzattı. Ferit'in elini tuttu. Sarp... —musikiyi duyuyordu. Musiki, insan elinden çıkma güzelliğin uçsuz bucaksız enginlerine çağırıyordu. Biliyorum, diye fısıldadı.

Adının yarattığı çağrışımların tersine, bir aşk romanı değil Ölünceye Kadar Seninim. Selim İleri, ustalıkla dile getirdiği insanî zaaf, tutku ve trajik kişilik olgularını bu yeni romanında da irdeliyor, kuşkusuz estetiğin süzgecinden geçirerek. Değişik; değer yargılarımız üzerine çok düşündürücü bir ruh çözümleme romanıyla karşı karşıyayız.

«İşte şu akşamüzeri yürüyüşünde, tanınmış aşk ve sevda romanları yazarı Süha Rikkat; yorgunluklar, çabalayışlar, yalnızlıkla geçmiş ömründen bir yaprağın daha eksildiğini duyumsamaktadır. Bir zamanlar esin perilerine, coşumlara, hayal dünyasının o kadar renkli, ışıltılı çevrenlerine açılmış romancılığını; gölgeler, karanlıklar, hatta çöl sessizliği kuşatmıştır şimdi. Ta ki, genç bir adam yüreğini sarsıncaya kadar... Abartıların, yapaylıkların, kof bir romantizmin ördüğü etik, düşünce ve duyarlık, son bir silkinişle çelişkilerinden arınabilecek mi?»

350 Lira